

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Dette er en digital kopi af en bog, der har været bevaret i generationer på bibliotekshylder, før den omhyggeligt er scannet af Google som del af et projekt, der går ud på at gøre verdens bøger tilgængelige online.

Den har overlevet længe nok til, at ophavsretten er udløbet, og til at bogen er blevet offentlig ejendom. En offentligt ejet bog er en bog, der aldrig har været underlagt copyright, eller hvor de juridiske copyrightvilkår er udløbet. Om en bog er offentlig ejendom varierer fra land til land. Bøger, der er offentlig ejendom, er vores indblik i fortiden og repræsenterer en rigdom af historie, kultur og viden, der ofte er vanskelig at opdage.

Mærker, kommentarer og andre marginalnoter, der er vises i det oprindelige bind, vises i denne fil - en påmindelse om denne bogs lange rejse fra udgiver til et bibliotek og endelig til dig.

Retningslinjer for anvendelse

Google er stolte over at indgå partnerskaber med biblioteker om at digitalisere offentligt ejede materialer og gøre dem bredt tilgængelige. Offentligt ejede bøger tilhører alle og vi er blot deres vogtere. Selvom dette arbejde er kostbart, så har vi taget skridt i retning af at forhindre misbrug fra kommerciel side, herunder placering af tekniske begrænsninger på automatiserede forespørgsler for fortsat at kunne tilvejebringe denne kilde.

Vi beder dig også om følgende:

- Anvend kun disse filer til ikke-kommercielt brug
Vi designede Google Bogsøgning til enkeltpersoner, og vi beder dig om at bruge disse filer til personlige, ikke-kommercielle formål.
- Undlad at bruge automatiserede forespørgsler
Undlad at sende automatiserede søgninger af nogen som helst art til Googles system. Hvis du foretager undersøgelse af maskinoversættelse, optisk tegngenkendelse eller andre områder, hvor adgangen til store mængder tekst er nyttig, bør du kontakte os. Vi opmuntrer til anvendelse af offentligt ejede materialer til disse formål, og kan måske hjælpe.
- Bevar tilegnelse
Det Google-"vandmærke" du ser på hver fil er en vigtig måde at fortælle mennesker om dette projekt og hjælpe dem med at finde yderligere materialer ved brug af Google Bogsøgning. Lad være med at fjerne det.
- Overhold reglerne
Uanset hvad du bruger, skal du huske, at du er ansvarlig for at sikre, at det du gør er lovligt. Antag ikke, at bare fordi vi tror, at en bog er offentlig ejendom for brugere i USA, at værket også er offentlig ejendom for brugere i andre lande. Om en bog stadig er underlagt copyright varierer fra land til land, og vi kan ikke tilbyde vejledning i, om en bestemt anvendelse af en bog er tilladt. Antag ikke at en bogs tilstedeværelse i Google Bogsøgning betyder, at den kan bruges på enhver måde overalt i verden. Erstatningspligten for krænkelse af copyright kan være ganske alvorlig.

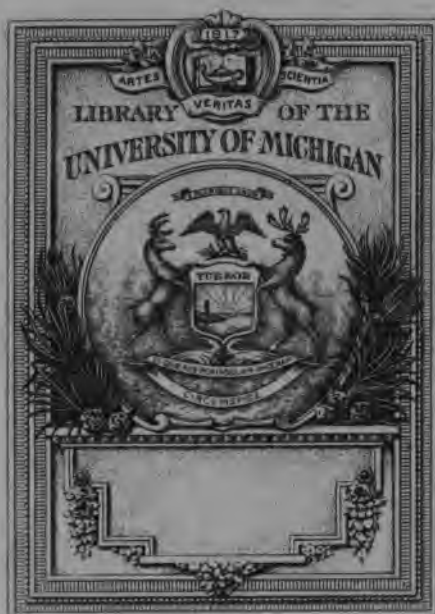
Om Google Bogsøgning

Det er Googles mission at organisere alverdens oplysninger for at gøre dem almindeligt tilgængelige og nyttige. Google Bogsøgning hjælper læsere med at opdage alverdens bøger, samtidig med at det hjælper forfattere og udgivere med at nå nye målgrupper. Du kan søge gennem hele teksten i denne bog på internettet på <http://books.google.com>

BUHR A

a39015 01814286 2b

DL

501

.568

CARL TH. SØRENSEN

BERNADOTTE I NORDEN

II. DEEL

NORGES

ADSKILLELSE FRA DANMARK OG
FORENING MED SVERIG

ANDEN DEL

GYLDENDALSKE BOGHANDEL NORDISK FORLAG

KØBENHAVN & KRISTIANIA

1884

DL
501
S68

BERNADOTTE I NORDEN

ANDEN DEL

CARL TH. SØRENSEN

BERNADOTTE I NORDEN

ELLER

NORGES

ADSKILLELSE FRA DANMARK OG
FORENING MED SVERIG

ANDEN DEL

GYLDENDALSKE BOGHANDEL NORDISK FORLAG

KØBENHAVN & KRISTIANIA

1904

UDGIVET MED UNDERSTØTTELSE AF CARLSBERGFONDEN

TRYKT HOS J. JØRGENSEN & Co. (M. A. HANNOVER)

Scand.
F. Seipert
- 20-34
9218

INDHOLDSFORTEGNELSE.

V.

Aarsagen til Krigen 1812. — Kontinentalsystemets Udartning. — Danmarks vanskelige Stilling. — De hanseatiske Byers Indlemmelse i Frankrig. — Tegn paa den krigerske Situation. — Stillingen bedømt i Danmark. — Bernadottes Tanker i Anledning af Situationen, hvori han befandt sig. — Hans magtesløse Stilling og Afhængighed af Kejseren. — Carl Johan underordner sig Kejseren. — Hans Forslag til Samvirken og Stillingen derefter. — Regeringen i Sverig overdrages midlertidig til Kronprinsen. — Carl Johans første Tid som Regent. — Indre og ydre Tilstande. — Uroligheder i Sverig. — Sverigs Stilling mod Vest. — Platen ved Grænsen af Norge. — Norge i 1811. — Frederik af Hessen og Grev Wedel. — Grev Wedel i Danmark og hans Modtagelse af Kongen. — Universitet i Christiania. — Wedels Holdning efter Hjemkomsten. — Spørgsmaal om Prinsen af Hessens Afløsning. — Prinsen af Hessens Forbliven. — Forandret Forhold mellem Kejseren og Carl Johan. — Hemmelig Handelsforening mellem England og Sverig samt Napoleons Optræden mod denne. — Spændte Forhold. — Alquier. — Carl Johan ved Götakanalen. — 1812-Aars Politiken forberedes og Platens og Adlersparres Stilling dertil. — Kronprinsens Agitation for sin nye Politik. — Generalers og Embedsmænds Modstand. — Wedels Holdning paa denne Tid. — Tiden til Nytaar 1812. — Carl Johan og Smughandelen paa Stralsund. — Alliancerne for Krigen 1812. — Danmark-Norges Alliance. — Svensk Pommerns Besættelse og Begivenhederne derefter. — Napoleon og Signeuls Sendelse. — Bernadottes Beslutning. — Han sender

Carl Løvenhjelm til St. Petersborg. — Carl Johan søger Krigs-
stemning rejst i Sverig. — Han lader Regeringen protestere i
Paris. — Czar Alexander modtager Kronprinsens Tilbud. —
Kronprinsen vil nu vinde England. — De første militære Be-
givenheder i 1812. — Den bevægelige danske Division i Holsten. —
Rustningerne i Norge og paa Sjælland. S. 1—67.

VI.

Den hemmelige Traktat mellem Sverig og Rusland og dens
Omændring i St. Petersborg. — Artiklen om Norge. — Stæn-
dernes Sammentræden i Ørebro. — Rigsdagens Aabning og de
første Meder. — Lovforslag. — Thornton kommer til Ørebro. —
Englands Ønsker og Tilbud samt dets Betænkeligheder. — Signeul
i kejserligt Ærinde og Carl Johans Svar. — Signeul i Dresden. —
Den politiske Situation udadtil i Ørebro. — Sagen om Norge der. —
Fortsættelse af de politiske Forhandlinger. — Freden i Ørebro.
— Tripelalliancen. — Danmark og Norge tage Stilling til den.
— Krigsforanstaltninger paa Sjælland og Plan for dets For-
svar; den militære Tilstand i det hele. — Tilstanden truende
for Norge. — Spørgsmaal om svensk Hjælp i Finland. — Rigs-
dagens Slutning og Resultat. — Sammenkomsten i Åbo og For-
handlingerne der. — Hvad man blev enig om. — Åbotraktaten,
hvad der optoges i den og hvad ikke. — Artiklen om Sjælland.
— Rubellaanet. — Lord Cathcart og den engelske Gave. —
Hjemkomsten fra Åbo. — Krigsraad i Stockholm. — Krigs-
opstilling. — Bjørnstjerna til England. — Pludselig svensk Af-
væbning. — Stemning i Danmark for forandret Politik. — Det
russiske Kabinets Raad. — Flygtige Forhandlinger i St. Peters-
borg. — Carl Johan griber ind. — Oxenstjernas Note i Kjøben-
havn. — Carl Johan vinder en politisk Sejr. — Carl Johans
Stilling derefter og særlig Stillingen til England. — Regeringen
i Kjøbenhavn i December. — Ved Nytaarstid forandres Situationen
og alle raade til forandret Politik. — Pression paa Konge og
Regering. — Kongen antager Neutralitet. S. 68—128.

VII.

Carl Johan og England. — England og Danmark. — Czarens
Optræden ved Tysklands Grænse og hans Indvirkning paa Eng-
land. — Traktaten af 3. Marts. — Artiklen om Norge. — Artiklen

om Guadeloupe. — De engelske Subsidier. — Operationsplanen efter Traktaten. — Udvikling af Begivenhederne i Tyskland. — Russere i Berlin og Hamburg. — Revolutionen i Tyskland. — Danmark i Pagt med Rusland og Czaren. — Carl Johan foruroliget. — Hans Foreteelser i denne Tid og hvorledes hans Optræden bedømmes. — Christian Frederiks Opsendelse til Norge. — Christian Frederiks Rejse til Norge og Carl Johans til Hæren. — Carl Johan hos Adlersparre og Essen. — Rejsen til Carlskrona. — Nyheder fra Europa. — Prinsens videre Rejse til Pommern. — Situationen ved Hamburg. — De Danske i Hamburg. — Kongen vil opgive Forsvaret af Hamburg. — Svenske Tropper komme for at afløse de danske. — Carl Johan i Stralsund og hans Holdning til Hamburg. — Udvikling af Begivenhederne om Hamburg. — De store Begivenheder i Europa. — Vaabenstilstanden i Europa. — Hamburg i Napoleons Magt. — Carl Johan under Vaabenstilstanden og hans Udsoning med Koalitionens. — Sammenkomsten i Trachenberg. — Carl Johan Chef for Nordarmeen. — Napoleons Rustninger. — Traktaten med Danmark og Norge. — Krigstilstanden i Danmark og Stemmningen. — Krigens Begyndelse i Tyskland. — Nordarmeen og dens Hovedkvarter. — Carl Johan Sejrrherre. — Krigens videre Gang i Tyskland og i Norden. — Slaget ved Leipzig. — Carl Johan i Leipzig. — Forandring foregaaet i Norden. — Christian Frederik i Norge S. 129—198.

VIII.

Carl Johan i Leipzig. — Metternich og Sagen om Norge. — Opbrudet til Napoleons Forfølgelse. — Carl Johan bøjer af mod Nord. — Hans Grunde og Hensigter. — Hamburg og Davout. — Hvad der kunde gøres og hvad der indvirkede paa Carl Johan. — Hans Beslutning og Forberedelser. — Den østerrikske Mægling i Kjøbenhavn. — Bombelles og Rosenkrantz. — Beslutning at tage. — Bevægede Dage i Kjøbenhavn. — De tro Mænds Raad. — Raadslagningens foreløbige Udbytte. — Efterretninger fra Sydgrænsen. — Fornyet Raadslagnings endelige Resultat. — Den østerrikske Mægling modtages. — Foulon paa Rejse. — Hvad der skete i Holsten. — Nordarmeens Indfald. — Træfning ved Bornhoved. — Ved Ejderen. — Fægtningen ved Sehested. — Carl Johan under de nævnte Begivenheder. — Det kommer til Vaabenhvile. — Det nordtyske Hovedkvarter etab-

leres i Kiel. — Hvad Begivenhederne bevirkede i Kjøbenhavn. — Rustninger begynde, deres Maal og Natur. — Carl Johans første Tid i Kiel. — Den senere Tid. — Gesandter fra Kjøbenhavn komme til Kiel. — Bombelles forandrer Signaler; Bourkes lidet behagelige Rolle. — Carl Johans Fredsforslag. — Disse Fredsforslag i Kjøbenhavn og hvad man beslutter sig til. — Instruktion for Bourke. — Nytaarstid i Kjøbenhavn. — Hovedkvarterets Forlæggelse til Middelfart. — Korpset paa Fyn og Stemningen der. — Modsat Stemning i Kiel. — Efterretninger fra Koalitionens. — Den 4. Januar i Kiel. — Krigens Begyndelse paa ny. — Frederik VI beslutter sig til at søge Fred. — Dansk Fredstilbud. — Alt gaar nu hurtigt; Bourkes Instruktion; Fredslutningen i Kiel. — Traktaten mellem Danmark og Sverig. — Bestemmelser om Norge og andre Bestemmelser i Traktaten. — Efter Traktatens Underskrift. — Forskellige Opfattelser af Traktaten i Kiel. — Kronprinsens Dispositioner til Traktatens Fuldbgyrdelse. — Alt gaar i Orden. — Tilfredshed paa begge Sider. — Opbrud fra Krigsskuepladsen. — Isvinter S. 199—268.

Trykfejl og Rettelse i 2. Bind.

Side 18, Linie 5 f. o.: Statsminister, læs Kancellipræsident. —
 — 123, — 10 - - : Sager, læs Sagen.

V.

Da Bernadotte kom til Sverig, var, som vi have fortalt, hele Verden spændt paa Udviklingen af Forholdet mellem Napoleon og Rusland. Thi Napoleon vilde have sin Villie med Hensyn til Fastlandsspærringen, og efter at han i Sommeren 1810 havde berøvet Holland dets Selvstændighed, fordi hans Broder Louis havde vist sig for lemfældig mod den forbudne Handel, og Holland dernæst uden videre var bleven indlemmet i det franske Kejserdømme som Departementer, opkaldte efter Landets Floder, truede han alle Kyststaterne med en lignende Skæbne, hvis de ikke efterkom hans Ordre, og overvaagede med en fast utrolig Indtrængenhed i alle Enkeltheder, hvad der skete ved alle Kyster lige fra det adriatiske Hav til ind i Østersøen, men tillige med en Fordringsfuldhed og en Selvraadighed, som det var at forudse, at Rusland ikke vilde underordne sig. Mellem Kejseren og Czaren stod Striden nærmest om den amerikanske Handel, som Kejseren havde forbudt, men som Czaren ikke vilde anerkende som utiladt. Han hævdede, at den amerikanske Handel var neutral, at neutral Handel ikke var forbudt ved Tilsitfreden, at den tværtimod var forudsat, og at Rusland

i ethvert Tilfælde ikke kunde undvære den. Han indrømmede vel, at nogle af de Skibe, der førte amerikansk Flag, kunde være engelske og føre forbudte Varer, men disse vilde i Rusland blive behandlede, som de fortjente. De virkelig neutrale vilde Kejseren imidlertid ikke nægte Udlosning. Napoleon indvendte herimod, at hvis de amerikanske Skibe ikke vare engelske, vilde de ikke kunne sejle frit omkring i alle europæiske Farvande som nu; de vilde blive optagne af Englænderne, og allermindst vilde de blive konvojerede af engelske Orlogsskibe, som beskyttede dem mod franske og danske Kapere. Han fordrede dem afviste fra Østersøen eller konfiskerede, og hvis Rusland ikke kunde undvære Kolonialvarer, henviste han Czaren til at faa dem hos ham (Napoleon) eller at skaffe sig dem ved Midler, der stod i Forbindelse eller i Overensstemmelse med dem, hvorved han selv forskaffede sig saadanne. Han sigtede herved til et Dekret af 5. August d. A. og til en Handel med Kolonialvarer, han havde begyndt, og som underkastedes den største Kritik i Europa og især da i Rusland, fordi Napoleon begyndte sin nye Fremgangsmaade uden forudgaaende Forhandling med Rusland, uagtet Alexander dog var Medstifter af Fastlandssystemet i den Form, det havde haft fra 1807.

Dette System af 5. August var grundet paa den Anskuelse, som Napoleon havde vundet, at Englænderne, naar de svarede 50 % af Kolonialvarernes Værdi, ingen Indtægt vilde faa af deres Handel. Dette var uden Tvivl rigtigt, og hvis man havde forandret hele Fastlandssystemet til et Toldforbund baseret paa en saa stor Indførselstold paa engelske Varer, kunde der maaske være bleven forhandlet derom. Men Napoleon havde ikke i Sinde at lade Handelsstanden selv handle med

Englænderne. Han tillod kun sig selv og nogle forbundne Regeringer i Tyskland, hvor Systemet indførtes, at gøre det, de sidste kun efter bestemte Forskrifter og med Begrænsninger. Napoleon opkøbte store Masser af Kolonialvarer, overlod dem til andre Staters Regeringer, som f. Eks. Bayerns og Sachsens, og tilbød dem til andre, som ikke modtog dem. Men i Rusland spottede man over, at han var bleven Købmand en gros, og vilde ikke have noget med hans „Krydder-
nelliher“ at gøre.

Vi gjorde i Danmark Bekendtskab med dette System i Efteraaret 1810. Thi, som fortalt i det foregaaende, var der en Mængde Kolonialvarer ophobede i Holsten, over hvilke der stadig førtes Klage fra fransk Side. Kejseren tillod, at disse Oplag i Oktober Maaned førtes gennem de franske Toldlinier, naar der til den franske Toldkasse betaltes en Indførselstold lig Halvparten af Varernes Værdi. Der skulde efter Kejserens Befaling bekendtgøres i Holsten, at alle disse Varer vilde blive konfiskerede (af den danske Regering), hvis Ejerne ikke benyttede sig af den givne Tilladelse til inden den 1. November at føre Varerne gennem de franske Toldlinier. Ved denne Indførsel til Hamburg og Lybæk af Varer, som Danmark havde faaet mange Bebrejdelser for ikke at have konfiskeret til Fordel for sin egen Kasse, erholdt Kejseren alene i Told omtrent 30 Millioner ¹⁾. Dog kom maaske en Del af disse ind lidt senere end netop i Oktober; thi Holsten kunde ikke holdes frit for Kolonialvarer. Trods alle kongelige Forbud mod Indførsel af Varer til Holsten fra Danmarks andre Provinser eller Norge strømmede der stadig Kolonialvarer dertil, dels gennem Smugleri,

¹⁾ Jvf. M. Rubin: 1807—14, 396.

dels ved norske Skibe, og Danmark fik saaledes flere Gange Lejlighed til at berige den franske Statskasse paa den anførte Maade. Foruden ved Tolden tjente Kejseren nu ogsaa paa Varerne selv; thi de købtes af ham. I Hamburg ophobedes saa store Oplag af Kolonialvarer, at Kejseren, som vi skulle faa at se, kunde tilbyde Sverig for 20 Millioner af disse Varer.

Da Bernadotte under sin Rejse forbavsede Verden ved sine hensynsløse Udtalelser om det Napoleonske System, der offentliggjordes i engelske, tyske og andre Blade, og da snart efter lige saa opsigtvækkende Rygter kom om Tilmærmelser mellem ham og England og Rusland, blev Kejseren vred og satte forøget Kraft paa Gennemførelsen af sit System. Forholdene bleve da helt uhyggelige ved det nordeuropæiske Fastlands Kyster og i Østersøen. Alle de smaa Kyststater lige til Danzig, hvor Kejseren havde en fransk Garnison, som ogsaa Kongeriget Preussen, nødtes til at lukke deres Havne for amerikanske Skibe og underkaste sig Frankrigs Kontrol, der bestod i Advarsler og derpaa følgende franske Toldsoldater, som rykkede ind for at sætte alt i Orden, naar Advarslen ikke hjalp.

Ingen Stat havde vanskeligere Vilkaar paa den Tid end Danmark. De amerikanske Skibe kom i Flaader under engelsk Konvoy til Store Bælt. Der laa de, til der var kommen saa mange, at de kunde samles i en stor Konvoy paa indtil 600 Skibe eller flere, hvorpaa de sejlede ind i Østersøen, hvor de, lig Prangere i Land, sejlede rundt og tilbød deres Ladninger ved alle Kyster. Disse Flaader maatte Danmark betragte som fjendtlige; dets Kapere gjorde i Forening med franske Jagt paa dem, men i Vintertiden, naar Englænderne vare borte, og danske Kapere havde et videre Virkefelt end om Sommeren, fordrede Sverig, at Danmark

skulde i nordiske Vande behandle Skibe, som hørte Sverig til, paa en anden Maade end de engelske, og Regeringen i Kjøbenhavn var af politiske Grunde nødsaget til i en vis Grad at tage Hensyn til disse Ønsker. Kong Frederik forstod under disse pinlige og vanskelige Forhold i det mindste at opnaa Kejser Napoleons Tilfredshed. Han efterkom ogsaa ethvert Ønske, Kejseren udtalte for ham. Saaledes sendte han danske og norske Skibsbesætninger med Officerer til Frankrig for at bemane nogle franske Linieskibe paa Schelde. Men for sin Villighed havde han adskillige Begunstigelser. Napoleon beklagede sig aldrig over Tilstanden i Norge, uagtet dette Rige endnu glædede sig ved den Licence-søfart, som Christian August havde skænket det i 1808. Rosenkrantz berørte af for stor Samvittighedsfuldhed Sagen for franske Myndigheder, men han fik altid Svar, der tilfredsstillede ham ¹⁾. Der fandtes blandt franske Embedsmænd, som udtalte sig om Forholdene i Norge, i det mindste en, som mente, at Kontinentalsystemet ikke vedkom Norge, hvad der ikke var rigtigt, men som vi anføre, fordi det maaske kunde lede til en Gisning om Grunden til, at Traktaten i Fontainebleau blev sluttet med Danmark alene, uden at vor Regering havde nogen Mening dermed ²⁾. Regeringen havde ogsaa Friheder med Hensyn til sin Kystfart i Nord-søen og med Hensyn til Norges Kornforsyning, lige som franske Kapere ogsaa havde Ordre til at respektere danske Licencer, naar et Skib, ligegyldigt af hvad Nationalitet, var forsynet dermed.

Regeringen i Kjøbenhavn var saaledes i Slutningen af Aaret 1810 kommen i god Forstaaelse med sin

¹⁾ Meddelelser fra Krigsarkiverne, V, 83. ²⁾ Se dette Skriffs I. Del, Side 78.

franske mægtige Allierede, da Efterretningerne om den nye svenske Kronprinses Taler om Norge og alt det, der foregik imellem ham og England og Rusland, i højeste Grad alarmerede den. Men næppe havde den vendt sine Tanker mod Nord, før ved Nytaarstid 1811 et Budskab, der virkede som en Bombe, vendte hele dens Opmærksomhed mod Sydgrænsen igen og fyldte den med de mørkeste Anelser om Fremtiden. Det Budskab, der havde denne Virkning, meldte, at Kejseren havde fortsat sit mod Holland anvendte System Øst paa og ved et Dekret med paafølgende Senatsbeslutning af 10. December 1810 havde indlemmet hele den nordtyske Kyst fra Holland til Hamburg og dernæst Terrainet mellem Hamburg og Lybæk inklusive i det franske Kejserdømme, i hvilket de indlemmede Landstrækninger kom til at udgøre tre Departementer, der sluttede sig til de førnævnte hollandske under Navnene Departementerne ved Emses, Weserens og Elbens Mundinger.

Det var nu ikke den Skæbne, som truede Holsten og Monarkiets Handel med Tyskland ved denne Strimmel Frankrig mellem Nord- og Østersøen, der i første Række nedslog Regeringen, skønt den var alvorlig nok. Hvad der fyldte Regeringen med Bekymring, var, at det foretagne Skridt maatte betyde Krig. Hertugen af Oldenburg var Czar Alexanders Onkel og Medlem af det oldenburgske Kongehus, og han var ved et Pennestrøg sat ud af Herredømmet over sit Hertugdømme. Derhos var Kejserrigets Udvidelse til Elben og endog over den til Lybæk en Sag, som i højeste Grad berørte Ruslands Interesse og Magtsfære. Endelig var denne Udvidelse ikke alt, hvad Kejseren foretog sig. Han lod de meklenburgske Hertugdømmer blive underrettede om, at de egentlig burde være indlemmede med, men at Kejseren havde skaaet dem

for denne Gang i det Haab, at de fremtidig bedre end hidtil vilde overholde Kystspærringen mod England, da de ellers ved første Forsømmelse vilde komme til at dele de indlemmede Landes Skæbne. Saa lod han ved samme Lejlighed Marechal Davout true Regeringen i Svensk Pommern med Provinsens Besiddelsestagen af ham i Kejserens Navn, hvis Kystspærringens Forskrifter ikke nøje efterlevedes.

At det var Krig, fik man hurtig bekræftet ved Ruslands Holdning; thi Czaren faldt ikke til Føje. Han besvarede Napoleons Voldshandling med at lade en Del af de amerikanske Skibe, der efter den russiske Regerings Skøn ikke indeholdt forbudne Varer, løbe ind i St. Petersborgs Havn, og ved offentlig at sætte en af Tilsitfredens Bestemmelser ud af Kraft og at føle sig for ved andre Hoffer, om de vilde være med til at sætte en Stopper for det franske Kejserdømmes videre Udvidelse mod Øst.

Desuden begyndte der Rustninger. Czaren foretog nogle Troppebevægelser, og Napoleon, som havde store Dele af sin Krigsstyrke bundne i Spanien og Portugal, fik Øje for, at Rusland, hvis det for Alvor vilde optage Kampen, kunde falde ind i Polen og der maaske i Forening med Preussen og andre utro franske Allierede indtage en fordelagtig Stilling til at begynde med paa Napoleons Bekostning; thi Kejseren havde i Østeuropa kun en 40—50,000 Mand i preussiske og polske Fæstninger, og Davouts omtrent lige saa store Korps i Hamburg og Omegnen indtil Magdeburg.

Han begyndte derfor straks at sende nye Tropper til Nordtyskland for at fordoble Styrken, han havde der og Øst derfor, samt at samle store Forraad i Danzig Fæstning, men i største Hemmelighed for ikke at forlede Czaren til at komme ham i Forkøbet. Saaledes

var Stillingen ved Begyndelsen af Aaret 1811, paa samme Tid de vildeste Rygter om Bernadotte i Sverig surrede rundt i Luften.

Udenrigsminister Rosenkrantz saa alt graat i graat. Han forudsaa, at dersom Krigen mellem Frankrig og Rusland brød ud, og Tilstanden langs Tysklands Nordkyst blev som i 1806, Napoleon saa vilde tage det danske Fastland i Besiddelse som i 1808 og fordre Medvirkning af Danmark ligesom da; og paa samme Tid frygtede han for, at Forbundet mellem England, Sverig og Rusland vilde komme i Stand, hvorved Norge vilde være udsat for den største Fare. Vel stod Bernadotte, fra hvem Frygten for denne Alliance stammede, uden for den officielle Regering i Sverig, men mellem denne og Napoleon var der ligesom indtraadt nogen Kulde; thi Regeringen i Sverig nægtede af Hensyn til Konstitutionen Søfolk til den franske Flaade og et svensk Regiment, som Napoleon ønskede i fransk Tjeneste. Rosenkrantz var af den Mening, at hvis Sverig virkelig lyttede til Ruslands Opfordring og sluttede sig til sin gamle Fjende og England, var det en Livssag for Danmark og Norge at komme med ind i Forbundet, og han betragtede det egentlig som en Nødvendighed uden Hensyn til, at Holsten og maaske hele Fastlandet saa tabtes straks; thi Holsten vilde efter hans Mening tabes i alle Tilfælde, naar Krigen kom til Udbrud, og ikke mindst, hvis Kejseren sejrede, eftersom han saa upaatvivlelig vilde udvide sit Herredømme til Kysten i Nord, om ikke til Øresundet selv. Der kunde dog ikke være Tale om noget saadant endnu, da man ikke vidste, om Krigen virkelig vilde komme i Stand, eller om Bernadotte vilde faa Magt i Sverig. Kong Frederik bestemte, at Regeringen skulde bevare sin hidtidige Politik, knyttet til Napoleon. Der sendtes

blot Spejdere til Sverig for at faa Oplysning om Forholdenes Udvikling der. Kaptajnløjtnant Holstein, en frejdig og overlegen Søofficer med betydelige diplomatiske og repræsentative Evner, sendtes til Gøteborg som Vicekonsul. Andre Personer sendtes andre Steder hen.

I Sverig tumlede Bernadotte med samme Tanker som Rosenkrantz.

Hvis Sverig forenede sig med England og Rusland, vilde Norge og Sjælland ligge som selvskevne Erobringer inden for Forbundsomraadet, hvis Sydgrænse gik gennem Store Bælt. Og hvis han fik engelske og russiske Tropper til at fuldbyrde disse Erobringer, der maatte blive Forbundets første og naturlige Opgave at foretage, eftersom Norge og Danmark vare i Krig med England og allierede med Frankrig, saa vilde ikke alene han have vundet, hvad han vilde, nemlig Norge, men han vilde for Forbundet have vundet en Stilling, som vilde være af største Betydning for det i en kommende Krig.

Thi fra Sjælland kunde han som Chef for Forbundshæren ved Hjælp af den engelske Flaade gaa over til Fyn og Lille Bælt og erhverve sig en Operationslinie, der vilde gøre ham Napoleon overlegen, hvis denne skulde faa i Sinde at føre sine Tropper ind i Polen eller videre. Han vilde med Stillingerne ved Lille Bælt i Ryggen og med de engelske Eskadrer og de ypperlige Flankestillinger i Slesvig og Holsten som Støtte kunne tage den Stilling ved Hamburg til Udgangspunkt, som baade England og Rusland alt i 1806 havde kastet deres Øjne paa som den bedste, der var i Stand til at standse Napoleon paa hans March mod Øst.

Bernadotte, som talte til alle, der vilde høre derpaa, om de Forandringer i den europæiske militære

Situation, som et Forbund mellem de tre nævnte Magter vilde bevirke — til Svenskerne for at høre, om der var Jordbund for slige Forestillinger i Sverig, til Alquier for at lade ham høre, hvilke Kort han havde paa sin Haand, hvis Napoleon drev sin Uret mod ham til det yderste, men især til engelske og russiske Tillidsmænd —, blev efterhaanden helt betaget af den Situation, der ved Skæbnens Tilskikkelse syntes lagt til Rette for ham i det Øjeblik, han satte Foden paa svensk Jord og Kejseren truede med Krig. Thi blev han Midtpunktet i et Forbund mellem England og Rusland og fik engelske og russiske Tropper til sin Raadighed, da blev han Krigsherre. Han kunde optræde mod Napoleon uden at stille sig i Række med Frankrigs Fjender paa fremmed Jordbund. Han vilde komme til at kæmpe paa egen Krigsskueplads, og denne blev den nordiske. Selv om Operationerne, efter at Frederik VI. paa Sjælland var tvungen til at underordne sig Forbundet paa de Betingelser, der dikteredes ham, førte Hæren til Hamburg, til det cimbriske Rige, der altid laa i hans Tanker — det var dog nordisk Grund og hørte til den Krigsskueplads, han ifølge sin Stilling var forpligtet til at værgе.

Og hvilke Muligheder rullede saa ikke hans altid virksomme Indbildningskraft op for ham!

Vilde Napoleon virkelig føre sine Hære ikke blot til Polen, men ind i Rusland med det halvt oprørske Tyskland og det misfornøjede Frankrig i Ryggen, saa vilde han (Carl Johan), naar han stod paa Sjælland eller i Fyn i Spidsen for nordiske, engelske og russiske Tropper altid kunne komme frem til Elben og tvinge Kejseren til at vende sin største Opmærksomhed mod ham. Thi ad Søvejen kunde han faa Tropper fra de forbundne Lande hurtigere, end hans sted-

lige Modstander formaaede, og førte en lokal Sejr ham ned til Elben, hvem vilde saa sejre? Han bildte sig ind, at han var elsket i Tyskland, ikke blot i Hannover og ved de nordtyske Kyster, hvor han havde regeret, men i Rhinegnene, i Midten af Tyskland og det sydlige med, hvor han havde kommanderet og opholdt sig længe.

Han var vis paa, at naar han udstedte et Opraab til det tyske Folk i den franske Revolutions Friheds-aand, vilde hele Tysklands Ungdom strømme til hans Faner, og at selv Frankrig, hvis Opposition efter hans Mening hang ved ham, med Glæde vilde hilse ham som Sejrherre, naar han havde befriet Europa for den største Tyran, der endnu havde hersket over det.

Dog vi skulle ikke opholde os længere ved disse Fantasier, som vi snart ville stifte nøjere Bekendtskab med. Ved Nytaarstid 1811 vare de ikke andet end Fremtidsmuligheder, han tilfredsstillede sig selv ved at oprulle. Han var dengang mest optaget af Tanken om, hvis Kejseren skulde svigte ham, at kunne opnaa Norge alene ved at gøre England og Rusland forstaaeligt, hvilken Nytte det vilde være for dem at sætte Sverig i Stand til i rette Tid at kunne fuldføre den Krigs-aktion paa nordisk Grund, der ikke blot vilde være en nyttig Demonstration og Trusel, men en indgribende Krigsforberedelse af afgørende Betydning.

Der var dog ingen Jordbund i Sverig for Forbund med Rusland. Der var ingen svensk Mand, som ikke med hemmelig Fryd hilste den gryende Krig mellem Frankrig og Rusland, fordi de af den ventede det grundige russiske Nederlag, hvoraf de mente, Sverigs Fremtids Vel var betinget. Desuden var Prinsens Stilling i Sverig saa magtesløs, at han ikke for Alvor kunde tænke paa at sætte noget som helst i Værk.

Han blev nødt til at underkaste sig Napoleon blindt, da denne faldt over ham og lod ham føle sin Unaade og sin Magt, saaledes som vi straks skulle se.

Den gamle Konge i Sverig var i Statsraadets Vold, og dette Raad, som vedblev at bestaa i den Sammensætning, det havde faaet kort før Bernadottes Ankomst til Sverig med F. Gyldenborg som Statsminister i Stedet for den med Kronprinsens Meninger mere overensstemmende Trolle-Wachtmeister¹⁾, skænkede vel Kronprinsen stor ydre Opmærksomhed, behandlede ham som Sverigs Stolthed og Haab, men satte ikke desto mindre samlet Modstand mod den fremmede Mands altfor store Indblanding i Regeringsanliggenderne, ja tillod sig endog nogle Gange at overstemme ham i Statsraadet.

Kronprinsen følte sig ikke tilfreds i sin Stilling. Han forstod ikke de Akter, der oversattes for ham. Han læste Oprør og Tumulter i ganske almindelige Øvrighedsberetninger om Tvistigheder, Partistandpunkter og Tvivlsspørgsmaal ude i Folket. Han forstod heller ikke, hvad der sagdes til deres Forklaring, eller den nordiske Maade at regere og administrere paa i Almindelighed. Han følte sig isoleret i Sverig, og det baadede ikke hans frygtssomme og mistænksomme Sind, at Efterretningsmænd, der ogsaa vare fremmede, fyldte ham med Rygter om Komplotter og Sammensværgelser, dannede mod hans Tronfølgervalg, saa han kom til at tro sig efterstræbt, ikke blot af Gustavianerne, men ogsaa af Hertugen af Augustenborgs Parti, der slet ikke eksisterede. Han havde hurtig faaet den Mening, at en Statsforandring var en nødvendig Betingelse for, at han kunde faa nogen Magt i Sverig, og han havde

¹⁾ Wrede (se I. Del 281) traadte først ind i Raadet 1812.

skrevet til Kejser Napoleon derom, da han dertil behøvede baade hans Støtte og Pengemidler.

I Stedet for kommer den kejserlige Straf for hans Færd efter Bortrejsen fra Frankrig. Den kom sammen med hele den kejserlige Magtudfoldelse, der bragtes til vor Kundskab ved Nytaarstid 1811 og lidt senere blev bekendt i Sverige.

Kejseren truede ikke blot sin tidligere Marechal med at lade ham i Stikken, hvis han ikke fulgte de Pligter, han havde paataget sig imod ham, men den kejserlige Ugunst viste sig paa en Mængde andre Punkter. Særlig blev hans Dotationer berøvede ham, i det mindste indtil videre. Der havde i December Maaned været forhandlet i Paris om de Spørgsmaal, der angik Bernadottes Skilsmisse fra Frankrig. Kun hans Afsættelse som Fyrste af Pontecorvo gik i Orden. Indtægterne af Fyrstendømmet tillagdes hans Broder i Pau. Alle andre Afgørelser gik hans Ønsker imod. Han fik ikke Lov til at beholde de franske Officerer, som han paa ny havde anmodet om. Han opnaaede bagefter kun — foruden den tidligere nævnte Champs — at faa til Stockholm en enkelt, som han ønskede til Staldmester. Hvad der mest nedslog Bernadotte, var dog, at Dotationerne fratoges ham, og saa det, at hele hans Formue var saaledes anbragt, at Napoleon kunde lægge sin Haand paa den, saa han kunde risikere en Konfiskation. Han kunde ikke undvære Penge, hverken sine egne eller dem, han havde bedt Kejseren om. Hans Hovedvanskelighed i Sverige var af pekuniær Natur. Han havde ikke kunnet forstaa, hvorledes det kunde være, at Kongemagten i Sverige ikke havde Raadighed over Statens Midler, selv ikke til nødvendige Militærudgifter, som Rigsdagen havde sanktioneret. Der var saaledes af den samme Rigsdag, som havde

valgt ham til Tronfølger, ved Platens Indflydelse bevilget en ekstra Rotering paa 50,000 Mand, som skulde gaa over i Hæren som Statstropper med Lønning, Forplejning og Beklædning af Regeringen i Modsætning til hvad der var Brug ved den inddelte Styrke. Det var Dannelsen af en moderne europæisk Hær, der var tilsigtet ved denne Bevilling, og Kronprinsen havde af Kongen faaet den Opgave at organisere den, men Penge var der ikke tilstede dertil, og de Summer, Kronprinsen ansaa for nødvendige, overgik alle de Forestillinger, som Rigsdagens Medlemmer havde dannet sig derom. Kronprinsen, som havde overtaget Hærkommandoen, havde afholdt mange Udgifter af egne Penge, fordi de ikke vare bevilgede paa Budgettet.

Den svenske Kronprins blev paa det ømfindtligste berørt af den kejserlige Straffedom. Han har rime­ligvis, som saa ofte før, givet sin Galde Afløb, men han krøb i hvert Fald til Korset som sædvanlig. Han følte sig paa denne Tid særlig trykket i sin isolerede Stilling derved, at han af sine Plageaander, de mange Efterretningsmænd, modtog Efterretninger om, at England hemmelig understøttede Gustav IV's Fordringer for sin Søn. Ja han fik endog Frygt for, at selv Rusland i saa Henseende ikke stod tilbage for Kabinettet i London. Han søgte derfor at komme til Forstaaelse med sin gamle Herre igen, og i den Anledning se vi ham i de første Dage af Februar gennem Alquier gøre Napoleon et Forslag, som det er interessant at stille ved Siden af de Grundtræk for en Samvirken med England og Rusland, han havde meddelt disse.

Penge maatte han have, sagde han til Alquier; thi uden Penge kunde han ingen Position faa i Sverig, ingen Statsforandring faa udvirket og overhovedet intet udrettet. Han kunde ikke engang opstille den Kyst-

bevogtning, Napoleon fordrede; thi Sverig havde ikke de Penge, den vilde koste. Han kunde sagtens, ytrede han dernæst, faa Penge, naar han vilde gaa til England. Hvis han vilde slutte sig til denne Magt, hvad Napoleon ikke kunde hindre eller gøre ham noget for, kunde han faa Penge til Rustninger, Penge til Hærsorganisation, Penge selv til Erstatning for, hvad Kejseren fratog ham; han kunne faa alt, hvad han behøvede, og Norge til. Men han foretrak at forene sig med sin gamle Herre, og det vilde han gøre med Hengivenhed, naar han blot fik Norge. Thi Norge maatte han have. Med en dansk Magt i Norge vilde Sverig for stedse være berøvet al Handlefrihed.

Besluttede Kejseren sig derimod til at opfylde hans Ønske, vilde Norges Forening med Sverig blive til Gavn baade for Kejseren selv og for Danmark. Thi naar Kejseren gav Danmark Meklenburg til Erstatning, og han raadede jo lige saa frit over det, som han havde raadet over Oldenburg, vilde han (Carl Johan) give det Svensk Pommern. Danmark vilde saa være mere end tilfredsstillet, han selv (Carl Johan) vilde have vundet Sverigs Hjerte og derved faaet Herredømme i dette Land, og naar saa Kejseren gav ham hans Dotationer og den Sum, han behøvede til at skabe en svensk Felthær, vilde Kejseren have vundet et enigt og velrustet Norden (med Meklenburg og Svensk Pommern) til Forbundsfælle. Han lovede i saa Fald at blive Kejserens virkelige „lieutenant“ i Norden. Han kunde alt i Maj Maaned have 40,000 Mand svenske Tropper organiserede til Kejserens Raadighed og senere en halv Snes Tusind Mand til, og med dem skulde han, hvis det kom til Krig og Kejseren ønskede det, gaa over til Finland, rejse det finske Folk til Kamp mod Rusland og true St. Petersburg fra Nord af,

naar Kejserens Hær fra Polen nærmede sig Hovedstaden fra Syd.

Napoleon, som alt havde sine Ideer med Hensyn til den Krig, han truede Rusland med, og som kun vilde tugte Czaren i et Par afgørende Slag lige inden for den russiske Grænse, yndede ikke disse Krigsplaner i Sverig. Han lod Alquier svare, at Kejseren ikke havde Brug hverken for Sverig eller for nogen Person i Sverig. Han lod tillige den danske Gesandt i Paris paalægge sin Regering at holde Norges Grænse mod Sverig i god Forsvarsstand samt bød Alquier ikke oftere at drøfte Politik med Kronprinsen af Sverig, men henvise denne til den officielle svenske Regering, hvis han havde politiske Spørgsmaal paa sin Samvittighed. Imidlertid var Kejseren ikke helt utilfreds med, hvad der var sket fra Carl Johans Side. Han tilskrev ham hurtig efter et Brev, hvori han paa en venskabelig Maade paalagde ham at behandle England fjendtlig, og ved den Lejlighed tilbød han ham for 20 Millioner Kolonialvarer, han havde i Hamburg, i Ombytning mod Jern, idet Kronprinsen saa kunde skaffe sig Penge ved Mellemandelen i Sverig med Kolonial- og Jernhandlerne, hvad Carl Johan dog, saavidt vides, ikke gik ind paa, hvor meget en saadan Mellemandel end ellers faldt i hans Smag. Ogsaa vedblev Kejseren at modtage Forslag fra Carl Johan om Militærforbund og lod engang sige, at det ikke vilde være umuligt at komme til en Forstaaelse, naar blot Kronprinsen vilde modificere sine Forslag efter Kejserens Ønske. Fra den Tid, dette Forhold kom i Stand mellem Kejseren og Carl Johan, blev denne mere loyal mod sin gamle Herre. Men saa skete det, at han i Midten af Marts kom i Spidsen for Regeringen i Sverig. Den gamle

Konge blev syg, og ved en Forordning af 17. Marts overdroges Regeringen til Kronprinsen Carl Johan, hvad der vel var i Uoverensstemmelse med Grundloven af 1809, men dog kun mødte Indsigelse af et Mindretal, som ingen brød sig om. Fra det Øjeblik, han fik Styrelsen af Landet i sin Haand, blev han som omskabt. Han opgav vel ikke de udenrigske politiske Forbindelser, han havde uden for Regeringen, hvilke dog paa denne Tid indskrænkedes til det mindst mulige; men han kastede sig med saadan Lidenskab og Utrættelighed over Forretningerne for at lære Sverigs legale og administrative Forhold at kende og faa de Forandringer udarbejdede, som han endnu ansaa for nødvendige, at han ganske gik op i dette Arbejde. Som en Konsekvens af den Holdning, han havde indtaget til Napoleon, var det nu ogsaa den officielle franskforbundne svenske Politik, han gik helt og uforbeholdent ind paa.

Man lagde i de omliggende Lande Mærke til den Forandring, der var foregaaet. Rosenkrantz betragtede det som en Lettelse, at der nu var kommen Enhed i den svenske Politik. Endog Napoleon bevidnede efter nogen Tids Forløb Bernadotte sin Tilfredshed med det System, han fulgte efter at have faaet Styrelsen i sin Haand, og lovede ham, hvis han blev ved, sin Støtte baade med det, der var personligt for ham, og det, der tjente Landets Interesser ¹⁾).

Hoffet i Stockholm antog ogsaa et andet Præg end før. Kronprinsesse Desirée var kommen til Sverige med sin Søn Oscar, der blev Hertug af Södermanland og lærte Svensk, hvad Faderen aldrig kunde bekvemme sig til. Prinsessen var en fuldkommen fransk og napoleonsk-

¹⁾ Bignon, X, 166.

sindet Fremtoning. Der holdtes mange glimrende Fester paa Slottet i Stockholm. Da Kongen af Rom blev født, blev der baade illumineret og festet i den svenske Hovedstad, og en svensk Gesandt (Brahe) blev sendt til Lykønskning til Paris, ligesom en dansk (Statsminister Kaas) blev sendt derned fra Danmark. Ogsaa i Forholdet til England viste den svenske Regering sig noget anderledes end før. I Foraaret 1811 blev under en Storm en stor engelsk Handelsflaade kastet op paa den svenske Kyst ved Carlshamn, og det viste sig, at de Varer, den førte, vare engelske. Alquier forlangte dem konfiskerede. Carl Johan fandt sig som Chef for Regeringen i, at Fordringen blev efterkommet, hvorvel Landshøvding Rosen i Gøteborg og 1809-Aars Mændene i det hele gjorde opmærksom paa det betænkkelige deri. Sagen blev med den engelske Konsul i Carlshamn, der begav sig til Stockholm, ordnet saaledes, at Sagerne bleve solgte af Englænderne til den svenske Regering mod den Told, det Napoleonske Dekret af 1810 bestemte, hvorved der indgik 1,500,000 Daler i den svenske Statskasse.

Ogsaa Rustningerne ved Kysten antog efterhaanden en Karakter, der afveg betydelig fra den Proformaopstilling, som man i Almindelighed havde anset Kystopstillingen mod England for at være.

Kronprinsen vilde nemlig med de Kræfter, Sverig raadede over, paabegynde den store Omdannelse af den svenske Hær til en tidsmæssig Felthær, som han havde bedet Kejser Napoleon om at yde Midler til. Ved en Forordning, som han udstedte den 23. April i Kongens Navn, kaldte han foreløbig 15,000 Mand af de i Ørebro 1810 bevilgede 50,000 til Møde ved de bestaaende Kadrer langs Kysten, og samtidig begyndte den store Omordning af Hæren, som han med Kongens General-

adjutant og Statsraad Adlerkreutz ved sin Side fra nu af helligede en saa stor Del af sine Kræfter. Dette skete paa samme Tid, den store engelske Østersøflaade under Admiral Saumarez kom til Gøteborg for at genindtage sine sædvanlige Sommerpositioner i de nordiske Farvande med Blokade særlig af Sjælland o. s. v. Selvfølgelig satte Almenheden det stærke krigerske Liv, som nu rørte sig langs Kysten, i Forbindelse med Englændernes Ankomst. Særlig ved Gøteborg, hvor Kronprinsen betydelig forøgede den hidtidige Styrke, dels fordi han ikke i Virkeligheden vidste, paa hvad Fod han stod med England, dels fordi han gerne vilde have flere Tropper i Nærheden af Norge, blev Tilstanden en helt krigersk. En Kystposter har jo sine Maal, selvskrevne ifølge Sagens Natur og Tjenstforskrifterne. Der anlægges Kystskanser, og man bereder sig paa at kunne modstaa en Landgang. Det militære Liv ved Gøteborg antog et saadant Sving, at der var ved at opstaa Panik i Handelsstaden.

I Virkeligheden var Englands Regering for klog til at opgive sin fordelagtige Forbindelse med Sverig for saa lidt som nogle Toldafgifter ved Carlshamn og nogle fjendtlige Demonstrationer hist og her ved Kysterne. Admiral Saumarez erklærede til Landshøvding Rosen eller dennes Tillidsmænd, at der ikke var indtraadt nogen Forandring i Englands Forhold til Sverig. England kunde blot ikke, som i Efteraaret ønsket af Sverig, love det Penge og krigersk Hjælp til Norges Erobring direkte. Dette vilde Parlamentet, som saa Regeringen saa strengt paa Fingrene, næppe billige under de nærværende Omstændigheder, da England ikke for Øjeblikket havde nogen egentlig Opgave i Norge. En anden Sag var det, naar Sverig vilde udføre sit Angreb paa Sjælland. Der havde England en krigersk

Opgave, og der vilde en Optræden af Sverig i ganske anden Grad end i Norge berøre Napoleons Planer og Magtstilling i det hele. Hvis Carl Johan vilde angribe Sjælland for paa dansk Grund at søge sig et Pant paa Norges Forening med Sverig eller for paa anden Maade at erhverve sig Adkomster til Besiddelse af Norge, vilde han sikkert kunne regne paa Penge og hvad andet han ønskede.

I Englands Forhold til Sverig skete der saaledes ingen Forandring, derimod nok nogen i Sverigs Stilling til England. Den hemmelige Forbindelse med England vedblev vel at bestaa, men en Del begrænset. Hans Järta tog sin Afsked, ikke paa Grund af Omstændigheder, der hidrørte fra hans Stilling, men af politiske Grunde, fordi han hørte til dem, der ansaa det for et Grundlovsbrud, at Regeringen ikke under Kongens Sygdom var bleven overdraget til Statsraadet. Hans Efterfølger var i alt Fald mindre yndet af Englænderne. Hovedforandringen hidrørte dog fra, at Statsraad Essen blev Feltmarechal og Chef for Kystbevæbningen. Han overtog i Maj Maaned Befalingen over Tropperne, der uddannedes langs Kysten, og havde Feltmarechal Toll i Skaane under sin Befaling. Formelt i det mindste blev Sverigs Holdning lige over for Englænderne mere overensstemmende med Napoleons Fordringer.

Kronprinsen beholdt sin Stilling som Regent længe efter, at Kongen var kommen sig, ja han beholdt den Aaret ud, da Kongen saa længe betragtede sig som Rekonvalescent, rimeligvis for at behage sin adopterede Søn, der viste sig saare vel tilfreds med sin Stilling og om Aftenen gerne begav sig til Kongen for at aflægge Beretning om, hvad han havde udrettet til Kongens og Landets Bedste. Men det varede længe, før

han begyndte at føle sig til Rette. Han plagedes stadig af Frygt for Komplotter. Uden Skyld heri var ikke hans Adjudant Otto Mørner, der saa Spøgelser overalt. Det var væsentligst hans, men ogsaa for en Del Hofkansler Wetterstedts Skyld, at Armfelt i Slutningen af Marts blev udvist af Sverig, fordi han mistænktes for Gustavianske Rænker. Armfelt svor derfor som Finne Czaren Troskabsed og gik til Rusland, hvor vi senere ville træffe ham i høj Stilling. Det var ogsaa Otto Mørner, der fik Kronprinsen til at se Gustavianske Rænker bag de Uroligheder, der fremkaldtes ved Forstærkningsmændenes Udtagelse.

Der opstod nemlig saadanne af ikke ubetænkelig Art. Der herskede fra Gustav III's Tid i Sverig en sand Rædsel for, hvad der hed Beväring eller Landværn, og paa Landet mente man, at hvad Carl Johans Forordning havde til Maal, var Konskription i fransk Aand. I Virkeligheden var almindelig statlig Værnepligt ogsaa det Maal, Carl Johan havde for Øje og Platen paa Rigsdagen havde været Talsmand for. Imidlertid havde Rigsdagen ikke tænkt paa at gribe Sagen saaledes an, som Forordningen af 23. April gjorde. Der skulde først være foretaget en Ekstrarotering, hvorved Udskrivningen vilde have faaet en Bondestanden mindre nærgaaende Karakter. Nu udbrod der imidlertid alvorlige Uroligheder blandt Landbefolkningen i hele Sverig, i Uppland, Østergotland, Smaaland, Halland, men især i Södermanland og i Skaane, hvor General Hampus Mørner skød skarpt med Kanoner paa en ved Klågerup samlet Bondehob, hvoraf 30 dræbtes og 60 saaredes. Disse Uroligheder, der overalt maatte dæmpes ved den offentlige Magts Indskriden, gjorde et dybt Indtryk paa Carl Johan, der ikke forstod Sagen rigtigt og mente, hvad Otto Mørner indgav ham, at der laa

politiske Øjemed bag dem. Han fik Frygt for, at Feltmarechal Toll og de skaanske Herremænd som Ruuth og de la Gardie havde deres Fingre med i Spillet, og at det var Gustav IV's Søn, der skulde indsættes i sine Rettigheder i Sverig med fremmede Magters Bistand. Han beroligedes ikke ved, at de skaanske Herrer rensede sig i Breve til ham for den Mistanke, der var kastet paa dem. Han kunde ikke undlade at skimte Rænker overalt og fattede endog Mistanke til den svenske Ambassadør i St. Petersborg, Stedingk, der ikke var optraadt saaledes, som det var ham befalet i en Sag, der angik den afsatte Kong Gustav. Stedingk blev noget efter af den Grund kaldt tilbage fra sin Gesandtskabspost, saa Sverig i St. Petersborg kun blev repræsenteret ved en Chargé d'affaires, paa samme Tid ogsaa Rusland lod sig repræsentere i Sverig af Baron Nikolai, der tog den officielle Repræsentation i Stockholm i Hænde, ligeledes som Chargé d'affaires. En noget lignende Forandring foregik i den svenske Repræsentation i Paris. Ufordrageligheden mellem Lagerbjelke og Signeul blev til en hel Krig. Den sidstnævnte bevirkede, at Lagerbjelke blev kaldt tilbage fra sin Gesandtskabspost, men den misfornøjede Gesandt rejste ikke og udvirkede ved sin Stilling til det kejserlige Hof, at Signeul ikke fik Gesandtskabsposten, som han havde ventet. Efter den Tid var Signeul, uden at være Gesandt, Carl Johans Mand i Paris, medens Gesandtskabet forestodes af Legationsraad d'Ohsson som Chargé d'affaires, uden at nogen bekymrede sig videre om ham. Men Signeul modarbejdedes af Lagerbjelke og flere misfornøjede Svenske, hvilke Personer dannede et Carl Johan fjendtligt Koteri, der holdt sig op ad den franske Regering.

Dog, efter at have fulgt Carl Johan og Sverig indtil Midten af 1811, maa vi vende os til Norge og Danmark efter kun endnu at have meddelt, at Kronprinsen havde den Sorg at maatte tage Afsked med sin Gemalinde. Hun kunde slet ikke finde sig til Rette i Sverig, og de franske Damer, hun havde med sig, end mindre. Da Badetiden nærmede sig, vilde hun til Plombières, skønt hun, medens hun havde boet i Hamburg og Holsten, havde befundet sig meget vel ved Badene i Travemünde. Hun rejste med sine Damer til Frankrig og kom ikke tilbage til sin Mand og Søn i Sverig før mange Aar efter Kejserdømmets Ophør.

Fra Badene tog hun til Slottet Montefontaine, hvor hun boede en Tid hos sin Søster, Dronningen af Spanien, men derefter opslog hun sin Bolig i Paris og la Grange. Napoleon saa ikke med Tilfredshed derpaa, enten det var, fordi hun havde en god Indflydelse i fransk Retning paa sin Gemal, eller fordi han ikke vilde have et Bernadottesk Øre ved sit Hof. Han ønskede hende tilbage til Sverig, ja forsøgte endog en formelig Udvisning af Frankrig, men den lige saa uforknytte som livlige Dame, der i sin Ungdom havde set Napoleon som sin Bejler, forstod at sætte sig ud over slige kejserlige Indfald.

I hele den Tid, vi have gennemgaaet for Sverigs Vedkommende, havde Norge næppe en eneste Dag været ude af Carl Johans Tanke, men det var kun dets Erhvervelse, politisk eller diplomatisk, der optog ham. Brydningen ved Grænsen af Norge, Agitationen i dette Land og Forsøgene paa at vinde Indflydelse over Nabofolket sysselsatte ham mindre. Regeringen i Stockholm brød sig ikke om den Sag. For den eksisterede der paa denne Tid knapt noget norsk Spørgsmaal. Derimod var der en Mand, som til Gen-

gæld beskæftigede sig saa meget mere indtrængende dermed. Det var Platen, endnu Statsraad, men uden for Funktion som saadan. Han havde i dette Aars første Maaneder begyndt Anlægget af Götakanalen i Marken og havde dertil faaet Kronarbejdere i Form af Værnepligtige af den inddelte Styrke, der paa samme Tid, de arbejdede, skulde uddannes til Soldater og være til Raadighed for Kystværnet og for Bevogtningen af Grænsen mod Norge. De havde Vaaben, Ammunition og andre Krigsfornødenheder samlet i Vaabenkamre, nær deres Arbejdspladser, og eksercerede paa belejlige Tider, som Vejret, Helligdage eller andre Forhold tilstod dem. De udgjorde tilsammen 5000 Mand, og Platen, den tidligere Søofficer, blev deres Oberst.

Platen var ved Wenern, hvor han havde Ophold, ikke langt borte fra Adlersparre i Mariestad, hvis tidligere Tropper endnu laa paa Roterne, nær Norges Grænse, med Vaaben og Ammunition hos sig. Ogsaa var han forholdsvis nær ved Göteborg, hvor Grev A. Rosen boede, og hvor Feltmarechal Essen, der kommanderede den store Kystforsvarsstyrke, en Tid af dette Aar havde fast Ophold.

Disse Mænd var det, som interesserede sig for Norge og vare beredte paa at gribe ind, hvis der skulde vise sig noget der; og Platen havde Haab om, at der vilde ske noget. Han havde endnu Forbindelser i Norge, deriblandt ogsaa med Wedel, og han vidste, at der i Norge var Misfornøjelse med Regeringen i Kjøbenhavn og med det formentlige danske Herredømme som ingen Sinde før. Han mente, at det ikke var ilde, om Norge paa den Tid vilde gøre Opstand, hvorved de diplomatiske Vanskeligheder, der pinte Kronprinsen,

angaaende Norge paa den letteste Maade vilde skaffes af Vejen.

Man kan nu godt sige, at Tilstanden i Norge næsten var revolutionær; thi det befandt sig i en Gærings- og Gennembrudsperiode, der hindredes i sin Udvikling af de hardtad fortvivlede politiske, økonomiske og forfatningsløse Tilstande i Danmark, som det var i statlig Union med.

Der var flere end Platen, der undrede sig over, at det dansk-norske Monarki under de Tilstande, det befandt sig i, kunde holde sammen.

Men det holdt dog, som vi skulle belyse. Inden vi imidlertid komme ind paa, hvad der i den Anledning er at bemærke, maa vi først dvæle et Øjeblik ved Norges Væbningstilstand og Forhold til de nævnte svenske Troppeopstillinger og Rustninger.

Norge havde en bedre Hær nu end i 1808, skønt dets Krigsmagt da havde gjort saa god Fyldest. Prinsen af Hessen havde sammen med Staffeldt og andre af de kendte Førere fra 1808 underkastet den norske Hærforfatning en Prøvelse, og derefter var der bleven indført en af Kongen approberet ny Organisation, som indeholdt mange Forbedringer og bevirkede, at flere mobile Tropper end tidligere hurtig kunde opstilles.

Ialt bestod den norske Hær nu af nær ved 30,000 Mand, hvoraf dog en stor Del maatte bindes til Kysten, fordi Norge jo var i officiel Krig med England, og Kongen, der havde forbeholdt sig Dislokationen ligesom i Christian Augusts Tid, spredte en for stor Del bort fra Grænsen, der var truet fra Sverige. Prinsen kunde næppe samle mere end højst Halvdelen af ovennævnte Styrke mod Sverige, hvad der dog vilde have været tilstrækkeligt, naar de svenske Hærkræfter havde været som hidtil, men disse begyndte

nu at komme paa en anden Fod end før. Der fremdukkede nye Troppeafdelinger pludseligt og i voksende Tal samtidig med, at Rygter meldte, at snart Napoleon snart England vilde hjælpe Sverig til Besiddelsen af Norge.

Den nye Hærordning var heller ikke helt gennemført endnu, og der manglede som sædvanlig Krigsfornødenheder eller Raaprodukter til disses Tilvejebringelse i tilstrækkelig Grad. Heller ikke var Kornforsyningen god, skønt Tilførslen havde været rigelig i Vinterens Løb. I hvert Tilfælde savnedes der Midler til at modstaa en engelsk Blokade. Man var i de senere Aar afvant med at tænke meget paa denne Slags Forsyning i stor Stil, fordi Forholdet baade til England og Sverig havde været forandret fra tidligere. Paa Grund af det forklarede var Tilstanden i Begyndelsen af 1811, den Tid, da alle foruroligedes ved Bernadottes Optræden i Sverig, ikke fri for at være krigersk bevæget. Prinsen af Hessen satte Grænsen i Forsvarsstand, forøgede Besætningerne der, sendte Skibe til England for at forskaffe sig manglende Krigsfornødenheder, f. Eks. Krudt eller Salpeter til sine Krudtmøller, ordnede alt til en hurtig Indkaldelse af Hæren og indrettede et stedfortrædende Statholderskab, som kunde udføre de løbende Forretninger i Christiania, naar han gik til Hæren. Han traf ogsaa Anordninger, der ikke passede helt vel med Kongens, men som efter hans Mening vare nødvendige.

Imidlertid drev hele dette truende Uvejr fra Sverig over. Hen i April indtraadte der Ro i Nabolandet, og i Maj Maaned gik den engelske Flaade Norges Kyster forbi, saa Norge atter kunde sende sine Skibe til England og fortsætte den Handel, der havde bragt Landet Rigdomme i de senere Aar.

Denne Licencefart, som kontrasterede saa mærkeligt mod den officielle Krigstilstand med England, som endnu bestod for norske Krigsskibe og norske Kapere, affødte ganske ejendommelige Tilstande. Det var som en Neutralitetstilstand, der hemmelig respekteredes trods den officielle Krigstilstand, altsaa ganske i Karakter med den Konvention, der herskede mellem England og Sverig. Norske Skibe bragte Planker og Skibsbygningsmaterialer til England og fik til Bytte det lovbestemte Kvantum Kolonialvarer og iøvrigt de andre engelske Varer, som der var Plads til, og de norske Skibe kunde derefter som neutrale under engelsk Konvoy gaa andre Steder hen med deres fra England erholdte Varer.

Den Indflydelse, det fra Efteraaret 1808 florerende Handelsliv havde haft og endnu havde paa Norges økonomiske Stilling, var gennemgribende. Den Mængde Erhverv, som vare oprettede i 1808, vare komne i god Gang, og nye havde sluttet sig dertil. Der arbejdedes i hele Landet, og nye industrielle Anlæg, som begyndtes, trængte endog til Arbejdskraft.

Til Tider kunde Riget synes at befinde sig i et rent yppigt materielt Velvære. De mange Varer, man fik hjem fra England, kunde ikke udføres igen, skønt Købmændene gjorde sig Umage derfor og aabnede nye Handelsveje, endog til sydlige Lande. Der spredtes derfor en Mængde tidligere sjældne Produkter om i Norge. Mange Egne, som tidligere f. Eks. knapt kendte The og Kaffe, fik nu Overflod deraf. Dette havde en fremmende Indflydelse paa hele Livet i Norge, som paa Husflid og Industri.

En fuldstændig Modsætning hertil finde vi i dette Aar i Danmark. Til Blokaden af Kysterne sluttede sig de fordærvelige Virkninger af Hansestædernes Ind-

lemmelse i Frankrig. I Juni Maaned blev et nyt fransk Toldsystem bekendt, ifølge hvilket danske Industriprodukter ikke kunde udføres til Frankrig uden en Told, de ikke kunde bære, og ingen Raaprodukter indføres uden lige saa umulige Afgifter. Lige over for det sydligere Udland var man næsten værre stillet. Man kunde ikke komme til Tyskland uden at passere den Strækning fransk Jord, der gik fra Hamburg til Lybæk. For Passagen af denne var der en Transit-told, der paa mange Punkter virkede som et Udførselsforbud. Der kunde for Eksempel ikke længere være Tale om at føre Heste til Preussen eller Sachsen, som man hidtil havde staaet sig ved.

I økonomisk Henseende tog det sig ud, som om de to Riger havde byttet Rolle. Nu var det Norge, som hjalp Danmark. De kongelige Kasser havde nu kun Toldintrader fra Norge, men derfra vare de lige saa rigelige, som de fra Danmark i den sidste Tid havde været forsvindende. Børsen i Kjøbenhavn fik ogsaa en væsentlig Del af det Guld, den behøvede, ved norske Købmænds Veksler paa Udlandet.

Men imidlertid maa man ikke tale om Økonomi i nogen som helst Betydning i denne Tid. Økonomisk var Monarkiet bankerot, om man end ikke turde se Sandheden i Øjnene. Bernadottes Korps i 1808 havde givet Monarkiets Finanser Dødsstødet, og med Finanserne hang Pengevæsenet og hele Monarkiets Samfundsliv uhelbredelig sammen paa Grund af den ulykkelige Mangel paa tidssvarende Organisation. Uden regulære Statsindkomster af reel Betydning, men med uhyre daglige Udgifter til den store Hær paa Sjælland maatte Regeringen tage Penge, hvor den fandt dem. I 1809 og 1810 havde den faaet Laan hos Rigfolk og Købmænd, i 1811 maatte den udskrive de samme

Ydelser som Tvangslaan. Men hvad den opnaaede var kun for intet at regne mod, hvad man behøvede. I 1811 red Regeringen paa Veksler mere end nogen Købmand paa Fallittens Rand og fabrikerede Papirspenge i saa stort et Antal, som Presserne i Kjøbenhavn og Altona kunde præstere, og disse Sedler, der ikke hvilede paa sand Valuta, modtoges kun af Folk til den Pris, de vilde give for dem. Den Kurs, de noteredes for, sank naturligvis i samme Grad, deres Tal forøgedes. I Løbet af Aaret 1811 sank den Værdi, disse Sedler havde i Handel og Vandel, fra en Fjerdedel til en Ottendedel af deres Paalydende.

Disse faa Oplysninger ville formentlig være tilstrækkelige til at give en Forestilling om Tilstanden i det dansk-norske Monarki i 1811, medens de forskellige Landsdele, hvoraf det bestod, truedes hver af sin egen Fjende, Holsten og Halvøen af den franske Vælde i Hamburg, Øerne af England, som blokerede dem, og Norge af de Bernadotteske Efterstræbelser.

Da Finanserne, med hvilke Pengevæsenet var forbundet, vare fælles for Monarkiet, vare alle Landsdele delagtige i det Skibbrud, der forestod, men Norge var dog ulykkeligere stillet end de andre Dele; thi dets Pengevæsen var mere sammenfiltret med det egentlige Danmarks end Holstens, og det havde ingen Indflydelse paa Pengekrisens Udvikling. Det var i Kjøbenhavn, man lagde Planer, spekulerede og manøvrerede. Det var der, Kursen blev sat, og hele det Jobberi fandt Sted, som er uadskilleligt fra Tilstande som de beskrevne. For Norge var hele Misèren som et Onde, der kom ude fra, fra Danmark, og man var nødt til at frigøre sig saa meget som muligt fra det danske Pengevæsen, som det kaldtes. Man kunde ikke i Norge paa denne Tid slutte Overenskomster om Betaling i

Regeringens Penge, fordi man ikke vidste, hvad Kurs Sedlerne havde den Dag. Den noterede Kurs kom først til Norge lang Tid efter, at den var sat i Kjøbenhavn, og paa den Tid, den blev forkyndt i Norge, var der alt sat en ny i Kjøbenhavn. De store Forretninger i Norge gjorde deres Beregninger og indrettede deres Bogføring i Sterling; i de lavere Klasser paa Landet maatte man paa mange Steder gaa tilbage til meget primitive Handelsforhold, til Byttehandel. Kolonialvarerne bleve et almindeligt Tuskmiddel i Norge.

Disse ulykkelige Forhold indvirkede nu dog ikke paa Stemningen i Norge, som den overfladisk viste sig. For dem, der ejede noget og frygtede Samfundsbygningens snare Sammenstyrtning, var Tilstanden uhyggelig, men for Mængden, den store Hob, som lever fra Haanden til Munden og for Øjeblikket levede højt, var Situationen snarere livfuld, som store Statskriser og Omvæltninger gerne ere det for dem, der ikke have noget at tabe derved. Der skabtes ogsaa Formuer paa denne Tid, dels ved Penge- og Værdicirkulationen, som det febrilske Liv frembragte, dels ved de mange nye Forretninger, Spekulanter søgte at grunde, dels ved Kaperierne. Der var nemlig ingen blot nogenlunde Bemidlet paa hin Tid, som ikke havde sin Part i et et eller andet Kaperselskab, som man nu om Stunder har sin Lodseddel i et Lotteri. Baade Norske og Danske deltog lidenskabeligt i dette Spil, skønt Kaperierne mest foregik i de danske Farvande og ikke mærkedes paa Vestkysten af Norge. Men et af de største Kup, som er blevet gjort i Monarkiet af Kapere, blev dog i dette Aar udført i Norge ved Christianssand. Det var saa betydeligt, at de kongelige Finanser, i hvis Kasser Kaperudbyttet altid indgik kontant, medens Lodhaverne fik deres Lodparter udbetalte i Obliga-

tioner p. p., ansaa Indkomsterne ved denne Lejlighed som en Redning for Finanserne dette Aar.

Livet var saaledes potenseret, og der var Arbejde for alle Hænder. Selv Frederik af Hessen satte offentlige Anlæg i Gang. Han saa, hvad man kunde bruge Papirspenge til i Danmark, og søgte at efterligne det. Han indstillede i ramme Alvor, at det jo var bedst at indrette det, som man trængte til, saa længe Sedlerne havde nogen Værdi, da den Tid jo nok kom, da man intet kunde faa for dem. Han fik i Virkeligheden Penge sendt og indrettede militære Værksteder, samt byggede Magasiner og andet for dem. Til et vare de kongelige Penge gode, — til at betale Skatter og gammel Gæld med og til at købe Korn for i Danmark. De sendtes da ogsaa i disse Øjemed sækkevis til Jylland.

Prinsen af Hessen befandt sig ikke ilde i disse Forhold. Han gik om mellem Mænd af alle Partier og deltog — for saa vidt der ikke stilledes for store Krav til hans Magelighed — med Glæde i de mange og tit noget ekscentriske Forlystelser, som de uvisse Tilstande og det med dem følgende Galgenhumør gav Anledning til. Men hans største Fornøjelse var i godmodig Indolens at modtage de Tanker, som begavede Mennesker indgav ham. Havde han virkelig faaet Interesse for en Sag, manglede han ikke Evne til at tage sig af den. Hans Ord fandt god Indgang hos Kongen. Dog henvendte han sig i Sager, der laa ham paa Hjerte, ikke gerne til Kongen, naar det kunde undgaas. Han vidste, at Kongen gerne krøb til Korset for en fuldbyrdet Kendsgerning, og derfor foretrak han, hvor det kunde lade sig gøre, at sætte det i Værk, han ansaa for nødvendigt, og at indmelde det skete til Kongen som udført i Bevidsthed om, at han havde handlet efter Kongens Villie.

Prinsen sluttede sig i Selskabet for Norges Vel ganske til den norske Nations og dens fremragende Mænds Ønsker om et Universitet og en særegen norsk Bank, som paa denne Tid fik en ganske særlig Aktualitet. Han gjorde dette, uagtet Kongen i sin Instruks til ham havde udtalt, at han ikke vilde have saadanne Særinstitutioner i Norge. Han tog sig ogsaa af de norske Førere, naar Kongen var paa Nakken af dem.

Dette var f. Eks. Tilfældet, da Kongen i Februar 1811 stævnedes Wedel til Kjøbenhavn for at kalde ham til Regnskab for sit Forhold til Sverig. Kongen var nemlig bleven oplyst om hele hans Færd, ikke blot af, hvad der offentligt derom forelaa, og af, hvad der tidligere var bleven ham meddelt, men ogsaa af nye Akter, tilstillede ham fra Sverig og fra fremmede Kabinetter f. Eks. det Berlinske. Prinsen af Hessen optraadte som hans Talsmand, gjorde opmærksom paa hans Fortjenester af Norge og bad Kongen om endelig ikke at vise ham nogen Mistillid, hvad der vilde vække almindelig Misnøje i Norge, men derimod at nytte hans store Evner i Provideringens eller i anden Tjeneste. Det maa vel regnes Frederik af Hessen til Ære, at denne Kaldelse til Kjøbenhavn, som vi nu skulle omtale, fik et Udfald, der var ganske modsat det, man frygtede.

Wedel selv var ikke uden mørke Anelser. Han forlod sit Hjem under store Sindslidelser ¹⁾ og brændte først alle sine Papirer (ved hvilken Lejlighed, efter Tilskyndelse af Major Stabell, Brigaden Holsts Arkiv fra 1808 ogsaa gik op i Luer paa Frederikssten). Men da han kom til Kjøbenhavn, havde Piben faaet en anden Lyd. Da han tren frem for Kongen paa Amalien-

¹⁾ Grev J. C. H. Wedel Jarlsberg I, 408 og følgende.

, var Frederik VI Elskværdigheden og Forekommen selv. Han viste sig saa fortrolig og tillidsfuld, det var hans Person muligt, og sagde Greven, at vilde benytte hans Erfaring og Lokalkundskab til eringsforanstaltninger, som vare under Overvejelse blot i Anledning af Provideringsanliggenderne og mange svævende Differencepunkter imellem Styrelsen i Kjøbenhavn og den norske Statholderregering, ogsaa med Hensyn til Oprettelsen af en højere llemisk Undervisningsanstalt i Norge. Direktionen i Universitetet og de lærde Skoler ble nemlig foreslaaet en saadan, men baret for at komme Nordmænds Ønsker i Møde uden at berøve Universitetet i Kjøbenhavn dets privilegium paa at være fælles for Embedsmænd i Norge og danske Del af Danmark.

Med et kongeligt Reskript fik nu Begierne, Rentekammeret og den nye Direktion Befaling til at forerere med Greven og benytte de Oplysninger, denne havde paa Grund af sit Kendskab til Norge, sine Indsigelser og sin umiskendelige Iver for Landets Vel" var grundet til at give. Grev Wedel gik nu om i Regeringens Kontorer; alle Sager om Norge forelagdes ham, og han arbejdede med Regeringens Mænd i Kjøbenhavn og med Kongen, som han daglig var sammen med. Naar man ser hen til den Hurtighed, hvormed han sejrede i alle Konferencer, og til den Magt, han havde over Kongen, der opgav alle sine Betæneligheder og sig overbevise af Wedel, f. Eks. om Nyttens af et uafhængigt Universitet, kan man beklage, at Kongen for tre Aar siden var kommen i Forbindelse med

Wedel, som Christian August saa meget havde ønsket. Nordens Skæbne var saa maaske bleven en anden. Da han rejste hjem nu efter tre Ugers Ophold i Kjøbenhavn, vare alle Sager angaaende Norge komne i den Gænge, Wedel ønskede, og han vidste, at det fuldstændige Universitet vilde blive approberet, saa snart Direktionen for Universitetet og de lærde Skoler havde indsendt den Indstilling derom, som den havde udarbejdet med Wedel.

Det, som her er fortalt, skete som bemærket alt i Februar og Marts Maaned og havde sin store Indflydelse paa Udviklingen i Norge dette Aar. 1809-Aars Mændene i Sverig vare selvfølgelig blevne opskræmmede og nysgerrige efter at erfare, hvad der vilde times Wedel i Kjøbenhavn. Selv Carl Johan i Stockholm sendte en Fortrolig, Grev Axel Mørner, til Vestkysten for at erfare, hvad man der vidste om Sagen.

Da Wedel rejste tilbage til Norge over Sverig, hilste han paa Rosen i Gøteborg og havde ved samme Lejlighed en Samtale med Grev Mørner. I denne fortalte han, at han var den samme som før, men de Svenske mente dog, at der var noget mere reserveret ved ham, og i hvert Fald behagede det dem ikke rigtigt, at han kunde komme tilbage med et Tillidshverv fra sin Konge, især da dette angik et Universitet, som de ikke ønskede oprettet som en Udlægger fra det kjøbenhavnske.

I Virkeligheden var Wedel ikke uforandret, hvor meget han end fastholdt sin Anskuelse om, at Norge burde forenes med Sverig, selv om Danmark ikke vilde med. Han meddelte ogsaa til de Svenske, han traf, at Øjeblikket til at handle ikke var kommet, og at dersom nogen vilde forsøge at bringe Foreningen i Stand med

Vaaben i Haand, vilde den være gjort umulig for bestandig.

I Virkeligheden tænkte paa denne Tid kun faa i Norge paa Sverig. Det, Norge fæstede sin hele Opmærksomhed paa, var Forholdet til England, hvilket man ønskede befæstet og udvidet, især da England havde begyndt med at vise Spor til en forandret Optræden, bevirket dels ved visse Handelskonjunkturer i England, dels ved Forholdet til Sverig, som det higede efter at komme i nøjere Berøring med.

Da Wedel kom hjem, satte han fornyet Liv i Selskabet for Norges Vel, og gennem dette sattes en Nationalsubskription i Gang for Oprettelse af et Universitet, hvilken modtoges med stor Tilslutning. Den store, gennemgribende Reform, som Ophøret af den fælles Embedsmandsuddannelse var, og som tidligere altid var strandet paa Regeringens Modstand, gennemførtes nu med lige Sympati i begge Riger. I September Maaned kom den kongelige Resolution om det norske Universitets Oprettelse, og i Anledning heraf foranstaltede Selskabet for Norges Vel en Nationalfest, som holdtes den 11. December i alle norske Byer. En lignende Fest afholdtes ogsaa under megen Højtidelighed i Kjøbenhavn, iværksat af de der studerende Nordmænd. Denne Fest overværedes af Kongen og det kongelige Hus, og ved den holdt Prins Christian Frederik en begejstret Tale, som vakte Opmærksomhed i begge Riger paa Grund af den Varme, hvormed Prinsen priste Norge og dets nationale Sag.

Da Kongen havde ladet sig overtale til at bevilge Universitetet, kunde han ikke nægte andre Reformer, som stod i Forbindelse med Norges Selvstændighed og vare af mindre vidtrækkende Betydning. Det var kun et Tidsspørgsmaal, naar de andre af Frederik af Hessen

og Wedel anbefalede Reformer vilde blive tilladte. I Vinteren 1811—12, da Wedel og Rosenkrantz opholdt sig i Kjøbenhavn for at afgøre med Hovedstadens Myndigheder adskillige Ting vedrørende Universitetsforordningens Gennemførelse, forhandlede der samtidig andre administrative og økonomiske Anliggender vedrørende Opgøret mellem Norge og Danmark. Denne Vinter, da den norske Studenterkoloni i Kjøbenhavn alt begyndte at føle sig som fremmed i den danske Stad, opholdt der sig en Mængde Nordmænd i Kjøbenhavn. Blandt dem fandtes f. Eks. Jacob Aall og Kammerherre Anker, som vare der for at paase mest private, norske Interesser under den pekuniære Nødstilstand.

Der maa nu til denne Udsigt over norske Tilstande i 1811 tilføjes, at der var megen Tale om, hvorvidt det var forsvarligt under de skæbnesvangre Tidsforhold, i hvilke Norge befandt sig, at lade Prinsen af Hessen beholde Ledelsen af dette Lands Styrelse. Man oversaa ikke de gode Egenskaber, han havde, navnlig til at gøre sig afholdt af Massen, og den militære Dygtighed, han besad i det mindste som Underfører, men paa en afsondret Post som en Statholders i Norge krævedes der en overlegen Mand, der kunde andet end lystre alene, og en Personlighed, der kunde herske, fordi han skulde være Præsident i en Regering. De fleste oplyste Mænd i begge Riger, især dog i Danmark, mente, han ikke var den rette Mand paa den Post, han indtog. Rosenkrantz gjorde Kongen opmærksom derpaa, og de andre Ministre og Kollegiechefer, som indbyrdes udvekslede de Tanker, de ikke kunde fremsætte i Statsraadet, fordi dette ikke sammenkaldtes, vare enige om, at Prinsens Forbliven i den Stilling, han beklædte, ikke var forsvarlig.

Der var nu kun en af de kongelige Prinser, der syntes skikket til at overtage Stillingen, nemlig Prins Christian Frederik, der havde anerkendte Statsmands-anlæg, og hvis Stilling som Tronfølger i manges Øjne var til stor Fordel, da det i Øjeblikket gjaldt om at holde Norge til Kongehuset selv under Forhold, hvor Rigerne maaske særskilt, som en Flaades Skibe i en Storm, hver maatte søge at bjerge sig paa egen Haand, til de igen kunde finde hinanden.

Ingen havde med større Udholdenhed søgt at faa denne Prins til Norge end Carsten Anker, som i dette Aar, 1811, efter at have opgivet sin Embedsstilling og solgt sine Ejendomme i Kjøbenhavn, var tagen til Norge, hvor han havde bosat sig paa sit Jernværk Eidsvold, en 3—4 Mil Nord for Christiania. Han havde faaet det bragt dertil, at Kongen i dette Aar lovede Prinsen, at han skulde komme i Betragtning, naar Pladsen blev vakant. Videre vilde Kongen dog ikke gaa endnu. Han vilde helst beholde Rigerne i sin Haand, saaledes som han troede at have dem nu, og mente, at hvad der savnedes hos Prinsen af Hessen, kunde suppleres af en dygtig Regeringskommission, som han agtede at oprette i Norge i Krigstilfælde. Dette vakte ikke Billigelse i Kjøbenhavn, men det er et Spørgsmaal, om ikke Rosenkrantz støttede det. Thi for Øjeblikket syntes Stockholmerkabinettet resigneret med Hensyn til Spørgsmaalet om Norge, og Tronfølgerens Opsendelse kunde muligvis vække Alarm. Han var jo ikke blot Tronfølger, han var en politisk Person, der aspirerede til den svenske Trone, hvis Bernadotte, som man i Danmark almindeligvis bildte sig ind, ikke kunde holde sig i Sverig, ja han havde endog et Parti i Sverig, om end rimeligvis kun lille. At sende Prinsen til Norge i dette Øjeblik, da alt var roligt ogsaa der,

vilde maaske være at kaste en Glød til et brændende Spørgsmaal, man helst saa slukt.

Prinsen af Hessen fik derfor Lov til at forblive i Norge som Herre. Der blev sagt, at Prins Christian Frederik ikke kunde undværes paa Sjælland, hvor Faren var større end andetsteds. I Virkeligheden traadte Norge ogsaa for en Tid i Skygge for, hvad der paa andre Steder optog alles Opmærksomhed, skønt Konjunkturerne for Norge bleve daarligere og mere truende, efterhaanden som Aaret gled frem, dels paa Grund af Forholdet til Sverige og England, der forandredes, dels paa Grund af en Misvækst, der iøvrigt indtraf ikke blot i Norge, men i Danmark og Sverige, ja det nordlige Tyskland med.

Den Fare, der tog Regeringens hele Opmærksomhed fangen, kom fra Frankrig, fra den franske Hær i Hamburg, og det Forhold, der udviklede sig mellem Kejseren og Sverige.

Alt i Juni Maaned var Davouts Korps svulmet op til 100,000 Mand, og der var paa forskellige Steder begyndt strategiske Opmarcher, saa Krigen blev betragtet som uundgaaelig. Dog det kom nu ikke saa vidt. Det kom i Stedet for til en Slags Stilstand. Kejseren opsatte Krigen til det næste Aar, det vil sige til Juni Maaned Maaned 1812, der var den Tid, da Vinteren hørte op i Rusland. Derfor blev Davouts stadig voksende Korps, der skulde være det franske Angrebs Kærnestyrke, liggende ved Danmarks Grænse og Kysten Øst paa. Dette Naboskab blev farligere for Regeringen i Kjøbenhavn i samme Grad, Forholdet mellem Napoleon og Sverige spændtes, og dette Forhold strammedes og fik en næsten akut Karakter i Efter-sommeren 1811.

Forhandlingerne om Alliance mellem Kejseren og Bernadotte vare fortsatte i tre Maaneder gennem de

mange Mellemmænd, Bernadotte havde til sin Raadighed, deriblandt Hertugen af Bassano, Frankrigs nye Udenrigsminister, som Bernadotte havde Bekendtskab til. Disse Forhandlinger havde egentlig ikke ført til noget Brud. Bernadotte var gaaet saa vidt, at han havde indskrænket sine Fordringer paa Norge til Trondhjems Stift alene. Napoleon vilde blot ikke ud med Penge, men stillede ham, ligesom en Gang før, for 20 Millioner Kolonialvarer til Raadighed, denne Gang fra Oplag, han havde nær ved og i Stralsund, og han tilbød ham dem paa en saadan Maade, at Carl Johan endog betragtede dem i Stralsund som sin eller Sverigs Ejendom, skænket af Napoleon, for at han kunde begynde Dannelsen af Sverigs nye Hær.

Nu ophørte imidlertid disse ikke afbrudte Allianceforhandlinger af sig selv, fordi en anden Sag, den om den hemmelige Forbindelse med England, tog Forrangen blandt de Differencer, der bestod mellem Kejseren og Regeringen i Stockholm.

Straks efter Bruddet med Czar Alexander ved Nytaarstid havde Napoleon ophørt med sin skrappe Optræden mod Sverig og Rusland i Anledning af deres Forsyndelser mod Fastlandssystemet. Czaren havde jo nemlig ikke ladet sig imponere, han havde brudt Systemet med Villie, og der var begyndt Rustninger, der gav Czaren en i Begyndelsen gunstigere Stilling end Napoleon. Det var da naturligt, at Napoleon opsatte Forfølgelsen af sin Optræden, til han havde faaet saa mange Tropper samlede, at han havde tilstrækkelige Midler til at støtte den paa ny. Derfor indtraadte der en Periode, i hvilken Napoleon lod fem være lige over for de Magters Handel, der ikke umiddelbart vare hans Herredømme underlagte.

Disse Forhold havde givet Anledning til, at den svenske Smughandel, efter at Admiral Saumarez var

kommen til Göteborg i Maj og havde forsikret, at England ikke vilde forandre sit tidligere Forhold til Sverige, havde antaget en mod Forholdene ved de tyske Kyster stridende, helt besynderlig Karakter. Til Lands i Sverige opførte den svenske Regering sig gennemgaaende korrekt, som Napoleon ønskede det, men Englænderne, som havde deres Depoter paa Øen Anholt, som de i det Øjemed havde taget fra Danmark, beholdt dog ogsaa deres Depoter paa Øerne i Göteborg Havn og paa Øen Hanö ved Carlshamn, og paa disse Steder, i Göteborg og Carlshamn (og ogsaa i Stockholm), oplagdes ogsaa svenske Varer, som skulde listes ind i Tyskland over Stralsund.

Baade de svenske og de engelske Varer, der betragtedes efter Forgødtbefindende enten som svenske eller som neutrale, skjultes ved Vagter og Kavaleritropper mod Indblik af Uvedkommende, og fra disse Steder førtes nu Varerne til Stralsund, hvorfra de som svenske spredtes ned i Tyskland. I Juni Maaned gav dette organiserede Smuglersystem Anledning til store Uroligheder i Svensk Pommern. Mandskab fra franske Kapere bemægtigede sig et svensk Skib, fandt, det var ladet med engelske Varer, og vilde behandle det, som man behandler et Skib med Kontrebande. Men Soldater af Garnisonen i Stralsund, der stod under Oberst, straks efter General, Peyron, der var Øverstkommanderende i Svensk Pommern paa den Tid, vilde befri Skibet, og det kom til en hel Tumult. Den franske Udenrigsminister, Bassano, foreslog Kejseren i den Anledning at besætte Svensk Pommern eller i det mindste at lade en fransk Militærstyrke med franske Embedsmænd og Toldsoldater indrette Toldtjenesten langs Kysten i Svensk Pommern. Men Napoleon vilde dengang endnu ikke afvige fra sin lemfældige Optræ-

den. Han lod Sagerne i Stralsund gaa sin Gang under idelige Sammenstød mellem Franske og Svenske til næste Maaned, da han tog Skeen i en anden Haand og bestemte sig til at optage Sagen mod Sverig med Alvor og Kraft.

Hvervet blev overdraget Gesandten Alquier, som ikke tog det med Lempe, men med al den Hensynsløshed og Ligeformhed, som hørte til hans Natur. Han havde flere skarpe Samtaler med Carl Johan og med Engeström, fordrede denne fjernet fra sin Post, fordi han var den egentlige Leder af Sverigs hemmelige Forbindelse med England, og han kom til sidst i en saadan Konflikt med den svenske Udenrigsminister, at Forholdet mellem dem blev ganske umuligt. Men værre end det var dog et Sammenstød, der fandt Sted under en Samtale paa Drottningholm med Carl Johan noget senere, den 15. August, og som førte til en Krise af den aller alvorligste Natur.

Hvad der var Alquiers egentlige Hverv ved denne Lejlighed, ved man næppe, men hvad der opbragte Carl Johan, saaledes at han blev syg deraf, kan man slutte sig til, naar man hører, at Alquier bebrejdede Prinsen, at han havde solgt de Kolonialvarer, som vare ham overladte af Kejseren, og købt Korn for dem, som han havde sendt til Sverig i Anledning af Dyrtiden der. Alquier paastod, at Kolonialvarernes Værdi skulde være gaaet ind i Kejserens Kasse, som Meningen jo ogsaa i Virkeligheden havde været¹⁾.

Paa den Tid, Forholdet mellem Sverig og Napoleon saaledes strammedes, fik Regeringen i Kjøbenhavn baade fra officiel Side i Paris og fra St. Petersborg Meddelelse om, at en fransk Hær skulde rykke ind i

¹⁾ Schinkels minnen VI, 92.

Danmark¹⁾. Det hed sig, at den skulde danne et Hjelpekorps, bestemt for Sverig, men man mente, at den i Virkeligheden snarere vilde blive anvendt mod Sverig.

Regeringen i Kjøbenhavn blev i højeste Grad fortvivlet; thi under hvilket Paaskud franske Tropper end kom ind over Grænsen, vilde de, som Rosenkrantz mente, medføre Statens Ødelæggelse. Alt tegnede sig saa meget mere truende, som det denne Gang var Sjælland, de skulde besætte, og det slet ikke vilde være umuligt for dem at komme derover, da alt tydede paa, at Englænderne dette Aar hurtigt vilde forlade de nordiske Vande, hvor de alt indskrænkede deres Styrke, rimeligvis paa Grund af Behov af Sæmidler i Portugal, i Middelhavet og i England selv, hvor store Rustninger foregik.

Det spændte Forhold mellem Frankrig og Sverig holdt sig i længere Tid og endte som bekendt med, at Napoleon, dog først i November Maaned, tilbagekaldte Alquier, der i Stedet for blev ansat som Gesandt i Kjøbenhavn, og sendte en ung, beleven og høflig, men meget duelig Mand, de Cabre, til Sverig som Chargé d'affaires. Denne Tilbagekaldelse skete nu ikke, fordi Kejseren i Virkeligheden bebrejdede Alquier andet end hans Mangel paa Urbanitet, men han vilde ikke have Krig med Sverig, og han vilde ikke, at Carl Johan eller det svenske Diplomati overhovedet skulde forplumre det storslaaede politiske Spil, han for Øjeblikket ledede i Europa. Derfor bød han Alquier, saalænge han endnu var i Sverig, intet at foretage sig, at behandle Carl Johan som Luft og ikke bryde sig om, hvad han sagde. Han var overbevist om, at Prinsen

¹⁾ Meddelelser fra Krigsarkiverne V, 97.

ikke, naar det kom til Stykket, vilde træde op mod Frankrig, og at han heller ikke vilde kunne faa den svenske Nation med sig. Men han oversaa, at Sverigs Stilling var en saadan, at Carl Johan ved at følge helt svenske Maal alene uden at blande sig ind i den store Kamp eller komme i Berøring med franske Tropper kunde tilføje Napoleon den størst mulige Skade ved at grunde en engelsk-russisk-nordisk Magtstilling paa de danske Øer ved Indgangen til Østersøen, hvor de maritime og landterritoriale, strategiske Linier mødtes.

Dette tog Carl Johan sig nu paa at sætte i Værk. Han vilde ikke lade sig overse og behandle, som Napoleon ønskede det, da han havde en Stilling, der betød saa meget under de nærværende Forhold, og den kunde skaffe ham hans Ønskers Maal, Norge, uden at han behøvede at risikere noget eller engang blande sig i Krigen paa Fastlandet.

Det var, som Konflikten med Alquier begyndte, at Carl Johan blev enig med sig selv om at ville sætte alt ind paa at faa Regering og Folk i Sverige til at bøje sig for hans Villie og indtage et andet Forhold til Rusland end det, der endnu overholdtes saa strengt og i Sommerens Løb havde bragt hans private Forbindelser med Czaren til omtrent at ophøre.

Inden han tog Opgaven op, havde han Lejlighed, eller søgte den, til at tale med sine Venner ved Gøtakanalen om det Program, Sverige nu skulde opsætte.

Det var just, som de første Sammenstød med Alquier vare begyndte, at dette Møde fandt Sted. Kronprinsen havde efter Bondeurolighedernes Ophør gjort en Rejse til Södermanland og Sveriges østlige Provinser for at vise sig for Folket og søge Ophidselsen i Befolkningen dulmet. Efter at være kommen tilbage til Drottningholm, hvor Alquier opholdt ham en Tid, begav han sig til

Götakanalen for at lade sig denne forevise af Platen. Her paa Egnen, hvor de rigtige Bærere og Tilhængere af 1809-Aars Politikken hørte hjemme, her hvor han i Platens Selskab besøgte Adlersparre i Mariestad, her kunde han med Hovedmændene for Politikken og paa dennes egen Jordbund drøfte Betingelserne og Udsigterne for de gamle Ideers Genoptagelse paa det forandrede Grundlag, de nuværende politiske Konstellationer bød.

Han meddelte sine Venner, at han ingen Vej kunde komme med Napoleon, at der ikke var at tænke paa at faa Norge ved hans Hjælp, men at den politiske Udvikling stillede den Mulighed i Udsigt, at man kunde naa Maalet ved russisk Hjælp. Man kunde nemlig, naar man fik russiske Tropper til at angribe Sjælland, gaa ind paa Englands Tilbud, der gik ud paa Hjælp med Penge, Flaademidler og alt andet, hvis man blot vilde undlade det direkte Angreb paa Norge. Til dette kunde man maaske senere ogsaa faa russiske Tropper til Hjælp, hvis det gjordes fornødent. Det, han her ved Götakanalen vilde have Oplysning om, var, om en saadan Hjælp behøvedes, eller om Situationen i Norge var en saadan, at Nordmændene, hvis han havde tvunget Kongen af Danmark til at frasige sig Herredømmet i Norge og at trække sine danske Embedsmænd og Tropper bort fra sit nordlige Rige, da vilde modtage de svenske Tropper, der kom ind i Landet, som deres Befriere.

Det første Svar, Prinsen mødte, da han fremsatte disse Anskuelser og Spørgsmaal, var en Protest mod russisk Hjælp. Baade Platen og Adlersparre afviste den, da den vilde gøre et venskabeligt Forhold til Norge til en Umulighed.

Men især blev Adlersparre dog forstemt over, at der kunde blive Tale om russisk Hjælp, og det af helt almindelige svensk-nationale Grunde. 1809-Aars Politikken havde jo været en lige saa svensk Politik i sit Endemaal som den gamle svenske. Den vilde blot have Norge ind under svensk Dominium for at styrke Sverigs Stilling mod Rusland; den Politik, Carl Johan vilde føre ind i Sverig, den, som senere blev kaldt 1812-Aars Politikken, fordi den blev vedtaget i dette Aar, var den russiske Politik, der var foreslaaet Svenskerne i Frederikshamn 1809, men som ingen Svensk hverken da eller senere havde villet høre noget om. Carl Johan afbrød dog Talen om, hvad Politik Sverig skulde føre. Den afhænger ikke af os, sagde han, men af Ting, vi ikke kunne overse nu. Den Politik, Landet skal slaa ind paa, maa afgøres af Konge og Regering og af Nationen i sin Helhed gennem dens Repræsentanter i den Rigsdag, der snart skal indkaldes.

Samtalerne kom derefter væsentlig kun til at dreje sig om den Del, Carl Johan vilde have lagt i Göta-mændenes Hænder, Fuldbyrnelsen af Norges Forening med Sverig, naar alle ydre Betingelser for den vare tilvejebragte, og med Hensyn hertil naaedes et Resultat. Man blev enig om, at da Planen af 1809 var strandet som en Følge af, at Christian August ikke blev Konge i Norge, før han valgtes i Sverig, kunde der nu til en Begyndelse ikke blive Tale om andet end en Unionstat med forskellig Lovgivning og Administration i alle indre Anliggender. Dette, mente man, vilde kunne stemme med Wedels Ønsker, skønt denne i Virkeligheden tænkte paa noget andet, to selvstændige Riger med fælles Krig og Politik. Man antog det som noget selvfølgelig, som der ikke en-

gang taltes om, at Foreningen skulde ske under svensk Højhed. Carl Johan sagde, at han med Hensyn til Norges statslige Organisation vilde følge Czar Alexanders Eksempel i Finland. Hele Europa talte nemlig paa denne Tid om de Friheder og konstitutionelle Rettigheder, Czaren gav det finske Storfyrstendømme.

Kronprinsens og Platens Samtale med Adlersparre i Mariestad endte med Fortrøstning til, at det hele vilde gaa let, naar man tog Wedel til Hjælp, at det selvfølgelig var bedst, naar Nordmændene selv tog aktiv Del i Foretagendet og gjorde Opstand, og at Haabet derom endnu ikke var udelukket. Man var i hvert Fald enig om, at en kraftfuld Agitation i Norge nu burde begynde, og Adlersparre overtog denne Del af Opgaven.

Udbyttet af Opholdet ved Götakanalen var for Carl Johan da det, at han var bleven enig med Götamændene om den Del, der var deres, af det Program, han nu vilde søge at faa vedtaget for den politiske Dels Vedkommende. Efter Hjemkomsten til Drottningholm, hvor det sidste alt omtalte Sammenstød med Alquier fandt Sted, helligede han sig derfor til Tilvejebringelsen af den for Programmet nødvendige politiske Stemning i Sverig og begyndte en ihærdig Bearbejdelse af alle de Personer, der stod ham nær i Stab eller Regering, for at faa dem til at erkende Nytten og Nødvendigheden af et andet Forhold til Rusland end det hidtidige. Der var nemlig ikke mange, som havde taget Kronprinsens tidligere Fantasier om et Forbund med Rusland for andet end en behagelig Spøg. Han tog nu sine Adjutanter, sine Generaler, sine Ministre enkeltvis for, søgte at overbevise dem om de Fordele, en Forstaaelse med Rusland kunde bringe, men han naaede ikke fremad. Han var ogsaa

sengeliggende en Del af August Maaned og i Oprør over Napoleons Behandling af ham. Alquier spottede i Stockholm over Kronprinsens forgæves Anstrengelser for at vende Sverig bort fra dets Beskytter, den franske Kejser. Men i September tog Prinsen Arbejdet op, saa der gik Ry deraf, og Landet og Pressen blev bekendt dermed.

Historien har opbevaret en Del Træk fra denne Kronprinsens indre Kampagne. Saaledes kaldte han en Dag¹⁾ Adlerkreutz, Skjöldebrand og General Sandels til sig og holdt i Hofkansler Wetterstedts Nærværelse et Foredrag for dem om Napoleons Tyranni og den Pligt, man havde, til at kæmpe imod ham for Verdens Frihed, hvorefter han udtalte, at Kejseren havde nægtet ham Norge, men lovet ham Finland, hvis han vilde deltage i den Krig, som forberedtes, men at Finlands Generhvervelse vilde indvikle Sverig i evindelige Kampe med Rusland, som aldrig vilde opgive sine Fordringer paa denne Provins. Virkningen af dette Foredrag var imidlertid en anden, end han ventede. Adlerkreutz mente, at Sverig vanskeligere kunde opleve et lykkeligere Tilbud end det, der her var givet, om en Generobring af Finland, der var Betingelsen for dets Selvstændighed. Skjöldebrand udtalte sig lige saa djærvt. Hvis et Tidspunkt nogen Sinde er tjenligt til at tilbagetage den skønne finske Provins, som i 200 Aar har været forenet med Sverig, sagde han, saa er det dette, da en Napoleons forunderlige Overlegenhed har sat sig til Opgave at kue den russiske Kolos, og han udbredte sig derefter veltalende om alt det onde, denne falske Nabomagt havde tilføjet Sverig, Polen og alle andre Magter, som det havde

¹⁾ Se Schinkels minnen VI, 158.

haft noget at gøre med. Lignende Beretninger ere opbevarede om Prinsens Scener med Wrede, Essen og mange andre af hans Generaler og Adjudanter og højere Embedsmænd overhovedet. Han vandt ingen af de højere Militære for sig, og en enkelt af Generalerne, Tibell, gjorde Skandale, idet han rejste til Paris for at anklage Prinsen for Kejseren. Af de Ikke-militære vandt han foruden Wetterstedt kun et Par, f. Eks. Trolle-Wachtmeister og Engestrøm, den sidste dog kun halvt. Engestrøm, Udenrigsministeren, der alt af Forholdet til England, hvilket han styrede, var ledet ind i en af Nationalhad upaaavirket Interessespolitik, var mere tilbøjelig, vel ogsaa paa Grund af, hvad han havde udstaaet med Alquier, til at gaa over til en Neutralitetspolitik. Dertil bidrog maaske ogsaa, at Østerrig paa denne Tid havde sendt en Gesandt, den bekendte General Neipperg, til Stockholm, der uden Hensyn til, hvad han maaske officielt skulde udrette; i Virkeligheden foreslog en Neutralitet sammen med Østerrig.

Medens Kronprinsen saaledes ikke havde Held med at vinde Indpas for sine Planer med Hensyn til Rusland, begyndte heller ikke Arbejdet paa Norge godt. Prinsen sendte i September sin Adjudant Forsell til Norge for at søge en Samtale med Wedel og spørge ham, om han, naar Tidens Fylde kom, vilde være den svenske Konges første Statholder i Norge. Men denne Sendelse, der skulde være hemmelig, idet Forsell officielt kun skulde være Overbringer af et Brev til Frederik af Hessen, fik ikke for Kronprinsen noget behageligt Udfald. Den svenske Officer traf Wedel og tog med ham ud paa Landet, men Wedel blev stødt over den overlegne, lidet respektfulde Maade, hvorpaa den fremmede Fyrste, der ikke var traadt i personligt

Forhold til ham, henvendte sig mundtlig til ham gennem en Adjudant i et saa intimt Spørgsmaal, og svarede, at han, efter at Bernadotte var kommen til Norden, ikke vilde have noget med Sagen at gøre. Heller ikke yndede han, at Adjudanten overbragte Hvervet til ham som en formentlig Ære for ham. Hvad dette Hverv angaar, svarede han, da er det en Stilling, som tilkommer mig med Rette, saavel ifølge min Stilling som paa Grund af min Formue og min Fødsel¹⁾.

Prinsen vedblev ikke desto mindre med større og større Iver at forfølge sin Opgave. Offentligheden blandede sig deri. Aviser begyndte til Kronprinsens Ærgrelse at prise den franske Alliance og at tale om Finland. Kronprinsen blev forbitret paa Præssen og paa Trykkefriheden i Sverig, og det kom til en hel Krig mellem ham og den Del af Pressen, i hvilken han ikke havde erhvervet sig Penne. Kronprinsens Holdning blev en saadan, at hele Offentligheden blev bekendt med, hvad han vilde, og dette gav Englands Repræsentant i de nordlige Lande Anledning til at tro, at Tidspunktet var kommet til at søge en officiel Forbindelse med Sverig.

Denne engelske Gesandt var Thornton, som tidligere havde været Gesandt i Stockholm, men nu opholdt sig paa den engelske Flaade og var en Art sejrende Gesandt, der søgte Forbindelse med de nordiske Hoffer, hvor Kabinetet i London mente, der var noget at gøre. Han meddelte Engeström i Stockholm, at han havde fuldstændige Instruktioner til at slutte Fred med Sverig, og Engeström tilbød ham da efter Konfe-

¹⁾ Se Yngvar Nielsen: Lehnsgreve J. C. H. Wedel Jarlsberg I, 447.

rence med Carl Johan en hemmelig Forhandling ved Göteborg. Ikke fordi han mente, Tiden var kommen for en saadan Alliance, som England ønskede, men fordi han ansaa det for nyttigt ikke at give England Afslag uden at have vekslet saadanne Udtalelser med den engelske Gesandt, som kunde gives bedst i en hemmelig Konference. Thornton blev da indbudt til forklædt fra Göteborg at begive sig til den lille By Åmål, hvor det antoges, at ingen fransk Spion opholdt sig, og der mødte — ogsaa incognito — en underordnet Personlighed fra Stockholm for at modtage Gesanden og hans Ærinde paa den Maade, Engeström havde bestemt. Sammenkomsten fandt Sted, men endte meget hurtigt. Thornton blev anmodet om at rejse bort som Følge af, at Sammenkomsten var bleven bekendt og hans Incognito røbet, hvilket virkelig var sket straks efter hans Ankomst til Göteborg.

Tiden fra nu af og indtil Nytaar, da Carl Johan lagde Styrelsen af Sverig tilbage i Kongens Haand, var overordentlig bevæget og urolig.

Prinsen var i politisk Henseende paa Kant med næsten alle sine Embedsmænd og Generaler og med den stockholmske Befolkning tillige; thi Hovedstaden var franksindet. Dens Indvaanere levede allerede højt paa Haabet om det russiske Nederlag, af hvilket de ventede sig saa meget. De elskede Frankrig af gammel Vane og Tradition, men følte sig paa denne Tid, ogsaa af helt materielle Grunde, knyttet mere til Frankrig end til England; thi Handelen med Frankrig gav dem store Fordele. Det svenske Jern betaltes anderledes godt i det franske Rige end i England. Ogsaa var Smughandelen over Stralsund en Kilde til store Handelsfordele. Man troede den hemmelig protegeret af Kejser Napoleon, og vist er det ogsaa, at han stadig havde Betænkeligheder ved at gribe for

haardt ind mod den, hvilket dog ikke var af Hensyn til Sverig, men fordi han i denne Tid vilde have saa lidt som muligt at gøre med Carl Johan.

Der er neppe Tvivl om, at Carl Johan personlig var noget med i denne Handel. Han havde altid haft Interesse for Handelsspekulationer og deltaget i dem. Han spillede ogsaa i denne Tid paa Europas Børser, som han havde gjort fra sine tidligste Generalstider. Han var paa denne Tid i Pengeforlegenhed, fordi han som altid, naar han kæmpede for Magt og Indflydelse eller andet, havde brugt mange Penge. Han havde lidt store Tab. Saaledes havde Napoleon, da han indlemmede Holland i Frankrig, uden videre indskrænket den udenlandske Gæld i Holland til en Tredjedel. Denne Forholdsregel havde berørt ham meget føleligt; thi han havde en større Del af sin Formue anbragt i hollandske Fonds.

Overhovedet var han paa denne Tid indviklet i store Forretninger paa Grund af Dyrtiden i Sverig. I Svensk Pommern købte han Korn for franske Kolonialvarer. Hos ham i Stockholm var Købmand Hoppe fra Lybæk samt andre af de Mænd, han havde staaet i Forretningsforbindelse med i Holsten, Hamburg og Lybæk, og endnu flere Bekendte, f. Eks. Fournier. Forretningerne med Hoppe sluttedes selvfølgelig paa Regeringens Vegne. Hoppe sluttede ogsaa Kontrakter med Regeringen i Kjøbenhavn om Kornleverancer. Men hvorom alting er, der blomstrede paa denne Tid et stort Forretningsliv op, som i væsentlig Grad var knyttet til Handelen paa Stralsund. Kronprinsen overtog paa Regeringens Vegne, for at bruge et moderne Udtryk, Protektoratet over denne Handel for at vaage over den, holde den inden for de Skranker, den burde, men tillige for at beskytte de

Konsortier, Handelsselskaber eller større Firmaer, der drev deres Forretninger paa den Maade, den svenske Stat kunde tillade.

Andre end disse helt almindelige og overfladiske Bemærkninger skulle dog ikke her fremføres om en Sag, der vakte megen Kritik og ogsaa fremkaldte Beskyldninger i den udenlandske Handels- og Spekulationsverden, men hvad der her er sagt maa kendes; thi det var dette, som gav Anledning til, at Kejseren til sidst følte sig nødtvungen til at gribe ind og befale Davout at tage Svensk Pommern i Besiddelse¹⁾.

Inden vi komme til denne skæbnesvangre Okkupation, maa vi imidlertid kaste et Blik paa Situationen i Europa ved Nytaarstid 1812, da Kong Carl XIII den 7. Januar atter overtog Regeringen i Sverig. Carl Johan var derefter atter kun Kronprins, Medlem af Statsraadet, Generalissimus over Krigsvæsenet og Leder af sine personlige Forbindelser med fremmede Magter. Han havde da erhvervet sig nogen Indsigt i Sverigs Statsanliggender og faaet forberedt de Forandringer, han ansaa nødvendige for at kunne regere Sverig, saasom Indførelse af Værnepligten, der paa Grund af Bondeurolighederne var sat i Bero, Indskrænkning af Trykkefriheden, Udvidelse af den kongelige Magt p. p. Kort efter indkaldte Kongen Stænderne til Møde i Stockholm den 4. April.

Man mærkede, det var et storstilet og skæbnesvangert Aar, man var traadt ind i; thi alle Vegne fra kom der Beretninger, som varslede om den store Brydekamp, der i dette Aar skulde ryste Verden. Umaadelige Rustninger meldtes fra alle Steder i Europa, baade paa denne og hin Side Niemen.

¹⁾ Bignon X, 406.

Al politisk Tale drejede sig paa denne Tid om Krigen, som vilde komme, og Kabinetterne vare beherskede af de Spørgsmaal, de store Forberedelser fremkaldte. Thi Napoleon var ifærd med at ordne sine Alliancer. Han drog alle europæiske Fastlandsmagter til sig ved List eller Trusler, undtagen Sverig og Tyrkiet, disse to Stater, han paa St. Helena bebrejdede sig ikke først og fremmest at have sikret sig. Preussen maatte bøje sig, til sidst ogsaa Østerrig, hvorfor dets Afsending til Sverig, General Neipperg, maatte forandre sin Holdning og anbefale Sverig at forblive i sin Alliance med Napoleon. Alliancen med Danmark var alt i December Maanedes Begyndelse foreslaaet i Paris. Hertugen af Bassano havde grebet Sagen meget snildt an, havde beklaget de ulykkelige Handelsforhold, der vare opstaaede i Holsten paa Grund af den franske Toldtarif, og havde udtrykt Kejserens Ønske om at komme til en Ordning af alle Forhold ved Grænsen ved en Konvention med den danske Konge. Først senere udtalte han som sin Formening, at der til denne Handelskonvention burde slutte sig ogsaa en militær, for at de to Lande, naar Krigen med Rusland udbrød, kunde afslaa det Angreb, som Englænderne maaske vilde benytte Forholdene til at udføre paa Kysten ved Elben, Holsten og de hanseatiske Byer.

Da Rosenkrantz ved disse Tilbud, der efter Bassanos Udtalelse gjordes ganske intimt og fortroligt, uden at det franske Diplomati var indviet deri, fik Vished for, at Kejseren ikke havde den Hensigt at inddrage Danmark i sine Hovedoperationer — Bassano udtalte udtrykkeligt, at Kejseren ikke troede, at Carl Johan turde tage Parti imod ham —, raadede han Kongen til ikke at gøre sig kostbar, idet han mente, at

Ordningen af Handelsforholdene ved Grænsen ved en Traktat var saa vigtig og ønskelig, at Fordelene ved den kunde opveje eller give Midler til at bestride Udgifterne ved den Byrde, Militærkonventionen kunde paalægge Staten. Forhandlingerne, som Bassano foreslog ganske hemmelige, saa kun den danske Udenrigsminister Rosenkrantz og efter dennes Ønske ogsaa Minister Schimmelmänn indviedes deri, begyndte dernæst i Paris, hvor de fremmedes i Løbet af nogle Maaneder. Med Hensyn til Militærkonventionen blev det vedtaget, at kun en enkelt dansk Division skulde stilles til fransk Raadighed, men at denne i en Styrke af 10,000 Mand med 50 Kanoner skulde ligge mobiliseret paa Krigsfod i Holsten, Slesvig og Jylland med den ene Brigade (Halvdelen) samlet nær Hamburg, og at denne Division skulde kunne rekvireres til Hjælp mod fjendtlig Landgang eller mod Insurrektion, naar det forlangtes af Chefen for en fransk Division af lignende Styrke, som Kejseren forpligtede sig til at holde nærværende i Departementet ved Elbens Munding, Meklenburg eller Svensk Pommern, dog at den danske Division ikke maatte drages længere bort end til Oder paa den ene Side og nogle nævnte hollandske Købstæder paa den anden. Som Gengæld skulde den franske Division eller Dele deraf kunne rekvireres af Kongen af Danmark eller hans Divisionsgeneral i Holsten, naar Englænderne gjorde Landgang paa den danske Halvø.

Før i Marts Maaned blev de to Traktater ikke færdige, men da dette var Tilfældet, bevægede som bekendt den franske Udenrigsminister vor Gesandt til kun at underskrive Militærkonventionen, idet han lovede, at Handelstraktaten snart skulde blive ham forelagt til Underskrift, hvad den dog ikke blev.

Men før den Tid kom, da denne Skuffelse beredtes Regeringen, var dens Opmærksomhed i yderste Grad taget fangen af de Begivenheder, som forefaldt i Svensk Pommern.

Den kejserlige Befaling om Svensk Pommerns Okkupation var kommen til Davout, og denne havde ikke tøvet med at sætte den i Værk og det med en Strengthed, som tildrog sig alle Kabinetters Opmærksomhed i højeste Grad.

Kejserens Hensigt var upaatvivlelig kun den at straffe Carl Johan eftertrykkeligt, hvad der ogsaa synes at fremlyse af Ordren til Davout, der bød denne at tage Svensk Pommern i Besiddelse, saa snart han var vis paa, at der var en stor Mængde Kolonialvarer og Kontrebande til Stede i Stralsund, Anklam og de andre Kystbyer.

Han tænkte næppe paa andet end en helt midlertidig Okkupation, hvad der ogsaa synes at fremgaa deraf, at den franske Regering mente at kunne holde paa Sverig ved at besætte Pommern. Ogsaa General Tibell, som i Paris havde raadet Kejseren til at tage Svensk Pommern, havde ment, at det var et Middel til at holde Bernadotte til Lydighed mod Frankrig. Hvis nu Svensk Pommern var bleven okkuperet under den franske Hærs Fremrykning paa samme Maade, som de preussiske Landskaber og selv Fæstningen Spandau bleve det, vilde Handlingen næppe have tildraget sig stor Opsigt, men Davout havde et gammelt Nag til Bernadotte, og Forbitrelsen mod denne mellem de franske Officerer var saa stor, at General Friault, som udførte Davouts Ordre, optraadte paa en meget brutal og rent krigersk Maade. Vel forsikrede han den kommanderende General Peyron, at det var en fuldkomment fredelig Besættelse, han foretog, men i Virkelig-

heden var det en fuldkommen militær Overrumpling, hvorved Fæstningen Stralsund, hele Landet og Øen Rügen med alle militære og borgerlige Etablissementer toges i Besiddelse, uden at den svenske Generalkommando, der kun havde et Par Regimenter paa Fredsfod til Raadighed, kunde foretage sig det mindste. Efter at være bleven Herre lagde Friault Beslag paa al engelsk Ejendom, konfiskerede de svenske Skibe, som forandredes til franske Kapere og forlangte Ed til Kejseren. Da de Svenske nægtede at aflægge denne, sendtes de borgerlige Embedsmænd fangne til Hamburg, medens franske overtog deres Poster, og de svenske Tropper, som vare under Vaaben, afvæbnedes og sendtes som Krigsfanger til Frankrig. Denne Skæbne maatte den øverste, kommanderende General, Peyron, ogsaa underkaste sig; han sendtes som Krigsfange til Frankrig, medens han i Sverig dømtes til Døden, fordi han ikke havde gjort Modstand.

Denne Voldsdaad vakte den største Smerte i København, dels fordi man mente, at den kunde være Vand paa Carl Johans Mølle, at den kunde give ham Anledning til at svinge Kejseren, men dels ogsaa fordi det, som nu var hændt i Svensk Pommern, en anden Gang kunde hænde i Danmark. Hvis Regeringen ikke stillede de holstenske Tropper og alle de paa Halvøen værende Krigsmidler i den Grad til Kejserens Raadighed, som han vilde have dem, hvad var der saa i Vejen for, at han lod sin Feltherre ved Elben rykke ind og gøre sig til Herre over alle Midlerne.

Ogsaa i Paris vakte, som det syntes, Udførelsen af Kejserens Ordre Betænkeligheder. Napoleon billigede vel, hvad der var foregaaet i Pommern, og det endog i rosende Udtryk, men han ønskede dog ikke, at hvad der var sket, skulde opfattes i Sverig som andet end

et Eksempel, han havde set sig nødsaget til at statuere. Han vilde nødig, det skulde faa videre Følger, hvis Sverig vilde opgive sin organiserede Smughandel. Han ønskede det udførte fremstillet forsonligt for Sverig og kasserede af den Grund et Udkast til en Note, som Bassano havde forelagt ham om Motiveringen for Okkupationen af Svensk Pommern. Det var imidlertid vanskeligt at faa Davouts brutale Krigsgerning smeltet sammen med forsonlige Hensigter, Bassano kunde i alt Fald ikke komme ud af det, og Følgen deraf blev, at Sverig i lang Tid ikke fik anden Forklaring af det skete, end at Operationen var foretagen efter Kejserens Befaling. Dette faldt jo ganske godt sammen med den overlegne og affejende Maade, hvorpaa Carl Johan efter Kejserens Ordre i længere Tid var bleven behandlet, men gjorde intet godt Indtryk i Sverig.

Da Napoleon havde faaet fuld Oplysning om, hvad der var sket, og om den Opsigt, det havde vakt i de nordiske Regeringer og især i Sverig, bleve hans Skrupler større, og han besluttede sig da til at optage Allianceforhandlinger med Carl Johan igen, men paa samme Betingelser som før: Finland, hvis Carl Johan vilde angribe den russiske Styrke der med 30,000 Mand, og de 20 Millioner i Kolonialvarer, som Bernadotte alt havde tilvendt sig nogle af, i Stedet for Subsidier.

Til den Ende begav Udenrigsministeren, Hertugen af Bassano, sig efter Kejserens Ordre til Carl Johans Gemalinde i Paris. Han fik hende overtalt til at sende Signeul til Sverig med et Forslag, som han redigerede og dikterede i korte Sætninger i Traktatsform og ledsagede af smigrende, venskabelige Ord fra Kejseren.

Med dette Forslag afrejste Signeul den 7. Marts, men inden han naaede den svenske Hovedstad, var der foregaaet store og afgørende Ting der.

Saa snart Efterretningen om Begivenhederne i Pommeren i de første Dage af Februar kom til Stockholm, var Carl Johan straks klar paa, at dette var et Faktum, hvorved Stemningen for Frankrig i Sverig kunde overvindes, og han lod sig det derfor være magtpaaliggende, at Beretningerne om det skete i de offentlige Blade, og navnlig da i Posttidningen, fremstilledes, som han vilde have det. Men inden der foregik videre, inden den kongelige Regering endnu havde forhandlet om den Maade, hvorpaa Sagen skulde tages, havde han i Inspirationens første Øjeblik (Udtrykket er hans eget) fattet en afgørende Beslutning, den at sende en af sine Adjudanter til Czar Alexander for at meddele, hvad der var sket, og for at aabne fortrolig Forhandling med ham. Adjudanten skulde, hvis han endnu fandt Czaren paa fjendtlig Fod med Napoleon, tilbyde en Alliance med Sverig. Betingelsen skulde selvfølgelig være Norge, uden hvis Besiddelse Sverigs Hær slet ikke kunde komme bort fra Riget, og Operationsmaalet Sjælland, da Sverig kun ved Erobringen af denne Ø kunde komme i Forbindelse med England og derved vinde de fornødne Midler.

Hvervet betroedes til Grev Carl Lövenhjelm, der var en af de faa af hans Adjudanter, der vare vundne for hans Politik. Han skulde først overlevere Breve fra Kongen og Kronprinsen, dernæst tale med Czaren om Sagen i al Almindelighed og først, naar han havde erhvervet Sikkerhed for, at Forholdet mellem Czaren og Napoleon endnu var fjendtligt, gaa nærmere ind paa Sagen og bede Czaren om, hvis han gik ind paa

Forslaget, da at sende en Diplomat til Stockholm for at forhandle Traktaten der.

Men Greven havde ogsaa det Hverv mundtlig at overbringe Kejseren nogle Raad fra Carl Johan, naar han kunde komme til at give dem, samt at tilbyde Sverigs diplomatiske Hjælp til Fredsslutning med Tyrkiet, hvorved en hel russisk Hær kunde frigøres, som Napoleon ikke ventede at træffe paa sin Vej. Endelig havde Greven med sig et af Carl Johan egenhændigt nedskrevet Udkast til en saadan of- og defensiv Alliance, som han mente, der kunde blive Tale om. Ifølge den skulde Norge absolut forud sikres Sverig og Rusland give 15—20,000 Mand til i Forening med en svensk Styrke paa 35—40,000 Mand at tage Sjælland.

Lövenhjelm afrejste den 8. Februar. Til London afgik paa samme Tid en anden af Carl Johans Adjutanter, nemlig Forsell, som vi kende fra Norge, men denne havde kun Ærinde til den svenske — hemmelige — Gesandt, Baron Rehausen, hvem han skulde overlevere et Brev fra Engeström, hvori det befaledes Gesandten at sige den engelske Regering, at hvis den nu vilde sende Hr. Thornton eller en anden Underhandler til Sverig, saa vilde denne faa en anden Modtagelse, end der blev Hr. Thornton til Del i Åmål.

Først den 21. samledes Statsraadet for at tage Beslutning om, hvad der i Anledning af det skete skulde foretages. Regeringen havde vel først villet se, hvorledes Voldsdaaden andetsteds optoges.

Inden den 21. havde Engeström beklaget sig for Hr. de Cabre over Tildragelsen og meddelt Lord Castlereagh gennem Rehausen, med hvem han vedligeholdte en omfangsrig Brevveksling, hvad der var foregaaet. Endelig havde Carl Johan skrevet et Brev til

Napoleon, hvilket han oplæste i Statsraadet den 21. Dette Brev var dog nok mere beregnet paa det svenske Folk end paa Kejseren. Carl Johan klager deri i højstemte Toner over den Fornærmelse, som er Sverig tilføjet, og som ingen kunde føle dybere end han, der havde bidraget til Frankrigs Storhed og ønsket det stort og lykkeligt, men ikke kunde ofre det Lands Ære og Selvstændighed, som havde gjort ham den Ære at adoptere ham. Brevet var et sandt oratorisk Pragtstykke og endte saaledes: Deres kejserlige Majestæt kommanderer den største Del af Europa, men Deres Herredømme strækker sig ikke til det Land, der har valgt mig. Min Ærgerrighed indskrænker sig til at forsvare dette Land; jeg betragter det som et Hverv, Forsynet har skænket mig. Den Virkning, den beklagelige Invasion har haft paa dette Folk, kan faa de uberegneligste Følger, og hvorvel jeg ikke er nogen Coriolan, og det ikke er Volskerne, jeg kommanderer, har jeg dog saa god en Tro til Svenskerne, at jeg kan forsikre Dem, Sire, at de ere i Stand til alt, naar det gælder om at hævne en Fornærmelse, de ikke have fremkaldt, og at bevare Rettigheder, de sætte lige saa højt som deres Eksistens. Dette Brev¹⁾ gjorde sin Virkning i Sverig og andetsteds, men er ikke kommet Napoleon i Hænde. Indviede Folk have ment, at det paa et senere Tidspunkt er smuglet ind i et Kontor i det kejserlige Militærkancelli, hvorfra ekspederede Breve overgik til Arkivet. Skulde dette være sandt, kunde det dog godt være sket uden Kronprinsens Vidende af Paarørende i Paris, der skulde besørge det.

¹⁾ Optaget i Recueil des lettres proclamations etc. de Charles XIV, Side 55.

Efter at Statsraadet den 21. var blevet oplyst om, hvad der var foregaaet i Sagen, besluttede det i et følgende Møde den 24. at raade Kongen til at sætte Sverige i en fuldkommen Neutralitetstilstand uden Hensyn til Kontinentalsystemet, samt billigede, at der af Sverigs Repræsentant i Paris indgaves en formelig og meget skarp Protest i Anledning af det, der var sket i Pommern.

Denne Protest blev dog tagen tilbage, da den var læst af Bassano; thi „det var jo en Krigserklæring“, erklærede denne, „og det var dog rigtigst først at se, hvad Udbytte der vilde erholdes af de Forhandlinger, Kejseren nu vilde begynde i Sverige“. Forholdet til Frankrig, hvor heller ingen Neutralitetserklæring blev afleveret, skønt Napoleon ikke var helt utilbøjelig til at tilstaa Sverige Neutralitet, blev saaledes foreløbig ikke i det ydre forandret, og i Sverige var der delte Meninger om Fordelene ved det halve Brud med Frankrig, som mulig forestod. Nogle vare begejstrede over en Neutralitet. Andre betragtede den som en Ulykke, fordi de mente, at Frankrig nu vilde spærre Sverige ude fra Fastlandet, hvor svenske Produkter fandt bedre Markeder end i England.

Imidlertid begyndte det politisk for Carl Johan at lysne i Horisonten paa Grund af de Bud, han nu fik fra St. Petersborg. Czar Alexander var bleven rørt over, at den svenske Adjudant, som kom til ham under saa kritiske Tidsomstændigheder, ikke talte til ham om Finland, men kun fordrede russiske Tropper til Sverige for at erobre Norge. Han havde mange Tropper i Finland, fordi han ikke havde turdet stole paa Bernadotte i den lange Tid, denne i Sommerens Løb havde forhandlet med Napoleon. Han ydede med Fornøjelse de 15—20,000 Mand, Carl Johan ønskede,

naar derved største Parten af den øvrige Styrke, han havde i Finland, kunde stilles til hans Raadighed mod de Franske. Han sendte derfor Suchtelen, som paa den Tid opholdt sig i Rusland, til Stockholm, hvor han ankom i Marts paa samme Tid omtrent, som Signeul fra Paris.

Den russiske General havde Ordre til at slutte en Traktat, saadan som Carl Johan ønskede den, selv om den russiske Rigskansler, Romanzoff, der ikke yndede Carl Johan og var Napoleon hengiven, skulde give ham Instruktioner, der ikke faldt sammen med den svenske Kronprinses Ønsker. I Løbet af et Par Dage vare Engeström og Suchtelen enige om, hvad der skulde staa i Traktaten. Ikke blot tilstodes der Sverig Norge og Soldater til at erobre det med, men Angrebet paa Sjælland optoges i Traktaten, og hvad Kronprinsen ellers havde foreslaaet, saaledes Sverigs diplomatiske Optræden i Tyrkiet.

Under disse Forhold kunde det, Signeul bragte Carl Johan, ikke lokke ham. Kronprinsen sagde sin franske Medhjælper, at han maatte have Norge fremfor alt og nødvendigvis og derhos Penge, baade hvad der tilkom ham selv, og hvad han behøvede til Sverig. Han dikterede til sidst Signeul et Svar paa det Diktamen, han havde bragt, men medgav ham skriftlig kun et Tilbud om at ville mægle mellem Frankrig og Rusland, hvilket Tilbud var saaledes affattet, at det godt kunde læses af Czaren, hvis Napoleon sendte ham det.

Carl Johan blev nu begærlig efter at faa England med sig, men det engelske Ministerium var blevet mere og mere tilbageholdende, fordi de mange Ting, Kronprinsen vilde have og i den senere Tid havde ladet Engeström udtale Ønsket om: Norge, Penge, Skibe til at tage Norge med og en Koloni i Vest-

indien, kun vare Goder, han ønskede for sig selv eller Sverig, medens der aldrig var Tale om Gentjenester, og Kronprinsen ikke engang vilde tage officiel Krigsstilling til Napoleon, men have de mange nævnte Ting paa samme Tid, han i det ydre vilde bevare sin ven-skabelige Stilling til Napoleon.

Carl Johan lagde nu Tryk paa Korrespondancen med England, der førtes ved andre Penne end hans egen, mest ved Engeströms. Han lovede nu Gentjeneste og Krig, vilde angribe Sjælland, som England saa tit havde opmuntret ham til. Han ønskede at tage Sjælland i Forening med England og ønskede derfor, at Lord Cathcart, som havde taget Sjælland 1807, maatte komme som engelsk Gesandt eller i et andet Ærinde til Sverig. Paa Sjælland vilde han tvinge Danmark til at forene sig med England og Rusland, og efter den Bedrift vilde han føre den store forenede Hær gennem Fyn og Slesvig ned til Hamburg og gøre den Diversion herfra, som England i 1806 havde ønsket, at der skete ad denne Vej. Han gik saaledes ind igen i de Ideer, han tidligere flere Gange havde fremsat for engelske Rejsende, ja gentog endog, hvor populær han var i Tyskland, hvor let han kunde rejse hele Tyskland til Kamp mod Napoleon, saa han vilde være England til større Nytte end Rusland selv.

Lord Castlereagh vilde dog ikke entrere paa disse lovende Udsigter, men lovede blot, at der skulde komme en engelsk Gesandt til Sverig.

Vi maa imidlertid nu forlade Tildragelserne i Sverig efter kun at have tilføjet, at den svenske Regering i Begyndelsen af Marts forlagde Stændernes Mødested til Örebro og Mødetiden til 13. April. Dette Bud vakte megen Misfornøjelse; selv Kongen var derimod. Man ansaa ikke Paabudet for lovligt, da der ikke

forelaa saadanne vægtige Grunde, som efter Lovens ansaas for nødvendige til Rigsdagens Forlæggelse.

Men Carl Johan vilde have Rigsdagen bort fra Hovedstaden, hen til et Sted, hvor han bedre kunde faa den i sin Magt. Thi nu blev det ikke blot Værnepligten, Tilvejebringelse af Statsmidler, Forandringer i Regeringssættet og saadant, men Sverigs hele politiske System, som skulde forelægges Rigsdagen til Afgørelse.

Den Tid var nu kommen, da den italienske Hær overraskede Europa ved fra Alpernes Top at skride ned til Tyrols Dale, paa samme Tid som vældige Troppemasser fra Spanien og Frankrig drog mod Rhinen for at overskride den. Med andre Ord: Den store, kombinerede Opmarche, der i Løbet af nogle Maaneder skulde føre en halv Million Soldater til Ruslands Grænse, var begyndt. De Tropper, der havde staaet ved Rhinen og i Holland og Westphalen, drog ad Elben til, de ved Elben ad Oder til osv. I Marts Maaned forlod Davouts sidste Tropper ved Elben deres Kantonnementer der, og derefter blev General Carra St. Cyr foreløbig Befalingsmand i Departementerne ved Weserens og Elbens Munding, det vil sige: 32. Armedivision.

Da den mellem Danmark og Frankrig den 7. Marts i Paris sluttede hemmelige Konvention ikke kom til Kjøbenhavn før sent i Maaneden, kunde den Division, Danmark skulde stille, ikke oprettes før den 1. April. Men den Dag oprettedes den under Navnet „den bevægelige (o: mobile) Division“ og kom til at bestaa af holstenske og slesvigske Tropper, som i Forening med nogle fra Fyn og Jylland samledes i Holsten og Slesvig i Krigsformation og i Krigsstyrke, om end Afdelingerne fra Hertugdømmerne, hvor det paa nogen

Maade kunde lade sig gøre, af finansielle Grunde sendte største Delen af deres Mandskab eller saa stor en Del af det, som kunde undværes ved den daglige Tjeneste, til deres Hjem med Orlov i Krigshabit. Divisionens Chef blev General Ewald, Chef for Generalkommandoen i Holsten, som foreløbig beholdt sit Divisionskvarter i Kiel. Sammen med General Carra St. Cyr hørte denne Division til den Reservehær under Augereau, som Kejseren havde oprettet i Nordtyskland, men den blev hurtigt efter sin Oprettelse indordnet under Storarmeens 9. Korps, der befaledes af Marechal Victor, til hvem Indberetninger om Styrke med Afgang og Tilgang (Maanedslister) maatte indgives. Dog skete dette ganske hemmeligt. Ingen uden Generalen og hans nødvendige Medhjælp maatte indvies i dette Forhold til den franske Hær. I Parolbefalingen var Divisionen en dansk Hærafdeling, sammenkaldt for at beskytte Grænsen.

Det dansk-norske Monarkis Stilling til de store Begivenheder, der skulde komme, var saaledes givet og vilde have været bedre end forventet, hvis Carl Johan ikke atter havde været ude paa Intrigernes Veje. Vor Gesandt Otto Blome i St. Petersborg havde faaet Oplysning om Grev Lövenhjelm's Ankomst til St. Petersborg og om den gode Modtagelse, han havde fundet hos Czaren. Og om de Beretninger, han sendte, end næppe vare helt rigtige, saa var det dog klart nok, hvad der nu ogsaa blev meldt rundt omkring fra, at det var Norge, som Kronprinsen var ude efter.

Der var noget, der kunde indgive Frygt for, at Angrebet paa Norge var nærforestaaende, nemlig at Virksomheden blandt de mange Tropper ved Göteborg og i det Platenske Korps havde været stor hele Vinteren,

og at der var bragt Rygter til Norge, som sagde, at en stor Troppestyrke skulde samles ved Grænsen i Foraaret. I den Anledning havde der ogsaa paa norsk Side været en stor Virksomhed i Vinterens Løb, og Prinsen havde med Kongens Samtykke foretaget den norske Hær med 16 nye af Reservemandskab dannede Batailloner, hvilke under Navn af Fribatailloner, klædte i graa Vadmelskjortler med røde Opslag, skulde supplere den mobile Styrke. Prinsen fik dog ikke Lov til at formere dem straks. Indtil Norge angrebes, eller det truedes af et overlegent Angreb, skulde Organisation kun ordnes og forberedes i Stilhed og skjult. Hvis Angrebet kom, og den mobile Styrke, som Fjenden antog for Norges eneste, var opstillet, skulde de nye Batailloner samles og indekserceres bag Linietropperne for i afgørende Øjeblikke at træde til og pludselig fordoble Styrken.

Der blev nu ingen Brug for denne nye Hærtilvækst i 1812; thi om Foraaret ophørte paa svensk Side pludselig alle truende Forholdsregler. Styrken indskrænkedes. Man antog i Danmark, at det var, fordi Sverig havde Brug for sine Tropper andetsteds, i Skaane eller ved Sydkysten, at denne Afvæbning ved Norge fandt Sted; men det var kun af svenske finansielle Grunde. Dog — paa Grund af Vinterrustningerne var Norge i Begyndelsen af 1812 godt rustet. Frederik af Hessen vilde kunne have en 20 à 25,000 Mand som mobil Styrke.

Der stod kun tilbage for Kongen at sikre Sjælland, men i den Henseende havde han, da Traktaten diskuteredes i 1811, taget sine Forholdsregler. Han betingede sig i Traktaten Ret til, naar Danmark eller Norge angrebes, at kunne drage sine Tropper i Holsten bort

ved en Meddelelse til Kejser Napoleon og den øverstkommanderende franske General. I det Tilfælde kunde han ogsaa rekvirere den franske Division eller saa stor en Del deraf, han ønskede, til at bevogte den danske Halvø.

Saaledes vare Forholdene i Frederik VI's Rige, da den store Krig i Rusland skulde begynde. Færligst for Monarkiets Sammenholdskraft og for Norge vare de indre Tilstande og Norges utilstrækkelige Proviantering til at udholde en Afspærring. Pengevæsenet var i en uhyggelig Tilstand. I Vinterens Løb var Kursen gaaet ned til 700—800, og nu blev der aldeles intet Hold paa den, hvad der stod i Forbindelse med, at Regeringen nu besluttede sig til den Pengereform med tilhørende Finansoperation, som fandt Sted ved Aarets Slutning.

Et ondt Varsel var det ogsaa, at den engelske Flaade, som kom tidligere end nogen Sinde til Skagerak, medens den kom usædvanlig sent til Østersøen, begyndte at jage Skibe, der bragte Korn til Norge, hvad den i de senere Aar ikke havde gjort.

VI.

Da Kong Carl XIII den 9. April afrejste til Ørebro, hvor han i hele 4 Maaneder kom til at holde Hof midt iblandt Folkets Udvalgte og de mange Gesandter og notable Personligheder, som de store politiske Begivenheder førte hen til den ellers saa stille og fredelige By, havde Carl Johan, som den Dag i Stockholm modtog den engelske Gesandt Thornton, der ankom til Sverig, formummet som en Købmand Thompson, den hemmelige Traktat med Rusland færdig til Underskrift. Den indeholdt¹⁾, hvad vi alt tidligere have antydnet, at Norges Forening med Sverig skulde være et forud opfyldt Vilkaar for Sverigs Medvirken i Krigen paa Fastlandet. Sverig skulde altsaa have Norge straks, før der blev Tale om dets Optræden paa Fastlandet (o: i Jylland eller Holsten). Det gentoges flere Gange i Traktaten, saaledes i § 7 (Sverig skal ikke være tvunget til at gaa angrebsvis frem, før Norges Forening med Sverig virkelig har fundet Sted) og i § 13 (Da det en Gang for alle er bestemt, at den svenske Konges Forpligtelse til at optræde i Tyskland med sine Tropper til den fælles Sags

¹⁾ Ahnfeldt, *Twå krönte Rivaler* II. 161 og *Scævola*.

Fremme ikke begynder, før Norge virkelig er bleven forenet med Sverig o. s. v.). Derfor stod der ogsaa i Traktaten, at de 20,000 Mand, Czaren skulde stille til Kronprinsens Raadighed, alt den 15. eller 25. Juni skulde have begivet sig til Skaanes Kyster, hvor Sverig skulde have samlet en Hær paa 30—35,000 Mand, færdig til i de første Dage af Juli at operere i Forening med de russiske Tropper mod Sjælland.

Ingen uden de ganske faa Indviede i Stockholm, St. Petersborg og London anede, at en slig Traktat var sluttet. Thornton blev meget overrasket, da Engestrøm lod ham se, hvor vidt Sagen var kommen. I Stockholm vilde man ikke have troet sine Øjne, hvis man havde set, hvad Thornton fik Lov at se; thi trods alt var man i Hovedstaden endnu lige saa franskvenlig som russerfjendsk. Der var vel efter Kronprinsens Agitation for et andet Forhold til Rusland end før indtraadt en Forandring i det Sprog, der førtes Mand og Mand imellem i Stockholm. Man var bleven vænnet til at høre forskellige Meninger om en Sag, hvorom der tidligere kun havde været en, og man var endt med at indrømme, at der maaske virkelig kunde være Grund til politisk at vise sig medgørlig mod Rusland. Men man gik ud fra Forudsætninger, som vare Kronprinsens stik modsatte. Man troede nemlig ikke, at Kronprinsen vilde afstaa Finland, hans Hensigter i den Retning vare ikke trængte ned til Menigmand og ansaas i hvert Fald som Bagvaskelse. Det troedes og skreves ogsaa under Signeuls Ophold i Stockholm, at Kronprinsen var den eneste, der i Statsraadet havde stemt for en Erobring af Finland. Det, man mente, der kunde være Tale om, var at vise Rusland den Tjeneste ikke at deltage

i den Napoleonske Krig, naar Rusland til Løn derfor frivillig vilde give Sverig Finland tilbage. Man gik nemlig ud fra, at naar Rusland var slaaet til Jorden af Napoleon, vilde Finland i hvert Fald vende tilbage til Sverig, at Rusland maatte forstaa det og derfor være tilbøjeligt til at yde Sverige betydelige Fordele, naar det vilde afstaa fra at gøre et Erobringstog med Napoleon ind i Rusland, men nøjes med Finland og derved give Russerne den Fordel ogsaa at kunne bruge sine Tropper i Finland mod Napoleon.

Denne Tankegang var saa udbredt ikke blot i de lavere Klasser, men i de højere og selv i Hæren, at man, da man saa Suchtelen komme til Stockholm, almindelig troede, at han var kommen fra Rusland for at forhandle om Finlands Tilbagegivelse.

Kronprinsen vogtede sig vel for i dette Øjeblik, hvor det var hans Opgave at vinde Stænderne for sine mange gennemgribende Forslag, at foretage sig noget mod Mængdens Opfattelse. Han var heller ikke sikker paa, at Traktaten virkelig blev ratificeret i St. Petersborg. Der forhandlede ogsaa der med Löwenhjelm om Sagen, og Rigskansleren, som ledede disse Forhandlinger, var ikke til at lide paa. Dog stolede Kronprinsen paa Kejseren og Löwenhjelm og havde faaet gode Efterretninger, saa han endogsaa havde sendt sidstnævnte et traktatmæssigt affattet, bedre redigeret Udkast til en Traktat i St. Petersborg, hvis der var Ønske om at affatte en saadan der. Dette Udkast var benyttet, og derfor var der i Virkeligheden, inden Traktaten i Stockholm blev underskrevet (i Ørebro), ogsaa afsluttet en Traktat i St. Petersborg den 5. April, hvilken blev den af de to, der blev ratificeret.

Ved Omredaktionen og Behandlingen i Rusland fik denne Traktat egentlig en anden Karakter end den i Stockholm udkastede. En Diversion paa Tysklands Kyster med den Hensigt at forurolige den franske Hærs Operationer blev sat som Maalet og tillige en af Grundene til, at Sverig skulde have Norge, men der blev ikke givet Sverig Lov til at bruge de russiske Tropper til at tage dette Land, men kun til at tage Sjælland, hvis Sverig i Tilfælde af Danmarks Vægning ved at afstaa det, skulde anse det nødvendigt. Mest stødende var det, at Udtrykket Norges Forening med Sverig, som var brugt i Stockholmeraktstykket og var det Udtryk, Gøtamændene altid betjente sig af, i St. Petersborg Udgaven var erstattet med Talemaader, der hørte hjemme i Stockholmerregeringen og i det svenske Diplomati og gik ud fra, at Norge skulde erobres og indlemmes i Sverig. Traktaten af 5. April indeholdt følgende Paragraf: Da det vilde være umuligt for Hs. Majestæt Kongen af Sverig at gøre en Diversion til Gunst for den almindelige Sag, saa længe han bag sig havde Norge som Fjende paa en saa lang Strækning af sine Grænser, og da desuden Norges geografiske Beliggenhed synes at antyde, at Naturen selv har bestemt det til engang at udgøre en integrerende Del af Kongeriget Sverig, saa lover og forbinder Hs. Majestæt Kejseren over alle Russere sig til enten ad Underhandlingernes Vej eller ved en krigersk Kooperation at skaffe Sverig Norge og at garantere det en fredelig Besiddelse af dette Rige samt ikke at nedlægge sine Vaaben, før denne Acquisition har fundet Sted.

Den engelske Regering eller Lord Castlereagh beklagede sig meget over denne Paragraf, da denne senere blev dem bekendt, og vilde ikke tiltræde en Traktat,

der indeholdt en slig paatænkt Indlemmelse ved krigerske Midler af en Nabostat, med hvilken Sverig ikke var i Krig, og som ingen fjendtlige Hensigter havde hverken mod Sverig eller England, hvis Beskyttelse det tværtimod havde paakaldt.

At den i Udkastet bestemte Tilladelse til ogsaa at kunne bruge den russiske Styrke til Norges Erobring var strøget, skyldtes ikke nogen principiel Grund, men alene det, at General Armfelt, som nu var en fremragende Personlighed i Rusland og hørte til Czarens Fortrolige, forklarede denne, at et Angreb paa Norge alene kunde ske om Vinteren, naar Vintervejene stod til Raadighed, og at der derfor paa denne Aarstid burde bortses fra et direkte Angreb paa dette Rige. Carl Johan var misfornøjet med denne Forandring og fik sørget for, at det i en Konvention, der senere afsluttedes i det russiske Hovedkvarter Wilna, blev ham tilladt at anvende den russiske Styrke, der skulde stilles til hans Raadighed, ogsaa ved et direkte Angreb paa Norge. ¹⁾

Der var mange andre Mangler ved den Petersborgske Traktat. Men Carl Johan modtog den imidlertid, som den var. Der kunde dog ikke være Tale om at anvende den snart, uagtet de russiske Tropper fra 13. Maj skulde være beredte til at afgaa fra Finland til det Punkt, som Carl Johan i sin Egenskab af Højstbefalende over den forenede svensk-russiske Troppestyrke vilde bestemme ²⁾. Han maatte først have Hær og

¹⁾ Yngvar Nielsen: Aktsmæssige Bidrag til Sverigs politiske Historie. Christiania Videnskabs Selskabs Forhandlinger Nr. 7, Side 14. ²⁾ Schinkels minnen. VI. 168.

meget andet bevilget af Rigsdagen i Ørebro og Flaadehjælp og Subsidier tilstaaede af England.

Da Kronprinsen den 10. April kom til Ørebro, hvor den følgende Dag hele Hoffet med Dronningen og Prins Oscar var samlet, vidste han, som det fremgaar af det tidligere, endnu ikke, hvad der var foregaaet i Rusland, og da han fik det at vide, meddelte han kun Kongen og Engestrøm og delvis (enkelte Paragrafer) den engelske Gesandt, hvad der foregik i Rusland. Rigsdagen fik det ikke at vide, og i det hele holdtes det skjult for hele Verden. Napoleon havde paalagt sin Gesandt i St. Petersborg for enhver Pris at hindre nogen Tilnærmelse mellem Sverig og Rusland, men det russiske Kabinet gjorde det af samme Grund til sin Opgave at vaage over, at alt, hvad der foregik mellem det og Sverig eller mellem Czaren og Carl Johan (thi den intime Brevveksling mellem dem kom nu i Gang igen), forblev en dyb Hemmelighed for alle Uvedkommende. Romanzoff betroede den franske Gesandt, at den svenske Kronprins vel havde henvendt sig til hans Herre om et Forbund, men var bleven afvist.

I Ørebro blev Rigsdagen, selv dens hemmelige Udvalg, ikke gjort bekendt med den øjeblikkelige politiske Situation uden stødvis lidt efter lidt, som Tiden skred frem, og altid med stor Forsigtighed og i begrænset og beregnet Omfang. Men der gjordes ikke Indvendinger derimod. Allerede i Dagene før Stændernes officielle Mødedag og i den Tid, der efter denne opfyldtes af de Præsentationer og Ceremonier, som dengang hørte med til en svensk Rigsdagssamling, viste det sig, at Medlemmerne, hvorvel de ikke straks mødte i stort Tal, vare besjælede af en anden Aand, end der var al-

mindelig udenfor. Den Tillid og Glæde, som havde fyldt Medlemmerne dengang, de havde valgt Bernadotte til Kronprins, var ikke uddød, nu da Genstanden for deres Valg stod i deres Midte.

Da Kongen den 20. aabnede Rigsdagen med en Tale, der hentydede til de store Ulykker, der truede Europa i dette Øjeblik, og betonedede, at Sverig, værnet ved sin Beliggenhed mod Nødvendigheden af at skulle adlyde Fremmede, hvis Interesser ikke faldt sammen med Sverigs, havde alt at haabe ved Enighed, Tapperhed og Ro, men alt at tabe ved Splidagtighed og Frygt, var Bifaldet almindeligt, og Rigsdagen vedtog derefter et Tillidsvotum til Kronprinsen samt sendte en stor Deputation til Kongen for at bede ham, naar han blev syg, altid at overlade Regeringen til Kronprinsen, hvilken Demonstration var myntet paa den Tvivl, der havde gjort sig gældende i Riget om Lovligheden af Prinsens Overtagelse af Regeringen i Foraaret 1811.

Rigsdagen lagde ogsaa, da den gik i Færd med at nedsætte de forskellige faste Udvalg, som hørte med til en Rigsdag dengang, en særlig Tillid til Kronprinsen og hans Politik for Dagen. Den indsatte i Konstitutions- og Bevillingsudvalgene Mænd, som vare Kronprinsen og Regeringen behagelige, og i det hemmelige Udvalg, det, der skulde modtage Meddelelser fra Regeringen om Stillingen til Udlandet, indsattes ikke Adlersparre, der ønskede at blive det og ansaa sig selvskrevet dertil. Dette vakte nogen Opsigt, men der var for Kronprinsen sikkert Anledning til ikke at ønske Adlersparre ind i dette Udvalg. Thi Kronprinsen havde jo i Mariestad betroet ham mere om sine Hensigter med at vinde Norge ved Ruslands Hjælp, end det var godt for et Medlem af dette Raad at vide, og

siden den Tid havde Adlersparre været mere og mere mod Alliancen med Rusland, som han uden Tvivl vidste mere om end de Fleste.

Efter denne Medfart rejste Adlersparre i Vrede bort fra Rigsdagen uden at hilse hverken paa Kongen eller Kronprinsen, og Forholdet til Kronprinsen blev aldrig senere rigtig godt, hvor meget end Kronprinsen søgte at forsone denne sin Ven, som han frygtede mest af alle sine Venner i Sverig. Adlersparre harmedes i sin Vrede ogsaa over den Forandring i 1809-Aars Mændenes Program lige over for Norge, som efter Alliancen med Rusland blev almindelig i Sverigs diplomatiske Sprog.

Imidlertid fortsatte Rigsdagen sin Gerning, og sin Imødekommen mod Carl Johan viste Rigsdagen ogsaa derved, at den første Sag, den alvorligt tog op til Forhandling, var Hærvæsenet eller Værnepligtssagen, den Indretning af Forstærkningen og Beværingen, hvorved, som alt paa forrige Rigsdag tilsigtet, alt Mandskab i Sverig mellem 20 og 24 Aar kunde udskrives og indsættes enten i den inddelte Hær eller nye Kadrer. Denne Sag blev fremmet med en saadan Kraft, at der inden 15 Dage efter Propositionens Fremsættelse fandtes en Lov, hvorefter en 100,000 unge Svenskere eller flere vare stillede til Raadighed til Enrolering i den nye Hær, der var under Uddannelse, og hvortil der nu kun behøvedes Penge.

Ogsaa i den Henseende kom Rigsdagen Regeringen i Møde, skønt Rigets Kræfter ikke tillod den at gaa saa langt, at det egentlig kunde hjælpe noget, saa flot og ødselt, Kronprinsen, der var vant til Napoleonsk Hærudstyr, indrettede sin Organisation. Regeringen havde store, finansielle Planer at forelægge, deriblandt et af Statssekretær Wirsén redigeret Forslag til Afskrivning

(c: Annulering) af omtrent 30 Millioner Rdl. af den udenlandske Gæld, man havde til Kreditorer, der nu hørte til det franske Rige (i Holland, Braband og Genua).

Grunden til dette Forslag var den despotiske Vilkaarlighed, hvormed Kejseren havde behandlet den svenske Regerings eller dens Undersaatters retmæssige Pengefordringer i Frankrig, endog deres Ret til Rentydelse, eller med andre Ord den Maade, hvorpaa den franske Stat nu fortolkede de folkeretlige Regler for fremmed Ejendom i en Stat. Allerede i den første Samtale, Engestrøm havde med den franske Chargé d'affaires efter Voldshandlingen i Svensk Pommern, antydede han for denne de Fordele, Sverig kunde have af en saadan fjendtlig Stilling, som Kejseren syntes at ville paanøde det, idet Regeringen ved at følge Kejserens Eksempel saa kunde frigøre sig for den Gæld, det havde i de i Kejserriget indlemmede Riger. Den foreslaaede Beslutning anbefaledes som en Repressalie, idet Regeringen med de Penge, Staten slap for at give ud til Renter og Afdrag, kunde skadesløsholde dem i Sverig, som havde lidt af den franske Regerings Vilkaarlighed enten under Søfart og Handel eller ved en ligefrem Annulering af deres retmæssige Fordringer.

Rigsdagen gik ind paa dette Forslag, men opsatte den endelige Afgørelse af dette og de finansielle og andre Forslag til en senere Tid, for at de kunde tilstrækkelig undersøges. Efter at have vedtaget Værnepligtsloven, hvorefter Væbningen i Landet kunde tage Fart og sætte Riget i Stand til at gribe ind i de overordentlige Tildragelser, som forestod, hengav Rigsdagen sig i længere Tid til indre Anliggender, som særlig lagde Beslag paa manges Opmærksomhed, saasom Trykkefrihedens Indskrænkning og forskellige konstitu-

tionelle Spørgsmaal. Imens var Carl Johan midt under det officielle højstemte Liv, som udfoldede sig i Byen og det gamle Slot, beskæftiget med den skjulte Opgave, der var hans særlige.

Thornton var kommen til Ørebro, hvor han dog, stadig formummet som Hr. Thompson, paa Grund af den officielle Krigstilstand mellem England og Sverige tog Ophold uden for Byen.

Han havde alt i Stockholm sagt Engestrøm og Kronprinsen, at England ønskede Fred med Sverige og ogsaa med Rusland, hvorfor Thornton ogsaa i Stockholm efter Kronprinsens Afrejse havde søgt og erholdt Samtale med General Suchtelen og Baron Nikolai. Det samme gentog han nu i Ørebro. Saa snart Sverige sluttede Fred med England, vilde det finde England parat til Forhandlinger om, hvad der videre var at gøre, men saa længe Sverige vilde holde sig i officiel venskabelig Stilling til Frankrig, kunde England ikke gaa videre, end det hidtil havde gjort. Og særlig kunde det ikke gaa ind paa en Krig mod Norge eller Sjælland eller en Landudvidelse for Sverige, som Rehausen havde kaldt det, da dette jo blev en Krig, som aldeles ikke berørte fransk Territorium eller den fælles Fjende, især ikke, naar Carl Johan vilde føre den uden officielt at tage Krigsstilling til Napoleon. England var villigt til at yde Sverige Beskyttelse ved sin Flaade, naar det sluttede Fred med det. Det kunde maaske ogsaa overlade det en 100,000 Uniformer, Vaaben og Krigsforraad. Men videre turde det ikke gaa, før Forhandlingen mellem Sverige og England efter den officielle Fredslutning mellem dem var begyndt om, hvilket Operationssystem Forbundet skulde følge. Før man var bleven enig om dette, kunde England ikke

give Flaademidler til offensivt Krigsbrug, heller ikke Subsidier, heller ikke den ønskede Ø i Vestindien. Naar Sverig ønskede en fra Frankrig tagen Ø, for at den kunde tjene som Erstatning for Pommern, som Hr. Rehausen i London havde sagt Castlereagh, lod Sagen sig vel gøre, men kun naar der virkelig indtraadte Krigstilstand mellem Sverig og Frankrig, og Regeringen i Stockholm paatog sig Forpligtelser f. Eks. til i intet Tilfælde at overgive Øen til andre Magter og særligt ikke til Frankrig.

Carl Johan gjorde opmærksom paa, at Angrebet paa Sjælland var et Stød ind i det Napoleonske Herredømmes ømmeste Parti; thi ikke blot var Frederik VI Napoleons lydigste Vasal, men fra Sjælland havde man i Forening med England Adgang gennem Fyn og Jylland til den udstrakte franske Krigsskuepladses Hjerte, og det blev Hr. Thornton svært nok at holde sig paa sine Instruktioners Grund, da Carl Johan gjorde ham bekendt med, hvorvidt Sagen var fremmet, saa det alene var Englands Skyld, naar Forbundet nu ikke paa en glimrende Maade blev indviet. Traktaten af 5. April var nemlig bleven ratificeret, og Carl Johan viste ham den Paragraf i Traktaten, ifølge hvilken England skulde indbydes til at tiltræde den. General Suchtelen var af Czaren bleven udnævnt til Chef for den russiske Styrke, der skulde sættes under Carl Johans Befaling, og Styrken samledes ved Udskebningssteder i Finland, hvor Skibe, Proviant og alt til videre Befordring samledes. Russiske Officerer kom til Stockholm for at aftale fornødne Ting med ham. Paa samme Tid begav C. Löwenhjelm sig til det russiske Hovedkvarter, hvor han fulgte Czaren, med hvem Carl Johan nu førte en intim Brevveksling, som Kronprinsens sær-

lige Repræsentant. Endelig rejste General Tawast over det russiske Hovedkvarter til Tyrkiet med Pas som svensk Afsending for at medvirke ved Afsluttelsen af Freden med Tyrkiet, som jo kom i Stand.

Alt dette vistes Thornton. Blot Penge fra England, for at den svenske Hær ogsaa kunde sættes i behørig Stand, og Hjælp af den store engelske Flaade, som laa ved Sjælland i Krig med Danmark — Napoleon maatte saa ændre sine Dispositioner og samle en ordentlig Hær ved Hamburg og i Holsten og Jylland, inden han endnu havde begyndt Krigen i det østlige Europa!

Castlereagh lod sig imidlertid ikke paavirke af, hvad der indløb til ham om de skildrede Forhold. Han antog nok, at Carl Johan vilde gaa til Sjælland, men troede ikke, man fik ham videre. Han var desuden imod, at Danmark og Norge skulde erobres; han vilde have dem med i den engelsk-russiske Union og talte paafaldende varmt for disse to Stater, som han regnede til de venskabelige Stater, uagtet England var i Krig med dem.¹⁾

Medens Sagen stod paa den her skildrede Fod i Sverige, hvad den i lang Tid kom til, saa man atter Signeul i Ørebro i Midten af Maj. Denne Gang kom han med store Tilbud. Kejseren bød sin tidligere Marechal Finland indtil den Grænse, han selv vilde bestemme, deruæst ikke blot Svensk Pommern, men Meklenburg, Stettin og hele det Omraade, der befinder sig mellem denne Stad og Wolgast. Det var aabenbart Napoleons Mening at give Carl Johan Midler til selv at kunne tilbytte sig Norge, hvis han troede, at

¹⁾ Se om Castlereaghs Forhold Scævola (Utländska diplomaters minnen), særligt S. 281.

det frivilligt kunne faas af Danmark mod den af ham nævnte Erstatning, der her tilbødes ham. Foruden disse Landskaber lovede han i Subsidier 6 Millioner frcs. kontant og 1 Million hver Maaned. Endelig vilde han skadesløsholde Prinsen for Tabet af hans Dotationer ved at indskrive en Sum, svarende til deres Værdi, i den franske Statskasse, hvor han kunde hæve den, naar han ønskede det.

Disse Tilbud vare ikke skriftlige, men knyttede til Punkter, der vare skrevne paa Papir til Støtte for Signeuls Hukommelse; derfor gav Carl Johan ogsaa sit Svar mundtligt, men rettede, hvad Signeul havde nedskrevet efter hans flydende Tale.

Selvfølgelig var den notable Verden i Ørebro, der paa denne Tid var særlig stor, nysgerrig efter at faa at vide, hvad der forhandlede mellem Signeul og Kronprinsen. Kronprinsen meddelte ogsaa Englands og Ruslands Gesandter daglig, hvad der foregik, men hans Beretninger vare ikke rigtige. Hvorledes man skal forstaa, hvad han virkelig sagde, maa enhver selv om. Nogle have ment, hans Svar gik ud paa at holde sig en Dør aaben i alle Tilfælde; thi Napoleon begav sig paa denne Tid til det glimrende Fyrstemøde i Dresden, hvorfra han vilde rejse til den russiske Grænse og begynde Felttoget, og Faa troede paa, at Czar Alexander vilde holde Stand i sine krigerske Forsætter.

Han svarede, at det eneste, der kunde overtyde ham om Kejserens oprigtige Venskab, var en formelig Traktat om Norges Forening med Sverig, og den kunde Kejseren efter hans Mening godt underskrive. Thi hvad der end skete, vilde Norge frivilligt underkaste sig Sverigs Konge. Der var i den Retning foretaget Skridt, som umuligt kunde slaa fejl; thi Norge skulde erklæres uafhængigt,

og Værnepligten, der var Nordmændenes Skræk og nu omfattede selv 60-aarige Mænd, skulde indskrænkes til blot at paahvile de 20—25-aarige.

Hvad Finland angik, da kunde han, som han sagde, faa det frivilligt af Rusland, naar han blot stillede sig venskabeligt til Czaren. Denne havde i hvert Fald lovet ham det, hvis Krigen gik Rusland imod og han kom Czaren til Hjælp. Sverig havde saaledes ingen Interesse i at paatage sig Engagements med Frankrig for at naa et Maal, som det kunde naa uden det, hvis det vilde. Men det forholdt sig anderledes med Norge. Hvis Kejseren tillod, at Sverig okkuperede Norge, vilde det bryde med alle Frankrigs Fjender¹⁾. Til Bytte for Norge vilde det give Danmark Svensk Pommern, lovende det ogsaa anden Erstatning, som kunde tilfredsstille det. I saa Fald vilde Prinsen blive Kejserens Redskab i Norden. Han vilde lade saa mange Tropper marchere mod Rusland, som Kejseren fordrede. I dette Øjeblik havde Sverig 50,000 Mand. Han vilde kunne faa 80,000 Mand efter den Konskription i fransk Mønster, som Rigsdagen nu havde adopteret.

Da Signeul kom til det kejserlige Hovedkvarter i Dresden, hvorhen han rejste fra Ørebro, sagde han sig bemyndiget til at undertegne en Konvention, støttet paa disse Betingelser, og han førte endvidere med sig en af den svenske Kronprins forfattet, men ikke underskreven Sommaton paa et Stykke Papir saalydende: „Cession af Norge som Erstatning for Tabet af Finland. Sverig vil betale Danmark 12 Millioner frcs. i seks Maaneder, og opnaaende denne Pris for sin Hengivenhed for Frankrig vil det befinde sig i Kejserens Sy-

¹⁾ Bignon, Histoire de France. X. 419.

stem. Fra det Øjeblik, at disse Konditioner blive undertegnede, vil der finde en Udveksling af Traktaterne Sted, og en Handelstraktat kan følge, hvis Kejseren ønsker det.“

Havde Signeul opnaaet en slig Konvention — han havde Ordre til i saa Fald at vende tilbage til Sverige, ellers at begive sig til Paris og lade d'Ohsson indlevere Sverigs Protest fra Foraaret — maatte Carl Johan i hvert Fald kunne have benyttet den til at sætte England Kniven paa Struben. Signeul kom imidlertid ikke tilbage. Kejseren var rejst til Hæren, da Carl Johans Sendebud ankom til Dresden. Bassano skikkede en Stafet med Beretning om, hvad Signeul havde bragt, til det kejserlige Hovedkvarter, men Napoleon blev saa irriteret, saa rentud oprørt over, hvad han erfarede, at han bød Bassano slet ikke svare Signeul noget, men helt overse ham. Generalkonsulen maatte derfor en Tid forgæves vente paa Svar i Dresden, dernæst begav han sig til Badestedet Teplitz for at oppebie det Brev, han havde draget Omsorg for blev bragt ham, naar det kom til Dresden. Da han til sidst forstod, man ikke vilde svare ham, begav han sig med Bekymring i sit Sind til Paris, hvor han saa maatte lade den svenske Chargé d'affaires indbringe Protesten, der derfor først den 20. Juli kom i den franske Regerings Hænder. Den værdigedes imidlertid ingen Opmærksomhed, saa den ingen Indflydelse fik paa den diplomatiske Forbindelse med Sverige, der vedblev at opretholdes som hidtil.

I en Tid af omtrent to Maaneder efter Signeuls Afrejse fra Sverige blev Situationen i Ørebro omtrent den samme som hidtil. England vilde ikke ud med hver-

ken Penge eller Sømidler, før Sverig havde taget en virkelig Krigsstilling mod Napoleon og en ordentlig Krigsplan var forhandlet. Derimod ønskede det at komme i Fredsforhold til Rusland, men Czaren brød sig mindre om denne Fred end om Alliancen med Sverig, saa England kun gennem Carl Johan kunde haabe paa at vinde Rusland. Men jo mere Tiden gik, desto større blev Behovet for Englands Hjælp i Sverig, der havde maattet begynde at træffe Forberedelser til det med Rusland aftalte Angreb, svarende til de russiske. Sverigs Tropper koncentreredes nu ved Udskibningssteder rundt om, ved Stockholm, Gøteborg og ved Sydkysten, derhos udrustedes i Carlskrona baade den store og den lille flotta. I alle Havne lagdes der Embargo paa Skibe af en vis Drægtighed for at bruge dem til Transport. Man forstod i hele Sverig, at disse Rustninger stod i Forbindelse med de russiske i Finland, men vidste ikke, hvad Maalet var. Selv i Kjøbenhavn anede man ikke, at de angik Sjælland, hvad de maaske heller ikke gjorde; thi Carl Johan vilde, naar han ikke fik Englænderne med sig, helst begynde med Norge. Der var fra svensk Side bleven antydet, at Rustningerne angik Svensk Pommern; nogle tænkte sig ogsaa, de gjaldt et eller andet med Rusland aftalt Foretagende ved Kurland. I Rigsdagen i Ørebro var man vis paa, at hvad de store Rustninger end betød, var Norge det endelige Maal for dem; dette var i det mindste Tilfældet i 1809-Aars Mændenes Kreds. Hvem der specielt beskæftigede sig med denne Sag i Ørebro, indeholder Rigsdagsprotokollerne ingen Oplysning om. Men der maa have været en Art Klub, hvor 1809-Aars Programmet holdtes i Ære og Sagen om Norge

altid stod paa Programmet. Man støttede herfra Agitationen paa Norge, der fik Midler ogsaa fra Regeringen og Carl Johan; der sendtes ogsaa fra Rigsdagen Pjecer, baade trykte og skrevne, ind i Norge. I en af disse, der kom fra Rigsdagen og kaldte sig et Brev fra en svensk Rigsdagsmand til en norsk Patriot, sagdes det, at de forenede Riger ikke skulde bære Sverigs Navn, men hedde Nordriget, og at dette Riges Hovedstad skulde anlægges ved Nordrigets Middel-punkt¹⁾. Disse Skrifter fik dog ingen Virkning. Der havdes paa denne Tid ingen virkelig Forbindelse med Norge. Wedel var utilnærmelig og hans Venner ogsaa. De svenske Penge bleve ødslede paa norske Bissekræmmere, Hestprangere eller lignende Handelsmænd, der passerede Grænsen ud eller ind og, naar de befandt sig paa den svenske Side, bleve kaprede til at tale godt om Svenskerne, naar de kom hjem.

Imidlertid kunde Carl Johan ikke i noget Tilfælde undvære Penge. Han havde lige siden Thorntons Ankomst til Sverig formelig tryglet England om Penge og især om Penge, som bleve hans egne og kunde anvendes uden Rigsdagens Vidende²⁾, og havde faaet en Del Summer. Men han behøvede Penge i Millionvis, rigtige Subsidier, og for at faa dem havde han i Maj Maaned og senere spillet et fint Spil. Han havde ladet, som han vilde opgive foreløbig sin Fordring paa Subsidier og for at tjene England overtale Rusland til at slutte en saakaldt simpel Fred; men paa samme Tid fik han Czaren overtalt til paa sin

¹⁾ Yngvar Nielsen: Lehnsgreve P. C. H. Wedel Jarlsberg. I. 452 og fig. ²⁾ Se en Skrivelse fra Thornton til Castlereagh fra April Maaned i Scævola: Utländska diplomaters minnen S. 269—272.

Side at opstille som Betingelse, at Carl Johan fik Subsidier. Da dette skete, spillede Prinsen den overraskede, men maatte imidlertid indrømme, at Czaren havde Ret. Han kunde egentlig ikke antage Fredsstillingen uden Penge; thi man vidste ikke, hvilke Følger en saadan Erklæring vilde faa for Sverig. Den faldt jo saa nogenlunde sammen med en Krigsstilling mod Frankrig, og man kunde ikke vide, hvorledes Rigsdagen vilde stille sig dertil. Denne vilde maaske afvise enhver Bevilling; han var nødt til at have Penge, som Rigsdagen ikke havde Magt over.

Under de videre Forhandlinger nævnte Carl Johan for Thornton i Juni Maaned den Sum, han behøvede, nemlig en Million Pd. Sterling (18 Millioner Kroner), halvt i Kontanter, halvt i Udrustningsgenstande, Uniformer eller Kolonialvarer, og han lovede, hvis han fik den, at ville tilbagebetale den i Terminer, naar først Norge var kommet i hans Besiddelse, og han havde haft det i to Aar.

Sagen diskuteredes nu videre, men efter at Carl Johan paa ny havde gjort England en Tjeneste ved at faa Czaren til at opgive nogle Beløb, som ogsaa Rusland vilde have af England for at slutte Freden, lod endelig Castlereagh Thornton sige Carl Johan¹⁾, at dersom Sverig vilde slutte en simpel Fred (o: en Traktat uden andet Indhold end, at der skulde være Fred mellem de Forhandlende), saa vilde England være villigt til straks derefter at forhandle en Operationsplan, og hvis der derom kom Enighed, kunde Carl Johan være sikker paa, at Sverig vilde faa en Under-

¹⁾ Scævola 317.

støttelse til Krigsomkostninger af dog ikke mere end $\frac{1}{2}$ Million Pd. Sterling.

Carl Johan var ikke glad over dette Tilbud; thi hvilke Operationer vilde England fordrø? Men da Castlereagh lod sige, at han ikke havde noget imod, at Sjælland blev Operationsmaalet, naar der, efter at Sjælland var benyttet som Middel til at faa Norge, ikke disponeredes videre angaaende Sjællands senere Skæbne uden Englands Medvirkning, lod Carl Johan sig bevæge til at slaa til.

Nu kom Freden i Stand. Der var to Traktater, den ene sluttet af Thornton med de russiske Repræsentanter, Suchtelen og Baron Nikolai, den anden med Engestrøm og Wetterstedt. De erklærede kun, at der skulde være Fred og Venskab mellem de paagældende Lande. Men i den russiske forbeholdt England og Rusland sig dog et Arrangement hurtigst muligt med Hensyn til de politiske og kommercielle Spørgsmaal, som angik Fremtiden, og lovede hinanden Hjælp, naar nogen begyndte Krig enten mod England eller Rusland. I den svenske var der en Artikel, der svarede til den om gensidig Hjælp i den russiske, redigeret saaledes: Dersom en eller anden Magt bekrieger Sverig paa Grund af denne Traktat, forpligter England sig til i Forening med Kongen af Sverig at tage de nødvendige Forholdsregler til deres Staters Sikkerhed og Uafhængighed.

Traktaterne bleve undertegnede i Ørebro den 18. Juli og vakte, da de bleve bekendte, den største Opsigt, ikke blot i Sverig, hvor der paa den Tid var et stort Selskab af fremragende og navnkundige Mænd fra alle Kabinetter samlet i Stockholm og Ørebro, men overalt, hvor Traktaterne bleve bekendte.

Der var nu ligesom lagt et Program ind i Kampen mod Napoleon; Forbundet, som var dannet i Ørebro, betød jo aabent Brud med Kontinentalsystemet og med Napoleons hele System. Havde Carl Johan været i Stand til at gaa mod Sjælland straks, som Rusland havde ønsket dengang, det foreslog, at Freden først skulde undertegnes, naar Forbundet var i Stand til paa samme Tid at træde militært op, saa vilde Carl Johan have haft den fremragende selvstændige Krigsstilling i Nord, han havde drømt om at kunne faa.

Nu svækkedes imidlertid Interessen i Europa snart for det, da det ikke viste sig rustet til at udføre noget. Selv den diplomatiske Forbindelse med Danmark og Frankrig bibeholdt Sverig. v. Dernath var kaldt tilbage, fordi Forholdet mellem ham og Kronprinsen var blevet helt umuligt derved, at han holdt sig til den franske Repræsentant og fortalte denne, hvad Kronprinsen betroede ham. Men i Stedet for v. Dernath fungerede nu den omtrent tyveaarige Legationssekretær Grev Baudissin som dansk-norsk Chargé d'affaires. Virkningen af Traktaterne i Sverig og Rusland var nærmest, at disse Lande kom i offentlig Fredsstilling til England, hvis Skibe fra skjulte Tilflugtssteder uden for Kysterne nu aabent kunde sejle ind i Havnene. Thornton blev nu Gesandt i Stockholm, som Baron Rehausen blev det i London, og Lord Cathcart, som Carl Johan havde ønsket til Sverig for at hjælpe ved Angrebet paa Sjælland, blev engelsk Ambassadør i St. Petersborg, hvorhen han dog skulde begive sig over Sverig.

Imidlertid fortsattes Rustningerne i Sverig i stigende Maal, og hverken Danmark eller Norge kunde forholde sig ligegyldige dertil. Særligt ikke Danmark; thi Re-

geringen vidste saa temmelig, hvad der var foregaaet. Den vidste, at Sjælland var et af de Angrebsobjekter, der var Tale om, og fra England var der kommet Rygter om et Angreb paa denne Ø, der opskræmmede Befolkningen i Kjøbenhavn og bragte den til at raabe paa Forsvar. Hele Styrken paa Sjælland var nemlig paa Grund af de finansielle Nødstilstande næsten hjemsendt paa den nødvendige Fredsstyrke nær og Tjenkehestene satte paa Græs. Befolkningen troede, at Kjøbenhavn og Sjælland laa forsvarsløst hen, fordi den ingen Troppemasser saa nogetsteds, og Søforsvaret ved Kjøbenhavn ikke i deres Øjne betød noget.

Rosenkrantz gjorde Kongen opmærksom derpaa den 22. Juli, samme Dag Efterretningen om Ørebro-Traktaterne var kommen hertil, og Kongen begyndte straks Forsvarsforberedelser.

Dog indkaldte han ikke Tropperne eller Hestene; thi alt var saaledes ordnet, at de paa det korteste Varsel kunde møde, hvorefter en 30,000 Mand vilde være under Vaaben, alt medregnet. Derimod befalede han en Koncentration af den største Del af Tropperne forberedt¹⁾, saa at det samlede Corps d'armée kunde kaste sig over Fjenden, paa hvilket Punkt han end gik i Land. Dette var en Operation, Bernadotte i 1807 havde prist som den selvskrevne ved Forsvaret af Sjælland, og som han maaske, hvis han nu kom, vilde være bleven forundret over at se anvendt.

Tillige kaldte Kongen, til Dels efter Raad af Rosenkrantz, jyske Tropper til Fyn og de fynske, 2 annekterede Batailloner og 1 Rytterregiment til Sjælland. Derhos gav han General Kardorff paa Lolland og

¹⁾ Se Meddelelser fra Krigsarkiverne. V. 335.

Falster Anvisning paa, hvad han skulde foretage sig, naar Krigen udbrød, og meddelte Landgrev Carl af Hessen paa Gottorp og General Ewald i Kiel Opgaven for det bevægelige Armékorps i Holsten, naar enten Fyn eller Sjælland angrebes. I sidste Tilfælde skulde Ewald med hele Divisionen gaa over Femern til Lolland og Sjælland og den rekvirerede franske Styrke beskytte Jylland.

Vanskeligst for ham var det at berolige Kjøbenhavnerne opskræmmede Sind ved Forstærkning af de maritime Forsvarsmidler ved Kjøbenhavn. Efter 1807 var der paa det istandsatte Orlogsværft bygget et Linieskib og en Fregat „Najaden“, men ellers kun Brigger og mindre Skibe, og af dem vare „Najaden“ og de fleste af Briggerne sendte til Norge, hvor i dette Aar „Najaden“, som vi straks skulle omtale, tabtes ved Lyngøer. Søstyrken i Danmark bestod derfor endnu væsentligst kun af en Mængde i Krigsaarene tilvejebragte armerede Skibe og af Kanonbaade og Kanonjoller spredte omkring ved Kysterne. Men Kongen lod nu fra alle Stationerne, som f. Eks. fra Fladstrand, Samsø og dem ved Store Bælt, en Del af Kanonbaadene med Chalupper afgaa til Øresund. Derved blev Søstyrken i Øresund, der nu daglig gik paa Jagt efter engelske mindre Fartøjer, betydelig forøget. Der vilde efter den Ordning, der efter Baadenes Ankomst fandt Sted, altid under Krigsforhold kunne møde et Tal af 45 Kanonchalupper foruden andre Smaaskibe paa et enkelt Punkt.

Der lagdes nu Planer for Koncentrationen, tilvejebragtes Telte, Brød, Proviant, Fourage og alle krigerske Fornødenheder for Tropper, og Virksomheden vedblev lige til Efteraaret baade paa Sjælland og i Norge,

hvor en lignende Forsvarsbevægelse foregik. Troppeindkaldelsen udeblev imidlertid, da Tilstanden aldrig paa noget af Stederne blev saa truende, at Kongen fandt Anledning til at befale den.

Da det imidlertid har sin Interesse, skulle vi her meddele, hvorledes Tilstanden vilde have været, hvis Carl Johan havde kunnet gøre Alvor af sin Plan mod Sjælland.

Den danske Operationslinie gik fra Holsten over Smaaøerne, over Vordingborg til Helsingør, den Vej, Sjællands Besætning var kommen 1807, og den Vej, den skulde tilbage, hvis den ikke kunde holde Øen 1812. Der foreligger intet bestemt herom i Arkiverne for denne Tid, men det var den gamle Operationsplan, som fulgtes ved alle Forberedelserne.

I Afsnittet mellem Øresund og Roskildefjord, det nordøstlige Sjælland, vilde Kystbevæbningen have været stærk og været støttet til Fæstningerne Kjøbenhavn og Kronborg samt Frederiksværk med Skanser og Befæstninger i det nordvestlige Hjørne af Afsnittet ved Indløbet til Isefjord. I dette Afsnit, der formodedes at blive det egentlige Angrebepunkt, vilde Prins Christian Frederik ved Sorgenfri staa som almindelig Reserve med 4000 Mand.

Ved Indgangen til dette Terrainafsnit, ved Roskilde og Terrainet Øst for denne By, vilde Kongen staa med Hovedkorpset, der skulde være 20,000 Mand stærkt, men dog næppe vilde have rummet mere end 16,000 Mand. Bag dette Korps vilde der langs Kysterne baade i Vest og Øst være efterladt en Trediedel af Forsvarsstyrken i det hele som lokal Kystbevæbning, og paa Lolland-Falster og i det sydlige Sjælland mod Øst vilde General Kardorff have vogtet de Egne, gen-

nem hvilke Ewald med den bevægelige Division ligesom i 1807 skulde komme Hovedstyrken til Undsætning og Hjælp.

Hvis Carl Johan var gaaet i Land Nord for Kjøbenhavn, som man antog, vilde Kjøbenhavn være bleven evakueret som i 1807, dækket af Hovedkorpset, og Carl Johan maatte have slaaet dette, ligesom Cathcart i 1807 lod Sir Wellesley gøre det af med Castenskjolds Korps ved Kjøge, og hvis dette var lykkedes ham, vilde maaske Frederik VI med Hovedkorpset være bleven nødt til at kapitulere ved Vordingborg om ikke før, hvis ikke Kardorff og Ewald med den holstenske Division da var kommen til Sjælland.

Dog vi skulle ikke fortsætte disse Betragtninger, da der ikke foreligger noget om Carl Johans Angrebsplan, og han ved at gaa i Land Syd for Kjøbenhavn maaske kunde afskære Retraiten og fremtvinge en Gentagelse af 1807. Det tør dog nok anses som givet, at Frederik VI ikke kunde føre Krig mod Carl Johan, og, hvis denne, der kendte Sjælland og dets militære Ressourcer nok saa godt som Kongen, med Lord Cathcart ved sin Side, overrumplende, som Bestemmelsen var, var gaaet i Land med en 40,000 svenske og russiske Tropper, vilde Kongen snart have kapitulert, selv om han havde haft Held til at faa sin Koncentration fuldført. Det samme var ogsaa den almindelige Mening i Samtiden, hvor dog de fleste ikke havde nogen Anelse om, at der overhovedet eksisterede nogen Plan. I Kjøbenhavn troede man, at alt var opgivet, fordi der ikke skete noget i Byen, og selv Garnisonen i Krigstid skulde drage bort paa nogle faa Batailloner nær. Imidlertid trøstede man sig med, at Russerne, der sagdes at være det nye Forbunds Kærnetropper, nok vilde blive nødte

til at blive hjemme paa Grund af Napoleons Fremrykken i Rusland.

For Sverig alene frygtede man mindre i Danmark, og hvis Carl Johan uden Hjælp af fremmede Landmagter vilde angribe Sjælland, var Frederik af Hessen opsat paa fra Norge at falde ind i Sverig. Men Frederik VI fraraadede ham det for Norges Skyld. Han havde tilegnet sig Christian Augusts Læresætninger om Farligheden af et Indfald fra Norge i Sverig, naar Havet var i Englands Vold, da det let kunde drage Sverigs hele Hærmagt ind i Norge. Han bad Prinsen om at opsætte al Indkaldelse af Mandskab til efter Høsten — Høsten 1812, som i Norge blev til intet, fordi Vejret i dette Aar hindrede Kornets Modning!

Det var at forudse, at det Forhold, hvori England nu var kommet til Sverig, maatte forandre det, hvori Norge havde staaet til England, og dette stadfæstede sig hurtigere, end man havde ventet.

Efter at Fregatten „Najaden“ var sendt op til Norge, var dette Riges Flaadestyrke (Sødefension) større end Danmarks, og England begyndte at beskæftige sig med den paa Grund af Begivenhederne i Ørebro. Den 6. Juli forefaldt ved Lyngør den skarpe Fægtning, hvori „Najaden“ efter et overordentlig stort Mandefald erobrede og ødelagdes, medens de tre den ledsagende Brigger undkom. Fra den Tid fortsattes Søkampen i de norske Farvande, og om Handelen end ikke hørte helt op endnu, besværedes den dog paa mangfoldige Maader, saa Tilstanden forværredes fra Dag til Dag; Vanskelighederne ved at faa Licencer steg ogsaa fra Dag til Dag; ved Efteraarstiden kunde ingen faas længer.

Sorgen over dette blev stor i Norge; men paa samme Tid steg Forbitrelsen mod Regeringen i Danmark. Thi man kom ganske forstaaelig til at tro, at det var den utidige Opsendelse af Krigsskibe til Norge, der havde givet Anledning til Englands forandrede Holdning til Søs. Den samme Misstemning havde kort før givet sig Luft paa et andet Omraade. Kongen havde, den 23. Maj udstedt en Lov om forbudt Handel i Danmark og Norge, som var en af de skrappeste, han nogen Sinde havde underskrevet. Dens Udførelse i Norge var ganske umulig. Frederik at Hessen maatte efter bedste Skøn modificere den under Forsøget paa at gøre den gældende, da den ellers vilde gøre al Handel umulig.

De Genvordigheder, Norge havde at kæmpe mod i Sommerens Løb, vare dog for intet at regne mod de Ulykker, der hjemsøgte det, da Høsten blev til en total Misvækst, og Hungersnød alt indfandt sig i mange Bygder paa samme Tid, som virkelig Spærring fra Havet indtraadte, og alvorlige Rustninger truede det fra Sverig, medens Pengereduktionen i Danmark styrtede alle økonomiske Værdier over Ende.

Dog — vi ere komne for langt frem. Vi maa tilbage til Carl Johan efter den afsluttede Tripelalliance. Saa længe han ikke havde nogen Traktat med England om Operationerne, nyttede det ham kun lidet, at de russiske Hjælpetropper laa parate til Udskibning langs Finlands Kyst; thi han havde saa hverken tilstrækkelig Søhjælp eller Penge, og uden Penge havde han ikke nogen Hær i krigsduelig Stand, heller ikke Midler til at føre Krigen med.

Men Situationen blev nu en saadan, at hverken Czaren turde sende sine Tropper i Finland bort fra

Krigsskuepladsen ved den finske Bugt, eller Carl Johan turde gaa bort fra den. Kejser Napoleon trængte nemlig sejrende frem i Rusland, de russiske Hære veg for ham. Europa studsede, og Kejserens Prestige steg Dag for Dag. Det var tydeligt nok, at den russiske Hovedhær drog ad Moskov til, men franske Korpser gik ogsaa ad St. Petersburg til. Der var alt franske Tropper ved Düna. Hvad vilde der nu ske her? Carl Johan gik ud fra, at Napoleon vilde oprette Riger, efterhaanden som han gik frem; Kejseren vilde besætte Reval, Riga og Narva, og efter at Lifland havde sluttet sig til Polen, hvad Organisation nu dette Rige end vilde have faaet, vilde han byde Finnerne Friheden og give dem en Hersker. Selvé St. Petersburg mente han, det maaske vilde være vanskeligt for Czaren at bevare for det russiske Rige.

Under disse Forhold mente Carl Johan, at det nok kunde lade sig høre, at han, som man ønskede i det russiske Hovedkvarter, inden han optog sin Opgave i Danmark, først hjalp Russerne med at besværgе den Fare, der truede baade Sverig, Finland og den russiske Hovedstad. Han kunde jo med sine 40,000 gaa til Finland og St. Petersburg eller til hvilket andet Sted, Czaren maatte ønske, forene sig med de russiske Tropper og tage Kommandoen. Men saa mente han, at han maatte have Lov til, naar Faren var overstaaet, at gaa med en forenet svensk-russisk Styrke, denne Gang paa 100,000 Mand, til Danmark for at tage Sjælland og dernæst gaa gennem Fyn og Slesvig til Hamburg. Han meddelte disse sine Meninger og Tilbud til Czar Alexander gennem Grev Løwenhjelm, der, som omtalt, fulgte med Czarens Hovedkvarter som Carl Johans

Repræsentant¹⁾. Men han tiltænkte sig et billigt Vederlag for den Hjælp, han paa denne Maade vilde yde Rusland. Han mente, at naar han paalagde Sverig en slig Færd, burde han ogsaa kunne forevise et Udbytte, det vilde sætte Pris paa. Som et saadant mente han at kunne foreslaa Czaren, at Finland blev besat af Sverig, indtil det kunde ombyttes med Norge.

De her fremstillede Tanker og Overvejelser af Carl Johan vare fremkaldte af Czaren selv, idet han havde ladet spørge, om ikke Carl Johan selv mente, at det var rigtigst at lade den ifølge Petersborgtraktaten samlede Styrke først gaa til Reval for at være til Støtte for St. Petersburg, idet den, naar det viste sig, at den her kunde undværes, herfra kunde gaa til Danmark, naar Tiden var dertil. De Forslag og Tilbud, som udgjorde Carl Johans Svar, bleve saa at sige Programmet for den Sammenkomst, som blev aftalt mellem Czaren og Carl Johan i Finland. Dette Møde var oprindelig udtænkt af en forhenværende engelsk Admiral Bentink, der hørte til de internationale politiske Eventyrere, der sværmede om Carl Johan i Sverig. Han havde engang fremsat Idéen om en saadan Sammenkomst for Carl Johan, og da denne ikke havde noget at indvende mod Tanken, havde han begivet sig til Rusland for ogsaa at faa Czarens Bifald til Idéen. Czaren var dengang paa den Rejse til Moskov, som han foretog for at rejse Landet i det hele til en hellig Folkekrig. Men da han kom tilbage til Hovedstaden, hvor Bentink fik Foretræde for ham, var han helt indtagen i den Idé, den engelske Admiral havde

¹⁾ Se Schinkels minnen. VI. 371.

undfanget. Hvis Carl Johan virkelig ønskede i Venkabelighed at drøfte den nærværende prekære Situation med Czaren og som dennes Gæst paa finsk Jordbund, kunde Czaren ikke forestille sig noget behageligere. Sagen blev derefter ordnet diplomatisk, og da Kongen af Sverig havde givet sin formelle Tilladelse til Mødet, blev det foreslaaet, at dette skulde finde Sted i den finlandske Hovedstad Åbo, men først, naar Rigsdagen i Örebro havde sluttet sine Møder.

Dette Tidspunkt, som baade Regeringen og Rigsdagens Medlemmer i den seneste Tid havde længtes efter, indtraf først i Midten af August. Carl Johan havde da faaet næsten alt det, han ønskede, vedtaget. Rigsdagen var gaaet ind paa Trykkefrihedens Indskrænkning; den var gaaet ind paa et Forslag, som var stillet om, at Sverigs ultramarine Besiddelser, Barthelemy som Svensk Pommern, bleve stillede direkte under Kongen, uden for Statsforfatningen, Statsadministrationen og den almindelige Skattepligt til Staten, et Forslag, som uden Tvivl havde politiske Øjemed og tillige havde Hensyn til den Koloni, han vilde erhverve af England. Rigsdagen havde derhos billiget den udenrigske Gælds Afskrivning i det Maal, Regeringen ønskede, samt forhøjet Apanager — Kronprinsens dog kun til 100,000 Rigsdaler. Den havde derhos bevilget 3 Millioner ekstraordinært til Rustninger og forhøjet de Kreditiver noget, som Regeringen havde Ret til at benytte sig af ved pludselig indtraadt Fredsbrud. Det mindste af disse, det saakaldte lille, blev $\frac{1}{2}$ Million, det store, det, som Regeringen ikke kunde tage sin Tilflugt til, uden naar det samtidig indkaldte Stænderne, blev $2\frac{1}{2}$ Million.

Nogen egentlig Krigsrustning forlangtes ikke. Den Hær, der dannedes paa Grund af Alliancen i St. Petersborg, betalte England alle Udgifter for. Sverig gav ved Værnepligten, som indførtes i dette Aar, Mandskabsmaterialet til den, et udmærket, næsten enestaaende smukt Materiale; thi de bedste og kraftigste af Landets 20—24aarige unge Mænd indgik i den Hær, der blev kaldt „Kronprinsens“.

Hvad det hemmelige Udvalg havde faaet at vide om den ydre Politik, og hvad der deraf blev hele Forsamlingens Ejendom, er vel ikke let at sige. Men faktisk er det, at da Carl Johans forestaaende Rejse til Finland blev bekendt, troedes det almindelig, baade i og uden for Rigsdagen, at Forhandlingerne ved denne Sammenkomst vilde angaa Finland. Man kunde ikke tænke sig, at Sverig uden Løfter om en større eller mindre Del af Finland kunde være gaaet ind paa Alliancen med Rusland, og allermindst, at Kronprinsen vilde forhandle med Rusland om Norge. Thi dette Rige maatte efter Svenskernes Mening ved Alliancen med England være saaledes stillet, at det før eller senere som en moden Frugt vilde falde i Sverigs Arme.

Kronprinsens hele Attraa var dog kun at vende tilbage til Traktaten af 5. April i St. Petersborg eller den i Stockholm samtidig afsluttede, saa snart Forholdene tillod, at den kunde udføres, hvorfor Czaren havde let ved at faa Prinsen bevæget til ikke under Mødet at tale om Finland. Kronprinsen var i den sidste Tid af sit Ophold i Ørebro bleven yderligere opsat paa at indskrænke sig til den Opgave, de nævnte Traktater eller Traktatudkast paalagde ham. Lord Cathcart var nemlig paa Vejen til St. Petersborg

kommen til Ørebro og havde der udtalt, at den engelske Regering ikke var tilbøjelig til at gaa ind paa Petersborg-Traktaten, naar Operationen mod Norge udelukkedes og et og andet ellers forandrede. Den engelske Regering havde intet mod Angrebet paa Sjælland, naar dette skete for gennem Holsten og Hamborg at komme Napoleon ind paa Livet. Dette bekræftedes yderligere, inden Lord Cathcart endnu havde forladt Ørebro. Lorden erholdt nemlig fra den engelske Regering en ny Meddelelse, ifølge hvilken han fik Bemyndigelse til at udbetale Sverig $\frac{1}{2}$ Million Pd. Sterling, hvis det optraadte som England ønskede og ikke blot i egen Interesse.

Lord Cathcart forhandlede ogsaa med Suchtelen, og Carl Johan indbød dem begge til at følge sig til Åbo. Alle Betingelser for at komme til et endeligt Resultat vare saaledes til Stede. Som Repræsentanter for det svenske Statsraad medførte han Wetterstedt og Adlerkreutz. Engestrøm ønskede at forblive hos Kongen i Stockholm.

Den 18. August 1812 sluttede Rigsdagen sin lange og indholdsrige Sæson med Tillidsbevidnelser til Konge og Kronprins. Den 25. August gik sidstnævnte om Bord i en svensk Fregat og afgik til Åbo, medens Suchtelen fulgte paa en russisk og Lord Cathcart paa en engelsk.

Czaren havde den nævnte Dag alt opholdt sig tre Dage i Åbo, og han kom til at være der i fem, inden den svenske Fregats Master viste sig i Horisonten for de finske Udkigsmænd. Det var en Ventetid, fuld af Ængstelse og Pine for Czaren, borte fra de store Begivenheder, hvoraf hans Riges og hans egen Fremtid og Eksistens afhang, men han maatte nu se den

svenske Kronprins, med hvem han stod i skriftlig Børering, takke ham for hans Politik og, hvis han viste sig at være den Mand, man ventede sig, bevæge ham til at blive ved med den. Han maatte først og fremmest opgive enhver Tanke om svenske Tropper paa finsk Grund, som man nu begyndte at tale om. Vilde han ikke bringe Hjælp paa Krigsskuepladsen af svenske Tropper ved en direkte Overskibning fra Sverig til Riga, Lifland eller den tyske Kyst, maatte han forholde sig passiv i Sverig, ventende paa den Tid, da Rusland kunde sende ham de lovede Tropper; thi for Øjeblikket kunde Rusland ikke afse dem. Det havde selv Brug for dem; det var noget, Carl Johan burde erkende.

Czaren havde sin Udenrigsminister, Rigskansler Romanzoff hos sig i Åbo, ligeledes Krigsministeren Araktschejeff og et stort, glimrende Følge. I samme befandt sig flere Finner, der vare traadte i russisk Tjeneste, saaledes Armfelt. Endvidere var Grev Carl Løwenhjelm med i Czarens Stab. Han havde faaet Lov til lidt forud for den øvrige Stab at drage til Åbo for at modtage sin Kronprins, hvis han kom, som man ventede, før Czaren. Store Festligheder vare forberedte. Czaren havde opbudt alt for at vise sin svenske Ven al den Ære, det var muligt. Der blev indrettet Bolig for denne i Guvernementshuset, medens Czaren tog til Takke med det mere beskedne Militær-Guvernementshus. Der samledes 35,000 Mand finske Tropper om Byen for at forevises den svenske Gæst i en Revue, men ogsaa for at være et Memento for ham, i det Tilfælde han, trods alt, skulde pønse paa noget mindre loyalt.

Det var den 27. August, at Fregatten, der havde Kronprinsen om Bord, naaede Åbo. Hele den svenske og finske Befolkning var paa Benene. Kronprinsen og hans Stab i svenske Uniformer modtoges af Czarens høje Befuldmægtigede og kørtes under stor Højtidelighed, under Kanonsalut og Hurraraab af Befolkningen, til Guvernementshuset, hvor kort efter Czaren aflagde ham sit Besøg. Derefter var der Genbesøg og stor Middag hos Czaren, ved hvilken Carl Johan mødte med Andreas Ordenen (thi Suchtelen havde efter Landstigningen paa Czarens Vegne overleveret ham alle russiske Ordener). Om Aftenen var der Illumination af Staden; næste Dag stort Troppekue til Ære for Kronprinsen, hvorefter Czaren spiste hos denne, og Byen paa ny illuminerede. Det samme skete ogsaa den næste Dag; thi Czaren havde i Programmet sat, at han hver Dag, undtagen den første, vilde tage sin Middag hos Kronprinsen.

Allerede ved de første Samtaler mellem Czaren og Carl Johan var det klart, at den sidstnævnte var den samme, han havde været i sine Breve, at han med hele sin Sjæl ønskede Rusland Sejr og sin tidligere Herre Undergang. Han begyndte Forhandlingerne, som egentlig kun bestod i en eneste vedholdende Samtale med Czaren, der strakte sig over alle tre Dage, med den Kritik af Napoleons Krigsførelse, som vi kende fra Rhinhærenes og det italienske Felttogs Tid, om Napoleons revolutionære Taktik, der absolut maatte føre ham til Undergang, naar han engang mødte en Modstander, der med Ro og Koldblodighed undveg hans Slag og lod ham tilintetgøre sine Hære og sig selv ved sine oprivende Dispositioner. Men hans Tale prægedes af større Udførlighed og større Lidenskabe-

lighed som Følge af, at den sværmeriske og livlige Selvhersker med udsøgt Høflighed lagde sin Beundring for Dagen og mærkede sig hvert Ord, han hørte. Blot ingen Forskrækkelse — sagde Kronprinsen — eller Betagethed, der kan hjælpe Napoleon til at skaffe sig en afgørende Sejr, medens han endnu har Overtaget. Aldrig har han indladt sig paa et Æventyr som det, med saadanne Masser at begive sig ind i Ørkenen, hvor han ikke kan finde Udkomme. Undvig ham blot, lad ham selv fuldbyrde sin Svækkelse. Tiden kommer, da han kan angribes, og hvad vil et Nederlag ikke sige? Napoleon har aldrig nogen Sinde kunnet ordne et 8 Dages Tilbagetog. Det kan han ikke. Et Nederlag inde i Rusland med det revolutionerede Tyskland og med Frankrig, der ikke er hans Herredømme meget mere hengivent end andre Lande, i Ryggen, vil være Begyndelsen til hans Undergang.

Medens de store Begivenheder i Europa vare det egentlige Samtaleemne i de første Dage og vedbleve at være det, var det, Czaren ønskede af Sverige, allerede i Begyndelsen af Sammenkomsten saa at sige lejlighedsvis tilstaaet. „Deres Majestæt behøver disse Tropper ved Düna,“ havde Carl Johan sagt ved Reven. Man var bleven enig om, at Foretagendet mod Danmark maatte opsættes og Tanken om svenske Troppers Hjælp ved Reval eller paa russisk Grund opgives. Carl Johan berørte for Czaren Forslaget om Hjælp gennem Finland med dette Storhertugdømme som Pant for Norge, hvilket han ikke turde undlade, fordi hans Ledsagere, Wetterstedt og Adlerkreutz og ogsaa Carl Løwenhjelm mente, at han var forpligtet dertil. Men det var kun en enkelt Gang og dermed var den Sag ude af Verden. Thi Czaren havde svaret,

at han ikke turde gaa ind derpaa, fordi han frygtede for, at det vilde mishage hans Undersaatter, og Carl Johan faldt da straks til Føje, idet han erklærede, at han nu ikke vilde forlange nogen Garanti, men stole alene paa Czarens Ord. Dette behagede selvfølgelig i højeste Grad Selvherskeren, der gav sin Gæst Haanden og lovede, at han aldrig i sit Liv skulde glemme det ædelmodige Svar, og at han betragtede sit traktatmæssige Løfte om Norge som et Æresord, han ikke skulde svinge.

Man blev saaledes enig om, at de Tropper, som vare bestemte til Angrebet paa Sjælland, nu skulde anvendes til at forstærke Wittgensteins Hær ved Düna, at det Carl-Johanske Angreb gennem Danmark derfor skulde opsættes, til disse Tropper ikke længer behøvedes i Rusland, men at Carl Johan til Gengæld skulde have den Forøgelse af Tropper, han ønskede. Man enedes da om, at der skulde opsættes en ny Traktat af Løwenhjelm og Romanzoff med Optagelse af de nødvendige Modifikationer i Traktaten af 5. April. Fremgangsmaaden blev nu den, at Czaren og Carl Johan samtalede om alt det, der faldt dem ind angaaende Situationen, og at der, hver Gang de høje Personligheder i deres Tale indbyrdes eller med Cathcart eller andre kom til noget, som de mente burde optages i Traktaten, dette saa overgaves til Løwenhjelm eller Romanzoff, der kaldtes ind og derefter redigerede de vedkommende Artikler.

Det tør antages, at Czaren ikke i mindre Grad end alle andre har været noget forundret over den Uforbeholdenhed, hvormed hans Gæst blottede alle sin tidligere Herres Lyder, idet Czaren af og til ligesom tog Afstand fra Carl Johan ved at mindes Napoleons over-

legne Geni i det hele set. Ogsaa forholdt han sig trods den intime venskabelige Tone sikkert noget mistænksom og observerende til Carl Johan, hvad der maaske kan oplyses ved det almindelige Rygte¹⁾, at Czaren, dengang Carl Johan havde bedt om en Understøttelse, gik ind i det Værelse, hvor de fornemste Personer af hans Følge opholdt sig, og halvhøjt sagde: „Han tager mod Penge“. Men han lod sig dog ofte fange af Carl Johans Svada, tog hans Selvlovprisninger mere alvorligt, end de fleste vilde have gjort, og naar Carl Johan udmaalede den Lykke, der vilde times Europa, naar Napoleons Magt i Rusland havde faaet sin Bekomst, kunde Czaren kappes med Kronprinsen i Fantasterier.

Carl Johan søgte at lade Czaren forstaa, hvilken Mand han nu havde hos sig. Han forklarede, hvad han havde været som fransk Krigsminister og i Felten, og hvad Magt han endnu besad i Frankrig. Hvis han steg i Land Nord for Bretagnes Kyster — forklarede han —, hvor han var saa vel kendt og havde saa mange Venner, og han saa udstedte en Proklamation i Frihedens Navn til de Franske, vilde Frivillige fra fjærrn og nær strømme til hans Faner og forene sig med de Tropper, han førte med sig. Og han tvivlede ikke om, at han i saa Fald kunde marchere lige paa Paris. Alle republikanske og moderate Partier vilde anerkende ham. Moreau vilde ankomme til Frankrig og stille sig ved hans Side, og hvis han saa udsprede Rygtet om, at Kejseren var fangen i Rusland, hvad han maaske virkelig vilde blive, var han ogsaa vis

¹⁾ Två krönte Rivaler. II. 180.

paa, at en mægtig Fraktion af Senatet med Talleyrand og Fouché i Spidsen formelig vilde afsætte Kejseren.

Czaren blev saa indtaget af Carl Johans Fremstilling, at han begejstret lovede at yde Prinsen alle de Tropper, han behøvede til Fuldbgyrdelsen af en slig Plan. men Carl Johan indvendte, at dertil kunde russiske Tropper ikke anvendes, derimod svenske, der ansaaes for Venner i Frankrig. Heller ikke Lord Cathcart, hvem Czaren meddelte Planen for at høre, om ikke England nok vilde give Sæmidler til en slig Operation, viste sig videre henrykt over en slig Landstigning. Ogsaa en saadan vilde efter hans Mening for meget bære Skin af at være udført for Bernadottes egen Fordels Skyld. Carl Johan ønskede dog nu selv al videre Tale om en saadan Plan standset. Han havde betroet Czaren den, fordi han vidste, den var udførlig, men den vedkom efter hans Mening ikke Koalition, som han overhovedet nødig vilde se beskæftige sig med, hvad han kaldte Frankrigs indre Anliggender. Han vilde foreslaa, at Koalition mere skulde befatte sig med Napoleon end med Frankrig, at den skulde bekæmpe hans Overgreb uden for Frankrig — i Tyskland kunde ogsaa en Opstand rejses, som den beskrevne i Frankrig —, men at de Forbundne, naar de havde naaet deres Maal med Kejseren, standsede ved Rhinen og tillod Frankrig selv at tage sin Bestemmelse om Fremtiden. Czaren havde af de vekslende Udtalelser faaet det Indtryk, at Carl Johan selv kunde ønske at blive Napoleons Eftermand. Han mente derfor at kunne forstaa, hvorfor Bernadotte ønskede Koalition standset ved Rhinen, og svarede, at han med Fornøjelse skulde se Frankrigs Skæbne lagt i Bernadottes Hænder.

Om disse Ting enedes man dog om ikke at sætte noget i Traktaten. Derimod nok om nogle Udvidelser, hvis Rusland og Sverige burde have. Thi man blev efterhaanden enig om, at det var ved Ruslands og Sverigs forenede Anstrengelser, at Europa skulde befris for Napoleons Tyranni, og det var da ikke andet end billigt, at disse Staters Herskere betingede sig nogen Løn derfor. Czaren mente at maatte tage Weichselen til Grænse for sit Rige i Vest og at lade Sverige garantere sig den. Carl Johan mente, det saa ikke var mere end billigt, at Czaren til Gengæld foruden Norge ogsaa garanterede Sverige Sjælland. Ved dette Arrangement maatte imidlertid baade Østerrig, Preussen og Danmark have Erstatning, men dette voldte dog ikke stort Bryderi. Jøges de Franske tilbage over Rhinen, vilde der blive saa meget Napoleonsk Land tilovers Øst for Rhinen, at Østerrig og Preussen let vilde kunne faa Erstatning for det til Rusland afstaaede, og for Danmarks Vedkommende fandt Kronprinsen alt let at ordne. Riget skulde have Hamburg til Hovedstad, alt sit tidligere Land til Store Bælt og saa hannoveransk Land i Vest indtil Bremen, i Øst Meklenburg, Svensk Pommern og lidt mere; i det hele vilde Riget nogenlunde komme til at svare til det cimbriske Rige, Kronprinsen til Tider havde beskæftiget sig meget med.

Efter at være bleven enig om, at Erstatningen vilde være let at yde, naar Tidens Fylde kom, besluttede Czaren og Carl Johan da at optage denne Udvidelse af Rusland og Sverige med Garantier i Traktaten, men nu mødte den Vanskeligheder. Lord Cathcart, som alt med Forundring havde hørt, hvorledes Czaren og hans Ven mellem sig havde disponeret over hannoveransk

o: engelsk Land, meddelte, at Regeringen i London ikke vilde tillade Sverig at faa Sjælland uden paa den Betingelse, at England fik Kronborg, hvilket det med Omraade vilde indrette til et nordisk Gibraltar, og at det overhovedet ikke vilde gaa ind paa Operationer mod Sjælland, naar disse skulde ende med en Erobring ene til Sverigs Fordel.

Imidlertid forandredes ikke derfor det besluttede, hvis Frederik VI da ikke frivilligt overlod Sverig Norge og forenede sig med Sverig og Rusland mod Napoleon. Man redigerede nu blot Artiklen om Sjælland saaledes: Hvis Kongen af Danmark ikke beslutter sig til frivilligt at aftræde Norge og forene sine Tropper med den svensk-russiske Hær mod den fælles Fjende, saa man bliver nødt til at angribe Sjælland, vil Hs. Majestæt Czaren, der er underrettet om, at den britiske Regering ønsker, der ikke raades over Øen uden efter en fælles Overenskomst mellem de tre Magter, afstaa sine fra Erobringsretten flydende Rettigheder til denne Ø til Hs. Majestæt Kongen af Sverig paa Vilkaar, at Kongen iøvrigt afgør Sagen med England, saa at Czaren kun forbeholder sig Garantien for de Overenskomster, som i den Henseende maatte blive afsluttede mellem Sverig og Storbritanien.

Sverigs Garanti for Weichselgrænsen for Rusland blev optagen i Traktaten, saa meget end de svenske Officerer, hvilke mere og mere forundredes over, hvad der foregik i Åbo, havde raadet Kronprinsen til ikke at tilstaa den. De trøstedes dog af Grev Romanzoff, der mente, at der ikke var store Betæneligheder for Sverig i at underskrive Traktaten, da det ikke var givet, den vilde faa nogen stor Betydning.

Angaaende Angrebet paa Sjælland bestemtes det, at de russiske Hjælpetropper skulde forøges til 35,000, hvoraf de 25,000 skulde have begivet sig til den skaanske Kyst i Slutningen af September, eller naar Omstændighederne tillod det, og Resten i Slutningen af November, hvis Aarstiden og Overfartsmidlerne ikke lagde Hindringer i Vejen.

I Traktaten optoges der derhos en Paragraf om det saakaldte Rubellaan, der var Følgen af Carl Johans Bøn om Penge. Der var alt i Statsraadet i Stockholm bleven sagt Prinsen, at han i Rusland maatte kunne faa Penge til Laans. Man havde der endog nævnt en Sum af 5 Millioner. Den Politik, Carl Johan var slaaet ind paa, maatte for Rusland nok være Penge værd. Men de russiske Finanser vare i en højst forvirret Tilstand, Krigstilstanden stillede uhyre Fordringer til dem, saa Czaren ikke var god at komme nær i Pengeanliggender. I dette Tilfælde maatte der imidlertid gøres Udveje, og de tilbød sig, da man kunde tinge med Kronprinsen, og han desuden var meget glad ved at faa den Sum, der kunde erholdes, i Form af Mel og Korn ud fra de finske Magasiner, som vare fyldte. Der herskede nemlig Dyrtid i Sverig paa Grund af den mislykkede Høst, saa de modtagne Varer med Fordel kunde omsættes til den kontante Sum, de repræsenterede. Der tilstodes da Kronprinsen omtrent en Fjerdedel af, hvad han ønskede, i en Paragraf af Traktaten med følgende Ord: Som et Vidnesbyrd om Hs. Majestæt, den russiske Kejsers personlige Venskab til Hs. kgl. Højhed, den svenske Kronprins og hans alvorlige Ønske om at komme sin Forbunds-fælles Interesser i Møde, forpligter Hs. Majestæt Kejseren sig til at bistaa Sverig med et Laan af 1,500,000

Rubler betalbar inden 8 Maaneder, beregnet fra nærværende Konventions Ratifikation. — Hs. Majestæt Kongen af Sverig forpligter sig paa det udtrykkeligste til at tilbagebetale dette Laan til Hs. Majestæt den russiske Kejser inden Forløbet af 16 Maaneder efter Norges Forening med Sverig — —.¹⁾ Dette Laan blev aldrig tilbagebetalt, fordi Forudsætningen, Norges Forening med Sverig ved Ruslands Hjælp, ikke opfyldtes. Dette Laan er for øvrigt blevet bekendt ved sin Efterhistorie²⁾. Carl Johan betragtede Laanet, der eftergaves ham engang, som ydet ham eller Kongen personligt paa Grund af Udtrykkene i Traktaten.

Endnu er der af Åbo-Traktaten en særskilt og hemmelig Artikel at mærke, optagen fra den i Stockholm af Suchtelen og Engestrøm affattede Traktat, der ikke blev ratificeret. Den bestemte, at Alliancen mellem Sverig og Rusland skulde have Karakter af en Familiepagt, og at, hvis en hvilken som helst Magt skulde ville forstyrre enten Sverigs eller Ruslands Sikkerhed, de to høje Kontrahenter da forpligtede sig til at komme hinanden til Hjælp med den Styrke, som behøvedes, hvilken dog aldrig maatte overstige ca. 10—15,000 Mand.

Denne hemmelige Artikel, som Carl Johan i 1812 vel nærmest ønskede for Gustavianernes Skyld, vilde han i 1814 drage Nytte af lige over for Christian Frederik.

Efter paa den Maade, vi have skildret, at have gjort alt muligt for at tilfredsstille og vinde Carl Johan, gjorde Czaren sig til sidst til hans Talsmand lige over

¹⁾ Två krönta Rivaler. II. 173—174. ²⁾ Sammesteds II. 178 og flg.

for Lord Cathcart. Denne havde ikke blot Raadighed over den halve Million Pd. Sterling, der var lovet Carl Johan, hvis han føjede sig efter Englands Ønsker med Hensyn til Operationerne, men han havde ogsaa, saaledes som vi forstaa Sagen, Ret til at bevilge en hel Million, hvis Carl Johan helt underordnede sig Englands System. Dette var nu langt fra Tilfældet, men da der dog var sket store Tilnærmelser, saa den engelske Regering havde kunnet tiltræde Petersborg-Traktaten for de fleste Hovedpunkters Vedkommende, lod Cathcart sig bevæge til paa den engelske Regerings Vegne at tilstaa Sverig $1\frac{1}{2}$ Million Pd. Sterling (9 Millioner Kr.) som Gave uden nogen som helst traktatmæssig Forpligtelse fra Sverigs Side om Anvendelsen.

Carl Johan vendte derfor hjem fra Åbo, rig paa Midler og tilfredsstillet ogsaa ved det personlige Forhold, hvori han nu var kommen til at staa til Czaren. Men mest tilfreds var dog vist Czaren over Mødets Udbytte. Det hjertelige Møde paa finsk Grund havde for Offentligheden været som et Pant paa det bedste Forhold mellem Sverig og Rusland. Czaren kunde derhos nu med Ro drage sine Tropper i Finland ned til Krigsskuepladsen Syd for den finske Bugt. Det var en kritisk Tid denne. Under Sammenkomsten med Carl Johan var der kommen Melding om Slaget ved Smolensk og Russernes Nederlag der. Der var Anledning til nu at frygte for Provinserne ved den finske Bugt og for selve Hovedstaden.

Mindst tilfredse med, hvad der var sket, vare Svenskerne. Carl Johans Ledsagere havde lige til det sidste søgt at formaa ham til dog at forlange noget af Finland tilbage, i det mindste Ålandsøerne. I Sverig ytrede der sig Misfornøjelse hos dem, der vidste

lidt af, hvad der var sket (Åbotraktaten holdtes nemlig hemmelig). Dronningen og Hoffet kritiserede Kronprinsens Optræden i Rusland, Engestrøm var heller ikke fri for at gøre det. Kronprinsen havde imidlertid ved sine Held med Rigsdagen og i Åbo faaet sig en Stilling i Staten, som overgik den, han havde stræbt efter. Han havde nu næsten faaet alt, hvad han havde ønsket, og deriblandt ogsaa Penge. De engelske Subsidier styrede han med hel Frihed ved Statssekretær Wirsén af Finanserne, der i særlig Grad kom til at staa ham nær. Han fik nu en storartet Stilling i Staten. Idet han for Alvor begyndte at samle og udstyre og danne den Hær, der skulde være hans, for de fremmede Penge, han havde erholdt dertil, kom han med sine egne Forbindelser med de krigsførende Magter til at danne — i det mindste med Hensyn til Krig og Politik — en egen prinselig Regering, der var den kongelige overordnet.

Den store Troppeopstilling paabegyndte Kronprinsen straks efter Tilbagekomsten til Sverig. Det var næppe af Hensyn til Åbotraktatens Tidspunkter, man skyndte sig saa stærkt; thi at disse ikke kunde efterkommes, var vist Romanzoff fuldt overtydet om paa samme Tid, han nedskrev dem. De Tropper, som fra Finland droges til Krigsskuepladsen, kom først den 9. Septbr. til Reval, den 23. til Riga og traadte først den 29. ind i Operationerne. De kunde ikke i September Maanedes Slutning være ved Sverigs Sydkyst. Men Carl Johan vilde imidlertid fra sin Side være rede, og Adlerkreutz, som først havde opdaget Paragraffen om Russerne, da han var kommen om Bord paa Fregatten for at tage bort fra Åbo, havde ogsaa straks paa Skibet tilskrevet

Toll i Skaane om at forberede alt med Hensyn til Russernes Ankomst den 28. September.

Inden Carl Johan lagde sin Plan for Troppeopstillingen, sammenkaldte han et stort Krigsraad i Stockholm, i hvilket Adlerkreutz, der var hans Generaladjutant, og nogle af hans mest betroede Generaler, hvor imellem Essen og Wrede, samledes med Platen og Adlersparre og de civile Medlemmer af Statsraadet, der vare mest knyttede til hans militære Regering, Wetterstedt og Wirsén. Han forelagde dette Krigsraad Spørgsmaalet, om man skulde rette Hovedangrebet paa Sjælland eller Norge, da man i saa Henseende havde frit Valg efter de med Rusland afsluttede Traktater, og Resultatet blev, at de fleste stemte for Angrebet paa Norge, hvad særlig Adlersparre anbefalede, idet han mente, at Norges Forening maatte kunne opnaas ved den nu forøgede og forbedrede svenske Hær alene, højst kun med lidt engelsk Hjælp. Kronprinsen, som næppe for meget stolede paa, at Russerne skulde komme, og i sit Hjerte næppe ønskede det, saa længe Napoleons Magt ikke havde lidt et Knæk i Rusland, sluttede sig til samme Mening saa meget mere, som man mente, trods alt, at kunne erholde Englands Til-ladelse dertil.

Imidlertid indrettede han sig paa at kunne optræde efter Omstændighederne enten i Norge eller paa Sjælland og ordnede Dislokationen af de 50,000 Mand, han uddannede, der efter. 15,000 Mand af de nye Tropper disloceredes nær ved den norske Grænse, som den for Norge bestemte Styrke, og den sattes specielt under Feltmarechal Essen, der alt blev designeret til Generalguvernør i Norge med det Hverv at forberede alt muligt for Rigets Okkupation. De øvrige 35,000

Mand, som skulde forstærke Essens norske Korps, hvis Angrebet skulde ske mod Norge, men som skulde gaa med Russerne til Sjælland, hvis Adgangen for Essen til Norge skulde søges erhvervet der, lejredes i Grupper rundt om Sverigs Kyst, ved Gøteborg, ved Stockholm og ved Sydkysten med Transportskibe for hele Styrken hos sig.

Der foregik nu en rastløs militær Væbning i Sverig, som satte mange Hoveder i Forvirring. General Adlerkreutz skrev saaledes i Anledning af nogle urigtigt ekspederede Ordre eller Kontraordrer¹⁾: „Vi ere i det mindste fire tjenstgørende Generaladjutanter, en Chef for Generalstaben eller Generaladjutanturen for Armeen, en Generaladjutant for Flaaderne, en Generaladjutant for Artilleriet samt Generaladjudanten i Stockholm; desuden Krigskollegium, Krigskomiteén, Statssekretæren og Generalintendanten for Hæren, hvortil kommer Generalinspektøren over Feltlægeetaten og Sygeplejen samt adskillige andre Generalinspektører, hvilke, hver paa sin Vis, bidrage til Konfusion. Gud naade den, der til sidst skal hitte Rede i alt dette“. Det var ikke let for Svenskerne at vænne sig til den yppige Napoleonske Hærordning, Kronprinsen indførte, og end mindre at blive fortrolige med hans idelige Kontraordrer. Men han havde ikke let ved hurtigt at finde det rette. Hans urolige Aand arbejdede uophørligt og avlede nye Ideer, der omstødte dem fra i Gaar, for meget ofte at vige for andre Dagen efter.

Da den Tid nærmede sig, at Russerne kunde ventes, begav Carl Johan sig ned til Sydkysten og udfoldede sin Hærmagt paa alle Steder for at kunne godtgøre,

¹⁾ Feltmarechal Toll: Biografisk Teckning II 235.

at han fra sin Side havde været parat. Samtidigt skrev han til Prinsregenten i England, at hans Hær nu var i Bevægelse ved Hjælp af de Midler, England havde ydet, men at han, hvis Russerne ikke skulde komme, vilde ønske med Englands Hjælp at kunne angribe Norge i Vinterens Tid, da Sverig saa vilde være bedre i Stand til i Foraaret at gaa derhen, hvor England maatte ønske hans Optræden. Og for at give denne Opfordring Eftertryk, sendte han Oberst Bjørnstjerna med Brevet til London, hvor han skulde sige, at Kongen ikke vilde gøre Norge svensk, men lade det beholde sin Selvstændighed med egen Lovgivning og frie Institutioner, og iøvrigt forhandle om forskellige Sager, der stod Rigerne imellem, saaledes om den Koloni, Sverig ønskede. Den engelske Regering havde nemlig hos Autoriteter i London mødt Modstand mod Overladelse af den Koloni, St. Lucie, som man omsider var bleven enig om i Ørebro.

De russiske Tropper kom imidlertid ikke. I Stedet for kom der Efterretning om Slaget ved Moskva, og lidt efter om Napoleons Indrykning i Czarrigets ældste Hovedstad. Det er nu godt nok, at Carl Johan, da han modtog Efterretningen herom, udbrød, at nu var det forbi med Napoleon. Det samme havde han sagt saa tit før i samme Øjeblik, Napoleon naaede sit Maal. Carl Johan blev selv Offer for den almindelige Fortryllelse, der greb hele Europa ved Budskabet om Kejserens Lykke. Han opgav sine Foretagender for i Aar og afvæbnede (i Begyndelsen af Oktober), inden endnu Svaret var kommet fra England. Han tænkte sig, at Alexander, trods sine Forsikringer og trods de nye Opfordringer til at holde ud, som nu sendtes ham,

maatte krybe til Korset. „Da maa vi,“ sagde han¹⁾, „krybe i Skjul og, som Sneglen i sit Hus, afvente bedre Tider. Vi have dog haft det Udbytte af vore Rustninger og af den Stilling, vi have indtaget, at Nationen er bleven genoprejst, og at hele Europa har bemærket den krigerske og uafhængighedslystne Aand, som besjæler den“.

Den engelske Regering stillede sig ikke uvillig til Kronprinsens Anmodninger. Den sendte endog en Officer med Ordre til Admiral Saumarez om at støtte Kronprinsens Foretagende saa meget som muligt; men da Björnstjerna kom tilbage i Slutningen af Oktober, var Sagen stillet i Bero, og hvad der skulde foretages i det følgende Aar, var gjort til Genstand for Forhandlinger af det regulære Diplomati i de to Lande.

I Danmark gjorde den svenske Afvæbning et godt Indtryk. De krigerske Bevægelser havde selvfølgelig der vakt Opmærksomhed. Men Kongen troede ikke mere end tidligere paa deres snarlige Fuldbgyrdelse, og han var jo forberedt baade paa Sjælland og i Norge. Det vigtigste, han nu foretog sig, var at kundgøre Forsvarsplanen for dem, den angik, og til Dels ogsaa i Parolbefalingerne. Derved fik man i visse Kredse Oplysning om, at det var Kongens Agt under visse Eventualiteter at forlade Sjælland (med Regeringen). Dette vakte Uro hos mange, saaledes ogsaa hos Rosenkrantz, der i den Anledning henvendte sig til Kongen. Da de Efterretninger, Rosenkrantz havde om Åbo-Mødet, gik ud paa, at Overenskomstens Hovedhensigt var at bevæge Kongen af Danmark til at gøre fælles Sag med Rusland og dets Allierede, henvendte han

¹⁾ Schinkels minnen. VII. 26.

sig i en motiveret Forestilling til Kongen¹⁾ med det Spørgsmaal, om Kongen ikke kunde føle sig opfordret til at frafalde Foreningen med Frankrig, udsone sig med England og indlede Underhandlinger med Rusland, hvis man ved dem kunde opnaa taalelige Vilkaar og Sikkerhed for Monarkiets Opretholdelse.

Det var i September Maaned, at Rosenkrantz gjorde Kongen dette Spørgsmaal. Han fik ikke det Udbytte deraf, som han ønskede. Kongen vilde forblive i det antagne System, fordi Æren bød det, og man, naar Suverænens Ære skulde staa sin Prøve, aldrig burde vige o. s. v. Rosenkrantz maatte derfor bøje sig ind under Kongens Villie, men nu bredte der sig i de følgende Maaneder en Dag for Dag mere om sig gribende almindelig Mening om, at det var en Livsbetingelse for Landet at slutte sig til den nordiske Tripelalliance og særlig da at opgive den selv-morderiske Krig med England, der før eller senere nødvendigvis maatte føre til Monarkiets Undergang. Og denne Stemning fik Næring af Begivenhederne; thi efter Budskabet om Indtoget i Moskov kom Efterretningerne om denne Bys Brand, om Tilbagetoget o. s. v.

Nu var den Tid kommen, da Tyskland kunde rejses fra Holsten af, som Carl Johan havde forklaret, og hvis Frederik VI ikke havde været til, vilde der rimeligvis være sket noget i Hamburg i den Aand, Carl Johan havde angivet. Thi i Kjøbenhavn var Stemningen i Aarets sidste Maaneder saaledes, at hele Regeringen, undtagen Kongen, stod paa den russisk-engelske Alli-

¹⁾ Medd. fra Krigsark. V. 261. ²⁾ Kampen om Norge. I. 42.

ances Side¹⁾, og ved Sydgrænsen, i Holsten, var den anti-franske Stemning paa Kogepunktet. Saa tysk-sindet var Befolkningen her.

Den russiske Rigskansler, der ledede Regeringen i St. Petersborg, naar Czaren var i Felten, hvor han havde den unge Nesselrode hos sig som politisk Sekretær, raadede Regeringen i Kjøbenhavn til at optage Carl Johans Politik lige over for Tyskland og det uden at tage for stort Hensyn til den svenske Kronprins, hvis Prætensioner han ikke nærede nogen overdreven stor Lyst til at se opfyldte. Han vidste, at Norge slet ikke ønskede at komme under Sverig, at Carl Johans modsatte Paastand beroede paa en Illusion, at Sagen om Norge i hvert Fald ikke vilde afgøres saa let, som Kronprinsen troede. Der var efter Lisakewitzes Indberetning et almindeligt Ønske fremme om, at Prins Christian Frederik maatte faa Norges Skæbne i sin Haand. I dette Efteraar havde man i Kjøbenhavn endog villet overtale Kongen til, hvis et Angreb paa Sjælland forestod, da straks ved en højtidelig Proklamation at frasige sig sine Rettigheder til Norge, for at Prins Christian Frederik som arveberettiget kunde gribe Kronen der. Om disse Ting, der rimeligvis slet ikke havde Romanzoffs Sympati, talte han kun højst flygtigt; derimod sagde han, at der kunde ske saa meget, inden de afsluttede Traktater skulde sættes i Værk, at Regeringen i Kjøbenhavn ikke skulde være forknytt, fordi der var en Paragraf om Norge deri. Den russiske Regering var slet ikke forhippet paa at faa den udført. Viser der sig

¹⁾ Christiania Videnskabs-Selskabs Forhandlinger 1882 Nr. 23. S. 75—76.

alvorlige Hindringer for Opfyldelsen af Kronprinsens Ønske, da har Englænderne Kolonier nok, hvormed det kan erstatte Kronprinsen Savnet af Norge. Det gælder for Czaren blot om at give Carl Johan et Haab. Et helt vagt Løfte fra Kongens Side om at være beredt til under disse Forhold at afstaa enten Norge i sin Helhed eller en Del deraf mod fuld Erstatning og efter nye Forhandlinger vilde være tilstrækkeligt for, at Danmark kunde tiltræde Alliancen. Romanzoff raadede derfor Otto Blome i St. Petersburg til at foreslaa sin Regering i Kjøbenhavn at slutte Alliance med Rusland og England og at tage Hamburg samt Lybæk og Bremen straks. Czarens Mening var det, at den danske Hær efter at være forenet med den svenske derefter skulde rykke frem gennem Hannover til Magdeburg.

I de Underhandlinger, Romanzoff aabnede i St. Petersburg med den kjøbenhavnske Regering, var England med. Lord Cathcart havde nemlig faaet Bemyndigelse og Instruks fra London til at kunne slutte Præliminærfred med Danmark, naar der blev Anledning dertil. Med Hensyn til Rejsningen i Hamburg, saaledes som Carl Johan havde udmalet den, var Englands Regering nu som før lidt lunken, fordi Prinsen for ugenert havde tumlet med hannoveransk Land; derimod var der ikke Betænkeligheder hos den for at gaa Carl Johan lidt paa Klingen med Hensyn til Norge; thi endnu havde det ikke i saa Henseende bundet sig til Sverig, og det havde hidtil undveget bestemte Løfter til Carl Johan af Hensyn til Danmark¹⁾.

¹⁾ Scævola 281 og fig.

Denne russiske eller russisk-engelske Indledning til Forhandlinger, der samtidig skulde føres ogsaa i Kjøbenhavn, var dog næppe begyndt, før Carl Johan kom dem i Vejen paa en Maade, der ganske tog Vejret fra Grev Romanzoff og Kabinettet i St. Petersborg. Han lod Sverig officielt opfordre den danske Regering til at slutte sig til Koalitionen og nævne ved den Lejlighed de Betingelser, den maatte underkaste sig, hvis den vilde indtræde i Alliancen og optræde i Hamburg.

Carl Johan benyttede som Anledning til at nærme sig Regeringen i Kjøbenhavn en Ytring, som vor Gesandt i Petersborg, Blome, engang i November havde ladet falde til Carl Løwenhjelm sammesteds, nemlig om, at Danmark ikke ønskede noget hellere end at slippe ud af Napoleons Aag, men at man ikke kunde bryde med Kejseren, saa længe Sverig endnu bevarede sine diplomatiske Forbindelser med denne o. s. v. Prinsen lod den svenske Gesandt i Kjøbenhavn, Oxenstjerna, rette en Note til Rosenkrantz for at spørge denne, om det var Regeringens Anskuelse, Hr. Blome havde udtalt, eller kun sin egen. Ved denne Lejlighed kom Gesanden naturligvis til at forsikre, at hans svenske Majestæt i lang Tid havde ment, at en alvorlig Forening mellem de nordiske Riger vilde være det bedste Pant paa deres gensidige Lykke, og til sidst til at forklare Rosenkrantz, hvad der vilde være Betingelsen for en slig Alliance.

Den svenske Konge bød Danmark en Armé paa 30 à 35,000 Mand, hvilken, forenet med et betydeligt Korps af russiske Tropper, først skulde begive sig til den danske Halvø saa nær ved de hanseatiske Byer som muligt for at kunne operere mod den fælles

Fjende. Kongen af Danmark skulde saa lade 30,000 Mand af sine Tropper forene sig med de alt nævnte, og denne forenede Hær, som sikkert vilde gøre et uimodstaaeligt Indtryk paa Tyskland, skulde ikke nedlægge sine Vaaben, heller ikke standse sine Operationer, før den havde forskaffet hans danske Majestæt en tilstrækkelig Erstatning for Norge, hvis forudgaaede Cession skulde danne Basis for den svenske Majestæts Kooperation.

Efter Fremsættelsen af dette tilføjede Gesandten i sin Note, at den svenske Konge for at fuldstændiggøre Midlerne til Erstatning vilde være beredt til at cedere Svensk Pommern til Kongen af Danmark, og til at afstaa fra en Fordring paa nær ved to Millioner, som han havde tilgode hos den danske Konge for Tab, tilføjede den svenske Handel ved danske Kapere i Fredstid, ligesom han endelig, naar Erhvervelsen af Norge skete uden Blodsudgydelse, haabede, at Kongerigets Stænder vilde skaffe ham et Laan paa to Millioner Daler svensk, ved Hjælp af hvilket han vilde kunne komme hans danske Majestæt til Hjælp i Tilfælde af, at de Rustninger, som han saa sig nødt til at foretage, nødvendigvis fordrede denne Hjælp.

Romanzoff var ganske forbløffet over Carl Johans Optræden, og Czaren delte i Begyndelsen hans Forundring; thi det var traktatmæssig bestemt i alle de forfattede Traktater og særligt i den af 5. Januar, at det Tilbud, Carl Johan nu havde ladet Oxenstjerna gøre i Kjøbenhavn, ikke maatte stilles uden af Sverig og Rusland i Forening og først, naar de militære Forberedelser vare saa vidt fremmede, at Operationerne kunde begynde umiddelbart efter, at den danske Konge havde sagt nej. Carl Johan undskyldte sig med, at Romanzoff

havde begyndt med at være indiskret, hvad Rigs-kansleren dog benægtede. Han havde kun udført, hvad der var besluttet i Åbo; thi der var det aftalt, at Sagen om Norge skulde forberedes med Lempes. Carl Johan vidste vel dette, men havde frygtet, at den under Romanzoffs Behandling let kunde lempes helt bort.

Carl Johan led ingen Men ved, hvad han havde gjort. Han sejrede som sædvanlig i sine Kampe med Grev Romanzoff. Oxenstjerna fik af sin Regering Ordre til at tage sin Note tilbage, da Regeringen i Kjøbenhavn havde erklæret, at hvad Blome havde udtalt i St. Petersborg, var hans egen private Mening, som Regeringen ingen Del havde i. Men hvad Carl Johan havde faaet fremstillet for Regeringen i Kjøbenhavn klart og koncist, glemtes ikke. Og det saa meget mindre, som der ikke blev svaret paa Noten, men den efter Oxenstjernas Ønske blev betragtet som ikke indsendt. Sverigs Fordring var paa en snild Maade bleven bragt frem paa rette Sted; Kronprinsen bragte den en 14 Dage senere paa Bane for Baudissin i Stockholm, som om det var en gammel bekendt Fordring, der stod mellem de to Riger, og han fik Czaren til at lade sine Gesandter støtte Sverigs Optræden. Han fik ogsaa Czaren til at befale Romanzoff dette.

Carl Johan beholdt i denne Vinter, da han levede mere tilbagetrukket og behøvedes mindre, Czarens Gunst som altid, og han erhvervede sig derhos en ny Patron, nemlig Kongen af Preussen. Han blev saa at sige den Kanal, gennem hvilken denne Konge kom i Forbindelse med Koalitionens Kong Wilhelm var nemlig i de Franskes Vold, havde saa at sige ikke Forbindelse med andre Hoffer end det i Stock-

lm; Carl Johan kunde gøre sig denne Konge meget bunden. Han meddelte ham fra sine hemmelige Lder i Paris og i Napoleons Hovedkvarter, hvilke Ansigter Kejseren havde med ham, enten nu disse re rigtige eller ej.

Kun med Hensyn til England kom Carl Johan endnu re rigtig nogen Vej. Regeringen i London vilde re have noget med Åbotraktaten at gøre. Den be-ndte overhovedet nu at fordre Angrebet direkte paa a tyske Kyst, efter at Sverig aabent havde brudt ; venskabelige Forhold til Frankrig, som endnu be-d i det ydre.

Carl Johan var paa sin Side nu mindre betænkelig l før ved at føre sin Hær til den tyske Kyst; thi a kunde jo føre den til Svensk Pommern, der var ænsk og efter al Sandsynlighed snart vilde være ttet for franske Tropper, saa han kunde tage den mle svenske Provins i Besiddelse igen uden at støde a franske Tropper. Men han klamrede sig til Åbo-ktaten, hvilken han kaldte en hellig Traktat, der v ham Adkomster og Rettigheder, f. Eks. til Sjæl-ld, hvilke han mente i hvert Fald at kunne gøre i ønt. Prinsen var nødt til i første Linje at skaffe sig dler. Han vilde have Penge for at opgive Sjælland, nge for at sende de Cabre bort, Penge endelig for ; selv til Erstatning for de mistede Dotationer. Der r i London, som alt fortalt, opstaaet Vanskeligheder d Cederingen til Sverig af Øen St. Lucie. I Stedet : var man bleven enig om, at Øen Guadeloupe skulde lles til Sverigs Raadighed. Den var den sidste fra ankrig tagne Koloni, en Koloni, som Franskmændene te Pris paa. Kronprinsen vilde gerne have denne ssiddelse, men for sig selv, ikke for Sverig. Han

vilde, at der i den Traktat, som skulde sluttes mellem England og Sverig, og som i denne Vinter forhandlede diplomatisk i Sverig med Thornton, optoges en Artikel, hvori denne Ø gaves til Kronens Indehavere efter den nu gældende Successionsordning, ja, at der udtrykkelig optoges i Traktaten, at den gaves til den nu regerende Konge i Sverig, og at efter hans Død Carl Johan og efter ham Prins Oscar arvede Øen. For at være ganske sikker paa, at Artiklen ikke misforstodes, saa at Øen toges i Besiddelse af Sverig, ønskede han endog, at det gjordes tydeligt i Traktaten, at naar Arvefølgen efter den nuværende Successionsordning nogen Sinde skulde afbrydes eller ophøre, Øen saa gik tilbage til England.

Der var ingen Tvivl om, at Carl Johan vilde faa alt, hvad han ønskede, af England, naar dette vedblivende havde Brug for ham. Han føjede sig ogsaa efter England i de Punkter, han mente at kunne gøre det. Saaledes afbrød han ved Nytaarstid den diplomatiske Forbindelse med Frankrig, eller gjorde i det mindste sit for at gøre det. Han lod de Cabre faa sine Passer og beordrede den svenske Chargé d'affaires i Paris, d'Ohsson, at forlange sine.

Det største Held for Carl Johan var dog, at Regeringen i Kjøbenhavn ikke tog den Opgave op, som Begivenhederne havde lagt i dens Hænder ved Elben. General Suchtelen i Stockholm havde for at støtte baade Romanzoffs og Carl Johans Planer med stor Varme og Veltalenhed skildret for Grev Baudissin, hvilken Fremtid der vilde ligge for Danmark og Norden, naar den danske Regering nu i Hamburg proklamerede Tysklands Frihed og alle Magter i Tyskland og Norden maatte underordne sig dets Initiativ.

Men om dette vilde Kongen ikke høre noget; han forestillede sig, hvad hans Stab var enig med ham i, at Napoleon snart vilde komme til Kræfter igen. Det eneste, Rosenkrantz fik Kongen til at gaa ind paa, var, at Ewald, hvis danske Tropper skulde blive rekvirerede af de franske Generaler, skulde nægte Afgivelsen under Paaskud af, at den danske Division nu var gaaet i Vinterkvarter.

Kongen og Regeringen vare i December Maaned ogsaa stærkt beskæftigede med Sager, der lagde stærkt Beslag paa deres Opmærksomhed. Til disse hørte den militære Opstilling mod Sverig og Hungersnøden i Norge, der alt havde et saadant Omfang, at Indbyggerne i flere Dele af Landet maatte tage Barkbrød til Hjælp i deres Kost. Denne Sag var saa meget betænkeligere, som Sverig lukkede for Tilførsel til Norge fra Land af, og de engelske Orlogsskibe, som forbleve i Kattegat og Skagerak indtil ind i Januar, spærrede for Korntilførsel fra Danmark. Frederik VI maatte sende en betroet Mand, Auditor Bille, til London for at appellere til Englands Ædelmodighed og søge at opnaa Licencer for Korntilførsel til Norge.

Til disse Sorger kom saa Pengesager. Thi den 5 Jan. 1813 var det, at den Forordning udkom, der gjorde Indgreb i alle bestaaende Gældsforpligtelser, der ogsaa maatte reduceres, ligesom Sedlerne efter Regler, Regeringen satte. Denne Reduktion vakte stor Fortrydelse i Norge, fordi man ikke mente, der var taget tilstrækkeligt Hensyn til norske Sædvaner ved Gælds Stiftelse.

Straks efter Nytaar, samtidigt med, at begge Rigeres Samfundsforhold gennemrystedes ved sidstnævnte Forordning, skete det imidlertid, at Forholdene ved Elben uimodstaaeligt tildrog sig Regeringens Op-

mærksomhed. Den havde da faaet at vide, at Nederlaget i Rusland var totalt, at den kejserlige Hær var gaaet til Grunde, og at Kejseren selv var paa Vej til Paris, hvor han maatte være ankommen. Den 5. Jan. meldte Alquier, at han havde faaet en Kurer fra Kejserens Kabinet i Paris (thi Bassano var endnu ikke kommen) og skulde spørge, om Kejseren vedblivende kunde gøre Regning paa Kongens Alliance. Rosenkrantz erklærede, at Kongen hverken ved Løfter eller Trusler endnu havde ladet sig bevæge til at svigte sine Forbindelser med Kejseren, men benyttede Lejligheden til at opregne, hvad Landet havde lidt for sin Troskab, og hvorledes det var narret for den lovede Handelstraktat m. m. Alquier fandt Rosenkrantzes Bemærkninger rigtige, han fandt, der var gjort Danmark og Norge Uret, at Kontinentalsystemets Byrder burde lettes for Danmark i dette Øjeblik, og at der burde gives Licencer til Kornforsyning af Norge. Han fandt det ogsaa rigtigt, at Danmark under disse Forhold betragtede Forpligtelsen til at yde Tropper efter Rekvisition for ophørt.

Det kom nu til en mundtlig Opgørelse og Forstaaelse mellem Rosenkrantz og Alquier om Forholdet mellem de to Stater, hvoraf Hovedresultatet var, at Danmark ifølge Kongens Villie endnu holdt fast ved Kejseren og ikke vilde forraade ham, medens han nok ønskede en Del Lempelser i sine Forpligtelser, hvilke Alquier gjorde sig en Fornøjelse af at indstille til Kejseren. Men imidlertid forandredes i Maanedens Løb nu efterhaanden den militære Situation i Polen og Tyskland saaledes, at Opretholdelsen af det franske System saa at sige blev en Umulighed.

Efter Napoleons Afrejse fra Hæren i Rusland var al Kommando ophørt, og Flugten og Opløsningen bleven almindelig. Det havde ikke været Kong Murat muligt engang at holde en Stilling ved Weichsel. Thi Russerne forfulgte nu ind i Polen og Preussen, og de franske Tropper, som havdes tilbage fra det russiske Felttog, maatte for største Delen kastes ind i de franske Fæstninger, som havdes ved Weichsel. Vicekonge Eugen, som efter Kong Murats Bortrejse tog Kommando over de mobile franske Tropper, som endnu havdes i denne nordlige Del af Tyskland, kunde ikke heller holde Oderstillingen; han dækkede foreløbig Berlin, men formaaede det ikke længere end til Kosakkerne, den store fremrykkende russiske Hærs energiske Fortrav, kom, saa maatte han tilbage til Sachsen. Den 15. Febr. mente man, at den russiske Hærs Fortropper kunde være ved Berlin, og nogle Dage senere vilde de efter al Sandsynlighed være ved Elben og i Hamburg. Samtidig med den russiske Hærs Bevægelse mod Vest rejste Folkene sig til aaben Kamp mod Napoleon. Den preussiske General York var gaaet over til Russerne med sit Kontingent, var dernæst i Forstaaelse med Czaren gaaet til Königsberg, hvor Baron Stein, den tidligere Minister i Preussen, kom til ham og hejste den tyske Frihedskrigs Banner, og gjorde det, som Carl Johan havde villet. Thi den svenske Kronprins havde baade til England og Rusland sendt Planer om den Revolutionering af Tyskland, han vilde udføre fra Hamburg af.

Medens disse Begivenheder udviklede sig, voksede Stemningen i Landet og især i Holsten til en Pression paa Konge og Regering, der ikke stod tilbage for den, der fra Ruslands Side øvedes mod Regeringen diplo-

matisk. Hvis Russerne erobrede de franske Departementer ved Elben og Weser, vilde Danmark til alle Sider være omgivet af Koalitionsmagterne, og baade det og Norge vilde utvivlsomt være viede til Undergang, hvis det i et saadant Øjeblik afmægtigt, men stædigt vilde fastholde det franske System. Rosenkrantz gjorde Kongen opmærksom paa det samme, han maatte høre af andre. Frankrig havde selv opgivet Kontinentalsystemet nu, sagde han. Napoleon havde lige over for Østerrig tilstaaet dette. Vor Traktat med Frankrig var heller ikke i Kraft længere; thi Napoleon havde ikke det Korps ved Hamburg, som skulde svare til vort. Han havde ogsaa, som Rosenkrantz mente¹⁾, løst Danmark fra det Baand, der bandt det ifølge Traktaten i Fontainebleau til ikke at slutte særlig Fred, ved, uhindret af denne Forpligtelse, der var gensidig, at antage Østerrigs Mellekomst til Fredsforhandling og at meddele Kongen, at han havde gjort det, uden at tilføje, at han vilde underhandle for Danmark ogsaa.

Hvad Rosenkrantz her sigtede til, var det af Metternich med Mesterhaand udførte diplomatiske Kunststykke, hvorved Østerrig med Napoleons Samtykke pludselig brød ud fra sin Stilling som allieret Bimagt med et beskedent Hjælpekorps til en intervenerende Hovedmagt, der væbnede 100,000 Mand for at kunne støtte de Fredsforhandlinger, den vilde paabegynde med Rusland og England.

I Slutningen af Januar overleverede Christian Frederik Kongen paa dennes Fødselsdag en Memoire, hvori han med Varme søgte at bevæge Kongen til at forlade den franske Alliance og slutte Fred med England, og

¹⁾ Medd. fra Krigsark. VI. 19.

den 31. Januar lagde ogsaa Rosenkrantz en lignende Indstilling for Kongens Øjne, i hvilken han tilføjede det Raad, at Kongen skulde faa Napoleon til at indvillige i, at hans Tropper og franske Embedsmænd, naar Russerne kom til det Meklenburgske eller nærmede sig Nedre-Elben, forlod Hamburg, Lybæk og det Lauenburgske til Elben, og at Kongens Tropper besatte disse Stæder og Distrikter for at holde dem besatte enten til den almindelige Fred eller en depot for Frankrig.

Kongen gik ikke ind paa dette Forslag, da efter hans Mening hverken Frankrig eller Rusland vilde betragte slig Besættelse som venskabelig, og han paa ingen Maade og under ingen Betingelse vilde gaa over til det russiske Parti.

Derimod tiltalte den østerrigske Politik ham. Vor Gesandt i Wien, den tidligere Udenrigsminister Chr. Bernstorff, som forud havde meldt, hvad Østerrig havde i Sinde, bragte nu i en ny Note en personlig Opfordring fra Metternich til den danske Regering om at slutte sig til Østerrigs Forehavende og forestille i Paris, hvor nødvendigt det var, at Kejser Napoleon bød Haanden til Fred. Dette gik Kongen ind paa. Han ønskede en almindelig Fred eller en fuldkommen Neutralitet for sine Riger og bad Rosenkrantz om at udføre det fornødne i saa Henseende.

Det var nu ikke Neutralitet, Rusland og England fordrede, men Alliance. Imidlertid var Neutralitet jo altid noget, det var Brud med Fastlandsspærringen og hele det Napoleonske System, og det var Norges Redning, Skibsfart og Handel. Og Neutralitet kunde jo blive Overgangsledet til en til vore Interesser mere svarende Politik.

Kongens Villie fuldbyrdedes nu. Henvendelsen til England skete ved et Brev fra Rosenkrantz til Englands Udenrigsminister, der skulde overleveres ved Auditør Bille, der var i London og derfor ogsaa fik Brevene. Kommandør Sølling fik det Hverv at rejse med Brevene gennem Sverig til Gøteborg, hvorfra dengang den hurtigste Befordring til London erholdtes. Et Duplikat sendtes dog over Helgoland til den engelske Hovedstad. Til den franske Regering sendtes der det fornødne, ligesaa til vore Gesandter i Udlandet. Den bevægelige Armédivision blev nu virkelig til det, den altid i det officielle Sprog havde været, en Division til Neutralitetsgrænsens Forsvar. Den fik Ordre til at holde sig strengt til den, og, naar fremmede Tropper nærmede sig, at sende dem en Officer i Møde med Besked om, hvor Neutralitetsgrænsen var.

VII.

Carl Johan fik Budskabet om det af Regeringen i Kjøbenhavn foretagne Skridt før nogen anden, ja flere Dage før det ad ordinær Postvej naaede Stockholm; thi hans Spionage i Kjøbenhavn havde Følehorn inde i alle Administrationens mest forborgne Kredse, ja selv i Hoffets intimeste Kroge. Og han blev i højeste Grad alarmeret ved Budskabet; thi skulde Kong Frederik opnaa Neutralitet for sine Stater, uden at have forbundet sig til Norges Afstaaelse, vilde det se galt ud med Sverigs endelige Forhandling med England, der netop nu skulde begynde, som ogsaa med Angrebet paa Sjælland. Det var en Hovedbetingelse for hans Intrigers Held, at Forholdet mellem Danmark og Tripelalliancens Stater vedblev at være fjendtligt, saa længe Kong Frederik ikke havde forpligtet sig til at afstaa Norge. Derfor havde han i den seneste Tid Gang efter Gang bestræbt sig for at faa Czaren til at give Blome i St. Petersborg sine Passer og kalde Lisakewitz i Kjøbenhavn tilbage. I intet Øjeblik vilde en Fredslutning mellem England og Danmark-Norge være mere skæbnesvanger for Carl Johans Planer end

netop nu; thi han havde nys paa Forespørgsel faaet den Underretning fra Czaren, at 35,000 Mand russiske Tropper i April Maaned vilde blive indskibede til hans Raadighed, og han havde den 1. Februar takket Czaren derfor og bemærket, at der af Hensyn til Danmarks urokkelige Vedhængen ved det franske System ikke var andet at gøre end saa hurtigt og afgørende som muligt at angribe dette Land og gennem det at drage til Elbens og Weserens Egne. Han var kommen saa vidt med Czaren, at han antog denne villig til at hjælpe ham lige over for England med Hensyn til Overvindelsen af den sidste Modstand, denne Magt endnu satte mod hans militære Planer.

Carl Johans første Gerning efter Budskabet fra Kjøbenhavn var at opholde og vanskeliggøre Kommandør Søllings Rejse gennem Sverig og Indskibning i Gøteborg, saa der ad den Vej ikke kom Breve fra Regeringen i Kjøbenhavn til London før længe efter, at Sverigs egne vare komne derhen. Den anden var at mistænkeliggøre den danske Regerings Beslutning i London, hvor han fremstillede den som en med Napoleon aftalt, helt fransk politisk Manøvre. Det blev med hver Dag Carl Johan mere og mere magtpaaliggende at faa England til at vise Danmarks Tilnærmelse bort; thi paa denne Tid kom den engelske General Hope til Stockholm for at tale om Operationsplanen, og blev Danmark og Norge neutrale, hvad vilde der saa blive af Angrebet paa disse Stater? Samme Dag som General Hope kom ogsaa Grev Neipperg paa ny til Stockholm med Budskabet om Østerrigs nye Mission, den at være Fredsunderhandler, endnu dog kun som Napoleons Allierede tillige. Carl Johan henvendte sig bekymret til Czaren og meddelte, hvad den danske Regering havde forsøgt for at til-

intetgøre Sverigs Forhaabninger. Han bad Czaren om ikke at lade sig forføre af Danmarks lumske Politik, der ikke var nogen anden end Napoleons, men at forblive det traktatmæssig besluttede tro. „Blive vi blot Herrer over Sjælland,“ skrev han, „ville vi faa Dage derefter være det over hele den danske Halvø, og derefter vil Russernes højre Flanke under deres videre Fremrykning være dækket.“

Carl Johan behøvede nu i Virkeligheden ikke mange Ord for at vække Englands Mistænksomhed mod Forslagene fra Kjøbenhavn. En af de første Efterretninger, den engelske Regering fik om det i Danmark besluttede Skridt, kom fra Paris, og fra selve Kejserens intime Kreds. Frederik VI havde nemlig ønsket at optræde loyalt mod Napoleon, havde derfor ladet Udenrigsministeren underrette Bassano om, hvad man havde foretaget sig, og den dansk-norske Gesandt i Paris havde endog konfidentielt oplæst den Skrivelse for ham, som var afgaaet til London i to Eksemplarer, men som begge kom sent dertil, fordi de opholdtes undervejs, det over Helgoland ved Modvind og Storm. Den engelske Mistanke svækkedes heller ikke ved de beklagelige Begivenheder, som fandt Sted i Hamburg i Slutningen af Februar, da den danske Styrke ved Grænsen hjalp de franske Befalingsmænd med i Hamburg at dæmpe den Opstand, som den 24. Februar var udbrudt i store Dele af Nordtyskland og navnlig i Hamburg. Denne Begivenhed, som vakte den største Forbitrelse i hele Europa og gjorde Danmarks Styrelse meget forhadet, var begrundet i Frederik VI's mangelfulde militære Forskrifter og den kommanderende General Ewalds Sygdom. De franske Befalingsmænd

forlangte i Henhold til Traktaten af 1812 Hjælp af den bevægelige Armédivision og fik den.¹⁾

Det spillede dog ingen Rolle med Hensyn til England, hvad Danmark havde foretaget sig i Hamburg; thi dengang var den engelske Regerings Beslutning med Hensyn til Norge og Koalitionens og derfor ogsaa til Danmark tagen, om end næppe i en helt uovervindelig Grad. Czar Alexander havde henvendt sig i London til Fordel for Carl Johan, men rigtignok paa en anden Maade, end denne havde ønsket. Czaren, som var paa Vej til Schlesien med Ruslands Hovedhær, havde oplyst Regeringen i London om, at der under de nærværende Omstændigheder selvfølgelig ikke kunde være Tale om et Angreb paa Kjøbenhavn, som Carl Johan talte om. Hvorledes skulde man kunne falde paa at sende 30,000 Mand fra Kampen i Mellemeuropa over Østersøen til Carl Johan for derfra at dirigeres over Sjælland og Hamburg ned i Tyskland igen. Angrebet paa Sjælland maatte opsættes, om ikke helt bortfalde. Derimod var det af Vigtighed at faa Carl Johan ned til Tyskland, og det vilde ske, naar England kun med Flothed kom hans pekuniære Ønsker i Møde og alene betingede sig, at han optraadte i Forbindelse med de russiske Tropper, der vare ham lovede. Andet forlangte han jo ikke selv, og disse Tropper vilde ikke komme til Sverig. En af de Mellemmænd, Czaren betjente sig af ved denne intime Tankeudveksling med det engelske Kabinet, var den lidenskabelige Korsikaner Pozzo di Borgo, der bar et dødeligt Had til Napoleon lige fra den Tid af, da han

¹⁾ Det nærmere om disse Begivenheder findes i „Kampen om Norge“ I 69 og flg.

og hans kronede Rival som ganske unge havde haft noget imellem sig paa Korsika. Pozzo di Borgo, der havde været i engelsk Tjeneste som politisk Rapportør og Agitator, var nu i russisk Tjeneste og det med Obersts Karakter. Han kom paa denne Tid til Stockholm paa Vejen fra London til Czar Alexanders Hovedkvarter.

Denne russiske Indvirkning paa det londonske Kabinet blev Grunden til, at Verden i Marts Maaned 1813, som dette Aars store Begivenheder vare ved at begynde, overraskedes ved Alliancen i Stockholm mellem England og Sverig.

Differensen mellem Underhandlerne havde været de i Petersborgtraktaten forudsatte Angreb paa Sjælland og Norge, som Carl Johan ikke vilde opgive, men General Hope havde ladet, som om det ikke saa meget var Angrebene i og for sig, som deres Optagelse i den officielle Traktat, der stødte Regeringen i London. Thi Parlamentet vilde ikke forstaa, hvad Forbindelse der var mellem Norge og Krigen i Tyskland, og det vilde for Parlamentet tage sig ud, som om man betalte en Magt for at fremkalde en ny Krig i Stedet for at deltage i den hidtidige. General Hope vilde gaa ind paa at optage et Angreb i det mindste paa det danske Fastland i en Operationsplan, som indsendtes til den engelske Regering, men som hemmeligt Dokument, hvad alle Operationsplaner maa være, og han vilde paa denne Plan optage et Angreb paa Fladstrand og paa Fyn som Udgangspunktet for Operationer ad Hamburg til.

Som sagt, da Begivenhederne trængte paa, da den københavnske Regerings og Østerrigs nye Politik ængstede Kronprinsen, da Czaren opmuntrede til snar-

lig Overenskomst med England og endelig, da Signeul pludselig ankommer til Stockholm med et nyt Tilbud fra Kejseren, det bekendte, i hvilket han tilbød sin utro Tjener Overkommandoen over de franske Hære i Tyskland, naar han vilde vende tilbage til gammel Lydighed, — saa slog Kronprinsen pludseligt til, og Traktaten af 3. Marts undertegnedes paa Englands Vegne af Hope og Thornton, paa Sverigs af Engestrøm og Wetterstedt.

Den Opsigt, denne Traktat vakte, da den blev bekendt, var ganske overordentlig. Først fordi Carl Johan her, som man mente, var gaaet ind paa at optræde paa den europæiske Valplads sammen med Frankrigs Fjender. Det hed nemlig i den eneste Artikel, der indeholdt noget om Operationerne¹⁾, at Sverig forbandt sig til at anvende et Korps paa 30,000 Mand til en direkte Optræden paa Fastlandet mod de fælles Fjender, og at dette Korps skulde optræde forenet med de under Hs. kgl. Højhed Kronprinsen af Sverigs Befaling stillede russiske Tropper, overensstemmende med de Bestemmelser, som derom alt forud vare truffne mellem Hofferne i Stockholm og St. Petersborg. Men dernæst ogsaa for de store Belønningers Skyld, som England ydede til Gengæld for Sverigs formentlige Bistand.

Saaledes gik nu England med til Garantien for Norges Forening med Sverig, dog i Ord, der adskilte sig betydeligt fra de i Petersborgtraktaten om samme Genstand brugte. Traktaten af 3. Marts siger: Da de to Hoffer (det svenske og det russiske) have meddelt Hs. britiske Majestæt de af dem truffne Overenskomster om Norge og have bedet denne Majestæt om formelt

¹⁾ Art. I (Schinkels minnen VII, 50).

at tiltræde dem, og Hs. Majestæt Kongen af Sverig har lagt for Dagen, hvor levende han ønsker ogsaa fra sin Side at bidrage til den fælles Sags Fremgang, lover Hs. britiske Majestæt for til Gengæld at give et umiskendeligt Vidnesbyrd om sin Beslutning at forene sine Interesser med Sverigs og Ruslands, at han vil tiltræde de allerede eksisterende Overenskomster imellem de to Magter for saa vidt, som Hs. britiske Majestæt ikke blot ikke paa nogen Maade vil hindre, at Kongeriget Norge bliver knyttet til Kongeriget Sverig og til evige Tider som selvstændig Del bliver forenet med dette Rige¹⁾, men at han ogsaa vil bistaa Kongen med Hensyn til Sagens Fremme enten ved sine bona officia eller, hvis sligt skulde blive nødvendigt, ved at lade engelske Søkræfter operere sammen med de svenske og russiske Søstyrker. Det er imidlertid underforstaaet, at der ikke maa gribes til Vaaben for med dem at iværksætte Norges og Sverigs Forening, før Hs. Majestæt Kongen af Danmark har nægtet at indtræde i den nordiske Alliance paa de Vilkaar, som ere fastsatte i de bestaaende Overenskomster mellem Hofferne i Stockholm og St. Petersburg, og Kongen af Sverig borger for, at denne Forening bliver gennemført med Skaansomhed og med al mulig Hensyntagen til det norske Folks Frihed og Lykke.

Redaktionen af denne Artikel var grundet paa mundtlige og skriftlige Udsagn, som Carl Johan, der blev mere og mere opsat paa at ville have Norge for Kon-

¹⁾ I den franske Tekst staar: le Royaume de Norvège annexé et réuni comme partie intégrante au Royaume de Suède; i den svenske: införlifvas såsom oafhängig del med Konungariket Sverige.

gen alene, under Forhandlingerne gentagne Gange gav om ikke at lade Norge komme ind under den svenske Stat, men bevare det som et selvstændigt Rige med egen Lovgivning og Forfatning. Denne Artikel vil derfor for Sverigs Vedkommende kunne betragtes som en traktatmæssig Ændring af Petersborgtraktatens strengere Ord om den Norge tiltænkte Skæbne.

Størst Opsigt vakte dog i europæiske Kredse Afstaaelsen af den franske Ø Guadeloupe. Denne Transaktion vakte en Storm af Uvillie i Frankrig, da Traktaten blev bekendt der. Den blev senere hen i Tiden uiværksættelig for England, som maatte erstatte Carl Johan den svigtede Afstaaelse med 24 Millioner frcs. Man vidste dog ikke, hverken i Udlandet eller i Sverig, at det var Carl Johan personlig, der skulde have denne Ø; thi England vægrede sig afgjort ved at optage den Redaktion, Carl Johan foreslog. Artiklen kom til at lyde saaledes, at Øen afstodes til Kongen af Sverig og hans Efterfølgere paa den svenske Trone efter Successionsordningen af 1810. Derved blev den personlige Tilegnelse af Øen, som var Kronprinsens Hensigt, en Sag, han maatte afgøre med Sverigs Folkerepræsentanter, og som England ikke vilde blande sig i.

Foruden disse forskellige Fordele bevilgedes der endvidere Kongen af Sverig en Million Pd. Sterling (18 Millioner Kroner), foruden hvad der forud havde været bevilget i Subsidier for en Styrke af 30,000 Mand, der dog aldrig blev komplet. Endelig lovedes der i en hemmelig Artikel, at man vilde stræbe efter at faa et preussisk Korps paa 30,000 Mand og et engelsk-hannoveransk paa 15,000 under engelsk Sold med ind under Kronprinsens Kommando.

Naar man betragter denne Traktat i sin Helhed, vil man finde, at det saa at sige var Carl Johan personlig, der (efter Kongen selvfølgelig) fik alle Fordelene. Norge kom efter Traktaten ikke til Sverig, men til Kongen. Det samme var Tilfældet med Guadeloupe eller de 24 Millioner, der bleve Erstatningen derfor, og man kan egentlig sige det samme om Subsidierne; thi disse benyttede Kronprinsen altid, saa vidt vi vide, med enevældig Raadighed. Dette lagde man dog i Tiden mindre Vægt paa, fordi man dengang overhovedet ikke skelnede strengt mellem, hvad der var Regentens og hvad Statens.

Desto mere lagde man Mærke til den ødsle Rundhaandethed, hvormed den engelske Regering gav sit Minde til alt, hvad Carl Johan forlangte for sig eller Sverig. De Subsidier, der tilstodes Rusland længere hen paa Aaret, vare, saa vidt vi vide, kun lidt over 1 Million Pd. Sterling, nøjagtigt 1,133,333 Pd. Preussen fik vistnok 666,666 Pd. Sterling for 80,000 Mand. Med hvad Carl Johan havde faaet i 1812 og fik senere, kan man nok sige, han var England dyr, men Lord Castlereagh betragtede ham ogsaa som sin, hvad vi i det følgende oftere ville faa Vidnesbyrd om.

Carl Johan maatte nu til Fastlandet. Det fastsloges ogsaa i en Traktat, som Prinsen paa denne Tid underhandlede med Preussen om. England havde ogsaa sikret sig Garantier derfor. Prinsen havde ingen Ret til Guadeloupe før 3 Maaneder efter, at han med fuld Styrke var kommen til Fastlandet. Ogsaa begyndte Subsidierne først at løbe, efter at hans 30,000 Mand vare komne over Havet, om han end forinden kunde hæve Forskud paa dem. Men Prinsen vilde ikke bort fra Sverig, før Norge var i hans Haand

og Sjælland afvæbnet. Han stolede sikkert paa, at de russiske Tropper vilde komme til April, og at han saa kunde bruge dem efter den russiske Traktats Ord. En Ændring i de gamle Planer maatte dog ske; thi han havde lovet at tage Svensk Pommern i Besiddelse. Den gamle svenske Provins var forladt af de Franske. Czaren havde underrettet ham derom. Efter Traktatens Afsluttelse (en 3 Uger efter) sendte han 5000 Mand til Svensk Pommern under Kommando af General Sandels. Nu stod der altsaa 15,000 Mand mod Norge, 25,000 mod Sjælland og 5000 i Svensk Pommern. Der kunde komme flere til Pommern; thi England pressede paa, at Styrken der nede forøgedes. Der vilde i saa Fald være 3 selvstændige Angreb at foretage, af hvilke det fra Svensk Pommern gik direkte paa Lybæk og Holsten. Men nogen væsentlig Indvirkning paa Planen bevirkede ikke dette. Først skulde Sjælland angribes, og førend Kong Frederik havde afstaaet Norge, skulde Tropperne fra Sjælland ikke gaa over Fyn til Hamburg, hvor de skulde forene sig med dem fra Svensk Pommern, medens Essen med sine 15,000 tog det norske Kongerige i Besiddelse.

Derfor forøgede Carl Johan stadig Belejningsapparatet i Skaane og udrustede baade den store og den lille Flaade for at kunne hjælpe sig uden Englænderne, hvis nødvendigt, baade i Øresund og ved Norges Blokade.

Han gjorde alt dette saa meget mere nødtvungent, som det i lang Tid saa ud til, at Traktaten ikke vilde blive ratificeret. Den mødte nemlig en større og større Uvillie i England og Europa. I det engelske Parlament blev den, da den naaede derhen, Genstand for Kampe baade i Over- og Underhus. Man erklærede, hvad der

var sket med Norge, som et Forspil til en ny Polens Deling og stemplede Guadeloupes Afstaaelse til Sverig som et Brud paa Folkeretten. Carl Johan frygtede ogsaa for, at den østerrigske Fredsmægling skulde komme Traktatens Ratifikation i Vejen. Derfor lod han den østerrigske Minister Wessenberg, som skulde til London, anholde i Helsingborg paa Vejen til Gøteborg under det Paaskud, at hans Pas skulde viseres i Stockholm, og Gesandten fastholdtes i Sverig trods det, at Regeringen i Kjøbenhavn stillede et Parlamentærtøj til hans Raadighed.

Imidlertid fik Carl Johan ved Admiral Hope, en Broder til Generalen, der kom til Stockholm for at tale om de engelske Transportmidler, han var Chef for, at vide, at Traktaten bestemt vilde blive ratificeret. Derimod talte Admirealen ikke om sin Instruks, der var i Slægt med Admiral Moores fra 1808. Vi erindre, at denne Admiral havde Lov til at hjælpe de svenske Tropper hvorhen, Kong Gustav vilde have dem, kun ikke til Sjælland. Hope var nøje underrettet om, hvor Kronprinsen skulde hen, og hvor han ikke maatte komme.

Medens Carl Johan hengav sig til Forhaabninger om Sjællands og Norges Erobring, der forekom ham ganske nødvendig ogsaa for Stemningens Skyld (thi den svenske Befolkning begyndte nu at faa Nys om, at de udskrevne Rekrutter skulde til Tyskland for der at kæmpe under Ruslands Faner mod de Franske), blev med hver Dag, der gik, Udsigten for Russernes Komme mindre.

Samme Dag, Traktaten afsluttedes med England i Stockholm, havde de franske Tropper maattet forlade Berlin for at trække sig tilbage til Elben, som de ogsaa snart efter maatte forlade. Umiddelbart efter

de franske Troppers Bortmarch rykkede Kosaksværmene, der dannede den russiske Hærs Fortrav, ind i Berlin, hvor de modtoges med Jubel, og straks efter forfulgte de de Franske mod Vest for at komme i Besiddelse af Elbovergangene. Mod Hamburg, de lokkende franske Elbdepartementer, hvor den franske Styrke var ved at drage bort i halv Opløsning, jaget af den oprørske Befolkning, ilede Kosakobersten Friherre Tettenborn i Spidsen for 4 Kosakregimenter og 2 Kanoner. Havde der ved Grænsen været en myndig dansk General, vilde han i dette Øjeblik have taget Stillingen ved Elben i Besiddelse, den vigtige Stilling, som i den følgende Tid spillede en af de betydeligste Roller i Begivenhederne; thi de Franske vilde overgive Stillingen til en dansk General, Hamburgerne tryglede de danske Befalingsmænd om at tage Byen under deres Beskyttelse, og den danske Styrke var den største i hele det nordlige Tyskland paa denne Tid. Men General Ewald laa syg i Kiel, ved Grænsen var kun en temmelig ubetydelig Stedfortræder, Brigadechefen Lassen, en helt almindelig underordnet Officer. Den eneste myndige Mand ved Grænsen var Chargé d'affaires Rist i Hamburg, men han var uden Magt og havde ingen anden at give Raad end den konfuse og lidet ansete, men nordisksindede og handlelystne Kommandant Wenzel Haffner i Altona, der korresponderede direkte med Kongen. Lassen fulgte strengt Kongens Ordre uden Hensyn til, om den egentlig passede til Situationen, lod sin Stabschef, Prins Frederik Vilhelm af Holsten-Beck ¹⁾, komplimentere Tettenborn, da han nærmede sig,

¹⁾ Kong Christian IX's Fader.

og gjorde ham bekendt med det danske Terrains neutrale Stilling. Tettenborn tog nu Hamburg i Besiddelse og sendte en Del af sine Tropper hen imod Allerfloden, hvor og i Bremen de Franske, der havde været i Hamburg og Lybæk, nu tog deres Stilling. Havde Danmark ikke Herredømmet ved Elben, støttede det dog Rusland der. Tettenborn kunde ikke være i Hamburg uden Danmarks Tilladelse. Den danske Division besatte Terrainet rundt om Hamburg. Tettenborn var beskyttet ved den danske Neutralitet. Danmark indlagde sig da i det mindste Fortjeneste lige over for Rusland.

Dette erkendtes ogsaa i det russiske Hovedkvarter, hvor alt forud virksomme Skridt vare foretagne til Gunst for Danmark og det dansk-norske Monarki i det hele. I den polske Grænsestad Kalisch, nær Schlesien, havde Czaren modtaget det østerrigske Sendebud Lebzelter, der var sendt til Herskeren af Rusland, som Wessenberg var ekspederet til Regeringen i London. Lebzelter bragte udtrykkelig en Bøn fra Kejser Frantz om, at Angrebet paa Danmark og Norge maatte undlades. Czaren kunde love dette. Han havde alt sørget derfor og troede, at Carl Johan selv var gaaet ind derpaa. Saaledes forstod han Traktaten med England. Suchtelen meldte ham, at ved den var Angrebet paa Danmark opsat. Danmarks Deltagelse i Koalitionen var ham i Øjeblikket vigtigere end Sverigs, og han sendte en Tillidsmand, Fyrst Dolgorucki af Sted til Kysten i Nord for med den første den bedste Skibslejlighed, han kunde faa, at gaa til Kjøbenhavn for at faa Kong Frederik til at slutte sig til Koalitionen.

Derpaa begav Czaren sig til den preussiske Konge i Breslau, og her foregik der store Ting, der fik Tysklands Befrielse fra det Napoleonske Herredømme til

Følge. De to Monarker enedes den 19. Marts om en Proklamation, de vilde udstede, med Opfordring til Fyrster og Folk om at rejse sig. Der blev truffet Bestemmelse om en foreløbig Bestyrelse af det insurregerede Tyskland med et Centralraad og Bestyrelser for de fem Dele, hvori det deltes. Af disse fem Dele udgjorde Departementerne ved Elbens og Weserens Mundinger samt Meklenburg en. Ved en Konvention af den nævnte Dag og en senere af 4. April bestemtes der mange Enkeltheder med Hensyn til Organisation. I Centralstyrelsen blev saaledes Baron Stein Hovedmanden. Straks efter den 19. Marts udstedte Preussen det berømte Opraab, der kaldte alle vaabenføre Mænd til Vaaben i det nye Landeværn, hvorved overalt i Tyskland Butiker og Kontorer tømtes for alle unge Funktionærer, ja for mange gamle med. Der opstod ved Nedreelben en Mængde Korps i Hansestæderne, Lauenburg, Hannover og Meklenburg, baade Borgerkorpser og mere paa aktiv Krigstjeneste beregnede Korpser, som f. Eks. den hanseatiske Legion og nogle hannoveranske og meklenburgske Feltkorpser.

Danmark stod saaledes med Divisionen i Holsten egentlig midt i Koalitionen og i den Stilling, som Carl Johan altid havde haft og endnu — endog i Følge Traktater — havde sine Øjne henvendt paa. Og hvad mere var: Svaret paa Henvendelsen til England var ikke afslaaende. Lord Castlereagh henviste blot Forhandlingerne om Fred til Thornton i Stockholm. Dette vilde dog Kongen ikke paa nogen Maade gaa ind paa. Men da Rosenkrantz mente, at en Henvendelse til Czaren maatte bevirke, at der tilstodes Fredsunderhandlinger andetsteds, blev det bestemt, at der skulde afgaa en Mission til Czaren. Og da nu den 25. Marts Fyrst

Dolgorucki efter en besværlig og langsom Rejse ankom til Kjøbenhavn om Bord paa en Skonnert fra Colberg, og han meldte, at Sagen om Norge var udsat, og at den, en Gang udsat, sandsynligvis vilde forsvinde, gik Kongen ind paa — at slutte sig til Koalitionens. Det bestemtes nu, at to Missioner skulde afgaa, en ny til England, der betroedes til Grev Joachim Bernstorff, og en til Czaren, der overgaves Grev Carl Moltke. Den sidste skulde tilbyde et Korps i Koalitionens Tjeneste paa henved 20,000 Mand, hvis Sammensætning Kongen alt arbejdede paa, og til hvis Chef han, da General Ewald var syg til Døden, udsaa Prins Frederik af Hessen i Norge.

Paa Grund af Kongens for alle saa glædelige Beslutning blev Forholdet mellem Divisionen og Tettenborn det aller bedste. Kongen gik ind i en Vaabenhvile, Tettenborn for Danmarks Vedkommende aftalte med den engelske Søstyrke paa Elben, og da de Franske nu nærmede sig Elben, og Davout lod General Vandamme foretage et Forsøg paa at faa Hamburg i fransk Besiddelse igen, befalede Kongen Divisionen i Holsten at tage Hamburg og Lybæk i Besiddelse.

Dette var dog ikke saa nemt gjort. Da Tettenborn nu engang havde taget Hansestæderne i Besiddelse i Czaren af Ruslands Navn, kunde han uden dennes Tilladelse selvfølgelig ikke afstaa dem til nogen anden Potentat. Han kunde kun tillade de Danske at komme ind i Byen til hans Understøttelse, hvad han opfordrede dem til, da de Franske rykkede frem igen mod Byen. Og Kongen følte sig da allerede saa fast knyttet til Koalitionens, at han gav Ordre til, at Tettenborn skulde understøttes i Hamburg.

Imidlertid maa vi, inden vi gaa videre her, begive os en Stund til Stockholm, hvor Carl Johan var i højeste Grad opskræmt over, hvad der var kommet til hans Kundskab fra Danmark og Fastlandet af. Han var besluttet paa à tout prix at drive Krigen med Danmark igennem paa den Tid, de russiske Tropper kunde ventes, og haabede, at de vilde komme fra Lifland eller den Egn, og at de, hvis de kom landværts til Pommern, maatte kunne føres, i det mindste for en Del, over Østersøen, som han havde Lov til efter Traktaterne med Rusland. Foruden Carl Løvenhjelm, der opholdt sig i det russiske Hovedkvarter, brugte han ogsaa dennes Broder, Oberst Grev Gustav Løvenhjelm, til at holde Czaren til Ilden og bringe i Erfaring, hvad der foregik i det russiske Hovedkvarter. Da den Tid nærmede sig, da Russerne skulde komme, meddelte han den danske Repræsentant i Stockholm, at hvis Kongen i Kjøbenhavn ikke vilde falde til Føje og underhandle med ham, i hvilket Tilfælde han vilde sende Wetterstedt og Thornton til ham, og han ikke afstod i det mindste Trondhjems Stift, vilde Danmark og Norge blive angrebne paa 3 Steder mellem den 15. og 20. April. Det samme meddeltes Regeringen i Kjøbenhavn som et svensk Ultimatum, der i Brev fra Engestrøm til Rosenkrantz overleveredes denne i de første Dage af April af Kammerjunker Lorichs, der nu var svensk Chargé d'affaires.

Ingen var i Tvivl om, at de tre Steder, som skulde angribes, vare Norge, Sjælland og Holsten (fra Svensk Pommern af). Man mærkede ogsaa vedblivende stærkt militært Liv i Sverig, hvor alt skulde være paa Pletten i Midten af April. Kronprinsen arrangerede sin Rejse til Hæren saaledes, at han, inden han kom til Carls-

krona, hvor han kunde faa Budskab fra Russerne, kunde inspicere Korpset mod Norge, Tropperne i Göteborg og Anstalterne i Skaane. Han var fattet paa, at Hovedangrebet maaske maatte foretages paa Holsten, men han vilde i intet Tilfælde opgive et Biangreb paa Sjælland og Bombardement af Hovedstaden, af hvilket han kunde vente sig det ønskede Udbytte med Hensyn til Norge.

Der skete ingen militære Indkaldelser eller andre slige Forberedelser paa dansk Side og heller ingen af Betydning i Norge, hvor dog Prins Frederik af Hessen havde Vanskelighed ved at blive enig med sig selv om, hvorvidt han turde lade Essens 15,000 Mand i Ro, naar Carl Johan med Sverigs andre Tropper vilde angribe Sjælland. Den nærmeste Virkning af Sverigs udæskende Skridt var paa Sjælland Forundring, da den Stilling, Carl Johan gav sig, harmonerede saa daarligt med, hvad Østerrig, Dolgorucki, Tettenborn og de andre, med hvilke man kom i politisk Berøring, meddelte om Bernadottes Stilling i Koalitionens. Større blev dog Forundringen, da Carl Johan, efter at have modtaget et afslaaende Svar paa sit Ultimatum, spillede Farcen til Ende. Han forlangte nemlig Oprejsning for nogle Krænkelser, der sagdes tilføjede Sverig ud for Kronborg, dels ved nogle Skud fra Fæstningen, der vare rettede mod en engelsk Konvoj, uagtet et svensk Skib laa nær Skudlinien, dels ved andre ubetydelige Hændelser, og da denne Oprejsning udeblev, lod han den svenske Repræsentant i Kjøbenhavn forlange sine Passer og gav den danske Repræsentant i Stockholm sine.

Man opfattede dette i Kjøbenhavn som et afmægtigt Forsøg paa at bringe Danmark paa Krigsfod med

Koalitionen, særlig møntet paa Rusland, der endnu ikke vilde kalde sin Gesandt i Kjøbenhavn tilbage eller give Blome i Petersborg sine Passer. Men man mente ogsaa, det var højt Spil, Kronprinsen spillede, da han var ilde anset i hele Europa, baade paa fransk og modsat Side, og ogsaa Stemningen i Sverig med hver Dag blev værre mod ham.

Særlig Prins Christian Frederik, som nu skulde til Norge som Statholder — ikke af aktuelle politiske Grunde, men fordi Posten blev vakant derved, at Prins Frederik af Hessen blev Fører af det Korps, der skulde stilles til Koalitionens Tjeneste —, bedømte den svenske Kronprinses Optræden som meldt. Han saa i det, der foregik i Sverige, et Varsel om, at Carl Johans Stilling i Sverig snart vilde være uholdbar, en Anskuelse, han iøvrigt længe havde haft. Han ræsonnerede nemlig som saa: Enten sejrer Napoleon, og da vil Carl Johans Dage være talte, eller Napoleon bukker under, og da ville alle de Napoleonske Fyrster følge ham i Faldet, en Tro, som rimeligvis vilde være bleven stadfæstet, hvis Carl Johan havde været regerende Fyrste og ikke blot en Prins, der var adopteret af en af Europas legitime Konger.

Skönt det ikke var af politiske Grunde, hverken indre eller ydre, at Christian Frederik blev Statholder i Norge, tillagdes der dog denne Udnævnelse politisk Betydning, og den glædede alle dem, der saa længe havde ønsket ham derop. Efter at det var blevet Koalitionens, som det var blevet Sverigs Program, at Norge skulde erobres i Danmark, var det særlig blevet et Feltraab i de interesserede Kredse, at Prinsen maatte til Norge for at forhindre dette. Det Spørgsmaal var kommet op, om Kongen overhovedet kunde afstaa et

Kongerige, i hvilket han ikke engang opholdt sig, som man afstaar en Provins. Spørgsmaalet var i 1812 og lige til de sidste Tider blevet statsretligt undersøgt af kompetente Folk, og der var endog forlangt et Responsum i Sagen af de rette videnskabelige Autoriteter. Svaret var blevet det, at Norge som Kongerige og efter dets Konstitution ikke kunde afstaas uden med dets Stænders Samtykke. Dette Skøn blev gjort til en Statsgrundsætning; Rosenkrantz fik Bemyndigelse til, hvor der var Anledning dertil, at kundgøre den for europæiske Magter, og den optoges ogsaa i det Svar, der gaves paa det svenske Ultimatum. Men hvad vilde det sige, at Norge skulde være Herre selv over sin Skæbne, naar dets vakte nationale Liv ikke havde faaet saadanne konstitutionelle Former, at Nationens Villie derigennem kunde give sig et Udtryk? Mange var af den Mening, der ogsaa fandt Tilhængere i Udlandet, at naar det svenske Angreb viste sig paa Sjælland, burde Kongen straks paa Forhaand efterkomme Fordringen om at frasige sig sine Rettigheder til Norge ved at skære den Line over, der bandt Norge til Danmark. Var Christian Frederik saa i Norge, vilde den Skilsmisse, som opstod, næppe være evindelig.

Men som sagt, om disse Ting var der aldeles ikke Tale i Maj 1813, da Christian Frederik drog bort for at afløse Prins Frederik af Hessen. Dengang var Dolgorucki i Kjøbenhavn, Carl Moltke paa Vej til det russiske Hovedkvarter, og ingen anede, at Bernstorffs Mission til London skulde glippe, som den paa en Maade heller ikke gjorde. Christian Frederik haabede paa en rolig Tidsperiode i Pagt med Koalitionens og havde sine Øjne mest fæstede paa Carl Johan i Sverig. For

at gøre hans Oprejse mulig holdt man af Hensyn til Carl Johans uberegnelige Opførsel for Øjeblikket hans Udnævnelse hemmelig, ja for at dække over den, udnævntes han endog offentligt til kommanderende General over Hæren i Holsten. Men da han var kommen til Als for paa Vejen til Hæren ved Elben at besøge sin hemmelig udkaarede Brud, den endnu ikke fuld-voksne Prinsesse Caroline Amalie, rejste han pludselig inkognito gennem Jylland til Fladstrand for derfra, forklædt som Sømand, med sit Følge at slippe gennem de engelske Krydsere til Norge.

Denne Rejse skete samtidigt med Carl Johans fra Stockholm til Carlskrona, den vi nu skulle følge.

Inden han forlod Stockholm, havde han med den preussiske Gesandt i Stockholm sluttet den alt omtalte Traktat, der dog ikke blev ratificeret, fordi han i den havde faaet indsat en Garanti for Norge, som den preussiske Konge ikke vilde paatage sig, i det mindste ikke endnu. Men ellers havde han haft mange Sindslidelser paa Grund af det, han hørte fra Kjøbenhavn, navnlig om Dolgoruckis Optræden. Han havde beklaget sig for Czaren, havde meldt denne, hvad han havde foretaget sig med Hensyn til Krigserklæringen, og opfordret denne til at bortsende Blome fra St. Petersborg og hjemkalde Lisakewitz og Dolgorucki fra Kjøbenhavn, for at Verden kunde se, at de forbundne Magter vare enige om Krigen med Danmark¹⁾. I den sidste Tid før sin Afrejse havde han især faaet foruroligende Efterretninger. Saaledes meldte et Brev fra en af Løvenhjelmerne i meget mistrøstende Ord, at de Trop-per, som skulde gives til Sverige, havde faaet Ordre til

¹⁾ Se blandt andet: Schinkels minnen, Bihang III, 145.

at forene sig med det russiske Korps, som gik mod Sachsen. Men Hovedet paa Sømmet slog dog et Brev fra Czaren selv, som Prinsen fik lige før sin Afrejse. I dette omtalte Czaren ikke Danmark som fjendtligt, udtrykte tværtimod sin Glæde over den forestaaende Fred med Danmark og den Tilfredsstillelse, han følte ved at skulle stride ved Kronprinsens Side mod de Franske i Tyskland. Som om der nogen Sinde havde været Tale om saadant under Forhold som de nuværende. Det havde tværtimod altid været forudsat, at Carl Johan skulde optræde selvstændigt paa egen Skueplads ved Hamburg. Denne Svigten af alle Aftaler bragte hans Sind ud af Ligevægt, og hans sorte Humør formildedes ikke ved de Meldinger om Stemningen i Sverig, der indløb. Der var Modstand og Uorden ved Rekrutudskrivningen, Misfornøjelse i alle Klasser, høje og lave, og Gæring i Skaane, saa foruroligende, at Otto Mörner paa ny maatte sendes derned for at udfinde Ophavsmændene, til hvilke Prinsen mente, at Tollen, som Feltmarechallen kaldtes, hørte. Det var dog ikke Meningen, som mange antog, at Svenskerne skulde bløde for Russerne dernede. Ingen skulde faa Carl Johan til at lade Svenske ofre Livet for fremmede Interesser. I den Henseende gav han Engestrøm paa dennes Foranledning et beroligende Ord. „Jeg kan ikke stole paa de fremmede Magter,“ sagde han, „naar jeg ikke befinder mig i Spidsen for en egen Hær. Den udgør min eneste virkelige Styrke. Satte jeg den over Styr, blev baade Sverig og jeg forraadte af vore Forbunds-fæller.“¹⁾

¹⁾ Tegners „Essen“ II, 206.

Paa Vejen til Hæren ved Norge besøgte Carl Johan Adlersparre i Mariestad, hvis Støtte han vilde sikre sig under sin Fraværelse fra Landet. Hans dystre Sindsstemning forbedredes dog ikke under dette Besøg, og da han kom til Essen i Wenersborg, var det ikke om Krigen i Norge, men om Czarens brudte Løfter, at alle hans Tanker kredsede. Den 30. April modtog han her i Wenersborg et nyt Brev fra G. Løvenhjelm, der tilintetgjorde de sidste Forhaabninger om dog muligvis alligevel at faa den lovede russiske Styrke til Raadighed. Han beordrede da Engestrøm i Stockholm at lade Greverne Løvenhjelm officielt og paa det alvorligste i det russiske Hovedkvarter forlange Lisakewitzes og Dolgoruckis Hjemkaldelse og smedede i sit opbragte Sind store og vidtgaaende Planer om Hævn, hvis han svigtedes af Koalitionens. Engestrøm har næppe taget de Forholdsregler, Kronprinsen foreskrev, altfor alvorligt. Han vilde i det mindste oppebie, hvad det næste Brev fra Kronprinsen indeholdt. Kronprinsen havde nemlig meddelt, at der skulde skrives til Tyrkiet og sendes Fortrolige til Finland og Polen for at forberede en Rejsning mod Czar Alexander. Til Gesandten i Tyrkiet skulde Engestrøm sige, at Tyskerne allerede vare lige saa trætte af Alexanders Herredømme, som de havde været af Napoleons, at den russiske Hær havde lidt uhyre, medens Napoleon havde draget 100,000 Mand til sig fra Spanien og snart vilde faa en afgørende Fremgang. I Finland og Polen skulde der intrigeres, første Sted tales om Svenskernes Kraft og Enighed, men især om deres Kærlighed til Finland, sidste Sted om den Frihed, Polen kunde erhverve sig, naar det blot vilde¹⁾.

¹⁾ Schinkels minnen VII, 362 og 110.

Carl Johan fik Lejlighed til, medens han var i Wenersborg og Gøteborg, ogsaa at drøfte Koalitionens Stilling for Øjeblikket med Udsendinge fra Preussen samt med andre politiske Agenter. Han overvejede, om han ikke skulde standse Rejsen, men det kunde han ikke, om end blot af Hensyn til England og Traktaten. Han maatte i det mindste til Svensk Pommern, og Overskibningen dertil var i fuld Gang. Adlerkreutz, der skulde være hans Generaladjutant, og Finanssekretær Wirsén, der skulde lede det økonomiske ved Hæren, vare alt forud tagne til Stralsund, og i Carlskrona ventede Wetterstedt og Grev Stedingk, der skulde kommandere det svenske Korps under ham, naar han tog Kommandoen over den hele sammensatte Hær, samt endvidere Thornton og Suchtelen, der skulde følge hans Hovedkvarter.

Kronprinsen fortsatte derfor sin Rejse, men han var i det fortrædeligste Lune, da han undervejs fik Nyheder, der meddeltes ham i et Brev fra Pozzo di Borgo, der ventede ham i Carlskrona med Breve og Bud fra Czaren.

De Nyheder, Prinsen erfarede, vare følgende: Napoleon havde taget Kommandoen over de franske Felt-hære, havde bragt Uorden i de Forbundnes Rækker og efter Slaget ved Lützen jaget sine Modstandere tilbage over Elben. Kejser Napoleon havde da taget sit Hovedkvarter i Dresden og faaet hele Elblinien i sin Haand med Undtagelse af den nordligste Strækning. Her skulde Davout, der var udnævnt til Chef for den 32. Militær-Division indtage sin gamle Position igen, men ved Hamburg stod de Danske og Tettenborn samt de nyorganiserede Tropper, der vare satte under den engelsk-østerrigske General Wallmoden-Gimborns Be-

faling. Davouts Tropper vare endnu kun naaede til Harburg ved den sydligste Arm af Elben, hvor General Vandamme kommanderede. Medens der ikke var Fare for, at Davout foreløbig skulde naa sit Maal ved Hamburg, forfulgte Kejseren fra Sachsen af de Allierede, der flygtede ad Schlesien til. Fra Bautzen, hvor de allierede Monarker havde taget deres Ophold, var det, at Czaren havde ekspederet Pozzo di Borgo til Stralsund for at bede Carl Johan om at komme Koalitionens til Hjælp. Da denne Afsending imidlertid ikke havde truffet Prinsen i Stralsund eller Pommern, var han taget til Carlskrona. Her var Prinsen heller ikke, men da det viste sig, han ventedes, sendte Pozzo di Borgo Breve ud i alle Retninger i Haab om, at et af dem skulde træffe den saa meget savnede. Dette skete i Halmstad, hvor Prinsen oplivedes ved en af de Nyheder, Brevet indeholdt, nemlig, at Dolgorucki var kaldt tilbage fra Kjøbenhavn.

Prinsen fortsatte sin Rejse uden Hast, kom fra Toll til Carlskrona, hvor han modtog Czarens Breve og havde en lang og heftig Samtale med Pozzo di Borgo. Koalitionens var kommen i Ulykke, sagde han, fordi den ikke havde raadført sig med ham. Han agtede ikke at rage Kastanierne ud af Ilden for den ved at ofre sine Svenskere. Han havde sin Opgave bestemt ved Traktater og veg ikke fra den. Da Pozzo di Borgo spurgte ham, om han troede, at Norge vilde blive en sikker Besiddelse for ham, dersom den fælles Sag gik tabt under indbyrdes Stridigheder, svarede han hastigt og spydigt: „Ja mere sikker, end Finland for Øjeblikket er for Eders Herre, Czaren.“ Han gav Pozzo di Borgo et Brev med til Czaren, i hvilket han med Tak for Dolgoruckis Hjemkaldelse, som

dog ikke tilfredsstillede ham fuldkomment, saa længe Carl Moltke var i Czarens Hovedkvarter og Gesandt-skaberne i Kjøbenhavn og St. Petersborg opretholdtes, meldte, at de af hans Tropper, som alt vare komne til Svensk Pommern, havde fremsendt en Styrke mod Elben (i Virkeligheden var det dog kun mod Lybæk), hvorved de Franske truedes. Men han holdt paa først at ville optræde mod Danmark. Han var ogsaa ved Traktaten med England, skrev han, bundet dertil. Hvis man havde faaet Czaren til at tro noget andet, var det enten af Uvidenhed eller Uærlighed. Han kunde ikke under nogen Operation lade Danmark bag sig, saa længe dette Rige ikke havde tiltraadt Traktaterne om Norge. Naar de 6 à 8 Batailloner, han endnu kun havde i Pommern, bleve forøgede, vilde ogsaa de ny Tropper tage Stilling mod Elben, men Maalet var alene Danmark eller Holsten, hvor han vilde oppebie Ankomsten af de russiske og andre Tropper, med hvilke han skulde operere videre.

Først den 14. Maj gik Prinsen om Bord paa den Fregat, der førte ham til Rügen, hvor han ankom den 17. Da han den følgende Dag begav sig til Stralsund, anede han ikke, at de svenske Tropper, som den Højstkommanderende i Pommern havde fremskudt mod Lybæk, vare i Færd med at begive sig til Hamburg for i god Forstaaelse med de Danske at styrte sig ind i Kampen mod de fremrykkende franske Tropper.

Begivenhederne ved Hamburg antog paa denne Tid en Karakter, som Prinsen ved sin Ankomst til Stralsund ikke let kunde forestille sig, men som vi her maa gøre Rede for.

Mellem Hamburg og det Syd for liggende Harburg strakte sig den store Elbø Wilhelmsburg, hvis Sydkyst dannede Tettenborns Forsvarslinie, der gik til Zollenspiker i Vierlandene, to Mil i sydøstlig Retning. Denne Ø, hvis nordligere Del dannede et halvt befæstet Afsnit, Feddel, dækkede Hamburg mod Beskydning, og paa den foregik navnlig i den sydlige Del de gensidige Angreb, som foretoges.

Tettenborns nydannede Korpser, der stod under General Wallmoden, vare endnu ikke rigtigt organiserede, langt mindre krigsøvede, men de gjorde Tjeneste paa Øens sydlige Del, skød paa Franskmandene paa den anden Side af Elbarmen og veg tilbage under Skærmydsler, naar de Franske et eller andet Sted østlig vare komne over Armen. Da de franske Tropper, der kun vare til Stede i ringe Antal, bestod af end mindre uddannede Folk, eftersom det var lige udskrevne Rekrutter, der skulde uddannes under Krigstjenesten selv, var den ene Sides Krigere ikke stort bedre end den andens. Men under Tidens patriotiske Stemning beundrede hele Nordtyskland, at Tettenborn og Wallmoden kunde holde Wilhelmsburg. Tettenborn betragtedes som en Helt; han var altid midt i Skærmydslerne. Den faste Kærne i dette Forsvar dannede imidlertid den danske Division, efter at Kongen havde befalet, at Tettenborn skulde understøttes. Disse Tropper kom vel ikke ud til Wilhelmsburg, allerhøjst kun til Feddel, men de havde Poster og Opstillinger ved Byens sydlige Grænse ved den nordlige Elbarm, og paa Floden laa danske Krigsskibe fra Glückstadt, hvis Kanoner kunde virke mod Wilhelmsburg. Hver Gang danske Tropper og især Batterier

drog gennem Byen til disse Poster, hilsedes de med Jubel af Indvaanerne.

Den 12. Maj blev imidlertid en Ulykkesdag for det hamburgske Forsvar. De Franske havde faaet fast Fod paa Wilhelmsburg i det sydlige. Tettenborn vilde drive dem tilbage over Sydarmen af Elben, men hans Tropper mødte et fransk Hovedangreb, som Vandamme foretog for at faa Øen i sin Helhed i sin Besiddelse. Det Angreb lykkedes. Under den berømte Førers Ledelse løb de franske Rekrutter de forbløffede Wallmodenske Korpser over Ende og gjorde en Masse Fanger; de trængte i Sejersstemning op til Feddel, hvor nogle danske Kompagnier maatte dele Skæbne med de overvundne Tyskere, og en dansk Kaptajn Wilster med de fleste af sine Underordnede maatte overgive sig.

Fra Feddel kunde Hamburg beskydes. Der opstod derfor Panik i Byen; Indvaanerne flygtede i Masse til Altona med deres Ejendele. Imidlertid havde Fransk-mændene ikke let ved at opkaste Batterier, naar de Danske stod Nord for Elbarmen her. Deres Kanonild kunde hindre Batteribygning paa Feddel, og deres Krigsskibe med. Derfor følte Hamburgerne sig beroligede, da de Danske i Dagene efter den 13. tog en Stilling mod de Franske til Byens Beskyttelse. Men da var det, at der kom Ordre fra Kongen i Kjøbenhavn, at Hamburg skulde forlades, at Stilstanden med de Engelske paa Elben skulde opsiges, og de danske Skibe, som deltog i Hamburgs Forsvar, skulde drages til Altona og Glückstadt, da Danmark skulde gaa tilbage til Neutralitet, hvilken Forandring ved en Parlamentær skulde meddeles den franske Højstkommanderende med Angivelse af Grunden til Frontforandringen, som var den,

at England havde nægtet Fred paa andet Vilkaar end Norges Afstaaelse.

Det var Udfaldet af Bernstorffs Mission i London, Lord Castlereaghs Udtalelse til Gesandten om, at England ikke kunde forhandle med Danmark særskilt og ikke paa den Basis, Danmark foreslog, der foranledigede denne skæbnesvangre kgl. Ordre, for hvilken Rosenkrantz bar en stor Del af Ansvaret. Han kunde have hindret den, men lagde ingen Kraft i sine Raad. Han bemærkede vel i den Skrivelse, hvormed han fremsendte Bernstorffs til ham afgivne foreløbige Beretning om Tildragelsen i London, at man for at erhverve den trøstelige Overbevisning, ikke at have forsømt noget til Statens Frelse, kunde tilbyde Underhandlinger i Hamburg, der fra engelsk Side var udpeget som et passende Sted, men han vovede ikke at fastholde det (som det synes af Frygt for Svenskerne, der vare komne til Stralsund, som han vidste, for at angribe Danmark i Holsten) og tilraadede Kongen de Skridt, denne satte i Værk, for ikke paa denne Tid at faa Frankrig til Fjende ogsaa.

Hvad der nu end kan være Grunden til, at Rosenkrantz pludselig opgav det Standpunkt med Hensyn til Hamburg, som han lige til denne Dag havde forfægtet ved alle Lejligheder, saa følger det af sig selv, at denne kgl. Ordre, navnlig i dette Øjeblik, vakte den dybeste Sorg og Fortvivelse hos Førerne i Holsten, Rist og de andre, der fulgte ham. De kunde ikke forklare sig Grunden dertil og undlod ganske naturligt dens Udførelse i det mindste de første Døgn.

Men hvad skete der nu? Da Tettenborn havde faaet Nys om Ordren, sendte han Bud til den nærmeste svenske Postering, og Befalingsmanden der, den fra

den finske Krig navnkundige General Döbeln, som antog, at de Svenske vare komne til Fastlandet for at kæmpe mod de Franske, sendte straks General Boije med 4 Batailloner og et Batteri ad Hamburg til efter at have udstedt en venskabelig Deklaration til den danske Kommanderende ved Grænsen, General Wegener, og til Gengæld derfor fra denne at have faaet den Forsikring, at ingen Fjendtlighed fra dansk Side vilde finde Sted mod de Svenske før efter 24 Timers Opsigelse.

Medens svenske Tropper saaledes ventedes til Hamburg, hvor Tettenborn beredede Plads for dem dels i Byen selv, dels ved Zollenspiker og i Bergedorf, var Carl Johan, som sagt, ankommen til Stralsund, hvor Afsendinge fra Tettenborn og Wallmoden, fra tyske og preussiske Myndigheder, ja endog fra det forbundne Hovedkvarter anmodede ham om straks at sende alle sine Tropper til Elben, hvor Forsvaret trængtes haardt. Var han gaaet ind derpaa, vilde Boijes Stilling i Hamburg, som man i Stralsund dog ikke vidste Besked om, have gjort ham til Herre straks i den Position ved Elben, som altid havde været hans Ønskers Maal; thi der var dengang nær ved 20,000 Mand Svenskere ved at ankomme, og med den Styrke havde han været baade de Danske og de Franske overlegen. Og i Forbindelse med Tettenborn og Wallmodens Tropper og de 15,000 andre Svenskere, som ventedes, og den Rejsning i Vaaben, som var i fuld Gang i Nordtyskland, vilde han kunne have realiseret en Del af sine gamle Planer. Men Prinsen var forstemt og kom straks paa Kant med alle de nævnte Sendebud. Saaledes med den russiske Geheimeraad Alopæus, der i Henhold til Konventionen i Breslau af 19. Marts var udnævnt til Guvernør over Departementet.

menterne ved Elbens og Weserens Munding. Prinsen vilde ikke erkende Konventionen i Breslau, der var sluttet uden Sverigs Vidende og Medvirkning, eller de i Henhold til den indsatte Myndigheder. Pozzo di Borgo, som efter at have været i Kejserens Hovedkvarter, atter mødte i Stralsund for at meddele, at Czaren ikke kunde give Tropper for Øjeblikket, men ventede, at Prinsen ikke desto mindre vilde hjælpe Koalitionens, mødte ogsaa en Modtagelse, som bragte ham til straks at forlade Rügen i oprørt Sindsstemning.

Prinsen vilde ikke føre sine Svenskere ind i Kampen med de franske Tropper, navnlig ikke paa denne Tid, da han var nok saa vred paa Czaren som paa Kejser Napoleon, og da han ogsaa fra denne sidste modtog en Hilsen og et Tilbud, som han under de nærværende Tilstande ikke mente at burde helt overse.

Den Napoleonske Hilsen var overdraget den svenske General Peyron, der var kommen i fransk Fangenskab ved Pommerns Indtagelse. Han blev frigiven mod at overtage en Mission fra Kronprinsessen til hendes Gemal, og denne bestod i Overbringelsen af en bønlig Advarsel mod at slutte sig til Frankrigs Fjender. Generalen lovede at udføre sit Ærinde saa skjult som muligt i det Øjeblik, Prinsen kom til den tyske Kyst, i hvilket Øjemed han rejste ad en anden Vej end den sædvanlige. Til det, som Generalen skulde overbringe fra Kronprinsessen, var det, at Kejseren sluttede et Ord. Han bad Peyron, der forestilledes for ham af Bassano, sige, at saa længe Prinsen forholdt sig rolig i Svensk Pommern, vilde Kejseren betragte ham som staaende paa svensk Grund. Han vilde gaa

Provinsen forbi. Og Prinsen stod sig ved at forblive stille der; thi inden 3 Maaneder vilde alt i Europa faa et andet Udseende, og Sverig kunde faa Finland, Garanti for Pommern og meget mere.

Først noget efter Ankomsten til Stralsund fik Carl Johan Melding om, hvad Døbeln havde foretaget sig. Han sprang i Flint og befalede Døbeln at standse Tropperne, hvor de befandt sig, men da Generalen nok ikke var saa hurtig til at lystre, som Carl Johan ønskede, blev han afsat og sendt til Sverig, hvor en Krigsret dømte ham til Døden, fra hvilken han dog slap ved Benaadning. Boije fik Døbelns Stilling. General Lagerbring sendtes til Hamburg for paa bedste Maade at føre Tropperne ud af Ilden, hvis de endnu vare i Kamp, og hen til en Stilling ad Lauenburg til, en 3 à 4 Mil borte fra Hamburg.

En mageløs Opsigt og Harme bevirkede denne Carl Johans Adfærd i alle Kredse, baade diplomatiske, militære og borgerlige. Stillingen ved Elbens Munding, der var saa vigtig for Koalitionens, at dens Besiddelse blev gjort til et Hovedpunkt under de Forhandlinger om en Vaabenstilstand, som snart begyndte, vilde hverken Danmark eller Sverig tage i Besiddelse, uagtet de begge kunde. Thi Davouts Tropper udgjorde endnu ikke mere end en 7 à 8000 Mand allerhøjst. Carl Johans sidst omtalte Befaling vakte en saadan Forundring, ogsaa i den svenske Hær, hvor Stemningen var paa Døbelns Side, at de svenske Befalingsmænd lige saa lidt vare i Stand til at udføre den, som de Danske havde kunnet udføre Frederik VI's. Alt geraadede i en uheldbredelig Konfusion, under hvilken imidlertid faktisk den danske Division var det faste, Situationen i Virkeligheden beherskende Element;

thi baade de franske og de Tettenbornske Troppers Bevægelse var afhængig af Divisionens Holdning. Uden dens Tilladelse og Støtte kunde hverken den ene eller den anden Part besætte Hamburg, og Regeringen i Kjøbenhavn havde selv efter dens Overgang til Neutralitet ytret det Ønske baade for Davout i Hannover og Alquier i Kjøbenhavn, at Hamburg ikke besattes af de Franske.

Der var dog ikke i Kjøbenhavn forløbet mange Dage efter den 13. Maj, før Kongen havde fundet sig foranlediget til at forandre sin Befaling om passiv Neutralitet. Da han erfarede, at Carl Johan var paa Vej til Pommern, og at de Svenske, som vare komne til Provinsen, havde skudt Tropper frem mod Lybæk, længtes han efter det gamle Forhold til de Franske; for disse havde altid — efter 1807 — beskyttet Sydgrænsen. Franske Tropper havde i Forening med danske gjort det af med Schill i Stralsund. Kongen ønskede, at Davout vilde handle lige saa mod Carl Johan i Forening med den danske Division, som han havde Lov til at rekvirere, naar Forholdet fra 1812 traadte i Kraft igen. Kongen ønskede derfor at komme i venskabeligt Forhold til Frankrig igen. Derfor sendte han først Kancellipræsident Kaas, som en Gang før havde haft Ærinde til Napoleon, til dennes Hovedkvarter i Tyskland for at forklare og undskylde de Forvildelser, der havde ført danske Tropper i Kamp med franske. Dernæst bød han Wegener i Holsten at foreslaa Davout sammen med den danske Division at rykke mod de Svenske, hvad han ogsaa lod Rosenkrantz foreslaa Alquier.

Den Tanke, Frederik VI pludselig havde faaet, var ganske udførlig, først fordi de franske Befalingsmænd

havde en almindelig Befaling til ikke at betragte Svenskerne, hvis Regering Frankrig ikke var i Krig med, som Fjender; dernæst, fordi den franske Styrke var saa ringe, at den ikke engang kunde tage Hamburg, endelig fordi Frederik VI var betagen af den forunderlige Forestilling, at de Franske nok kunde lokkes til at gaa med hans Tropper mod Svenskerne, uagtet Hamburg ikke overlodes dem. Det var selvfølgelig Davouts Opgave først og fremmest at faa det franske Land ved Elben i sin Besiddelse igen. Og dette undlod Alquier ikke at lade Rosenkrantz vide, da denne overbragte ham Kongens Forslag om, at Kejseren i Forening med de danske Tropper skulde holde Svenskerne borte fra Holsten, medens Kongen til Gengæld ved sin Flotille paa Elben holdt Englænderne borte fra Hamburg. Alquier var kry paa det, havde erfaret, hvad der var sket paa Wilhelmsburg, og truede med at forlange sine Passer. Han mente, at Kejseren maatte forlange Oprejsning, hvis han overhovedet vilde knytte Forbindelse med Danmark igen, og at denne kun kunde bestaa i, at Kongen underordnede sig ham med sine Tropper ikke blot i Holsten, men paa hele Halvøen og Fyn, for saa vidt de kunde bruges i Holsten.

Det er ikke vor Hensigt her at fremstille al den Forvirring, den nye Ordre gav Anledning til ved Grænsen¹⁾. Det skal kun gentages, at den ikke kunde udføres; thi Boijes Tropper ventedes jo, saa at sige, med General Wegeners Lejde, og desuden var der endnu intet udført af det tidligere befalede. De danske Tropper stod endnu i Hamburg.

¹⁾ Findes udførligt beskrevet i „Kampen om Norge“ I, 145 og flg.

Nu droges imidlertid disse bort. Straks derpaa begyndte de Franske en stærk Beskydning, men de svenske Tropper rykkede ind og optog Kampen. Man lagde offentligt mindre Vægt paa, at de Danske vare dragne ud af Byen, thi de udførte deres Del af Forsvaret i Altona og i Omegnen helt rundt. Hele Forbitrelsen vendte sig mod Carl Johan, da Ordren til Døbeln nu blev bekendt.

Denne Forbitrelse, som forplantede sig til hele Nordtyskland, afficerede Kronprinsen særlig stærkt, især da General Hope, som paa denne Tid kom til Hovedkvarteret for at følge det, ogsaa syntes, det var urigtigt, at han ikke vilde hjælpe Hamburgerne. Der var paa denne Tid i det hele nogen Misstemning til Stede mellem Prinsen og de engelske Repræsentanter, fordi Subsidi-erne ikke vare begyndte at løbe, hvad der kunde synes naturligt begrundet i, at den fulde Styrke endnu ikke var kommen til Fastlandet, men i øvrigt havde sin virkelige Grund i Tilstanden i Hamburg, hvor de skulde udbetales. Det var, efter hvad man har ment, særlig General Hopes Skyld, at Carl Johan den 26. Maj gjorde et Tilløb til at forandre sin Holdning lige over for Hamburg.

Han gav Lagerbring en forandret Instruks. Da de svenske Tropper ere blevne tvungne til at slaas, ere vi i Krig, skrev han, og saa gælder det om at føre denne med Hæder, ikke at se paa Antallet, man har mod sig, men at forsvare sig til det yderste. Han tillod derfor Lagerbring at blive i Hamburg, hvis Tropperne ikke ved dette hans Brevs Ankomst havde forladt Byen (hvad de imidlertid havde). Ogsaa satte han sig i Forbindelse med russisk General Woronzoff,

der stod sydligere ved Elben, og med Wallmoden for at høre, om de vilde underordne sig ham. Ja, han lod sig af de engelske Personligheder ved hans Hovedkvarter bevæge til at gøre et sidste Forsøg paa at forlige sig med Danmark, idet han indskrænkede sine Fordringer om Norge til Trondhjems Stift alene, saa han, hvis Kongen ønskede at beholde den øvrige Del af Riget, vilde tage erobrede Strækninger i Stedet for det sydlige Norge. Forsøget gjordes to Steder. Først i Altona, hvor man mente, at enten Haffner, Rist eller Kaas, der ventedes paa sin Rejse til Kejser Napoleons Hovedkvarter, maatte kunne modtage Carl Johans Tilbud; dernæst i Kjøbenhavn, hvorhen Wetterstedt, ledsaget af Hope, Thornton og Suchtelen, begav sig om Bord paa den engelske Admirals Flag-skib. Men intet af Stederne førte Forsøgene til noget. Missionen til det første Sted udførtes af General Boije og Signeul, som var kommen til Carl Johan. Men de traf i Altona kun Oberstløjtnant Haffner, som da var afsat og ikke kunde indlade sig med dem om noget. Linieskibet med Gesandterne til Kjøbenhavn ankrede den 31. Maj i Kjøge Bugt, hvorfra de udbad sig Passer til Kjøbenhavn, men disse nægtedes af Regeringen, hvorfor Admiralen med uforrettet Sag maatte føre sin fine Last tilbage til Stralsund.

Carl Johan havde imidlertid lige saa hurtigt opgivet sin Indtræden i Krigsbegivenhederne, som han havde ladet sig bevæge til at antage Tanken derom. Slaget ved Bautzen havde forandret Situationen i Europa; med hver Dag, der gik, fik man mere Øje derfor. Napoleon rykkede sejrende frem i Schlesien, deblokerede Glogau ved Oderen og naaede Polens Grænse.

De allierede Hære trykkedes ned i Syd tæt op til Østerrig, hvor deres Frelse var ganske afhængig af den Politik, Østerrig indslog. Der stilledes Forslag om Fredsforhandlinger paa en Kongres, og Rusland foreslog en Vaabenstilstand.

Alt dette erfarede Carl Johan, uden at han fra de Allierede i Sachsen havde hørt noget derom; og dog kunde efter Traktaterne Rusland ikke slutte Fred uden sammen med Sverig. Forholdet mellem Rusland og ham var i Øjeblikket saa slet som muligt. Det sidste Brev, han havde faaet fra Czaren lige efter Slaget, bebrejdede ham i stærke Ord, at han kunde tænke paa at angribe Danmark under nærværende Forhold i Stedet for at tage Befaling over Wallmodens og Woronzoffs Tropper og ved Hamburg eller fra denne By af at virke paa Fjendens Kommunikationer, medens Hovedkorpset trængtes tilbage.

I Frygten for at være forstødt af de Allierede i Schlesien søgte han stærkere end før at slutte sig op til England, hvis det da vilde give ham Subsidier ogsaa under de Forhold, som nu truede med at indtræde. Men for alle Tilfældes Skyld vilde han ikke vise det Tilbud fra sig, som Napoleon havde givet ham om at lade ham forblive uangrebet i Pommern, naar han afholdt sig fra Fjendtligheder mod de Franske. Derfor sendte han Signeul til det franske Hovedkvarter for at kvittere for Modtagelsen af Kejsereus Tilbud og tillige at indlade sig i Forhandlinger, hvis Maal dog rimeligvis kun var at give Signeul Lejlighed til at belure de Forbundnes Færd og faa at vide, om de virkelig glemte Sverig — og Norge (hvad de gjorde).

Carl Johan kom i denne Tid, som altid, naar han brouillerede med Koalitionens, til at tænke paa, hvilken

Hjælp han i dette Øjeblik kunde være for Napoleon. „Hvis jeg havde lyttet til de Forslag, Napoleon nylig har gjort mig,“ skrev han den 1. Juni til den svenske Gesandt Rehausen i London, „ville Europas Sag være tabt, Levningerne af den russiske Hær dømte til Undergang og Kejser Napoleon mægtigere end nogen Sinde.“¹⁾ Dette havde han dog ikke villet, forsikrede han, da han nærede den mest ubetingede Tiltro til England, og denne Tiltro, som han ogsaa forsikrede Hope og Thornton, at han nærede, fik han særlig Lyst til nu at lægge for Dagen. Han fik nemlig nu Kundskab om Vaabenstilstanden den 4. Juni i Schlesien, om den aftalte Fredsforhandling i Prag, om Hamburgs Overgivelse til de Franske og de engelske Troppers (Wallmodens) Bortjagelse derfra.

Sammenhængen med disse Tildragelser var den, at det var Danmark, som havde hjulpet de Franske ind i Hamburg. Kancellipræsident Kaas havde, da han var kommen til Elben, bragt Kongens Villie til Gyl-dighed, og da derefter de for selvraadige Førere vare straffede og Rist havde ansøgt om sin Afsked, hvilken blev ham bevilliget, blev den danske Division underlagt Davouts Befaling. Marechallen lod den da først sammen med de endnu kun faa franske Tropper gøre en Manøvre, hvorved Tettenborn, Wallmoden og alle fremmede og hanseatiske Tropper nødtes til at drage bort, og dernæst maatte 4 danske Batailloner, som af Marechallen befaledes ind i Staden, aabne Adgangen for de Franske, før de med de andre Danske forlagdes til Lybæk og Grænsen mod Meklenburg. Denne Be-givenhed, som foregik den 30—31. Maj, vakte en

¹⁾ Scævola 361.

uhyre Forbitrelse mod de Danske, der sagdes at have forraadt Hamburgerne, fordi de indlodes som Venner, og denne Forbitrelse ytrede sig ikke blot i Hamburg og Nordtyskland, men i alle politiske Kredse helt ned til de Forbundnes Hovedkvarter. Man havde nemlig ved Vaabenstilstandens Afslutning ikke vidst, hvorledes Stillingen var ved Elben, havde derfor bestemt, at Demarkationslinien skulde være Status quo den 4., og man blev da meget vred paa Frederik VI, fordi han havde ladet Franskmændene faa denne vigtige Stilling. For Carl Johan var det imidlertid en stor Glæde, at Danmark paa den Maade var kommen bort fra Koalitionen, og saa tilfredsstillede det ham, at ikke blot Sverig, men ogsaa England var udelukket fra Fredsforhandlingerne, der blot skulde føres med Frankrig af Rusland og Preussen under Østerrigs Mægling. Derfor foreslog han England at benytte den Vaabenstilstand, der ikke gjaldt for Sverig og England, til at gøre det af med Danmark, hvis Kongen ikke afstod Norge. Naar han fik de Tropper i engelsk Sold, som fra Hamburg vare komne til Meklenburg, lovede han med dem og sine Tropper at gøre det af med Frederik VI's Monarki. Holsten skulde saa forenes med Tyskland, Jylland og Slesvig gøres til en selvstændig Stat, forbundet med Sverig, Øerne gives til England og Norge til Sverig. Han blev saa ivrig for denne Tanke, at han straks bragte en Art Krigstilstand til Veje i Norden, idet han lod svenske Krigsskibe deltage i Blokaden af de danske Øer i Øresund og Store Bælt og traf adskillige opsigtvækkende Krigsforanstaltninger. Saaledes forbød han Postpassagen gennem Sverig, (hvilken Befaling dog ikke straks blev gennemført af Autoriteterne i Sverig), dernæst lod han svenske

Skibe gaa paa Jagt efter Kornskibe til Norge og forbød, at der af Svenske betaltes Øresundstold.

Dette førte dog alt ikke til noget. England vilde ikke indlade sig paa den svenske Kronprinses Planer, heller ikke slippe ham, hvor han var.

En tung og lidelsesfyldt Tid oprandt for ham. I Schlesien tog Napoleon sig af de smaa Stater, der stod under hans Beskyttelse; saaledes udgjorde det dansk-norske Monarkis Integritet et Punkt paa hans Program. Derimod tog ingen sig af Sverig og dets Pretensioner, da Østerrig ikke vilde vide noget af dem. I den hemmelige Traktat i Reichenbach, afsluttet af Stadion, Nesselrode og Hardenberg den 27. Juni, lovede Østerrig at slutte sig til Koalitionens, hvis de Allieredes Forslag ikke modtoges af Napoleon. Men i de Forslag, som ved denne Traktat bestemtes til at blive Koalitionens, fandtes intet om Norge. Ruslands og Preussens Forslag vare: Ophævelse af Hertugdømmet Warschau, Udvidelse af Preussen, de illyriske Provinsers Afstaaelse til Østerrig samt Hamburgs og Lybæks Selvstændighed som Fristater. Selv naar Frankrig ikke modtog Forslagene, og Krigen begyndte igen, vilde der ikke blive Tale om Sverig eller — Norge; thi efter Traktatens Ord skulde i det Tilfælde kun følgende ny Maal komme til: Hannovers Genforening med England, Besiddelsestagen af de Lande, der udgjorde den 32. Militærdivision, og af de tyske Lande, som ejedes af franske Fyrster, Uafhængighed for de andre tyske Stater Øst for Rhinen samt Udvidelse af Østerrigs og Preussens Grænser.

Carl Johan syntes helt forglemt af alle, og Stemningen var ikke god, hverken i Pommern, hvor man

uhyre Forbitrelse mod de Danske, der sagdes at have forraadt Hamburgerne, fordi de indlodes som Venner, og denne Forbitrelse ytrede sig ikke blot i Hamburg og Nordtyskland, men i alle politiske Kredse helt ned til de Forbundnes Hovedkvarter. Man havde nemlig ved Vaabenstilstandens Afslutning ikke vidst, hvorledes Stillingen var ved Elben, havde derfor bestemt, at Demarkationslinien skulde være Status quo den 4., og man blev da meget vred paa Frederik VI, fordi han havde ladet Franskmændene faa denne vigtige Stilling. For Carl Johan var det imidlertid en stor Glæde, at Danmark paa den Maade var kommen bort fra Koalitionen, og saa tilfredsstillede det ham, at ikke blot Sverig, men ogsaa England var udelukket fra Fredsforhandlingerne, der blot skulde føres med Frankrig af Rusland og Preussen under Østerrigs Mægling. Derfor foreslog han England at benytte den Vaabenstilstand, der ikke gjaldt for Sverig og England, til at gøre det af med Danmark, hvis Kongen ikke afstod Norge. Naar han fik de Tropper i engelsk Sold, som fra Hamburg vare komne til Meklenburg, lovede han med dem og sine Tropper at gøre det af med Frederik VI's Monarki. Holsten skulde saa forenes med Tyskland, Jylland og Slesvig gøres til en selvstændig Stat, forbundet med Sverig, Øerne gives til England og Norge til Sverig. Han blev saa ivrig for denne Tanke, at han straks bragte en Art Krigstilstand til Veje i Norden, idet han lod svenske Krigsskibe deltage i Blokaden af de danske Øer i Øresund og Store Bælt og traf adskillige opsigtvækkende Krigsforanstaltninger. Saaledes forbød han Postpassagen gennem Sverig, (hvilken Befaling dog ikke straks blev gennemført af Autoriteterne i Sverig), dernæst lod han svenske

Skibe gaa paa Jagt efter Kornskibe til Norge og forbød, at der af Svenske betaltes Øresundstold.

Dette førte dog alt ikke til noget. England vilde ikke indlade sig paa den svenske Kronprinses Planer, heller ikke slippe ham, hvor han var.

En tung og lidelsesfyldt Tid oprandt for ham. I Schlesien tog Napoleon sig af de smaa Stater, der stod under hans Beskyttelse; saaledes udgjorde det dansk-norske Monarkis Integritet et Punkt paa hans Program. Derimod tog ingen sig af Sverig og dets Pretensioner, da Østerrig ikke vilde vide noget af dem. I den hemmelige Traktat i Reichenbach, afsluttet af Stadion, Nesselrode og Hardenberg den 27. Juni, lovede Østerrig at slutte sig til Koalitionens, hvis de Allieredes Forslag ikke modtoges af Napoleon. Men i de Forslag, som ved denne Traktat bestemtes til at blive Koalitionens, fandtes intet om Norge. Ruslands og Preussens Forslag vare: Ophævelse af Hertugdømmet Warschau, Udvidelse af Preussen, de illyriske Provinsers Afstaaelse til Østerrig samt Hamburgs og Lybæks Selvstændighed som Fristater. Selv naar Frankrig ikke modtog Forslagene, og Krigen begyndte igen, vilde der ikke blive Tale om Sverig eller — Norge; thi efter Traktatens Ord skulde i det Tilfælde kun følgende ny Maal komme til: Hannovers Genforening med England, Besiddelsestagen af de Lande, der udgjorde den 32. Militærdivision, og af de tyske Lande, som ejedes af franske Fyrster, Uafhængighed for de andre tyske Stater Øst for Rhinen samt Udvidelse af Østerrigs og Preussens Grænser.

Carl Johan syntes helt forglemt af alle, og Stemningen var ikke god, hverken i Pommern, hvor man

jo kender de Affærer og Rivninger, han havde med Anckarsvård, Adlerkreutz og flere, eller i Sverig, hvor han idelig imødesaa Oprør. Han frygtede for at komme til at spille en Rolle i Pommern lig Gustav IV's. Ingen viste ham større Opmærksomhed end General Vandamme, der paa Grænsen af Meklenburg, naturligvis efter Ordre fra oven, strakte sine Arme ud efter ham ved at spørge ham om, hvilken Stilling han indtog i Pommern, om han var neutral eller hvad?

Carl Johan benyttede denne Tid til for engelske Penge at anlægge et Magasin paa Rügen for 30,000 Mands Forplejning i to Maaneder, hvilket skulde være til Nytte under de Tilfælde, der kunde indtræde, men først kom til Brug i Norge. Det blev nemlig i 1814 ført op til Norges Grænse, hvor Prinsen uden dette Magasin ikke kunde have ført sit Felttog i dette Rige.

Imidlertid var England ikke i den Grad ude af Sagen, som Carl Johan troede. Medens Østerrig som Mægler forhandlede med Rusland og Preussen om Freden, forhandlede England med de samme Magter om Krigen, og det sluttede Subsidietraktater med de nævnte Magter i Reichenbach i Juni Maaned. Carl Johan behøvede kun at falde til Føje for England, at opsætte Angrebet paa Danmark i Øjeblikket, saa vilde England hjælpe ham frem i Koalition. Og dette gjorde nu Prinsen. Han faldt til Føje ikke blot for England, men ogsaa for Czaren, idet han omsider over for Czaren frafaldt sit tidligere Standpunkt og lovede at gøre en Diversion ned i Tyskland, før han angreb Danmark, mod hvilket han kun vilde efterlade en Styrke til Observation. Ogsaa lovede han at foretage denne Diversion med de Tropper, Czaren kunde afse, uden som før at forlange netop de

i Åbo lovede. Hvad der væsentligst bestemte Carl Johan til denne forandrede Holdning, var de Begivenheder, der vare foregaaede ved Hamburg. Thi efter at Danmarks Overgang til det franske Parti var bleven til en Kendsgerning, havde Kong Wilhelm i Preussen ikke længere Betænkeligheder ved at ratificere Traktaten med Sverig, hvori Norges Afstaaelse til Sverig garanteredes, og i denne Traktat lovedes der Prinsen et Hjelpekorps paa 27,000 Mand. Dernæst bleve selvfølgelig alle de ved Hamburg brugte tyske Tropper stillede til Prinsens Raadighed, naar han optraadte som Englands Feltherre. Endelig gav de store Udrustninger, som fandt Sted under Vaabenstilstanden, der forlængedes, Czaren Midler til ogsaa at kunne forsyne Prinsen med rigelige Tropper.

Omsider opnaaede Carl Johan en Sammenkomst med Czaren, som han længe havde bedt om. Han indbødes til at deltage i den Konference om den eventuelle Operationsplan, som skulde finde Sted paa Slottet Trachenberg i Schlesien, hvor ogsaa Kongen af Preussen skulde møde. Carl Johan foretog den lange Rejse ned til Schlesien, hvor han den 10. Juli mødtes med de nævnte Potentater, der vare komne Aftenen før. Det meste af, hvad der her behandledes af de mange tilstedeværende Generaler og Statsmænd, var forud hemmelig afgjort med Østerrig, som havde lovet Napoleon en Forlængelse af Vaabenstilstanden til den 10. August, men som til Vederlag for de Allieredes Samtykke til denne Forlængelse havde lovet dem at slutte sig til Koalitionen, hvis Napoleon ikke modtog deres Vilkaar. Det var ogsaa aftalt med Østerrig, at naar Napoleon vilde Krigen, skulde den østerrigske Hær i Bøhmen, forstærket med Tropper fra de Allierede,

danne Hovedhæren mod Napoleon, og at der foruden skulde være to andre Hære. Over den ene af disse tilbød Carl Johan sig i Trachenberg at tage Kommandoen, naar den fik sit strategiske Udgangspunkt i Nordtyskland. Thi længere Syd paa end til Berlin vilde han ikke gerne gaa med sine Svenskere, før Nordtyskland var rensat for Fjender. Gik man ind paa hans Forslag, vilde han efterlade en Styrke i Meklenburg for at holde de Danske og Franske Stangen der og gaa med Resten til Berlin for der at forene sig med de Tropper, der gaves ham. Han vilde saa forsvare den preussiske Hovedstad mod de Angreb, Napoleon ufejlbarlig vilde rette mod den lige i Felttogets Begyndelse, og, efter at have afslaaet dem, operere frem ad den tyve Mil lange lige Linie til Leipzig efter undervejs ved Wittenberg at have forenet sig med den schlesiske Hær under Blücher. Disse Hære kunde da komme til Leipzig paa samme Tid, Hovedhæren fra Bøhmen Syd fra kom til dette Rendezvous-Sted, hvor derfor Hovedslaget for Elbens Befrielse vilde komme til at staa, hvis alt gik efter Ønske.

Denne Plan fandt megen Modstand i Trachenberg. Man fandt den for meget beregnet paa at kunne slippe let bort fra det hele, naar det gik galt, og at kunne være med ved Afgørelsen, naar det gik godt. Man fandt det for lidet rimeligt, at Hæren om Berlin kunde sejre, da den ingen tyske befæstede Stillinger havde at støtte sig til, derimod stod omgivet af de franske Fæstninger ved Oder, Elben og Weichsel. Og naar den ikke kunde holde sig i Berlin, var den tabt for Forsvaret. Dette var nu ganske rigtigt. Carl Johan vilde ikke skilles fra Svensk Pommern, fra Holsten og Sverig; maatte han opgive Berlin, vilde han ikke gaa

med Hæren til Schlesien for at forene sig med de andre Hære. Men sejrede han ved Berlin, var Planen unægtelig simpel og derfor tiltalende, nyttig for Hovedhæren Syd for.

Den Tillid, han havde til at kunne forsvare Berlin, det vigtigste og vanskeligste Punkt af de Allieredes Opstilling, bevirkede, at Planen blev vedtagen. Carl Johan rejste bort fra Trachenberg som Chef for den nordtyske Hær og dertil som en fuldt rehabiliteret og i Øjeblikket saare mægtig Mand i Koalitionens. Han havde genvundet Czarens Venskab. Preussens Konge ratificerede den 22. Juli sin Traktat med Sverig. Ogsaa havde Carl Johan i Trachenberg modtaget et Brev fra Kejser Frantz af Østerrig, som udtrykte sin Glæde over, at han vilde anvende sine Talenter i den fælles Sags Tjeneste.

Efter Prinsens Tilbagekomst fra Trachenberg sattes efterhaanden en 165,000 Mand under hans Befaling. Af denne Styrke maatte en stor Del anvendes som Blokadekorps, for at holde Fæstningerne ved Oder eller de andre Floder indesluttede, og med en Del maatte Vegesack holde de franske og danske Tropper ved Nedreelben i Skak, men Kronprinsen kunde altid opstille en tilstrækkelig stærk mobil Styrke ved Berlin; thi han kendte de franske Troppers Styrke og deres indre Tilstand ved Elben bedre end nogen.

Den militære Udrustningsvirksomhed var paa den Tid, Carl Johan erholdt sine Tropper, overordentlig stor paa begge Sider.

Napoleon havde under Vaabenstilstanden fremtryllet Befæstninger langs hele Elblinien. Hamburg var i den korte Tid bleven til en Fæstning af Rang.

Der var paalagt de hanseatiske Byer en Strafskat, hvoraf der paa Hamburg alene faldt 48 Millioner frcs., at betale dels kontant, dels i Obligationer og dels i Genstande, som Tømmer, Mursten, Klude, Læder, Levnedsmidler o. s. v. Davout, som derved blev Herre over alle de Materialer, som Hamburg kunde byde til Bygning af Feltværker, udskev nu alle arbejdsføre Mænd i Byen og i en vid Omegn og tilvejebragte ved deres og sine Soldaters Hjælp den Feltbefæstning om Byen, som Napoleon fra Paris havde givet Davout alle detaljerede Momenter til. Denne Fæstning blev færdig til den Tid, da efter Leipzig Slaget Davout fik Brug for den. Da raserede han hele Hamburgs Omegn og beslaglagde Hamburgs rige Bank for af dens Midler at diskontere, hvad der endnu ikke var betalt af Strafskatten, og hvad han i det hele behøvede som Laan.

Kancellipræsident Kaas havde i Dresden mødt en naadig Modtagelse hos Kejseren; men Napoleon vilde have en ny Traktat med Danmark og Norge, og derfor maatte efter Kaas's Hjemkomst Rosenkrantz og Alquier forfatte en saadan. Den skulde ikke, som den i Fontainebleau, hvortil Konventionen af 1812 sluttede sig, hovedsagelig være rettet mod England og Søkrigen. Den skulde rettes mod Rusland og Preussen, fordi disse Stater havde forpligtet sig til at støtte Sverigs Erobring af Norge, og mod Sverig, fordi det i Forbindelse med Rusland, England og Preussen havde villet tvinge Danmark til at forene sine Tropper med de Allierede for at erobre en Erstatning for Norge.

Traktaten kom i Stand den 10. Juli og bestemte, at Frankrig skulde erklære Sverig Krig ligesom Danmark baade Sverig, Rusland og Preussen, og at de to Lande, der saaledes havde faaet fælles Fjender, skulde hjælpe hinanden i

Forsvaret for den fælles Sag. Til den sluttede der sig en særskilt og hemmelig Konvention, som fulgte Traktaten og bestemte, i hvilken Grad Kongen skulde deltage i den nærværende Krig. Kongen skulde forene en Division paa 10,000 Mand Fodfolk, 1100 Ryttere og 40 Kanoner med de kejserlige Tropper, Fæstningen Glückstadt skulde sættes i stærk Forsvarsstand, og Kongen skulde virksomt true Sverig med Rustninger i Norge og Demonstrationer paa Sjælland. Og hvis de svenske Tropper ikke vendte hjem fra Tyskland, hvad man dengang ansaa for sandsynligt, forpligtede Kongen sig til at forøge den Divisions Styrke, som skulde kæmpe sammen med den franske Hær. Der blev meget mere bestemt. Saaledes skulde Kongen mod kontant Betaling forsyne den franske Hær med 10,000 Heste. Dernæst bestemtes det, at dersom Svensk Pommern ved Operationernes Gang skulde falde i de Allieredes Hænder, skulde denne Provins overlades Danmark indtil Freden; Kongens Vaaben skulde anbringes der, Kommandanterne i Landet skulde være danske Officerer, medens Garnisonerne kunde sammensættes af danske og franske Tropper i Forening. Endvidere optoges der i Traktaten et Løfte fra Kejseren om at ville garantere for Betalingen af et Laan i Holland, som Kongen ønskede, men, som trods denne Garanti, ikke kunde faas.

Der var mere endnu. Dog, det fremførte viser tilstrækkeligt, hvorledes Danmark og Norge paa ny blev knyttet til Napoleon under dennes sidste afgørende Kamp i Europas Midte.

Dette var ikke efter almindeligt Ønske. Tværtimod grebes de fleste Oplyste, som bleve bekendte med Traktaten, af en knugende Angst for Fremtiden, især da det

blev bekendt, at Carl Johan havde udsonet sig med Koalitionens, og man fik at mærke, hvorledes han benyttede sin Indflydelse i den. Som han havde faaet Czaren til at tilbagekalde Dolgorucki og fjerne Carl Moltke fra det russiske Hovedkvarter, vilde han nu have alle Koalitionens Magter til diplomatisk at bryde med Danmark, hvis Traktats hemmeligste Indhold han kendte og meddelte sine Forbundne. Han opnaaede dog ikke, hvad han vilde, i fuldt Maal. Samme Dag næsten, som Traktatens Ratifikation indløb til Kjøbenhavn, forlangte Lisakewitz sine Passer, men han begav sig kun til Malmø, hvor den russiske Regering hemmeligt endnu betragtede ham som Gesandt i Kjøbenhavn. Preussen vilde ikke kalde sin Gesandt bort, saa han blev i Kjøbenhavn, indtil den danske Regering, tvungen dertil af Alquier, maatte bortvise ham, ligesom den havde hjemkaldt sin Gesandt i Berlin og Blome i Petersborg.

Kun med en af de krigsførende Magter (uden for Frankrig selvfølgelig) beholdt Regeringen i Kjøbenhavn offentlig diplomatisk Forbindelse, det var med Østerrig. Det var med Sorg, at Regeringen efter Krigens Udbrud erfarede, at Østerrig var gaaet over til Koalitionens, men det var dog altid en lille Trøst, at den i Øjeblikket saa mægtige Magt i Europa ikke vilde slaa Haanden af Frederik VI's Monarki, men beholde Christian Bernstorff hos sig og lade sin Gesandt i Kjøbenhavn, Grev Lützow, forblive der. Ham formaaede Baron Alquier ikke at faa Regeringen til at bortvise.

Trods den svigtende Tillid til Fremtiden, som betænkelige Budskaber fra Spanien og andre Dele af det Napoleonske Dominium fremkaldte, forberedte Kongen og Regeringen paa bedste Maade Traktatens Udfø-

relse. Men hvad der kneb for dem, var Tilvejebringelsen af de Midler, Forberedelserne og Traktatens Fuldbgyrdelse krævede; thi havde Finansnøden været slem før Forordningen af 5. Jan. 1813, blev den værre derefter. Regeringen havde paa Grund af Krigstilstanden straks maattet ty til de Ressources, Pengeforordningen stillede til dens Raadighed, og det saa allerede sort ud. Der var ingen Penge i Kasserne, ingen Kredit, og de nu verserende Kurantsedler, hvis Tal ikke maatte forøges, fik en saa mærkværdig Kurs som 5000 %. Medens Carl Johan og alle Koalitionens andre Feltherrer og Stater havde Overflødighed af Penge til Krigsudgifter, havde vore Myndigheder ingen, og Fattigdommen i de udrustede Dele, i det mindste af den danske Hær, var saa stor, at Tropperne, for at eksistere, maatte indkvarteres og forplejes paa Kredit hos Befolkningen, Befalingsmændene ofte med Koner og Børn. Befolkningen var dernæst helt ureglerlig paa denne Tid. Der var Misfornøjelse og Uorden overalt. I Holsten og Slesvig maatte Regeringen genindføre Sølvmonnten, som havde været det eneste Omsætningsmiddel der tidligere, men som efter Pengeforordningen skulde have været for det nye Pengesystem. Kursen i det egentlige Danmark forværredes derved, og da Banken paa samme Tid blev gjort til en privat Bank ved det aabne Brev af 30. Juli 1813, gik Kursen, saa priselig den sidste Foranstaltning end var, ned til den rent fænomenale Kurs af 14000 %.

Regeringen fik dog saa godt, den kunde, alt forbedret, og den bevægelige Armédivision blev til det Auxiliærkorps, der skulde følge Davout. Der var betydelige Vanskeligheder at overvinde i Holsten, hvor Stemningen var oprørsk, og Forholdet mellem de

danske og franske Soldater højest betænkeligt. Men Prins Frederik af Hessen, som kom ned fra Norge, blev som Fører for det nye Korps Situationens Mand ved Grænsen. Han betragtedes som saadan af Davout og vandt ogsaa ved sine Føreregenskaber under de følgende Krigsbegivenheder den franske Marechals Anerkendelse og Yndest i udmærket Grad ¹⁾.

Krigen begyndte ved Elben den 17. August, uden at man i Kjøbenhavn vidste noget derom. Denne Dag var Marechal Oudinot fra den store kejserlige Hær i Sachsen under Fremrykning med 3 Armékorps mod Berlin for at tage Preussens Hovedstad i Besiddelse, og samme Morgen brød fra Elbliniens forskellige Overgangssteder franske Korpser frem for at være Oudinot til Støtte. Nordligst rykkede Davout med 20,000 Mand Franske og 10,000 Mand Danske ind i Meklenburg for ad Vejene til Berlin eller til Svensk Pomern at være til Raadighed for de Opgaver, som maatte melde sig.

Den svenske Kronprins var da i Potsdam. Han havde efter Konferencen i Trachenberg indfundet sig i Berlin den 25. eller 26. Juli, var bleven modtagen af Byens Magistrat og andre høje Myndigheder samt hædret som den, der skulde forsvare Byen mod hans Landsmænd, de Franske. Efter at have aflagt Besøg og modtaget Æresbevisninger af de i Byen værende kongelige Personligheder holdt han i Overværelse af et stort og begejstret berlinsk Publikum Revue over de preussiske Tropper der og i Omegnen, hvornæst han begav sig paa en Inspektionsrejse langs Elben til Wallmodens Korps i Nord lige over for Davout, samt

¹⁾ Herom Vidnesbyrd i Depôt de la guerre i Paris,

til Blokadekorpsset ved Stettin for at lære sit store nye Korps at kende og bestemme dets Opstilling og Anvendelse.

Wallmodens Korps var nu 26,000 Mand stærkt, og dets Kærne bestod endnu af de hanseatiske, hannoverske og meklenburgske Troppeafdelinger, som vi have set opstaa under Tettenborn, hvilken General med sine Kosakker endnu — dog som selvstændigt Kosakkorps — var knyttet til det Wallmodenske Korps og dannede dets Avantgarde. Senere var Wallmodens Korps blevet forøget med de saakaldte engelsk-tyske og russisk-tyske Legioner, og Kronprinsen forstærkede det nu med en svensk Brigade under den dygtige og aktive Generaløjtnant Vegesack, som vi kende fra Norge 1808, i hvilket Aar han dog ikke kom til at udrette noget. Vegesacks Styrke kom til at bestaa af 3 svenske og 3 meklenburgske Batailloner, lidt Ryteri og nogle Kanoner. Den var bestemt til at forsvare Svensk Pommern under de andre svenske Troppers Fraværelse, men rykkede nu frem i Meklenburg for under de nærværende Forhold at udgøre en integrerende Del af Wallmodens Korps. Den øvrige Del af den svenske Hær rykkede under Feltmarechal Stedingk ad Landevejen til Berlin frem til Oranienburg, der ligger en 4 à 5 Mil Nord for den preussiske Hovedstad.

Nordarmeens Hovedstyrke bestod af Bülow's og Tauenzin's store preussiske Korpser og Woronzoff's og Winzingerodes mindre russiske. Af disse Korpser's Styrke var en Del bunden til Blokade- eller Observationstjeneste langs Elb- og Oderlinien. Men ved Berlin havde Kronprinsen en 70—80,000 Mand som mobil Styrke, og i denne udgjorde det svenske Korps i

Oranienburg saa at sige Garden, hvilken Kronprinsen ikke vilde anvende uden i højeste Nød, naar dens egen Frelse bød det.

Efter Tilbagekomsten til Egnen om Berlin holdt Kronprinsen i Oranienburg en Konference med de russiske og preussiske Chefer om Felttogsplanen, og den af Kronprinsen fremsatte, der støttede sig til den i Trachenberg vedtagne, behagede ikke Preusserne, fordi den mere havde Undvigen af ethvert alvorligt Sammenstød med Napoleon til Opgave end en kraftig Modstand, som Stemningen i Tyskland nu fordrede det. Imidlertid blev den dog til sidst billiget med nogle Modifikationer, og Kronprinsen tog da for Alvor Kommandoen over den kombinerede Nordarmé, som han kaldte den, med den berømte Proklamation, i hvilken han erklærede den forestaaende Kamp som en Krig mellem Napoleon og Europa og opfordrede Tyskerne og Russerne til at efterligne Franskmændenes Eksempel 1792.

Nordarmeens Hovedkvarter, som derefter etableredes i Potsdam, fik Karakter af et svensk Hof. Adlerkreutz blev udnævnt til Chef for den tyske kombinerede Nordarmees Generalstab, og til Generaladjudanter beskikkedes Baron Tawast og Grev Gustav Lövenhjelm, medens General Bjørnstjerna ledede Stabstjenesten ved det svenske Korps, der stod under Feltmarechal Stedingk. Under Svenskerne, der beklædte de øverste Poster i Hovedkvarteret, færdedes ellers en broget Skare af Officerer fra de forskellige Korpser. Det samme Forhold iagttoges i Hovedkvarterets politiske Organisation. Wetterstedt var at betragte som Kronprinsens Udenrigsminister og havde et stort diplomatisk Korps at holde Rede paa. Ikke blot finde vi

i dette Korps Suchtelen og Thornton, der havde fulgt Carl Johan fra Sverig af. De allierede Magter, som havde Tropper i Nordarmeen, sendte for det meste foruden en politisk Repræsentant ogsaa en militær for at følge Bevægelserne eller for at danne Mellemløbet mellem Nordarmeens Kommando og deres Stats Krigsøvrighed eller mellem Nordhærens Kommando og de Tropper, der fra deres Stat vare indsatte i denne. Czaren havde foruden Suchtelen en Tid Pozzo di Borgo ved Nordarmeen. England, som foruden Thornton en kort Tid havde haft General Hope ved Kronprinsens Stab, havde senere en General Steward ved Nordarmeen. Preussen havde en General Krusemark og Oberst Kalkreuth hos Kronprinsen, Østerrig General, Baron Vincent. Kronprinsen kaldte disse Personer sit diplomatiske Korps til Hest, og det fulgte ham ogsaa overalt — for at passe paa ham. Som Finansminister ved dette Hof var Statssekretær Wirsén at betragte. Det var ham, der hævede de engelske Subsidier, der tilkom Sverig, og havde de svenske Troppers Forplejning til Embedspligt.

Som bekendt blev Prinsen dog ikke mange Dage i Potsdam. Oudinots March mod Berlin kaldte ham med Hovedkvarteret ud i en Forsvarsstilling foran Berlin, først til Charlottenburg, saa til den historiske Mølle ved Ruhlsdorf. Men her kom Lykken til ham. Oudinot opgav sin videre Fremrykning, da en af hans Divisioner var bleven ødelagt af den preussiske General Bülow ved Grossbeeren den 23. August.

Carl Johan blev berømmet, hilst som Sejrherr i Koalitionens. Han havde jo ogsaa holdt sit Løfte fra Trachenberg. Napoleons Krigsplan var strandet paa det vigtigste Punkt. Hans Berømmelse steg, da i

Begyndelsen af September ogsaa Napoleons anden Offensive ved Marechal Ney blev brudt ved Slaget ved Dannewitz. Ogsaa denne Gang var det General Bülow's Initiativ og de tyske Troppers Tapperhed, der bevirkede Udfaldet. Men det var dog det af Carl Johan ledede Forsvar, der i det hele bestod sin Prøve, og som han derfor fik Hoveddelen af Æren for.

Kronprinsen blev nu Herre over Landet Øst for Elben. Alle de Korpser, der vare gaaede over den, maatte tilbage. Nordligst tog Davout med sit fransk-danske Korps Stilling ved Ratzeburg og Delvenau, hvor han holdt Wallmodens Korps, der trængte paa, i Skak.

Kronprinsen havde paa det Sted, hvor han stod med sine sejrige Tropper mellem Wittenberg og Torgau, aaben Vej til Leipzig, hvor han skulde møde de andre Hære, naar Blücher fra Schlesien var kommen til ham. Men de andre Hære vare ikke i samme Grad færdige til Mødet, som han.

Planen fra Trachenberg, som havde været billiget af Czaren og af Preussens Konge, samt af den berømte franske Hærfører Moreau, der var kommen fra Amerika for at blive Czar Alexanders Hjelper under Ledelsen af de koaliserede Hære, blev forkastet af Østerrig, da det tiltraadte Koalitionens. Det fordrede den østerrigske Fyrst Schwarzenberg erkendt som Fører af Koalitionens Hovedkorps, og denne forandrede Dispositionerne for at angribe Napoleon i Fronten. Derved beredtes der Koalitionens et Nederlag og Frankrig Sejren ved Dresden.

Moreau faldt i dette Slag, men dog var det nok hans Udtalelser for Czaren, der bevirkede, at man nu i de Allieredes Hovedkvarter vendte tilbage til den

oprindelige Plan; nu vilde man foretage Fremrykningen Syd fra mod Leipzig, men der behøvedes en lang Tid, ja næsten en Maaned, inden man kunde komme til den Opstilling igen i Bøhmen, hvorfra denne Operation kunde fuldføres.

Carl Johan kom saaledes til at henleve en lang Tid helt ørkesløst i sin herskende Stilling ved Elben, og den Tid kom han i Tanke om at kunne benytte til et Tog mod Hamburg og Lybæk for at slaa Davout og dernæst ved et Par Dagsmarcher ind i Holsten at tvinge Danmark til at slutte sig til Koalitionens paa Betingelse af Norges Afstaaelse til Sverig. Planen var ikke udførlig; thi ved at forstærke Wallmodens Korps med hele den svenske Hær, der godt kunde undværes ved Hovedkorpset, og med et russisk Korps i Nærheden og et Par preussiske Divisioner fra Blokadekorpserne kunde en mere end tilstrækkelig, endog helt overvældende Styrke tilvejebringes til denne Operation, uden at Opstillingen i det sydlige blev svækket. Den paatænkte Operation, som laa inden for Nordarmeens Omraade, kunde derhos være bleven Koalitionens til Gavn; thi det vilde dog utvivlsomt have været en Fordel, at Davout var bleven kastet ind i sin improviserede Fæstning; og Fordelen vilde have været saa meget større, naar de Danske, som Kronprinsen var vis paa, straks havde bøjet sig og givet Tropper ikke blot til Hjælp ved Hamburgs Cernering, men ogsaa i det hele til Brug for Koalitionens. Men de fremmede Gesandter og Kommissærer vare, som alt berørt, alle instruerede om at forpurre den Slags frygtede Diversioner fra Nordarmeens Side. Og da Adlerkreutz sladrede af Skole, inden de første Skridt til Planens Udførelse endnu vare gjorte, blev Planen

straks bekendt, endog helt offentligt, og der opstod en saadan Tumult og Røre i alle Kredse, at Kronprinsen maatte lade sin Plan fare.

Det var dog ikke efter Carl Johans Hoved; thi Krigen begyndte nu i Øresund, og der kunde ventes Indfald fra Norge o. s. v.

Da Regeringen i Kjøbenhavn var bleven underrettet om, at Krigen var begyndt i Meklenburg — ikke ved nogen tilfredsstillende officiel Meddelelse fra den franske Regerings Side — mente Rosenkrantz, at der ikke var Anledning til at overile sig med at sætte Traktaten i Værk, eftersom Napoleon ikke havde udført noget af det, han havde forpligtet sig til, og navnlig ikke havde udstedt den Krigserklæring mod Sverig, som Kongen satte særlig Pris paa.

Imidlertid mente man dog ikke at kunne forholde sig helt passiv, naar Kejserens Tropper og det danske Auxiliærkorps var i fuld Krig. Kongen befalede da den 26. August sine Krigsfartøjer fra nu af at opbringe alle svenske, preussiske, russiske og meklenburgske Skibe, som ikke vare forsynede med Løjdebreve, satte Kaperfarten i Gang igen og befalede, at alle Skibe uden Undtagelse skulde betale Øresundstold.

Dette sidste var nok til at fremkalde Krigen med Sverig, thi Carl Johan havde, som vi vide, paa en Tid, hvor han vilde have Krigstilstanden konstateret, forbudt svenske Skibe at betale Øresundstold og samtidigt ladet Krigsskibe placere sig saaledes i Øresund, at de, naar Kronborg, som Skik og Brug var, affyrede et løst eller skarpt Skud for at standse det Skib, der ikke betalte Told, kunde opfatte dette Skud som affyret paa sig og derved faa Krigen konstateret som begyndt fra dansk Side. Den 2. September opførtes

der ved Kronborg et Skuespil omtrent i den af Kronprinsen udkastede Stil; kun gav Svenskerne Ild, da Handelsskibet prajedes, før Kronborg endnu havde løsnet et Skud. Men Fægtningen blev levende nok. Dagen efter, den 3. September, kunde Frederik VI kundgøre, at Svenskerne havde begyndt Fjendtligheder, og at derfor Krigen med Sverig var udbrudt.

Nu befalede Kongen Troppeindkaldelser og Krig, baade i Norge og i Danmark, og Traktaten med Frankrig fuldbyrdedes nu saa vidt, Omstændigheder og Midler tillod. Dog undlodes Krigserklæringen til Rusland og Preussen, indtil Frankrig havde opfyldt sin Pligt til at erklære Sverig Krig. Derved skete det, at disse Krigserklæringer først udstedtes paa en Tid, da Napoleons Magt havde faaet sit Banesaar, og Østerrig og Preussen vare de sejrende Magter. Krigserklæringen vilde have vakt deres Forundring, hvis de ikke havde været fuldt oplyste om alt, hvad der var foregaaet, og nærmest vare gennemtrængte af Medlidenhed med Kong Frederiks Skæbne.

Disse Tildragelser i Nord var det, at Carl Johan i September blev oplyst om. Dog kunde de ikke længe forurolige ham; thi alle de Efterretninger, han modtog fra sine betroede Mænd i Nord, meldte, at der ikke vilde ske noget, hverken fra Danmark eller Norge. Frederik VI blev pinlig berørt ved det Uheld, der traf den franske Offensiven straks ved Felttogets Begyndelse. Han haabede vel paa hurtig Oprejsning; thi Sejren ved Dresden var kommen til hans Kundskab, inden Davouts Retræte til Ratzeburg meldtes ham. Men indtil Carl Johan var dreven bort fra Berlin tilbage til Stralsund, saa man kunde faa de Franske med sig i Aktionen mod Sverig, mente han at burde finde sig i, at man,

som alle tilraadede, opsatte den virksomme Krig, han havde lovet Frankrig.

Dette Tidspunkt indtraadte nu ikke. Carl Johans Stilling ved Elben mellem Berlin og Leipzig blev stærkere og stærkere, indtil ind i Oktober Maaned, da Blüchers preussiske Hær kom til ham fra Schlesien, alt kunde udvikle sig nøjagtigt efter Aftalerne i Trachenberg. Carl Johan forstod paa Vejen til Leipzig ved dertil skikkede Manøvrer og Tilbagemarcher at unddrage sig ethvert Sammenstød med Napoleon, hvad der hørte med til hans Taktik, jo nærmere han kom til Kejseren. Derved paadrog han sig Blüchers Spot og Vrede. Og derved hindredes han fra at komme med til Kampen ved Leipzig den 16. Oktober. I denne deltog fra Nord kun Blücher, der ikke længere lystrede ham. Men de Allierede opsatte den afgørende Fortsættelse af Slaget til den 18. for at faa ikke blot Nordarmeen, men ogsaa et russisk Korps, der stod i Dresden under General Benningsen, med til Hovedkampen. Den 18. indtraf da ogsaa Carl Johan med Nordarmeen paa Valpladsen, hvor hans væsentligste Andel i Slaget var at modtage den sachsiske Hærs Overgang til ham. Denne Akt havde han forud faaet forberedet ved Forhandlinger og hemmelige Overenskomster med sachsiske Officerer, som han havde kommanderet i 1809.

Da Kæmpeslaget, som gjorde Ende paa Napoleons Magt i Tyskland og indledede en helt ny Tid, var vundet den 19., var Carl Johan den første af alle Fyrster, som opslog sit Hovedkvarter i Byen. Han var derfor den, som modtog Czaren og Kongen af Preussen, da disse en halv Times Tid senere end han holdt deres Indtog i Byen. Senere paa Dagen kom Kejser Frantz

af Østerrig til Byen, og efter at have hilst paa ham levede Carl Johan i nogle Dage sammen med Koalitionens Fyrster og ledende Statsmænd.

Men her maa vi standse foreløbig, inden vi komme ind paa de Forhandlinger og Beslutninger, som blev disse bevægede Dages vigtigste politiske Udbytte, og begive os op til det fjerne Land, der i saa høj en Grad beskæftigede Statsmændene under den nævnte Samværen, nemlig Norge.

Her oppe var Situationen bleven forandret derved, at Christian Frederik havde tiltraadt sit Statholderskab. Man havde lagt Mærke dertil i europæiske Kredse. Hertugen af Bassano havde meddelt Kaas Nyheden som en glædelig Begivenhed, dengang denne gjorde den franske Minister sin Opvartning i Dresden. Ogsaa i andre europæiske Kabinetter havde Efterretningen vakt Tilfredshed.

For Prinsen havde Oprejsen dog været forbunden med en Skuffelse. Da han forlod Kjøbenhavn, var Foreningen med Koalitionens betragtet som en afgjort Sag. Ingen ventede Afslag fra England; danske Tropper kæmpede alt sammen med russiske. Prinsen var overbevist om, at Bernadottes Rolle var udspillet i Norden. Han rejste bort med Villien til at blive en ny Christian August, skænke Norge Frihed og Selvstændighed i den Grad, han kunde faa Kongen med dertil. Han saa selvfølgelig heller ikke bort fra, at han derved kunde forøge sine Chancer for at kunne sejre ved tredie Tronfølgervalg i Sverig.

I Nyborg formærkedes dog disse lyse og fredelige Forhaabninger. Han mødte her den engelske Underhandler Bernstorffs Kurer, der skulde melde i Kjøbenhavn, at vi denne Gang ikke fik Fred med England.

Under Oprejsen til Fladstrand erholdt han i Hjørring et langt Brev fra Kong Frederik, hvori denne underrettede ham om, at han nu atter maatte holde sig til Napoleon, da han ikke kendte nogen Mellemvej, og at han vilde skrive til Napoleon, at han med det første vilde begynde Krigen med Sverig. Det var et trist Budskab for Prinsen; thi han vidste, at Kongen, hvis der blev Krig, vilde befale et Angreb paa Sverig, og han var ikke i højere Grad end Christian August stemt for et Eneangreb fra Norge. Fra Fladstrand sendte Prinsen Kongen et Brev, hvilket han ved særegne Foranstaltninger søgte at faa hastig i hans Hænder. I dette raadede han Kongen til at forsøge endnu engang med Koalitionens ved at sende Udenrigsministeren Rosenkrantz til Czarens Hovedkvarter. Og i samme Brev udbad han sig ogsaa en kort Udsættelse med Forberedelserne til Krig, spurgte, om han ikke maatte sende sin Ven, Carsten Anker, der kendte de engelske Ministre og Parlamentsmedlemmer saa godt, til England for at forsøge, om Norge ikke kunde faa Særforhandlinger med England, hvorved der muligvis kunde tilvejebringes den Neutralitet og Forsyning, som var en nødvendig Betingelse for Norges senere Deltagelse i Krigen mod Sverig.

I hvert Fald: Prinsen maatte til Norge, og han fik Held til at komme der paa en hurtig og rask Maade. Norge befandt sig i en højst sørgelig Forfatning med Hungersnød, Epidemier, der vare en Følge deraf, og Savn af enhver Art. Og det var blokeret som ingen Sinde før. Sverig havde vel endnu ikke helt lukket Forbindelsen og Postgangen, som det gjorde kort efter; men det holdt Krigsstilling langs Grænsen og hindrede

al Indførsel af Næringsmidler. I Havet Syd for Norge krydsede der usædvanlig store engelske Eskadrer, der tog alle de Skibe, der kom Syd fra med Korn.

Christian Frederik gik forklædt som Sømand under en rask Kuling om Bord i en saakaldt svensk Rokkebaad, ledsaget af sin Divisionsadjutant Brock, der fulgte ham til Norge, Søløjtnant Falsen og dennes Tjener, disse tre ogsaa forklædte som Søfolk eller Fiskere. De naaede den svenske Kyst, gik langs denne, og til Dels indenskærs, mod Nord og naaede til sidst Hvaløerne, de norske Øer, der ligge ud for Svinesund. Prinsens andre Ledsagere samt Tjenerskabet med Bagagen kom under lignende Forklædning med andre Baade til andre Steder af den norske Kyst.

Ubeskrivelig blev Glæden ved den norske Kyst, da man erfarede, hvem det var, der under disse Forhold var kommen til Norge. Da Prinsen fra Frederiksstad over Moss begav sig til Hovedstaden, strømmede Byernes Befolkning ham i Møde, og Myndighederne i Christiania gjorde Honnør. Gladest var Prins Frederik af Hessen, der vilde blive og tjene under Tronarvingen, hvad der dog ikke kunde lade sig gøre.

Da Prinsen havde overtaget Regeringen, udstedt Kundgørelser og Cirkulærer til Myndighederne, tog han med rastløs Energi og med Befolkningens Deltagelse straks de foreliggende Opgaver op. Allerførst var det selvfølgelig Krigen og de med Spørgsmaalet om den sammenhængende Tilstande, Hungersnøden, de tomme Kasser o. s. v., der optog Hovedinteressen. Saa meget Prinsen end hyldede Christian Augusts Mening med Hensyn til en Krig med Sverig ene fra Norge, saa maatte han dog erkende, at Forholdene vare andre

nu end da. Han var ofte i Tvivl om, hvorvidt det dog ikke var rigtigt at rykke ind i Sverig, hvor han langt inde endnu vilde have Overvægten. Denne Tvivl forlod ham i længere Tid ikke rigtigt. Han arbejdede derfor meget med de militære Myndigheder, særlig Haxthausen og Oberst Seiersted, der kom fra Trondhjem, berejste Stillingerne og Kamppladserne fra 1808, lod Fribataillonerne uddanne og Hærvæsenet indrette saaledes, at en 24—30,000 Mand hurtigt kunde bringes under Vaaben.

Paa samme Tid, han udrettede dette og tog Kornforsyningen i sin Haand paa en Maade, vi snart ville komme tilbage til, glemte han ikke sit Hovedhverv. Vel kunde han ikke følge sin oprindelige Plan. Han vilde have begyndt sin Reformvirksomhed med at søge en egen norsk Bank og saa vidt muligt ogsaa eget norsk Pengevæsen oprettet, hvilken Reform altid havde været betragtet som den, der skulde komme efter Universitetet, hvis første Studenter mødte i denne Sommer. Nu bragte den forestaaende eller rettere mulige Krig ham ind paa andre Veje. Han vilde nemlig ingen Regeringskommission have, i alt Fald ingen saadan, som Kongen ønskede. Han kunde ikke som den første Mand i Monarkiet efter Kongen og som dennes Repræsentant i Norge underordne sig en Kommission og lade sig overstemme af den. Han vilde være Herre og have et Regeringsraad om sig. Og Medlemmerne af dette Raad skulde være Chefer for forskellige Grene af Bestyrelsen. Han vilde med andre Ord have en ordentlig, tidsmæssig organiseret Regering i Norge, og skulde der komme Krig, vilde han ogsaa have Folket med sig. Han vilde samle et Raad

bestaaende af de kyndigste og mest ansete Mænd fra hele Landet for med dem at raadslaa om de Forholdsregler, der burde tages til Fremme af Landets Tarv. Om alt dette havde han, inden en Maaned efter hans Ankomst var gaaet, raadført sig med Carsten Anker, Amtmand Thygeson, der paa den Tid særligt var at betragte som Kongens Tillidsmand, og med alle de fremragende Mænd rundt om i Landet, som havde Ord for Indsigt i de Anliggender, der beskæftigede ham. Alle de Mænd, han opnaaede Samtaler med, beundrede den Overlegenhed, han udfoldede under Drøftelserne, og da han nu paa samme Tid vandt Menigmand ved sin tiltalende Personlighed, sin Frejdighed og sine hjertevarme Taler under de Rejser, han for at lære Landet og dets Indvaanere at kende foretog snart til den ene, snart til den anden Egn — blev han, før man ret havde gjort sig det bevidst, det anerkendte Midtpunkt for Norges offentlige Liv. Og det storslaaede var der ved ham, at Folk af alle Partier underordnede sig ham, saaledes ogsaa Medlemmerne af det saakaldte svenske Parti, Wedel, Peder Anker, Carsten Tank o. s. v. Wedel, som ikke var til Stede i Norge, da Prinsen kom derop, var paa den Tid i en nærmere Forbindelse med Carl Johan end nogen Sinde før, og han havde taget Afsked fra alle sine kongelige Embeder og Hverv for frit at kunne hellige sig de Krav, som de bevægede Tider maatte stille til ham. Men da han kom hjem, rigtignok først efter, at Prinsen havde faaet fast Fod i Landet, underordnede han sig denne, om end med nogle Forbehold og Tvivl om Prinsens Evner til at løse den Opgave, han havde stillet sig. Han udtalte for sin politiske Ven, senere Forfatter, Jacob Aall: „Nu skal det vise sig,

om Carl Johan eller Christian Frederik bliver Konge i Norden.“¹⁾

Selvfølgelig blev Prinsens opsigtvækkende Færd i Norge Genstand for alle Slags Tydninger. Grev Engestrøm meldte gennem Rehausen det engelske Kabinet, at Christian Frederik efter et almindeligt Rygte vilde udraabes til Konge i Norge, og at den svenske Regering længe havde været underrettet om, at det danske Hof var til Sinds at tage sin Tilflugt til denne Udvej som det sidste Middel til at bevare dette Rige²⁾.

Disse Engestrømske Meddelelser vare til visse ikke blottede for Sandhed. Som nys fortalt, havde man under de Tankeudvekslinger, som selve det kollegiale Regeringssystem havde fremkaldt mellem Bureaukratiets højere Personligheder, navnlig paa de Tider, da det statsretlige Forhold mellem Norge og Danmark var under Undersøgelse, talt om mangt og meget, som var i Stand til at krydse den svenske Kronprinses Intriger med de mange lige saa „hellige“ som hemmelige Traktater. Alle disse Traktater gik ud fra, at Norge var en Provins af Danmark og beherskedes af danske Embedsmænd og Tropper, saa Kongen var i Stand til at overlevere Norge til Sverig eller i alt Fald — ved at kalde sine Embedsmænd og Officerer bort fra Landet — kunde aabne Adgangen til Riget for svenske Tropper. Men saadant var Forholdet ikke. Kongen havde ikke en eneste dansk Troppeafdeling i sit nordlige Kongerige. Og er der nogen, som tror, at Norges 30000 Fædrelandsforsvarere, som stod sejrbevidste og overlegne lige over for Essens 15000 Svenskere, vilde have over-

¹⁾ Yngvar Nielsen: Lehnsgreve Wedel Jarlsberg II, 17. ²⁾ Scævola 386.

givet sig til disse, blot fordi der var kommet en Ordre dertil fra Kjøbenhavn? Dette var utænkeligt. Hvis Norge ikke vilde bøje sig for Sverig, kunde Kongen ikke tvinge det dertil. Norges Skæbne berørtes hverken retligt eller faktisk af, hvad der mod dets Villie afgjordes i Danmark.

Det var herpaa, at de Overvejelser vare grundede, som Tidsomstændighederne fremkaldte. Nogle mente, at en Uafhængighedserklæring fra norsk Side vilde gøre Situationen klar og være til Fordel for begge Riger. Andre omgikkes med den Tanke, at man, naar Norge havde erholdt den Selvstændighed fuldtud, som tilkom det i Monarkiet, maatte kunne drage Fordel af, at Carl Johan havde bygget sin Angrebsplan paa fejle Forudsætninger. Kongen maatte jo nemlig i Angrebsøjeblikket kunne gaa ind paa alle Koalitionens Fordringer. Og vandt han derved en Stilling i Koalitionen, maatte han, naar man blot i nogen Grad kunde regne paa Europas Sympati eller Retfærdighedsfølelse, kunne gavne Norge bedre end ved at lade Danmark forbløde i en Kamp, af hvis Udfald Norges Skæbne dog ikke var afhængig.

At Christian Frederik havde talt med Kongen om disse Ting, der beskæftigede saa mange af Monarkiets højere Personligheder, er ganske utvivlsomt. Han havde navnlig gjort det hos Dronningen, hvor Kongen om Aftenen plejede at tage sin The. Om Dagen, paa Kontoret, hvor Kongen mellem sine Adjudanter var overvældet af det uhyre Ekspeditionsarbejde, var han altid tjenstlig, mut og kort, ønskede alt skriftligt. Christian Frederik har givet Kongen mange skriftlige Betænkninger og Forslag med Hensyn til Norge. Han har f. Eks. en Gang udviklet Nyttens af en konstitutio-

nel Forfatning for Norge som det bedste Middel til at bevare Rigets Nationalitet lige over for Sverig. Om Aftenen kunde man dog bedre, naar Dronningen var med, faa ham til at høre paa et og andet, man gerne vilde have ham interesseret for. Dog følger det af sig selv, at man aldrig kom vidt med Kongen, naar Talen drejede sig om Ting, der berørte hans kongelige Ene-myndighed, og især ikke, naar man kom ind paa saadanne politiske Manøvrer, som han, hvis de bleve anbefalelsesværdige, i hvert Fald officielt vilde staa udenfor.

Om nu end Engestrøms Meddelelser saaledes ikke vare grebne helt ud af Luften, maa det dog siges, at der ikke var noget som helst bestemt fastslaaet om den Politik, der skulde følges i Norge, allermindst i Frederik VI's Tjenstregioner. Der var kun vekslet Anskuelser Mand og Mand imellem, enten det nu var i Kollegierne eller ved Hoffet, Anskuelser, som ogsaa drøftedes ved fremmede Regeringer. Men — det forstaar sig — da det blev bekendt, at Christian Frederik var kommen til Norge, at Kongen altsaa havde tilladt ham at gaa derop, saa var der ingen, som var i Tvivl om, hvad det maatte betyde. Nu havde Prinsen faaet Kommandoen med Hensyn til, hvad der skulde foretages i Norge. Saaledes blev der sagt og saaledes var det: Prinsen vilde føre an. Han vilde, som alt sagt, have Kongen med sig. Han meddelte ham sine Tanker, Raad og Forslag, sendte ham, naar Tiderne opfordrede ham dertil, foruden de almindelige chiffrerede Breve, der veksledes i Triplikater og Quadruplikater, ved Kurerer vidtløftige Breve, der foruden Hovedbrevet, der kunde læses af Kontoret, indeholdt et Brev for Kongen alene og adskillige andre mindre vigtige. Kongen nødtes til at gaa ind i hans Tanker og gjorde

det ogsaa for det meste med den bedste Villie til at komme sin lidt iltre Ven i Møde. Christian Frederiks

Rolle blev en fremtrædende i Monarkiet. Stemningen for ham steg i Danmark til samme Højde som i Norge. Den bureaukratiske Opinion støttede ham, og det vilde sige meget; thi Kollegiernes

toneførende Kredse vare ved at blive en Kilde til Uro i Monarkiet, saa misstemte de vare over, at Kongen i disse kritiske Tider aldrig vilde kalde dem til nogen Raadslagning om Monarkiets mislige politiske Anliggender.

Det kom nu ikke til nogen Krig med Sverig, først fordi Prinsen ikke fandt alt tilstrækkelig forberedt, f. Eks. ingen sammenhængende Operationsplan for Danmark og Norge, og saa fordi den indre Tilstand, Mangelen paa Næringsmidler og de tomme Kasser, først maatte forbedres. Han fik Kongen overtalt til at se Tiden an noget. Men saa kom Kongens Forbindelse med Kejser Napoleon, Traktaten af 10. Juli, dernæst Krigens Begyndelse ved Elben, dens for Danmark uheldige Gang og Carl Johan som Sejrherr paa Koa-

litionens Side. Alle disse for Prinsen saa smertelige Kendsgerninger bragte ham til at tilraade Kongen en saa tilbageholden Stilling med Hensyn til Krigen i Norden, som muligt, og Kongen føjede sig efter hans Raad, indtil han til sidst efter Leipzig Slaget henfaldt i en — i det mindste politisk — halv lethargisk Tilstand, i hvilken han blev døv for, hvad Prinsen eller andre raadede ham til, og med Fortvivlelsens Stædighed vilde holde sig til Napoleon, med hvis Tropper hans egne jo ogsaa stod i Kamp.

I al den Tid blev Christian Frederik mere og mere henvist til at gennemføre, hvad han havde begyndt for at gøre Norge skikket til at optage Hovedrollen, naar Fjenderne oversvømmede Danmark og strakte deres Haand ud efter Norge, og han fik Held til meget.

En Ting strandede for ham, nemlig Forbindelsen med England. Han havde flere Gange i Norge gentaget den Bøn, han alt havde stillet i Brevet fra Fladstrand, om at maatte forsøge en Tilnærmelse til England. Men Kongen havde nødtigt villet tillade dette, hvorvel han ikke havde noget imod, at den opnaaedes, naar han selv kunde staa udenfor. Han anbefalede Prinsen i Stedet for Carsten Anker at benytte en Købmand Hornemann i London, som alt var i Forbindelse med den engelske Regering paa den københavnske Regerings Vegne for at faa norske Skibsplanker byttede med Korn. Prinsen lod ikke dette Tilbud ubenyttet. Han sendte Hornemann Instrukser og Fuldmagter ogsaa fra den norske Regering, men tillige lod han Carsten Anker (Norges eventuelle Udenrigsminister) skrive til sine Venner i England og desuden

forberede, der og i Kjøbenhavn, sin senere Optræden i London som norsk Afsending.

Disse Forsøg paa at komme i Forbindelse med den engelske Regering mislykkedes for ham længe før, Engestrøm, der ogsaa i denne Sag modarbejdede ham, erholdt Castlereaghs Løfte om, at den engelske Regering ikke vilde vedtage noget med Hensyn til Norge uden i fuld Overensstemmelse med den svenske Regering.

Derimod fik Prinsen Held til Norges Forsyning. Han fik i England at vide, at preussiske Skibe ikke vilde blive hindrede i at løbe ind i norske Havne, eftersom Blokaden ikke var nogen folkeretligt anmeldt Spærring, men kun en Krigsforanstaltning gældende for de nordiske Rigers og Englands Skibe. Dernæst fik han Kongen til at faa Kornforsyningen fra Archangel sat i Gang igen, idet han mente, at den russiske Regering, saa optagen den var i Schlesien, ikke vilde lægge stort Mærke til, hvad der foregik ved det hvide Hav. Disse Udveje, som benyttedes, samt mangfoldige andre Midler, som Prinsen opfandt og for en Del fik Kongen til at gaa ind paa, men særlig dog Løjdebrev, som Prinsen udstedte i Forbindelse med Assurance mod Optagelse, og det Tryk, han som Kongens Repræsentant i den Sag lagde direkte ogsaa paa Myn-dighederne i Jylland, bevirkede, at Norge uden store Lidelser naaede Høsten i dette Aar, som var usædvanlig rig.

Med Pengenødens Afhjælpning havde han mere Besværlighed. Han var utilfreds med Pengereduktionen, som havde været uretfærdig mod Norge, og beklagede sig ogsaa for Kongen over, at der af de 15 Millioner,

som Regeringen vandt for Monarkiets Kasse ved Penge-manøvren, kun var tilstaaet Norge $\frac{1}{2}$ Million. Han var ogsaa misfornøjet med, at der ikke maatte udstedes flere Papirspenge, og især utilfreds med det aabne Brev af 30. Juli, der gjorde Rigsbanken til en Nationalbank for Monarkiet med tre Hovedafdelinger, en i Kjøbenhavn, en i Christiania og en slesvig-holstensk for Hertugdømmerne. Ved denne Foranstaltning var han bleven afskaaren fra at gennemføre den egne Nationalbank for Norge, som han havde haft i sine Tanker ved Oprejsen.

Prinsen kom ikke langt med Kongen med Hensyn til Penge. Hvad Kongen med yderste Anstrengelse kunde opdrive til ham, var kun rene Ubetydeligheder, saa Prinsen maatte berede sig til ved egen Hjælp (ved Udstedelse af nye norske Papirpenge) at tilvejebringe de Midler, de tilstundende Begivenheder maatte fordre. Men han fik Kongens Tilladelse til at oprette et eget norsk Pengeinstitut, en privat Laane- og Diskontokasse, som vel var noget mindre end en saadan Nationalbank, han havde ønsket, men som dog nok kunde gøres til et Nationalanliggende, som Norge kunde bringes til at interessere sig for, og føre ham sammen med Udvalgte fra Folkets Side. At faa Kongens Tilladelse til at samle et stort folkeligt Raad om sig i et offentligt Anliggende — det var det, han higede efter. Derved vilde Enevældens Regeringsprincip være brudt foreløbigt i Norge, og dette Rige have gjort det første Skridt ind paa Veje, der efter Prinsens Mening vilde føre til Norges og maaske til Monarkiets og hele Nordens Frelse.

Det lykkedes Prinsen at faa Kongens Tilladelse til

alle sine Forehavender. Kun en enkelt af hans Anordninger havde bragt ham en lille Irettesættelse af Kongen. Han havde nemlig faaet Tilladelse til at indstifte en egen Overkriminalret for Norge, men i Kundgørelsen om dennes Indstiftelse betegnede Prinsen sig som den, til hvem Kongen havde overdraget den Allerhøjst-samme tilkommende Benaadningsret. Kongen gjorde ham opmærksom paa, at han ikke kunde overdrage sin kongelige Myndighed til nogen som helst.

Alt som Tiden gik og Udsigterne bleve mørkere, gik alt glattere for Prinsen. Kongen gik ind paa Regeringskommissionens Organisation som Regering, paa fem Regeringsdepartementers Oprettelse, og til sidst, i Oktober og November, tillod han, at Laane- og Diskontokassen indstiftedes paa den af Prinsen foreslaaede Maade.

Prinsen indbød nu 72 Mænd fra alle Dele af Riget til Møde i Christiania den 15. December. Det var Norges mest ansete og fremragende Mænd, Indbydelsen var udgaaet til, nogle mødte dog med Valgbreve fra de Byer, de tilhørte. De fleste af de Mænd, som senere spillede en Rolle paa Eidsvold vare blandt de her indbudte.

Mellem disse Mænd stod Christian Frederik i Christianias senere Stortingssal, da Krigsbulderet begyndte ved Holstens Grænse, og Prinsen fra Kongen modtog det bekendte Brev, hvori Kongen meldte, at han havde været nødt til at love Østerrig Afstaaelsen af Trondhjems Amt, men bad Prinsen sige, paa hvad Maade han troede Afstaaelsen kunde undgaas; thi den østerrikske Gesandt havde sagt, det kom mere an paa Ordet end paa Opfyldelsen, og Afstaaelsen kunde undgaas,

naar Trønderne sagde: „Vi vil blive hos vor Konge.“

Inden vi nu gaa videre, maa vi først vide, hvad der var foregaaet efter Slaget ved Leipzig indtil denne Stund.

VIII

Allerede under den første Samtale, som Carl Johan efter Indtoget i Leipzig havde med Czar Alexander under fire Øjne, lagde han Mærke til, at der i Selvherskerens Sind var foregaaet en Forandring med Hensyn til Krigsmaalet. I Trachenberg havde der kun været Tale om at kaste Napoleon og hans Hære tilbage over Rhinen og Alperne. Nu var Alexander opsat paa at føre Kampen mod Napoleon til Bunds, at trænge frem til Paris og afsætte det Napoleonske Dynasti.

Carl Johan blev ikke lidet foruroliget ved denne nye Tankeretning, der indeholdt ligesom et første Varsel om de legitimistiske og reaktionære Tider, de nu tilendebragte Krigsbegivenheder i Tyskland muligvis kunde fremkalde. Imidlertid gav Czarens Ord ikke Prinsen Anledning til at frygte noget for sig selv. Tværtimod. Czaren talte om Frankrig med Ord, han i Åbo for en stor Del havde hørt af Prinsen selv, og sagde blandt andet: De kender min Mening om Dem og ved, hvilket Kald jeg ønsker Dem. Der er et stort Parti i Frankrig, som venter paa en Mand, der kan befri Landet for Napoleons Tyranni. Jeg ønsker, at Franskmændene skal have Dem at takke for deres Frihed og for den Fred, de paakalde. De skal blive

Mægler mellem Europa og det nye Frankrig. Norge skal derfor alligevel forenes med Sverig, indskød Czaren, idet han ved en flygtig Tankeindskydelse tilføjede nogle Ord om sin Broder Constantin, som om denne kunde faa Sverig og Norge, hvis Carl Johan gik til Frankrig.

Carl Johan indvendte mod Czarens Fremstilling, hvad han alt i Åbo havde udtalt mod en ny Invasion i Frankrig. Koalitionens burde standse ved Rhinen og ved en Proklamation kundgøre det franske Folk sin Villie. Gik denne ud paa noget, Napoleon ikke vilde underordne sig, eller fordrede Koalitionens endog, at Napoleon skulde afsættes, tvivlede Kronprinsen ikke om, at Frankrig vilde falde til Føje. Men hvad der skulde udføres hinsides Rhinen, mente han, at Koalitionens burde overlade det franske Folk selv at sætte i Værk.

Denne Samtale, der førtes den 19. om Eftermiddagen, inden Kampen endnu var helt ophørt ved Lindauerbroen i Vest, skaffede Carl Johan en søvnløs Nat. Nye og storslaaede Fremtidsperspektiver viste sig for hans Fantasi. Imidlertid glemte han ikke derfor, hvad han siden sin Ankomst til Fastlandet ikke var kommen nogen Vej med. Straks om Morgenens den 20. begav han sig igen til Czaren, denne Gang for at faa Lov til at bringe Sagen om Norge til Ende ved de Par Marcher ind i Holsten, som han i Trachenberg var gaaet ind paa at opsætte, til Napoleon var slaaet i Tyskland. Czaren var vel ikke Øverstbefalende i Koalitionens. Han delte i hvert Fald Overledelsen med Kejser Frantz, Kongen af Preussen, den engelske Befuldmægtigede og de andre i Hovedkvarteret tilstedeværende Ambassadører og Ministre. Det var egentlig en vandrende Kongres, der udgjorde den øverste politiske og strategiske

Ledelse i Koalitionén, men Czar Alexander var den Mand i de forenede Hovedkvarterer, som Carl Johan underordnede sig.

Det forekom Carl Johan umuligt at nægte Czaren den Tilladelse, han ønskede, thi der maatte dog efterlades Tropper ved Elben, hvor Davout stod i aaben Mark ved Steckenitz-Floden sammen med de Danske, og der behøvedes kun faa Tropper for i Forening med Wallmodens Korps at bringe de Operationer til Ende, Carl Johan ønskede at foretage. Men Czaren var i det Punkt ubønhørlig. „Alle de Tropper, som nu befinde sig ved Leipzig, skulle“, sagde han, „med Kraft forfølge deres Sejr og jage de Franske over Rhinen“. De franske Tropper, som efterlodes ved Elben, skulde jages ind i Fæstningerne og bevogtes der af de Tropper, som alt vare beskæftigede dermed, og af de Forstærkninger, som fra Rusland eller Preussen vilde støde til dem. „Desuden,“ tilføjede Czaren til den svenske Kronprinses Skræk, „vil et Felttog mod Danmark slet ikke behøves; thi Østerrig vil mægle Fred i Kjøbenhavn og bringe det derværende Kabinet til Fornuft“.

En saadan Meddelelse havde Carl Johan ikke ventet. Den bragte hans Blod i Oprør. Skulde Østerrig, der altid havde staaet paa Danmarks og Norges Side, Østerrig, som Sverig ingen Traktat havde med, blive den Magt, som fik Norges Skæbne i sin Haand, kunde Kronprinsen frygte for, at Frugten af alle hans Anstrengelser i de senere Aar skulde glippe. Det hjalp ikke, at Czaren forsikrede ham, at Norge derfor alligevel skulde komme til at tilhøre Sverig enten med det gode eller det onde. Prinsen forlod højst forstemt dette Møde.

Kronprinsens første Gerning efter Hjemkomsten fra Czaren var at bede Metternich til Middag hos sig. Czaren havde nemlig straks efter Mødet med Carl Johan den foregaaende Dag meddelt denne, at han i den korte Tid, han opholdt sig i Leipzig, hver Dag, ligesom i Åbo, vilde tage sin Middag hos ham, og han havde bedt Kongen af Preussen om ogsaa at deltage i denne Æresbevisning, der tilkom Kronprinsen af Sverig som den til Leipzig først ankomne Fyrste. Prinsen, som til denne sin notable Middag indbød mange Fyrster og Statsmænd, deriblandt Grev Nesselrode, der nu havde afløst Grev Romanzoff som russisk Udenrigsminister, haabede ved at faa Metternich til Gæst hos sig at komme under Vejr med, hvad den østerrigske Mægling egentlig bar i sit Skjold. I den Henseende bedrog han sig heller ikke. Efter Bordet fik han en helt improviseret Konference om Forholdene i Norden startet mellem Czaren, Fyrst Metternich og sig selv. Det viste sig, at den østerrigske Minister ikke betragtede de mange Traktater, Sverig havde med forskellige Magter som egentlig den nuværende Situation vedkommende. Striden om Norge var, efter hvad der sidst var sket, indskrænket til en Strid om Trondhjem, men han øjnede dog ikke nogen alt eksisterende Forpligtelse for Kongen af Danmark til at afstaa nogen Del af sit Territorium.

Kronprinsen fandt sig af dette østerrigske Standpunkt foranlediget til den følgende Dags Morgen at sende Wetterstedt til Metternich for at forklare denne, hvilke Rettigheder Sverig havde erhvervet sig ved sine hellige Traktater. Men den østerrigske Minister lod sig ikke rokke i sin Opfattelse af, hvilke Traktater og Overenskomster Koalitionens nye Forbund hvilede

paa. Han modtog derfor kun til Efterretning en Note, som Wetterstedt overleverede ham om Sverigs Fordringer.

Carl Johan forlod paa Grund af disse Ting kun lidet tilfreds Leipzig, da han nogle Dage senere maatte følge sine Tropper mod Vest.

Marchen gik mod Rhinen. Nordarmeens Maal var Kassel, hvorfra dens videre March skulde dirigeres over Düsseldorf til Holland og Nedre-Rhinen.

Syd for Nordarmeen marcherede den schlesiske Hær under Blücher og sydligst Hovedarmeen, hvis Maal var Øvre-Rhinen.

Det store Hovedkvarter flyttedes i Begyndelsen af November til Frankfurt am Main, hvor de tre Monarker, Kejserne af Rusland og Østerrig samt Kongen af Preussen, vare omgivne af Repræsentanter fra alle Lande, ogsaa for Danmark og Norge. Chr. Bernstorff blev nemlig fra Wien, om end først senere, sendt til det østerrigske Hovedkvarter, der ogsaa fulgtes af en svensk Afsending, Bildt.

Den svenske Kronprins fulgte dog ikke Nordarmeens Marche længere end til Mühlhausen. Derfra vendte han sig mod Nord til Heiligenstadt og Göttingen, trak Svenskerne, der vare komne til Kassel med Bülow, samme Vej tillige med de russiske Korpser, saa kun Bülows Korps foreløbig forblev paa Vejen til Rhinen og Holland. Den 6. November begav Kronprinsen sig med sit Hovedkvarter til Hannover, hvor han til stor Forundring for Hertugen af Cambridge, der var ifærd med at organisere Landet, holdt et højtideligt Indtog i sin gamle Hovedstad, modtaget med Glæde og store Æresbevisninger af Befolkningen. Han etablerede dog sit Hovedkvarter denne Gang uden

Kronprinsens første Gerning efter Hjemkomsten fra Czaren var at bede Metternich til Middag hos sig. Czaren havde nemlig straks efter Mødet med Carl Johan den foregaaende Dag meddelt denne, at han i den korte Tid, han opholdt sig i Leipzig, hver Dag, ligesom i Åbo, vilde tage sin Middag hos ham, og han havde bedt Kongen af Preussen om ogsaa at deltage i denne Æresbevisning, der tilkom Kronprinsen af Sverig som den til Leipzig først ankomne Fyrste. Prinsen, som til denne sin notable Middag indbød mange Fyrster og Statsmænd, deriblandt Grev Nesselrode, der nu havde afløst Grev Romanzoff som russisk Udenrigsminister, haabede ved at faa Metternich til Gæst hos sig at komme under Vejr med, hvad den østerrigske Mægling egentlig bar i sit Skjold. I den Henseende bedrog han sig heller ikke. Efter Bordet fik han en helt improviseret Konference om Forholdene i Norden startet mellem Czaren, Fyrst Metternich og sig selv. Det viste sig, at den østerrigske Minister ikke betragtede de mange Traktater, Sverig havde med forskellige Magter som egentlig den nuværende Situation vedkommende. Striden om Norge var, efter hvad der sidst var sket, indskrænket til en Strid om Trondhjem, men han øjnede dog ikke nogen alt eksisterende Forpligtelse for Kongen af Danmark til at afstaa nogen Del af sit Territorium.

Kronprinsen fandt sig af dette østerrigske Standpunkt foranlediget til den følgende Dags Morgen at sende Wetterstedt til Metternich for at forklare denne, hvilke Rettigheder Sverig havde erhvervet sig ved sine hellige Traktater. Men den østerrigske Minister lod sig ikke rokke i sin Opfattelse af, hvilke Traktater og Overenskomster Koalitionens nye Forbund hvilede

paa. Han modtog derfor kun til Efterretning en Note, som Wetterstedt overleverede ham om Sverigs Fordringer.

Carl Johan forlod paa Grund af disse Ting kun lidet tilfreds Leipzig, da han nogle Dage senere maatte følge sine Tropper mod Vest.

Marchen gik mod Rhinen. Nordarmeens Maal var Kassel, hvorfra dens videre March skulde dirigeres over Düsseldorf til Holland og Nedre-Rhinen.

Syd for Nordarmeen marcherede den schlesiske Hær under Blücher og sydligst Hovedarmeen, hvis Maal var Øvre-Rhinen.

Det store Hovedkvarter flyttedes i Begyndelsen af November til Frankfurt am Main, hvor de tre Monarker, Kejserne af Rusland og Østerrig samt Kongen af Preussen, vare omgivne af Repræsentanter fra alle Lande, ogsaa for Danmark og Norge. Chr. Bernstorff blev nemlig fra Wien, om end først senere, sendt til det østerrigske Hovedkvarter, der ogsaa fulgtes af en svensk Afsending, Bildt.

Den svenske Kronprins fulgte dog ikke Nordarmeens Marche længere end til Mühlhausen. Derfra vendte han sig mod Nord til Heiligenstadt og Göttingen, trak Svenskerne, der vare komne til Kassel med Bülow, samme Vej tillige med de russiske Korpser, saa kun Bülows Korps foreløbig forblev paa Vejen til Rhinen og Holland. Den 6. November begav Kronprinsen sig med sit Hovedkvarter til Hannover, hvor han til stor Forundring for Hertugen af Cambridge, der var ifærd med at organisere Landet, holdt et højtideligt Indtog i sin gamle Hovedstad, modtaget med Glæde og store Æresbevisninger af Befolkningen. Han etablerede dog sit Hovedkvarter denne Gang uden

for Byen, paa et Slot i nogen Afstand derfra, hvor han ordnede sit Korpses Kantonnements i disse Egne. Woronzoffs Korps anbragtes i hans Nærhed, Winzingeroles, der skulde virke med Bülow i Holland, foreløbig i Egnen om Bremen.

Hvad denne Diversion mod Nord betød, var der ingen, der var i Uvidenhed om. Carl Johan meldte Hovedkvarteret i Frankfurt, hvad han ogsaa kundgjorde for sine Underordnede, at han stod her for at passe paa Davout, der kunde faa i Sinde at trække sig tilbage til Frankrig eller angribe Bülows og Winzingeroles Korps. Men denne Melding var ikke ganske overensstemmende med Sandheden. Tværtimod. Han havde ved en hemmelig Tillidsmand henvendt sig til Davout og tilbudt ham fri Afmarch til Frankrig, samt Beskyttelse undervejs for hans Korps. Hans Opstilling mod Elben havde Danmark til Maal. Han kunde ikke opgive de Par Dagmarcher ind i Holsten, som Czaren havde nægtet ham Tilladelse til at gøre, men som han alligevel mente at kunne faa Lejlighed til at udføre, og som efter hans Mening vare ganske nødvendige, hvis den østerrigske Mægling skulde blive til Virkelighed.

Imidlertid havde hans Ophold her, borte fra Koalitionens almindelige Opgave, ogsaa en anden Grund, som maa omtales. Czarens Ord i Leipzig om, at Koalitionen nu vilde afsætte Napoleon og bruge ham (Carl Johan) til at mægle mellem Frankrig og Koalitionen, havde gjort et saadant Indtryk paa ham, at han lod de Muligheder, disse Ord oprullede for ham, faa Indflydelse paa sin Optræden. Han vidste ikke, om Czaren kunde sætte sin Villie med Hensyn til Frankrig igennem i Koalitionen; men der var ingen

Magt i denne, der var stemt for Carl Johans Forslag, at Koalitionens skulde standse ved Rhinen, dør ved en Proklamation kundgøre Frankrig sin Villie og saa overlade det til den franske Befolkning og den franske Stat at iværksætte, hvad der skulde ske. Østerrig og England (dettes Repræsentant i Koalitionens var Lord Aberdeen) vare vel stemte for en Standsning ved Rhinen, men kun for at forhandle med Napoleon om Fred. Hvis Napoleon ikke gik ind paa disse Forhandlinger, eller de ikke førte til noget Resultat, ønskede disse Magter en Invasion, og kom denne til Udførelse, var Napoleons Afsættelse et Resultat, som kunde forudses.

Men i samme Grad, der kunde blive Tale om en Mæglerrolle mellem Frankrig og Koalitionens, maatte det forekomme ham vigtigt ikke fra først af at være Deltager i den Invasion, som han alt tidligere havde meldt Czaren, at han ikke vilde være med til, men i Stedet for fremtræde som dens Modstander og tale Frankrigs Sag lige over for de Allierede, som han jo i Virkeligheden havde gjort det for Czaren allerede i Åbo. Det var med andre Ord det at gøre sig værdig til at være Mægler, der laa ham paa Hjerte. At han var bleven nødt til at kæmpe mod de Franske i deres Fjenders Række, havde altid pint ham. Vi erindre, hvorledes han søgte at bortforklare Brøden ved sin berømte Dagsbefaling i Oranienburg den 15. August. Senere havde han benyttet enhver Lejlighed til at komme sammen med Franskmand for at forklare dem, hvor god en Franskmand han var. Hver Gang der var gjort Fanger, havde han samlet de franske Officerer og holdt „Haranguer“ til dem, og i Leipzig havde han gennemstøvet Lazaretterne for at

standse ved de franske Saarede, yde dem Gaver og forsikre dem, at hans Hjerte var lige saa fransk som deres. Her i Hannover ønskede han intet hellere, end at Davout skulde modtage hans Tilbud om fri March til Frankrig. Han vilde da have modtaget de franske Tropper etappevis, med store Æresbevisninger og opsigtvækkende „Haranguer“, og han vilde have ført dem under svensk Beskyttelse og i fornødent Fald med Magt gennem de af Preusserne besatte Distrikter, som han i Virkeligheden gjorde under lignende Forhold i det følgende Aar i Belgien.

Hvis Davout var gaaet ind paa hans Tilbud, vilde Kronprinsen for det første have vundet den vigtige Stilling ved Hamburg, hvorved han vilde faa Holsten (og derved efter hans Mening ogsaa Norge) i sin Magt; dernæst vilde Davouts Soldater efter den Behandling, der var bleven dem til Del, have bragt hans Ry med sig til Frankrig, og endelig havde han faaet sig en Stilling ved Elben i Forening med Kommandoen over Nordarmeen, som meget let kunde have gjort ham til den vigtigste Mand i Europa i et givet Øjeblik.

Davout afslog imidlertid Carl Johans Tilbud eller rettere svarede ikke derpaa. De Luftkasteller, Kronprinsen havde bygget paa sin Plan, svandt hen. I Stedet for bragte G. Løvenhjelm ham fra det store Hovedkvarter de Allieredes Angrebsplan paa Frankrig tillige med Anmodning om at deltage i denne, altsaa forlade Hannover.

Carl Johan maatte nu tage Beslutning i den ene eller den anden Retning. Han kunde, selv om Davout ikke vilde forlade Hamburg, realisere en Del af det, hvorom hans Tanker havde drejet sig. Kunde han

ikke faa Hamburg i sin Magt, kunde han ved at angribe Fæstningen fra Hannover af blive Herre over Holsten. Thi saa snart hans Tropper i Hannover rykkede frem mod Harburg og Zollenspiker for at angribe Byen, maatte Davout fra Steckenitz-Floden skynde sig tilbage til Fæstningen for at forsvare den, og de Danske, som stod ved Steckenitz-Stillingsens nordlige Afsnit og i Lybæk, vilde da være ladte tilbage alene og derved være nødte til at vige for et Angreb fra Wallmodens til den Tid mere end dobbelt saa store Styrke. Carl Johan kunde altsaa, om end paa en mindre eklatant Maade, blive Herre ved Elben og i Holsten, og fik han ved denne Manøvre ikke Lejlighed til paa en offentlig Maade at lægge sine franske Sympatier for Dagen, saa undgik han dog at være mellem de Angribende i det odieuse Øjeblik, da de betraadte fransk Jord for at foretage en ny Invasion i hans Fædreland, og Czarens Skrivelse til ham med Operationsplanen vilde give ham Lejlighed til at vise sig som Modstander af dette Indfald i Frankrig og anbefale en anden Fremgangsmaade.

Men til de her fremsatte Grunde kom andre, der mere og mere fik Magt over ham; thi de Beretninger, som G. Løvenhjelm bragte, og de, som derefter — næsten hele November Maaned igennem — sendtes ham fra Carl Løvenhjelm, der var Sverigs Gesandt ved det russiske Hovedkvarter, ligesom Bildt var det ved det østerrigske, vare egnede til at øge hans Betæneligheder ved villieløs at underordne sig Koalitionens Bestemmelser. Napoleon modtog Forslaget om en Forhandling, og en Kongres i Mannheim blev besluttet. Men om alt dette fik Kronprinsen ingen officiel Underretning, skønt ingen Fredsforhandling maatte

begynde uden Sverigs Medvirkning, og blandt Forhandlingspunkterne, som opstilledes, var der intet om Sverigs Erhvervelse af Norge, medens der i det napoleonske Forhandlingsgrundlag stod, at „Danmark skulde beholde Norge“. Derimod var den østerrigske Mægling godkendt af alle Magter, og den gik ikke ud paa andet end en Afstaaelse af Trondhjem mod en Erstatning, som det endog var forudsat, at Kongen af Danmark kunde forkaste, hvis den ikke forekom ham tilfredsstillende. Om Afstaaelse af det øvrige Norge var der aldeles ikke Tale i Koalitionens. Alt dette maatte forstaaelig forekomme Carl Johan mere end mistænkeligt, og derfor besluttede han sig — det var i Dagene om den 13. Novbr. — til af egen Magtfuldkommenhed at foretage den Operation mod Elben og ind i Holsten, som vakte Europas Forbavselse, men som i højeste Grad forøgede hans Anseelse, saa mesterligt anlagt og udført den objektivt set var saavel i politisk som i militær Henseende, og saa lidet man havde ventet en saadan dristig og ansvarsfuld Optræden fra hans Side.

Dog vogtede han sig vel for straks offentligt at meddele, hvad han havde til Hensigt. Han spillede aldrig politisk med aabne Kort. Da han sendte G. Løvenhjelm tilbage til Koalitionens Hovedkvarter, angav han Maalet for den Operation, han nu begyndte, at være Hamburgs Erobring, skønt han slet ikke vilde tilføje Davout nogen Overlast, kun holde ham indesluttet i Fæstningen. Og da han sendte Wetterstedt selv til Czaren med de Bemærkninger, han havde at gøre mod de Allieredes Operationsplan og Indfald i Frankrig — men rigtignok ogsaa for maaske hemmeligt at faa Czarens Samtykke til hans nyeste Skridt

— selv da var det kun Hamburgs Erobring, der holdtes frem som Maalet, om han end i det Brev, Wetterstedt medførte, tilføjede, at han ved den Lejlighed maaske kunde tilføje de Danske et afgørende Hug¹).

Straks efter at have taget sin Beslutning lod Kronprinsen en danskfødt Mand, der stod i hannoveransk Tjeneste og af England var bleven attacheret hans Hovedkvarter, nemlig Kammerherre Hedemann, rejse uden om Holsten gennem Meklenburg til Slesvig for ved Landgreve Carl af Hessens Hjælp at komme til Kong Frederik, hvem han skulde erindre om, hvorledes den svenske Fordring om Norges Afstaaelse var formuleret. Han skulde gøre opmærksom paa, at Trondhjem Stift skulde afstaas straks og uden Vederlag, Resten af Norge ved Freden, men mod Vederlag. Men særlig skulde han gøre Kongen opmærksom paa, at Sverig i den sidste Tid havde vist den Moderation, at det vilde overlade Kongen Valget mellem at beholde det sydlige Norge eller at modtage Erstatning, saaledes at Sverig, hvis Kongen foretrak det første, vilde tage Erstatningen. Paa samme Tid, Kammerherre Hedemann tiltraadte sin Rejse, skrev Kronprinsen til Feltmarchal Essen ved den norske Grænse, der vedblev at staa under hans direkte Befaling, og bad ham, hvis der var Lejlighed dertil, at meddele Prins Christian Frederik i Norge, hvorledes han nu var ifærd med at arrangere sig med Danmark. Og efter Ordre skreves der ogsaa fra hans Stab til Essen, der atter sendte Breve til norske Mænd (men paa

¹) Korrespondancen med Czaren paa denne Tid findes i Schinkels minnen, mest i VII, 423—430, noget i bilagorna.

denne Tid ingen til Wedel), samt til Gøtamændene i Sverig, af hvilke Platen indtraf hos ham i Kiel. Men fremfor alt ordnede Kronprinsen paa samme Tid, dette skete, Operationens militære Iscenesættelse; alle preussiske Tropper, som befandt sig Vest for Elben, sendtes til Bülow, der gik til Holland, Winzingerodes russiske Korps, der stod ved Bremen, fik ogsaa den Bestemmelse at gaa til Holland, dog først paa nærmere Ordre. Et russisk Korps, Stroganoffs, sendtes til Harburg for at angribe Hamburg der fra, medens Woronzoffs Korps og Stedingks svenske, der stod i Egnen om Göttingen, ligeledes dirigeredes til Elben men østligere for at true Forbindelsen mellem Fæstningen og Steckenitz og for at kunne gaa ind i Lauenburg, naar de Franske forlod Stillingen ved nævnte Flod. Carl Johan havde næppe iværksat denne Begyndelse til sin Operations Virkeliggørelse, før han fra Carl Løvenhjelm i det russiske Hovedkvarter fik en oplivende Beretning, der gik ud paa, at Czarens Stemning mod ham var en saadan, at han næppe i noget Tilfælde vilde slaa Haanden af ham.

Hvis Carl Johan havde gjort sig Haab om at komme den østerrikske Mægling i Forkøbet, blev han dog skuffet. Kammerherre Hedemann, som mødte Hindringer overalt under sin besværlige Rejse, kom først 4. Decbr. til Landgrev Carl i Slesvig, og da var Mæglingen i Kjøbenhavn alt i fuld Gang. Den 15. November var en ung østerriksk Diplomat, Grev Bombelles, afrejst fra Frankfurt med en Instruktion, der var undertegnet af Metternich, men godkendt af Ruslands, Englands og Preussens Ministre. Greven var rejst incognito som en Købmand Frølich over Berlin og Rostock til Kjøbenhavn, hvor han alt den 27. Novbr. om Aftenen sammen med den østerrikske Gesandt

Lützow, der havde faaet den Bombelles givne Instruction tilsendt fra Metternich,¹⁾ indfandt sig hos Udenrigsminister Rosenkrantz.

Det østerrigske Sendebud, som kun var legitimeret ved et Brev fra Metternich til Rosenkrantz, meldte den danske Minister, at han var kommen for at hjælpe Regeringen til Fred med Koalitionen paa Vilkaar, som vare lempeligere end nogen som helst forhen stillede. De tre Magter, sagde han, som vare enige med Østerrig, vilde lige saa lidt som Wienerhoffet opfylde alle Carl Johans Ønsker. Kongen af Danmark skulde kun afstaa Trondhjem Stift. Naar han blot i Princippet gik ind paa en saadan Afstaaelse, vilde der øjeblikkelig indtræde Vaabenstilstand og begynde Fredsforhandlinger, under hvilke Østerrig vilde anvende al sin Umage for at skaffe Kongen den bedst mulige Erstatning for Thronhjem Stift og endvidere Garanti for Besiddelsen af det sydlige Norge.

Dette uventede Tilbud — blot Trondhjems Stift og mod Erstatning — kunde ikke andet end overraske Rosenkrantz.

Vel tiltalte hele den Maade ham ikke, hvorpaa dette blot mundtlige Forslag uden tilstrækkelige Garantier fremstilledes for ham af en underordnet diplomatisk Personlighed uden tillidvækkende Adfærd. Rosenkrantz var ogsaa fra første Stund af paa det rene med, at Trondhjems Stifts Afstaaelse, der opstilledes som ufravigelig Betingelse, ikke var udførlig. Maaske havde Kongen mere Ret til som norsk Konge at afstaa

¹⁾ Instruktionen er trykt i Christiania Vidensk. Selskabs Forhandling 1877 Nr. 12, hvor Dr. Yngvar Nielsen ogsaa gør Røde for den østerrigske Mægling.

Trondhjem end som Statsunionens Chef at afstaa det ene Kongerige, naar han da efter de senest akcepterede Statsprincipper gjorde Afstaaelsen afhængig af de norske Stænders Samtykke. Ogsaa var det muligt, at Christian Frederik ved sin overlegne Stilling i Norge kunde faa Stiftet overleveret til Sverig eller rømmet; men han ansaa det ikke for sandsynligt, at det sydlige Norge længe vilde kunne beholdes i Union med Danmark. Men Rosenkrantz mente, at hvis der virkelig var en Stemning hos den østerrigske Regering og de koaliserede Magter for at hjælpe Danmark mod Carl Johan, maatte den kunne benyttes, og han gik derfor Bombelles paa Klingen for at erfare, hvor meget paalideligt der var i det, han havde hørt.

Hvad Bombelles derefter ytrede denne Dag og Dagen efter, da han paa ny havde en Sammenkomst med Rosenkrantz, forbavsede denne mere og mere. Det østerrigske Sendebud erklærede sig bemyndiget til, saa snart Regeringen havde antaget Princippet om Trondhjems Afstaaelse, at skrive til Wallmoden, der var østerrigsk General — Fyrst Metternich var i Uvidenhed om, at Wallmoden nu var i engelsk Tjeneste og stod under Carl Johan —, og forsikrede, at Wallmoden, naar han havde faaet hans Brev, straks vilde sørge for, at Fjendtlighederne ophørte ved Elben. Og derefter vilde efter hans Udtalelse ogsaa Vaabenstilstanden indtræde til Søs; thi han havde et Brev fra den engelske Gesandt ved de forenede Hovedkvarterer, Lord Aberdeen, til Lord Castlereagh med sig, som han havde Ordre til at sende til London, saa snart Danmark var gaaet ind paa de Forslag, han bragte, og naar dette Brev var ankommet til London, vilde uopholdelig ogsaa Vaabenstilstanden med England

blive til en Kendsgerning. Hvad Fredsforhandlingerne angik, som derefter skulde begynde, oprullede han ogsaa et lyst Billede. Han havde Ordre til, hvis Danmark gik ind paa hans Forslag, at sende Sekretæren ved den østerrigske Legation i Kjøbenhavn, Foulon, til Sydtyskland for at melde Metternich den opnaaede Imødekommen, medens han selv skulde forblive i Kjøbenhavn for at lede Fredsforhandlingerne, der skulde paabegyndes, saa snart Instruktionerne derfor vare komne fra det store Hovedkvarter. Freden vilde derhos blive i alle Maader tilfredsstillende; han nævnte endog Flaadens Tilbagegivelse af England, ja selv Trondhjem Stifts Afstaaelse kunde maaske forebygges.

Allerede det, at der skulde forhandles om Erstatning og at Danmark kunde forkaste den foreslaaede, vilde skyde den virkelige Afstaaelse ud til et Tidspunkt, inden hvilket der kunde være sket meget, som kunde forandre Situationen, især hvis det forholdt sig saaledes, som Bombelles sagde, at de allierede Fyrster egentlig helst ønskede, at Kongen skulde beholde Norge ubeskaaret. Da Rosenkrantz indvendte, at Norge vilde modsætte sig Afstaaelsen af Trondhjem, udbrød Bombelles, at dette jo vilde være en Fordel, thi saa havde de Allierede et Paaskud til at undgaa den. Bombelles søgte i det hele, saaledes som Rosenkrantz forstod ham, at indgive os den Tro, at de Allierede vilde være glade, naar de fandt et eller andet Paaskud, der gjorde det umuligt at opfylde, hvad de havde lovet den svenske Kronprins.

Rosenkrantz forstod vel, at dette var Overdrivelser og Overtalelsesmidler, som Gesandten gjorde Brug af i sin Missions Tjeneste; men som sagt, han mente, at det uventede Tilbud, der var gjort os, ikke burde

Trondhjem end som Statsunionens Chef at afstaa det ene Kongerige, naar han da efter de senest akcepterede Statsprincipper gjorde Afstaaelsen afhængig af de norske Stænders Samtykke. Ogsaa var det muligt, at Christian Frederik ved sin overlegne Stilling i Norge kunde faa Stiftet overleveret til Sverig eller rømmet; men han ansaa det ikke for sandsynligt, at det sydlige Norge længe vilde kunne beholdes i Union med Danmark. Men Rosenkrantz mente, at hvis der virkelig var en Stemning hos den østerrigske Regering og de koaliserede Magter for at hjælpe Danmark mod Carl Johan, maatte den kunne benyttes, og han gik derfor Bombelles paa Klingen for at erfare, hvor meget paalideligt der var i det, han havde hørt.

Hvad Bombelles derefter ytrede denne Dag og Dagen efter, da han paa ny havde en Sammenkomst med Rosenkrantz, forbavsede denne mere og mere. Det østerrigske Sendebud erklærede sig bemyndiget til, saa snart Regeringen havde antaget Princippet om Trondhjems Afstaaelse, at skrive til Wallmoden, der var østerrigsk General — Fyrst Metternich var i Uvidenhed om, at Wallmoden nu var i engelsk Tjeneste og stod under Carl Johan —, og forsikrede, at Wallmoden, naar han havde faaet hans Brev, straks vilde sørge for, at Fjendtlighederne ophørte ved Elben. Og derefter vilde efter hans Udtalelse ogsaa Vaabenstilstanden indtræde til Søs; thi han havde et Brev fra den engelske Gesandt ved de forenede Hovedkvarterer, Lord Aberdeen, til Lord Castlereagh med sig, som han havde Ordre til at sende til London, saa snart Danmark var gaaet ind paa de Forslag, han bragte, og naar dette Brev var ankommet til London, vilde uopholdelig ogsaa Vaabenstilstanden med England

vises bort. Man kunde gaa ind paa Afsigelsen af den franske Alliance, paa Indtrædelsen i Koalitionen, og naar blot Nævnelser af Trondhjem Stift kunde undgaas, naar man i Stedet for kunde sætte en Grænse-regulering med Sverig eller bruge andre lidt mere imødekommende Udtryk, mente han, man kunde give sig de ønskede Forhandlinger i Vold, for at komme ud af den nuværende Situation. Tilstanden i Danmark var nemlig i dette Øjeblik helt fortvivlet. Al Kommando og Orden var ved at ophøre i Riget, der syntes at skulle falde fra hinanden. I det egentlige Kongerige var den forbedrede Stilling, som man havde ventet sig af Pengeordningen, fuldkommen bristet; Regeringen havde brugt de Millioner, den havde haabet at redde for sig selv ved Forandringen; men Finanserne og Pengetilstanden blev mangefold værre, end den havde været i de værste Tider før Forandringen, og Samfundsordenen berørtes paa den betænkeligste Maade deraf. Minister C. D. Reventlow forlangte sin Afsked, fordi han ikke vilde dele Ansvar med Regeringen; Schimmelmänn mente Kongen at maatte afskedige. Efter denne Afgang fandtes der kun to Statsministre tilbage foruden Hertug Frederik Christian af Augustenborg, som ingen regnede med, da han levede borte fra Regeringen, nemlig Rosenkrantz og Frederik Moltke. Kongen udnævnte da paa denne Tid tre nye Statsministre, nemlig Kaas, Mösting og Joachim Godske Moltke. Men hvad betød nye Ministre under Forhold, hvor deres Mening aldrig hørtes. Politisk var Riget med en Hær, der ikke kunde lønnes eller rustes, i Krig med alle Europas større Magter, alene med Undtagelse af Østerrig; men den østerrigske Legation i

Kjøbenhavn havde Ordre til at forlade Riget med Bombelles, hvis det Forslag, han bragte, ikke antoges.

Til disse Tilstande i det danske Kongerige viste der sig derhos paa denne Tid betænkelige Oprørstegn i Hertugdømmerne, ikke blot mellem Embedsmænd og i Befolkningen, der sluttede sig til den tyske Frihedsbevægelse, men endog i Hæren, hvor ildevarslenende Optrin mod Alliancen med de Franske fandt Sted.

Trods disse fortvivlede Forhold vilde Kong Frederik imidlertid hverken svigte Forbindelsen med Frankrig eller høre Tale om Afstaaelse af nogen Del af Norge. Da Rosenkrantz meldte ham, hvad den østerrigske Udsending havde bragt, og nævnte Afstaaelsen af Trondhjem, vendte Kongen ham Ryggen. Der var en særlig Omstændighed, som bevirkede, at Kongen ikke vilde høre Tale om noget Brud med Frankrig, nemlig at hans Tropper stod i Felten med disse. Han var i højeste Grad indigneret over, at Sachserne og Bajrerne midt under Kampen havde vendt sig mod deres Vaabenfæller; han forsikrede, at slig forræderisk Opførsel ikke skulde finde Sted her hjemme.

Det var den 29. November, at en foreløbig Beslutning skulde træffes angaaende Bombelles' Sendelse. Gesandterne, baade Bombelles og Lützow, havde indtrængende bedt om en Audiens, og Rosenkrantz havde overleveret Kongen en Mængde Beretninger fra Bernstorff i Wien, Beretninger, som vel stammede fra en ældre Tid, fra den Tid, han havde været ved Kongressen i Prag, men som paa det nøjeste stadfæstede Rigtigheden af, hvad Bombelles havde sagt om de Allieredes Stemning mod Carl Johan. Man var meget spændt paa Kongens Afgørelse; thi Bombelles havde ikke undladt at benytte alle de Midler, der syntes

ham skikkede til at vinde Stemning for Forslaget. Han havde søgt at faa Kongens Adjutanter i Tale, hvilket dog ikke lykkedes ham. Derimod fik han Held til at faa indflydelsesrige Børs- og Handelsmænd nogle Ord tilhviskede om Missionens Hensigt. Pludselig gennemstrømmedes Byen af Rygter om en Gesandt, der var kommen for at byde Fred med England, blot paa den Betingelse, at vi forlod det franske Parti. Papirerne paa Børsen steg den Dag, og hele Byen antog pludselig som et helt nyt Fysiognomi.

Men den 30. November om Morgenen modtog Rosenkrantz fra Kongen et Brev, i hvilket han meldte, at han havde gennemgaaet alle Bernstorffs Papirer; men da det hele drejede sig om at afsige Alliancen med de Franske og afstaa Trondhjem, hvad han hverken kunde eller vilde gaa ind paa, bad han Rosenkrantz at sige Gesandterne, at han ikke kunde afstaa noget af sine Stater, da det stred mod Kongeloven, og at Norge altid havde været ham et tro Rige, som han ikke kunde forlade; han bad dog tillige Rosenkrantz om at udtrykke for Gesandterne den Erkendtlighed, han følte for Kejser Frantz, der altid skulde forblive hans Ven, og at meddele dem, at, selv om den østerrikske Legation kaldtes bort fra Kjøbenhavn, skulde Bernstorff forblive ved det østerrikske Hof og være beredt til at møde ved enhver Fredskongres, der maatte finde Sted.

Denne Gang lystrede Rosenkrantz dog ikke blindt den Ordre, han fik. Han bønfaaldt Kongen om at maatte opsætte Afgivelsen af den nævnte Erklæring, til han havde opnaaet den Audiens, som han søgte om. I den Audiens, der bevilgedes ham samme Aften, og i hvilken han saa indtrængende, han formaaede,

anbefalede, at den østerrigske Mægling ikke afvistes, lagde han ogsaa Kongen paa Hjerte, hvor vigtigt det vilde være, om Kongen i denne saa afgørende Sag vilde høre ogsaa sine øvrige Statsmænds Mening. Og Ministeren maa have talt sin Sag meget varmt; thi den følgende Dag, d. 1. Decbr., modtog han et Brev, hvori Kongen meddelte ham, at han havde besluttet at forsamle et Raad, for hvilket Rosenkrantz skulde forelægge hele Sagen om de Fordringer, der vare stillede.

Dette Raad, de saakaldte tro Mænds Raad, var det første, som Kongen efter sin Tronbestigelse i 1808 samlede i Anledning af Rigets højeste Regeringsanliggender. Det var derfor en Begivenhed. Det tilsagdes til Møde den 3. Decbr., rimeligvis af Kongens Kabinetssekretær, og bestod af de i Kjøbenhavn tilstedeværende afgaaende og tilstrædende Ministre, desuden af nogle Kollegiechefer samt enkelte andre betroede Mænd, som Colbjørnsen og Ove Malling.¹⁾

I dette Raad, der var samlet om Kongen, fremstillede Rosenkrantz Sagen om den østerrigske Mægling, hvorefter Medlemmerne enkeltvis udtalte deres Mening om, hvad der burde gøres. De høje, bureaukratiske Embedsmænd, for hvilke Situationen var saa ny, gik næsten alle ind paa Kongens Synsmaade. Flertallet i Raadet vilde ikke afstaa Trondhjem Stift, ej heller afsige den franske Alliance, i alt Fald ikke uden at denne Afsigelse kunde ske loyalt, med Napoleons Samtykke og paa venskabelig Maade. Derimod gik de

¹⁾ Se Aage Friis: Nye Aktstykker vedrørende de politiske Forhandlinger i Kjøbenhavn i Decbr. 1813 og Kielerfreden 1814 (Aftryk af danske Magasin, V Række, 4. Bind).

for saa vidt ind paa Rosenkrantz's Idé, som de mente, at Fredsforhandlingerne kunde begynde, naar der gaves Garantier for, at Østerrig vilde optage alvorlige Forhandlinger, hvilke saa dog efter den almindelige Mening burde ledes af Christian Bernstorff og foregaa i det østerrigske Hovedkvarter.

Rosenkrantz var ikke tilfreds med Resultatet, som forelaa. Han fandt det ogsaa noget betænkeligt, at de, som ikke bortviste Tanken om at gaa ind paa Trondhjems Afstaaelse, om end uden Nævnelse af Stiftets Navn, gik ud fra den Forudsætning, at Trondhjem i Virkeligheden ikke skulde afstaa. Han vidste helt vel, at Sverig ikke i den nærmeste Fremtid vilde være i Stand til at tage Norge eller nogen Del deraf, og han manglede ikke Sympati for de Planer, som var oppe, om at Norge skulde hindre Rigets Afstaaelse til Sverig, selv om Regeringen i Kjøbenhavn saa sig nødt til at gaa ind paa en saadan Afstaaelse. Disse Planer dyrkedes endnu. Man erindrer saaledes General Kardorff's Indstilling paa denne Tid¹⁾ og det noget kejtede Forsøg, der omtrent samtidig gjordes i Norge paa at udraabe Christian Frederik til Konge.²⁾ Rosenkrantz var sig ogsaa bevidst, at man ved at forkaste Erstatningen for Trondhjem kunde tilintetgøre Traktatens Virkning.

Men han gjorde i sit Indledningsforedrag opmærksom paa det mislige herved; thi hindrede man Traktatens Fuldbgyrdelse, hindrede man let med det samme Freden med de Allierede. Han mente derfor, at, gik man ind paa Princippet om Afstaaelsen af en Del af Norge, maatte man være betænkt paa at afstaa den

¹⁾ Kampen om Norge I, 395. ²⁾ Aall. 2. Udg. 321.

virkeligt, og kun sætte sit Haab til, at den senere vilde kunne tages tilbage, eller at Sverig ikke vilde kunne hævde Besiddelsen længe. Det samme mente Schimmelmänn og nogle enkelte til; men denne Tanke kunde hverken Kongen eller Flertallet af Medlemmerne gøre til sin, saa meget mindre, som Rosenkrantz selv var vis paa, at en alvorlig Afstaaelse af norsk Land maatte sætte Norge i Oprørstilstand.

Rosenkrantz var derfor i højst fortrædeligt Lune, da han Morgenens efter Raadsmødet overvejede, hvad Svar der kunde gives paa det østerrikske Tilbud. Men saa kom pludselig og overraskende, samt i højeste Grad alarmerende den Efterretning til Kjøbenhavn, at Davout havde forladt Steckenitz Stillingen for at trække sig ind i Hamburg, saa at de Danske, som paa samme Tid ophørte at faa Penge fra de Franske, vare overladte til deres egen Skæbne. Øjeblikkelig skrev Kongen til Prinsen af Hessen, at han maatte holde sig beredt til et Tilbagetog, der skulde gaa til Rendsborg og derfra til Kolding, men at han allerførst skulde søge at opnaa en Vaabenstilstand med Wallmoden, som stod lige over for ham, og at han, hvis de Franske ikke vilde være med i denne, skulde slutte den alligevel.

Hensynet til Frankrig havde nu ikke den samme Vægt som tidligere. Davout havde selv brudt Forbindelsen med Danmark, og da Efterretningerne fra Holsten nu Dag for Dag bleve mere truende, idet man fik Bud om, at Carl Johan med sine svenske og russiske Tropper var gaaet over Elben ind i Lauenburg, blev det klart for alle, at man ikke turde forkaste den Hjælp fra Østerriks Side, som syntes den eneste mulige Redning for Danmark.

De tro Mænds Raad samledes da atter d. 6. Decbr. og denne Gang var det alles Mening, at man nødvendigvis helt maatte give sig Østerrig i Vold, saa man maatte antage dets Forslag pure og uden Betingelser. Men paa samme Tid kom man ind paa Tanken om at lade Norge modarbejde Afstaaelsens Iværksættelse. Thi de østerrigske Gesandter vare jo selv fremkomne med denne Tanke, og Rosenkrantz meldte Kongen denne Dag, at Bombelles havde sagt ham, at Kongen blot havde at afstaa, da det var Kronprinsens Sag og ingen andens at faa det afstaaede i sin Besiddelse, samt at Bombelles endog havde tilføjet, at dersom Indbyggerne i Norge modsatte sig Afstaaelsen, var det saa meget bedre.¹⁾ De østerrigske Forslag bleve da nu modtagne, men under den udtrykkelige, hemmelige Forudsætning, at Afstaaelsen vilde blive hindret fra norsk Side, hvorfor Kongen skrev til Prins Christian Frederik, hvad vi alt have berettet i det foregaaende.

Glæden blev nu stor i Kjøbenhavn. Østerrigerne vare tilfredsstillede. Legationssekretæren Foulon afgik til det store Hovedkvarter i Sydtyskland med et Brev fra Kongen til Kejser Frantz og med et af Grev Lützow i 6 Punkter affattet Resumé af, hvad Kongen var gaaet ind paa. Bombelles skrev ikke blot det lovede Brev til Wallmoden, hvilket Foulon fik med sig for at besørge undervejs ved den holstenske Grænse, men han afsendte ogsaa paa et dansk Parlementærfartøj Brevet fra Lord Aberdeen til Lord Castlereagh og anbefalede den østerrigske Gesandt Wessenberg i London, som skulde aflevere Brevet paa rette Sted,

¹⁾ Aage Friis de nævnte „Nye Aktstykker“ S. 44.

at anvende al sin Flid paa at faa Fjendtlighederne til Søs standsede saa hurtig som muligt.

Alt var nu lutter Tilfredshed i Kjøbenhavn. Kongen satte i den Grad Lid til Østerrigernes Forsikringer om, at alt var klappet og klart, at han lod Landgreve Carl af Hessen contramandere nogle Troppeindkaldelser, som han med prisværdig Konduite egenmægtig havde befalet i Slesvig og Jylland, dengang han fik Kundskab om, at et Tilbagetog af Prinsen af Hessens Korps stod for Døren. Ja Kongen gik saa vidt, at han standsede hele Provideringen paa Norge, der var i god Gang, fordi han var vis paa, at der vilde komme Fred paa Havet, og regelmæssig Handel og Søfart atter skulde begynde.

Nogle Dage efter Foulons Afrejse kom der Bud om, at Wallmoden var begyndt at rykke ind i det sydlige Holsten, men det foruroligede ikke nogen; det var jo tydeligt, at Foulon ikke kunde være kommen derned endnu. Bombelles forsikrede, at de Grænsestrækninger, som muligvis kunde blive okkuperede inden Foulons Ankomst, vilde blive rømmede, saa snart Brevet til Wallmoden var kommet ham i Hænde. Han skrev dog for Forsigtigheds Skyld et nyt Brev til den østerrigske General, hvilket besørgedes til Holsten af en dansk Kurer. Frederik VI tilbagekaldte dog — ogsaa af Forsigtighed — sin Ordre til Landgreve Carl om Standsningen af Troppeindkaldelserne.

Nogle Dage gik der igen, uden at man — mærkeligt nok — hørte noget fra Holsten. Men saa kom der pludselig Melding om, at Foulon var kommen til Wallmodens Forposter, og at den der kommanderende General Dørnberg havde anerkendt Vaabenstilstanden og straks trukket sine Forposter ind. Rosenkrantz

som tværs igennem Kosaksværmene i Holsten ilede mod Nord, fra at komme ind i Fæstningen.

Wallmoden naaede Ejderen med sit Korps, inden det danske Korps var naaet saa højt op, og han sendte General Dørnberg over Broen ved Kluvensick til Sehested, for derfra at observere Egnen i Øst og Nord for Ejderkanalen.

Det danske Korps var saaledes ved at nærme sig den „cul de sac“, som Carl Johan (det er hans egne Ord) havde tiltænkt det, og det kom til at naa den i en noget overanstrengt og opløst Tilstand. Den svenske Kronprins havde nemlig efter Lybæks Befrielse, som det hed, inden han begav sig til Segeberg, hvor han vilde hen for at komme Operationerne nærmere, sendt General Skødebrand ud til Forfølgelse ad Kielvejen. Denne rastløse, lige saa tapre som dristige General, vi have truffet saa ofte paa den politiske Arena i Sverig, havde den svenske Kavaleribrigade med sig, 16 Eskadroner stærk. Han naar Frederik af Hessens Korps ved Bornhoved, hvor hele dets Gros er samlet bag og i Byen, medens Lallemands lette Brigade er i Færd med at passere ind i Byen ad den med høje Gærder paa begge Sider omgivne Vej, der dannede et langt Defilé ind til Byen. Skødebrand oppebier det Øjeblik, da alle Tropperne — ogsaa det danske Rytteri — ere komne ind i Defileet, og kun de to polske Eskadroner endnu ere udenfor; da styrter hele den kamplystne Rytterskare, navnlig de mørnerske og skaanske Husarer, med en Bravour og Hensynsløshed, som søger sin Lige, ind paa de til den franske Hær hørende polske Lansenerer. Disse opløses og komme i Flugt, dels ind i Defileet, hvor de Danske nødes til at gøre Front mod dem, dels udenom paa

begge Sider af Defleet; men Svenskerne følge efter, baade ind i Defleet, hvor alle, Venner og Fjender, snart kom til at danne en eneste kompakt, hujende Masse, der hverken kunde komme frem eller tilbage, og udenom til begge Sider, hvor de til Sikkerhed opstillede Fodfolksafdelinger, der dannede Karréer, delvis redes overende. Forvirringen stiger, da nye, hidtil ikke anvendte Eskadroner komme til og fra Siderne i uimodstaaeligt Løb endog komme ind i det indre af Byen, spredende Skræk og Forvirring om sig.

Selvfølgeelig kostede dette hensynsløse Angreb Skølgebrand store Tab. Til sidst var det Svenskerne, der kom til kort; thi under hvilken som helst Panik er der altid nogle, der ikke tabe Hovedet. Tilbagetoget blev slemt for de svenske Eskadroner; de kunde først samles og ordnes langt Syd for det Sted, hvorfra de vare gaaede frem til Angreb.

Men Skølgebrand havde opnaaet at ryste Frederik af Hessens Korps, der ikke den Dag kom til Ro igen. Marchen over Prætz til Kiel fortsattes i halvt opløst Tilstand, og de polske Eskadroner bragte under deres Flugt Paniken helt op til Ejderen, ja over den, saa store Proviantkolonner, som vare undervejs for at føre Levnedsmidler til Prinsens Korps, bragtes til at at vende om og fly tilbage.

Prins Frederik af Hessen blev selv berørt af Paniken. Han kom i modløs Tilstand til Kiel og meldte med rystende Haand Kongen sin bedrøvelige Stilling. Dog var det ikke alene denne, der bevirkede, at han sendte sin Stabschef Major Carl Bardenfleth til Fjenden for at bede om en Vaabenhvile. Han havde før Kampen tænkt paa en saadan. Han mente, at den begyndte Kamp, om hvis Natur og Hensigt han ingen

rigtig Besked havde, foreløbig maatte standse ved Ejderen, og at han kunde forblive i Dorfgarten-Stillingen ved Kiel, der var som en Forstilling til Ejderstillingen i det hele. Han skikkede derfor Bardenfleth til Svenskerne i Omegnen af Bornhoved med et Forslag om en saadan foreløbig rent militær Vaabenhvile paa 10 Dage. Dagen efter, da han af sin Fader, Landgreven af Hessen, var bleven oplyst om, hvad der var foregaaet i Kjøbenhavn, og at Kongen havde billiget og befalet, at der indtraadte Stilstand i Holsten, sendte han derhos et nyt Brev afsted, denne Gang adresseret til Kronprinsen af Sverig, som han havde hørt var den Højstbefalende i Holsten. I dette Brev meddelte han, hvad han havde hørt af sin Fader, med den Tilføjelse, at han af den Grund betragtede sig som bemyndiget til at høre, hvad Kronprinsen vilde foreslaa.

Der kom dog intet Udbytte ud af disse Sendelser. Sköldebrand vilde ikke lade Bardenfleth komme ind gennem de svenske Forposter. Stabschefen maatte nøjes med at aflevere Brevet, han bragte, til disse. Samme Skæbne timedes det næste Brev. Prinsen maatte derfor opgive Kiel og gaa over Kanalen. Den 9de kamperede han med sit Korps i Egnen om Gettorf midt imellem Eckernförde og Kiel. Han var da omgivet af fjendtlige Tropper til alle Sider, saa han var afspærret baade fra Slesvig, Rendsborg og Kiel. Han var nødt til at bane sig Vej med Magt, hvor han saa vilde hen.

Da var det, at Prinsen besluttede at gaa til Rendsborg, og den 10. begav han sig med hele sit Korps ad en Vej, der ikke var kendt af de fjendtlige Officerer, fordi den ikke fandtes angivet paa Datidens

Kort, til Sehested, der var Forbindelsespunktet mellem Wallmodens Tropper Nord og Syd for Ejderen. Her slog han sig i en brilliant Affære, der fortjener al den Anerkendelse, der er ydet den, gennem det Wallmodenske Korps og rykkede om Aftenen ind i Rendsborg med hele sit Korps, dets Træn samt et ikke helt ringe Bytte, 2 bespændte Kanoner og en 600 Fanger, deriblandt en tysk Prins og en Snos Wallmodenske Officerer.

Om disse Tildragelser fik man ikke i Kjøbenhavn tilforladelig Kundskab før den 16. December, og de havde da ingen anden Virkning end i høj Grad at forøge Spændingen. De østerrigske Gesandter paa-stod, at de intet forandrede i Situationen. Det skete bekræftede kun, hvad man af et Brev fra Wallmoden havde faaet at vide, at det ikke var denne men Carl Johan, der kommanderede i Holsten, og skønt dette var en Kendsgerning, der kunde faa de videst rækkende Følger, kunde man dog ikke drage nogen Slutning, før man havde erfaret, hvorledes han stillede sig til den opnaaede Overenskomst. Gesandterne vilde ikke opgive deres Haab, men søge Oplysning hos den østerrigske Gesandt ved Carl Johans Hovedkvarter, Grev Neipperg. To Dage efter, den 18. December, fandt de endog, at alt gik godt; thi da fik Kongen Bud om, at der var sluttet en Vaabenhvile i Holsten, som efter deres Mening aabenbart var sluttet med den i Kjøbenhavn besluttede Vaabenstilstand for Øje.

Dette var heller ikke helt galt; hvad der var foregaaet i Holsten, var følgende:

Carl Johan havde i Segeberg, hvor han, som vi vide, havde begivet sig hen for at følge Operationerne, faaet Kundskab om Kongens Overenskomst med Øster-

rig. Det var fra Landgreve Carl, han fik den. Kongen havde nemlig anmodet sin Svigerfader om at meddele General Wallmoden i Holsten, hvad der var foregaaet. Landgreven benyttede til dette Hverv ingen ringere end Carl Johans egen Tillidsmand, Kammerherre Hedemann, der ikke var kommen til Kjøbenhavn, hvor han skulde hen i Kronprinsens Ærinde, men opholdt sig hos Landgreven, ventende paa Pas til Hovedstaden. Han lod sig bevæge af Landgreven til at paatage sig det nævnte Ærinde og begav sig til Kiel, da han ikke undervejs havde faaet Underretning om Wallmodens Adresse, men da han her hørte, at Carl Johan var Højstkommanderende i Holsten og ventedes til Segeberg, kørte han straks derhen. Kronprinsen blev meget glad ved, hvad han hørte, baade om det, der skulde siges Wallmoden, og hvad han hørte om Forholdene i Kiel, men han sagde, han ikke var til Sinds at slutte nogen Vaabenstilstand, uden paa den Betingelse, at Holsten og Slesvig til Flensborg inkl. overlodes ham, og at Fredsforhandlingerne saa straks begyndte paa et andet Grundlag, end det østerrigske, thi til den nuværende Situation svarede intet andet Vilkaar end hele Norges Afstaaelse.

Kronprinsen var kry paa det. Han ventede, at Frederik af Hessen vilde strække Gevær eller politisk kapitulere, og at Rendsborg vilde overgive sig; han havde disponeret Tropper ud til Fuldførelse af disse Opgaver ikke blot til Prinsen af Hessens Indeslutning og til Rendsborgs Indtagelse, men ogsaa til Glückstadts Cernerung. Han modtog derfor med Glæde det sidste af Prinsen af Hessen alt omtalte Brev, i hvilket denne erklærede sig bemyndiget til at høre, hvad Kronprinsen vilde foreslaa. Han sendte ham straks et Svar, hvori han for-

klarede, hvad Traktaterne havde sikret Sverig, og begav sig frem til Neumünster for at være ved Haanden ved det, der nu vilde foregaa. Men her erfarede han til sin store Overraskelse, at Frederik af Hessen var kommen ud af sin Klemme og havde kastet sig ind i Rendsborg Fæstning, hvorved baade Prinsen og Fæstningen i den nærmeste Tid blev i Stand til at trodse Kronprinsens Efterstræbelser.

Carl Johan saa nu sine Forhaabninger om Overrumpling tilintetgjorte, men han ønskede ikke, at dette skulde ses for tydeligt. Som der var Stemning mod Indfaldet i Holsten hos de allierede Magter, var der det ogsaa hos disse Magters Tropper. Woronzoff havde ikke Lyst til at bruge sine russiske Tropper til andet, end til Hamburgs Indesluttelse. Bennigsen tøvede med at følge hans Bud om at komme til Elben, et preussisk Korps, han vilde have til sig, nægtede rent ud Lydighed, indtil det havde hørt sin egen, den preussiske Regerings Mening om Kronprinsens Ønske.

Han fandt det derfor raadeligt, da Prinsen af Hessen paa ny anmodede om en helt militær Vaabenhvile, indtil en Diplomat var kommen fra Regeringen i Kjøbenhavn for at aftale en formelig Vaabenstilstand, at tage hele Sagen som en Sukces, hvad det i Virkeligheden ogsaa var. Han meddelte sit Korps og dem, han ellers stod i Berøring med, at Prinsen af Hessen som ved et Mirakel var kommen ind i Rendsborg Fæstning, men at Kongen af Danmark var gaaet ind paa Trondhjems Afstaaelse, at hans Tropper havde bedt om Vaabenhvile, og at baade Lyhæk og hele Holsten var faldet i de Allieredes Magt; Korpset vilde kun behøve at opholde sig en kort Tid endnu i Holsten; alt vilde arrangeres med Danmark, og inden 1. Januar

vilde Korpset være paa March til Rhinen, forenet med et dansk Kontingent.

Carl Johan sluttede nu en Konvention om Vaabenhvile med Frederik af Hessen; den blev forhandlet af det svenske Korpses Stabschef, General Björnsterna, og Frederik af Hessens Stabschef, Major Carl Bardenfleth, og den kom til at vare til den 29. Decbr. Midnat. Carl Johan begav sig dernæst med sit store Hovedkvarter til Kiel, og han havde opnaaet en Stilling, der var i Sandhed imponerende nok. Denne Stilling blev helt offensiv. Tettenborn, som havde gjort sig til Herre over Terrænet ved Ejderens Udløb i Vest, hvor han havde overrumplet og indtaget Wollerwick Skansen, bevogtede med sine Kosakker Grænsen mod Nord, der gik fra Husum til Sydkanten af Slesvig By, paa den sidste Del sammen med Wallmodens Tropper, der kamperede østligere lige til Eckernförde, hvor Wallmoden havde sit Korpskvarter. Den svenske Hovedstyrke placeredes bag Ejderen mellem Rendsborg og Kiel. Rendsborg Fæstning cerneredes helt rindt, medens de behørige Portioner og Rationer til Besætningens Behov Nord fra førtes ind i Fæstningen under svensk Kontrol.

I Kjøbenhavn vakte denne Situation stigende Betænkeligheder, skønt Østerrigerne endnu ikke vilde opgive deres Forhaabninger. Rosenkrantz mente, at Kongen dog nu maatte begynde at samle et Reservekorps, hvis Plads efter hans Mening passende kunde være Fyn, og Kongen gik ind derpaa. Men først og fremmest maatte en Diplomat sendes ned for at faa den Vaabenstilstand affattet, som Prinsen af Hessen havde meddelt Carl Johan, at Regeringen vilde afslutte. Der var Anledning dertil, først fordi Prinsen

...ile-Konvention ikke gjaldt længere
...ecbr., til hvilken Tid Fonlon umulig
...bage fra Hovedkvarteret i Sydeuropa,
...der i Konventionen var kommen til at
... Johan, eftersom Prinsen af Hessen ikke
...overlade ham Glückstadt og Frederiksort,
...have Lov til at tage disse Fæstninger under
...hvilken, hvis han kunde. Til at overtage denne
...andling valgte man Kammerherre Bourke, der var
...hjem fra Spanien, hvor han havde været Ge-
...andt, og nu laa ledig i Kjøbenhavn. Men man fik
...den østerrigske Gesandt, Bombelles, til at ledsage
...ham; thi denne længtes efter at erfare, hvorledes det
...egentlig stod sig til i Carl Johans Hovedkvarter, og
...om han vilde tilstaa en Vaabenstilstand saa længe, ind-
...til Foulon kunde komme tilbage.

Samme Dag, de to Gesandter begav sig paa Rejse
til Kiel, d. 20. Decbr., begyndte Frederik VI. Opstil-
lingen af det Korps paa Fyn, Rosenkrantz havde anbe-
falet. Det var selvfølgelig ikke Hensigten at tilveje-
bringe et offensivt Krigskorps; der vilde ingen Mening
være i at angribe de Allieredes Tropper, som dækkede
de Svenske i Holsten, selv om Tettenborns og Wall-
modens Tropper efter Vaabenstilstandens Slutning
trængte op i Slesvig. Kongen havde jo tilbudt For-
bund med disse Tropper og havde faaet et foreløbigt
Tilsagn om Fred med dem. Der kunde, som Frede-
rik VI. bekendtgjorde, ikke blive Tale om virkelig
Krig, før enten de Allierede trak sig bort fra Sven-
skerne, eller disse kom frem af deres Skjul. Opstil-
lingen paa Fyn, hvor der i det hele kun ankom en
halv Snes Tusinde Mand, havde kun til Maal at skaffe
Tropper til Stede paa det Sted, hvor der skulde for-

handles om Krig og Fred, og hvor der maatte være Tropper til at markere Grænser og Parter. De Rustninger, som Kongen begyndte, vare i Slesvig og Jylland af rent defensiv og kordonmæssig Natur, saaledes som vi kende dem fra Kongens tidligere Rustninger. Han vilde kun have offensivt Indfald fra Norge i Sverig. Saa snart han kom ind paa Rustninger, befandt han sig nemlig paa sit tidligere Grundlag som Monarkiets Chef. Han befalede Christian Frederik i Norge at indkalde Hæren der oppe og angribe. Og Prinsen lystrede denne Gang, idet han ikke blot indkaldte Tropperne og foretog Koncentrationer, men i Virkeligheden gjorde et lille Indfald i Sverig for at vise Norges Villie til at staa Danmark ved Siden. Dette Indfald var rigtignok saa diminutivt, at ingen lagde Mærke til det.

Det følger dog af sig selv, at de kongelige Rustningers Natur ikke behagede de holstenske, fra den store Krig tilbagevendte, sejrbevidste Tropper, som havde kastet sig ind i Rendsborg Fæstning og ikke i Længden kunde holde sig der uden Undsætning. Deres Førere gik ud fra, at Kongen skulde samle sin Hær, rykke ned og forene sig med dem. De saa i deres Tanker store Resultater, hvis dette skete; thi Svenskerne i Holsten vare færre, end man troede, og Wallmodens og Tettenborns Tropper maatte den danske Hær kunne overvinde, som Prinsen af Hessens Korps havde gjort det. De vare visse paa, at Syd fra ingen Russere eller Preussere vilde komme Svenskerne til Undsætning, og forenede med Kongens Tropper vilde Tropperne i Rendsborg kunne holde ikke blot Fæstningen, men Ejder-Stillingen, indtil Carl Johan af de Allierede kaldtes tilbage, hvorimod Rendsborg nødven-

digvis af Mangel paa tilstrækkelig Proviant maatte falde, hvis den ingen Undsætning fik, og i saa Fald ikke blot Fæstningen, men begge Hertugdømmerne for evig vilde være tabte for Danmark. Der opstod i Rendsborg paa Grund af de her beskrevne Forhold en med personlig Haan blandet, overordentlig lidenskabelig Misstemning mod den kongelige Krigsledelse, da det blev bestemt i Kjøbenhavn, at de danske Tropper i Slesvig skulde være trukne tilbage til Haderslev inden Vaabenstilstandens Udløb, og at selv de Tropper, som Landgreve Carl af Hessen havde samlet ved Flensborg for at række Korpset i Rendsborg Haanden, naar Vaabenstilstandens Udløb nærmede sig, skulde følge samme Bud. Denne Misstemning naaede en Højde, som gik ud over alle Grænser, hvorom de Bardenflethske Breve — det er de af Prinsens Stabschef conciperede Breve, som ved Vaabenstilstandens Udløb med Prinsens Underskrift sendtes Kongen paa Fyn — bære tilstrækkelig Vidne. Og man vil ikke kunne nægte, at de militære Foranstaltninger, som Kongen satte i Værk, da han een Gang var kommen ind paa Rustninger, og han som sædvanlig fandt Lise for alle Bekymringer ved at fordybe sig deri, i mange Retninger indbød til at fremkalde Rendsborg-Officerernes forøgede Spot. Saaledes vilde han oprette et jydsk Kosakkorps, der kunde modstaa de virkelige Kosakker, hvis de trængte ind i Nørrejylland; det skulde bestaa af alle kraftige jydske Karle paa Bønderheste med Høtyve eller Pigge i Stedet for Lanser og med et Hugvaaben, som Kongen vilde se at skaffe dem i et Sejlgarns Reb om Livet.

Dog vi skulle ikke beskæftige os videre end sket med Frederik VI's velmente, men i 1814 af den offent-

handles om Krig og Fred, og hvor der maatte være Tropper til at markere Grænser og Parter. De Rustninger, som Kongen begyndte, vare i Slesvig og Jylland af rent defensiv og kordonmæssig Natur, saaledes som vi kende dem fra Kongens tidligere Rustninger. Han vilde kun have offensivt Indfald fra Norge i Sverige. Saa snart han kom ind paa Rustninger, befandt han sig nemlig paa sit tidligere Grundlag som Monarkiets Chef. Han befalede Christian Frederik i Norge at indkalde Hæren der oppe og angribe. Og Prinsen lystrede denne Gang, idet han ikke blot indkaldte Tropperne og foretog Koncentrationer, men i Virkeligheden gjorde et lille Indfald i Sverige for at vise Norges Villie til at staa Danmark ved Siden. Dette Indfald var rigtignok saa diminutivt, at ingen lagde Mærke til det.

Det følger dog af sig selv, at de kongelige Rustningers Natur ikke behagede de holstenske, fra den store Krig tilbagevendte, sejrbevidste Tropper, som havde kastet sig ind i Rendsborg Fæstning og ikke i Længden kunde holde sig der uden Undsætning. Deres Førere gik ud fra, at Kongen skulde samle sin Hær, rykke ned og forene sig med dem. De saa i deres Tanker store Resultater, hvis dette skete; thi Svenskerne i Holsten vare færre, end man troede, og Wallmodens og Tettenborns Tropper maatte den danske Hær kunne overvinde, som Prinsen af Hessens Korps havde gjort det. De vare visse paa, at Syd fra ingen Russere eller Preussere vilde komme Svenskerne til Undsætning, og forenede med Kongens Tropper vilde Tropperne i Rendsborg kunne holde ikke blot Fæstningen, men Ejder-Stillingen, indtil Carl Johan af de Allierede kaldtes tilbage, hvorimod Rendsborg nødven-

imødesaa Kronprinsen dog den
...komme, og han havde
...Tawast til Kjøbenhavn
... blot med den Opgave at
...anske Hovedstad, og skynde

...belles' Ankomst til Kiel foregik
...forandring i hele Tonen og Til-
...elske Hovedkvarter, som alle de der-
...igheder ikke kunde lade være at lægge
... Den 20. Decbr., samme Dag Bourke og
... rejste fra Kjøbenhavn, kom Wetterstedt til
... det store Hovedkvarter, og han bragte ikke
... gode Efterretninger i Almindelighed med sig, men
... Brev fra Czaren, som i et og alt billigede, hvad
...ronprinsen havde foreslaaet baade med Hensyn til
...Politikken paa Frankrig og Operationerne ved Elben,
... ja Czaren fandt endog, at det vilde være hensigts-
...mæssigt nu med Kraft at fuldbyrde Krigen mod Dan-
...mark. Rigtignok tilføjede han: hvis Østerrigernes
...Skridt i Danmark ikke skulde nyde Fremgang; men
... det var aabenbart, at Czaren ikke vidste, hvorledes
...denne Magt hidtil var optraadt. Han bemærkede nem-
...lig, at Sverig skulde have, hvad der ved Traktaterne
...var tilsikret det.

Carl Johan tabte en Del af sin Interesse for det
cimbriske Rige og for Agitationen i Holsten. Han
vilde nu med sin hele Kraft bringe Sagen med Dan-
mark til Ende og gaa til Rhinen. Vel mødte han en
træg Stemning fra Englands Side. Regeringen i Lon-
don holdt sig endnu tæt op til Østerrig i Hovedkvar-
teret i Sydtyskland; men han havde lige over for
Kabinettet i London sin gode Hjælper og Støtte i

lige Kritik lidet skaanede Rustningsforsøg¹⁾, derimod begive os med Bourke og Bombelles til Kiel.

Kronprinsen af Sverig havde efter sin Ankomst til Kiel indrettet en provisorisk Regering eller Administration for Holsten, sammensat af holstenske Magnater under Forsæde af Geheimeraad Grev Baudissin, tidligere dansk Gesandt i Berlin. Denne Regering skulde udskrive Skatter, levere Krigsvæsenet, hvad det behøvede, og i det hele under Okkupationen lede Hertugdømmets Administration. Men hans Tanker gik videre end til Holstens politiske Ordning alene, han var ikke vis paa at komme i Overensstemmelse med Koalitionen, og blandt de Udveje, han i saa Fald kunde gribe til, fandtes der den med sine Svenskere alene at fuldføre sit Program ved at bemægtige sig Slesvig og Jylland og oprette sit cimbriske Rige som Udgangspunkt for sine videre Planer mod Danmark og Norge. Til Statholder i dette Rige udsaa han Platen. Saa længe denne ikke var kommen til Kiel, var Statssekretær Wirsén Kronprinsens højre Haand med Hensyn til disse Planer. Wirsén var Mellemanden mellem Kronprinsen og den Baudissinske Regering og i det hele en fremstaaende Mand i Hovedkvarteret, saa længe Wetterstedt ikke var vendt tilbage fra sin Mission til Czar Alexander. Dog synes ogsaa Adlerkreutz at have været en vigtig Person ved Kronprinsens Side paa denne Tid, da holstenske Riddere daglig deltog i det kronprinselige Taffel, og da Carl Johan med Iver satte sig i Forbindelse med den oprørske Stemning i Holsten og overvejede, hvad den kunde bruges til.

¹⁾ Omstændelig beskrevet: „Kampen om Norge“ II fra S. 60.

Med stor Længsel imødesaa Kronprinsen dog den danske Diplomat, som skulde komme, og han havde sendt sin Souschef General Tawast til Kjøbenhavn uden egentlige Instruktioner, blot med den Opgave at se, hvad der foregik i den danske Hovedstad, og skynde paa Regeringen der.

Før Bourkes og Bombelles' Ankomst til Kiel foregik der imidlertid en Forandring i hele Tonen og Tilværelsen i det kielske Hovedkvarter, som alle de derværende Personligheder ikke kunde lade være at lægge Mærke til. Den 20. Decbr., samme Dag Bourke og Bombelles rejste fra Kjøbenhavn, kom Wetterstedt tilbage fra det store Hovedkvarter, og han bragte ikke blot gode Efterretninger i Almindelighed med sig, men et Brev fra Czaren, som i et og alt billigede, hvad Kronprinsen havde foreslaaet baade med Hensyn til Politikken paa Frankrig og Operationerne ved Elben, ja Czaren fandt endog, at det vilde være hensigtsmæssigt nu med Kraft at fuldbyrde Krigen mod Danmark. Rigtignok tilføjede han: hvis Østerrigernes Skridt i Danmark ikke skulde nyde Fremgang; men det var aabenbart, at Czaren ikke vidste, hvorledes denne Magt hidtil var optraadt. Han bemærkede nemlig, at Sverig skulde have, hvad der ved Traktaterne var tilsikret det.

Carl Johan tabte en Del af sin Interesse for det cimbriske Rige og for Agitationen i Holsten. Han vilde nu med sin hele Kraft bringe Sagen med Danmark til Ende og gaa til Rhinen. Vel mødte han en træg Stemning fra Englands Side. Regeringen i London holdt sig endnu tæt op til Østerrig i Hovedkvarteret i Sydtyskland; men han havde lige over for Kabinettet i London sin gode Hjælper og Støtte i

Thornton. Han lod nu Wetterstedt gennem Tawast opgive Rosenkrantz sine Fordringer, der vare: hele Norge enten straks eller ved den almindelige Fred. I første Tilfælde skulde Danmark faa en Million og Hertugdømmerne rømmes straks; i sidste Tilfælde vilde Sverig lade sig nøje med Trondhjem straks og to Fæstninger, Frederikssten og Kongsvinger, af hvilke dog den ene kunde sløjfes, hvis Kongen ønskede det. Fra nu af fik hele det svenske Hovedkvarter at mærke, at Kronprinsen havde taget sin Beslutning. Han var sejrstolt og overmodig. Da en af Frederik af Hessens Adjudanter kom til ham for at melde ham, at Bourke var undervejs til det svenske Hovedkvarter, udtalte han sig meget truende og haanlig om Christian Frederiks Holdning i Norge og de Planer, man i Kongens Omgivelser i Kjøbenhavn omgikkes med angaaende Norges Modstand mod Afstaaelsen.

Da endelig Bourke og Bombelles d. 24. Decbr. indfandt sig, bleve de straks slaaede af Tonen i Hovedkvarteret; „thi Thornton og Suchtelen førte i Kiel et andet Sprog,“ skrev Bombelles til Metternich, „end Lord Aberdeen og Nesselrode i Frankfurt.“ Bombelles blev helt betænkelig derved: Skulde der være sket et Omslag i Stemningen, siden han forlod Frankfurt? Skulde han have vovet sig for vidt frem i Kjøbenhavn? Den østerrigske Gesandt Neipperg, som var den første, Bombelles søgte, kunde ikke berolige ham. Denne frygtede for, at Østerrig ved sin Optræden i Kjøbenhavn havde beredt sig et Nederlag, og raadede Bombelles til ved sin Færd i Kiel ikke at gøre dette end mere eklatant. Følgen heraf blev, at Bombelles glemte alt, hvad han havde lovet at sige i Kiel. Han stillede tværtimod det Spørgsmaal til sig selv, om han

ikke, naar han lempede sit Sprog lidt efter Carl Johans, kunde gøre sin Herre, Fyrst Metternich, en væsentlig Tjeneste ved at hjælpe ham ud over en stor Vanskelighed. Da han fremstilledes for Carl Johan af Baron Vincent, havde Kronprinsen et let Spil med ham. Han gjorde ikke Rede for sine Instruktioner, hvilke han sagde at have efterladt i Kjøbenhavn, og formede i den Grad sine Ord efter Carl Johan, at ingen skulde tro, der overhovedet havde været Forskel mellem Carl Johans og Østerrigs Standpunkt. Til sidst gjorde han sig til Carl Johans Sagfører hos Bourke, ja til hans Talsmand hos Kong Frederik. Denne vistnok temmelig enestaaende Rollebytning motiverede han for Metternich ved at skrive, at han under den penible Situation, han forefandt, mente at kunne tjene sin Herre bedst ved at holde sig mere til sine Instruktioners Aand end Ord, at Hovedøjemedet jo var at faa en saa stor Del af de Allieredes Kræfter mobiliserede og sendte til Rhinen saa hurtig som muligt, og at det var et underordnet Punkt, om Danmark kom til at ofre noget mere eller mindre.

At Bourkes Rolle under disse Forhold var lidet behagelig, følger af sig selv. Carl Johan vilde ikke høre noget om en Forlængelse af Vaabenstilstanden, som den danske Gesandt ene var bemyndiget til at forhandle om, end mindre om Nyttens af at oppebie Foulons Tilbagekomst; det var ikke Østerrig, men ham, Carl Johan, der med Koalitionens Understøttelse skulde afgøre Sagen med Danmark. Han vilde have, at Bourke skulde gaa ind paa et af de Alternativer, han havde stillet i Kjøbenhavn, og som han havde ladet Bombelles give ham en Kopi af, ja han lod endog Bombelles og Wetterstedt opfordre ham til at underskrive

et af Forslagene sub spe rati o: uden Bemyndigelse, men med Haab om den danske Regerings Approbation.

Bourke mødte imidlertid alle disse Nærgaaenheder med bestemt Afslag, uagtet Carl Johan ofrede megen Flid paa at faa ogsaa ham i sin Magt. Om Aftenen lod han Bourke føre ind i et Gemak, hvor alle de ved hans Hovedkvarter værende Gesandter vare samlede tillige med Wetterstedt og Bombelles, og i dette glimrende Selskab holdt Carl Johan med teatralisk Patos en Tale til Bourke, der var beregnet paa at bringe ham ud af Fatning og lægge den Enighed for Dagen, der herskede mellem ham og alle de allierede Magter, der vare repræsenterede her. Bombelles understøttede under dette Møde hele Tiden Carl Johan, men Bourke holdt sig bravt; han svarede Carl Johan klart paa alle de Spørgsmaal, han stillede til ham, og gik ikke et Øjeblik uden for den Stilling, hans Instruktioner foreskrev ham.

Da denne Sammenkomst endte Kl. 1 om Natten, var det vedtaget, at Bombelles skulde bringe Kong Frederik Svaret paa det Brev, Bourke havde bragt Kronprinsen, at han tillige skulde bringe de endelig redigerede Fredsforslag til Kjøbenhavn, medens Bourke skulde afvente nye Instruktioner, inden han igen fik Foretræde. Men paa Baron Vincents Forbøn bevilgedes der en Forlængelse af Vaabenstilstanden indtil den 5. Januar, hvilken Bourke i Nattens Løb nærmere af talte og underskrev med Wetterstedt.¹⁾

¹⁾ Bourkes Beretning om dette Møde findes i A. Friis: Nye Aktstykker etc. S. 77 fig.

Bourke begav sig fra Kiel til Slesvig, hvor han vilde oppebie den danske Regerings Beslutning, Bombelles rejste til Kjøbenhavn med Carl Johans endelige Fredsforslag.

De Fredsforslag, Bombelles førte med sig til Kjøbenhavn, lød i deres endelige Affattelse med det svenske Diplomatis Udtryksmaade med Hensyn til Forholdet mellem Norge og Sverig saaledes.¹⁾

A. Første Alternativ. 1. Anerkendelse af Princippet om hele Kongeriget Norges Forening som integrerende Del af det svenske Kongerige. 2. Umiddelbar og uigenkaldelig Afstaaelse af Bispedømmet Trondhjem til Sverig, samt af Landskaberne Nord her for lige til det russiske Kejserriges Grænser. 3. Umiddelbar Besiddelsestagelse²⁾ fra Sverigs Side af Fæstningerne Frederikssten og Kongsvinger. 4. Forpligtelse til at afstaa Resten af Norge ved den almindelige Fred til Sverig, der forbinder sig til at bruge sin Indflydelse og alle sine Magtmidler til at skaffe Danmark Erstatning for denne Aftrædelse. 5. Formel og aktiv Tiltrædelse til de Allieredes Sag mod Frankrig. 6. Umiddelbar Rømning af Holsten, naar disse Baser ere antagne, ligesom ogsaa af den Del af Slesvig, der er okkuperet af den kombinerede tyske Nordarmés Tropper.

B. Andet Alternativ. 1. Umiddelbar og endelig Besiddelsestagelse af hele Kongeriget Norge fra Sveriges Side. 2. I dette Tilfælde betaler Sverig en Million sv. Rigsbankdaler, hvoraf 400,000 ved Ratifikationens

¹⁾ Se Christianias Vidensk. Selskabs Forhandlinger 1877 Nr. 12, S. 70. ²⁾ *Prise de possession immédiate*, oversat paa Datidens Dansk ved „Bemestrelsen“ af, paa Svensk ved „Besiddelsestagen“, paa andre spredte Steder ved „Okkupation“.

Udveksling; Resten, 600,000 med 100,000 Rigsbankdaler maanedlig. 3. Aftrædelse af svensk Pommern til Danmark og Forpligtelse fra Sverigs Side til at anvende sin gode Tjeneste og alle Magtmidler for at skaffe Danmark passende Erstatning for Afstaaelsen af Norge.

Det var straks klart for Regeringen i Kjøbenhavn, da disse Betingelser kom til dens Kundskab, at Kronprinsen her gjorde det til Sverigs Sag selv at tage Norge, og at dette i Forening med, at Holsten skulde rømmes straks, naar Princippet om Norges Afstaaelse var vedtaget, tilbød Regeringen alle Midler til en taalelig Udvej, naar det overlod Norge Forsvaret af Landet saaledes, som det var forudsat ved Antagelsen af de østerrikske Forslag. Men dette undlod man i Øjeblikket at lægge Vægt paa; thi naar man skulde begynde Fredsforhandlinger i Kiel, var det en Selvfølge, at man opstillede det Grundlag, der var aftalt med de østerrikske Gesandter, og som i dette Øjeblik maaske var antaget af de europæiske Magter i det store Hovedkvarter. Var det for at vinde Tid til Foulons Tilbagekomst nødvendigt at gaa ind paa et af Carl Johans Alternativer, som Tawast sagde og som Bombelles efter sin Tilbagekomst raadede til, var det naturligt til det østerrikske Grundlag at føje en Diskussion om det sydlige Norges Afstaaelse ved den endelige Fred, hvorved man kom ind paa Carl Johans første Alternativ.

Og dette besluttede man sig til, da Bombelles havde fremstillet, hvilket Hverv han i Danmarks Interesse havde ladet sig bevæge til at overtage, fordi hele Situationen var forandret ved den svenske Kronprinses Okkupation af Holsten. Den østerrikske Diplomater, at det var nødvendigt, for at hindre Kron-

prinsen i at optage Fjendtlighederne igen d. 5. Janaur, at gaa ind paa Forhandlinger i Kiel paa Grundlag af hans Forslag, blot for at vinde Tid, indtil man erfarede, hvorledes Koalitionen stillede sig til, hvad der var sket her oppe.

Paa Grund heraf sammenkaldtes Geheimestatsraadet, som de tro Mænds Raad denne Gang blev benævnt af Kongen, til d. 30. Decbr., og der forelagdes det Spørgsmaal om en Instruks for Bourke, der ikke blot skulde gaa ud paa Forhandlinger om Fred med Sverig, men ogsaa med England; thi det var meddelt Regeringen og gentaget af Tawast og Bombelles, at det var den svenske Kronprinses Villie, at der paa samme Tid skulde sluttes Fred med begge disse Magter. Til Fredslutningen med England havde Thornton Instrukser, der imidlertid ikke indeholde noget om Flaadens Tilbagegivelse.

De tro Mænds Raad, som den kollegiale Forsamling endnu benævntes af Rosenkrantz, var meget bevæget og oprørt over, at der skulde indrømmes Forhandlinger, om end kun pro forma, om det sydlige Norges Afstaaelse, og Kongen selv blev mere og mere utilbøjelig til at gøre nogen som helst Indrømmelse ud over, hvad han var bleven enig med de østerrigske Gesandter om. Raadets Forhandlinger fortsattes d. 31. Decbr., og det var kun med Møje, at man blev enig om den Instruktion, der skulde udfærdiges for Bourke og afsendes d. 1. Januar, hvis han skulde være i Stand til at møde i Kiel den 4. Januar, der var den sidste Dag for Vaabenstilstandens Udløb. Men den blev færdig og afsendt, rigtignok med et Indhold, der gjorde den til den vistnok mest utydelige og intet betydende Instruktion, der nogen Sinde er givet en Underhandler,

naar den da ikke skulde betyde, at han kunde gøre, hvad han vilde, naar han blot fik Fredsunderhandlingerne begyndte, for at vinde Tid til at oppebie Foulons Tilbagekomst.

Han maatte kun forhandle om Præliminærer eller, hvis han fandt det nødvendigt, slutte en præliminær Fred, der skulde forhandles endelig i Kjøbenhavn, naar der samtidig var aftalt en Vaabenstilstand, der gav Tid til Udnævnelse af Befuldmægtigede o. s. v. Han maatte ikke anerkende Princippet om det sydlige Norges Afstaaelse, men han maatte vel betragte denne Afstaaelse som et Spørgsmaal, hvorom der kunde forhandles, naar det vedtoges, at det først skulde afgøres ved den endelige Fred, og der bødes Kongen Erstatninger derfor, som han kunde afvise, hvis han vilde. Han maatte ikke gaa ind paa Fæstningernes Afstaaelse. Hvis det sydlige Norges Afstaaelse blev vedtaget efter de anførte Regler, skulde det være en ufravigelig Betingelse, at Holsten rømmedes med det samme. Naar Kongen maatte frasige sig den sydlige Del af Norge, skulde det ske ved en Offentliggørelse, der løste hans tidligere Undersaatter fra den Troskabsed, de havde svoret ham. Saaledes videre.¹⁾

Instruktionen blev dog som sagt færdig og kom af Sted i rette Tid. Tawast rejste fra Kjøbenhavn, Bombelles beredte sig til at begive sig til det store Hovedkvarter, Kongen og Rosenkrantz til at forlægge Regeringens Sæde til Lille Bælt, hvor de kommende Begivenheder fordrede deres Nærværelse. Hele den forløbne Juletid havde været bevægede Dage for Hoved-

¹⁾ Instruksens er trykt i Yngvar Nielsens Kielerfreden (Christiania Videnskab. Selskabs Forhandlinger Nr. 13.)

staden. Der havde sammen med den politiske Spænding været militært Røre, de indkaldte Soldater vare mødte og Tropper befordrede paa Vogne til Fyn. Kongen havde derhos holdt Krigsraad for at svare paa et lignende, som Prinsen af Hessen havde afholdt i Rendsborg. Man var i dette kjøbenhavnske Krigsraad kommen til den fortvivlede Beslutning, der sendtes Frederik af Hessen, at man, hvis Fjendtlighederne optoges af Carl Johan, vilde drage alt fra Jylland og Slesvig til Fyn, hvor der da vilde være 15000 Mand samlet, og hvor man saa vilde oppebie Begivenhedernes Udvikling; medens det overlodes til Frederik af Hessen at gøre, hvad han vilde, enten han et Par Dage før Vaabenstilstandens Udløb vilde med største Delen af sit Korps, efter at have efterladt en tilstrækkelig Besætning i Fæstningen, bryde ud for ogsaa at begive sig til Fyn, eller han med hele sit Korps vilde forblive i Fæstningen.

Den 3. Januar rejste Kongen derefter bort fra Kjøbenhavn, medens Rosenkrantz's Rejse var bestemt til den følgende Dag og de østerrigske Gesandters til Dagen derefter. Ved Kongens Bortrejse, der skulde ske sammen med hans Stabs i 14 for Hovedkvarteret paa Fyn bestemte og derfor provianterede Vogne, stod Byens Befolkning paa Gaderne. Kongen lod sig af nogle patriotiske Tilraab bevæge til at fatte sit Værges og svinge det. Denne usædvanlige Adfærd fra den ellers saa beskedne og for Offentligheden noget sky Mand faldt ikke i god Jord. En Del Mennesker styrtede vel til Amalienborg for at udlade deres patriotiske Bevægelse i en Hyldest til Dronningen, men de fleste af Byens Indvaanere skumlede over, hvad der var sket; thi den gode, men uanselige Konge, som betød saa meget ved sin Pult, gjorde næsten altid et noget

parodisk Indtryk, naar han vilde agere Kriger i det frie, og han var paa denne Tid langt fra populær. Spotten over hans Krigsførelse var lige saa højlydt i Kjøbenhavn som i Rendsborg, og hans Stab var rent ud forhadet. For sig selv var han heller ikke den faste Mand, han gav sig Mine af at være, naar han kom i Berøring med andre. Han var tværtimod kuet af den Krise, man var inde i, og han kom til Fyn i en højst nedbrudt Stemning.

Middelfart, som var hans Rejses Maal — han op-slog sit Hovedkvarter paa det nærliggende Herresæde Hindsgavl — var det postale Midtpunkt, hvor Posten fra Holsten, og den fra Norge, der gik over Fladstrand, forenedes for at føres over Store Bælt til Kjøbenhavn. Her kom han straks i Forbindelse baade med Norge og med Krigsskuepladsen ved Ejderen. Fra Norge mødte Christian Frederiks betroede Tillidsmand, Major Brock, der bragte ham Prinsens Svar paa det fortrolige Brev, han havde sendt ham den 7. December, tillige med andre Brevskaber, som Brock havde faaet med sig, fordi han i lang Tid paa Grund af Storm havde maattet opholde sig i Christianiafjord, inden han kunde sætte Kursen mod Jylland. Fra Holsten modtog Kongen Frederik af Hessens nærgaaende Breve og Meddelelser om, at Prinsen havde besluttet at blive i Rendsborg for at give Kongen Anledning til at slutte Fred, det eneste, hvorved han efter Prinsens Mening kunde forebygge Hertugdømmernes Tab og Monarkiets Sønnerlemmelse. Saaledes mødte han i det hele en Situation, som var i Stand til at gøre ham beklemmt om Hjertet. Tropperne, som vare komne til Fyn for at danne Korpset der, vare i en Udrustningstilstand, som trodsede al Beskrivelse; der savnedes Depoter til

Iklædning af indkaldte Frifolk og til Forsyning af de andre med Krigsudrustning og Fødemidler. Og Penge havdes der ikke, saa baade Soldaterne og de indskrevne Stykheste, for hvilke man hverken havde Seletøj eller Havre, maatte forplejes af Befolkningen i Kantonnementer hele Fyn over. De Mænd, der skulde befale under Kongen, hvis det ved et Vidunder lykkedes at bringe Korpset i en feltmæssig Opstilling, savnede al krigersk Anseelse. Nærmest Middelfart var det den militærlystne langelandske Godsejer, Grev Ahlefeldt-Laurvig, der havde kapituleret for Spanierne under deres Opstand i 1808, som var Manden. I Faaborg tilfaldt Opgaven General Lasson, vi kende fra Begivenhederne i Holsten 1813; og i Midten af Fyn var det Prins Ferdinand, Kongehusets yngste Ætling, der for første Gang skulde i virkelig Krig, hvis det da lykkedes at faa den Division opstillet, med hvilken han skulde vinde sine Sporer. Kastede man fra Lille Bælt Blikket ud over Slesvig og Jylland, mødte der ikke heller Beskueren noget opbyggeligt Syn. Alle Tropper ilede til Lille Bælt for at komme over til Fyn, som det var bestemt i Krigsraadet i Kjøbenhavn. Beboerne belavede sig paa at modtage de fjendtlige Tropper, og Halvøen evakueredes. Prins Christian Frederik i Norge, som havde fulgt Begivenhederne paa den danske Halvø nøje, fordi han havde faaet Meddelelserne om disse lige saa hurtigt, om ikke hurtigere end Regeringen i Kjøbenhavn, var i Gang med en Tømning af Jyllands Beholdninger. Alle Fødemidler og Kornoplæg førte han i Skibe, som bleve beslaglagte i Jylland eller bragte derhen, op til Norge, baade for at de Allierede, hvis de trængte op i Jylland, ikke skulde finde for rige Hjælpemidler, og for

at Norge kunde bringes ud af den Mangel paa Næringsmidler, som allerede fra Efteraaret af havde begyndt at vække Bekymring for dets Evne til at møde, hvad der maatte komme.

Dog — den største af de Jobsposter, som mødte Kongen, den, der bragte ham til at søge Trøst i de frejdige Raad, Major Brock paa Prins Christian Frederiks Vegne var bemyndiget til at give ham, naaede ham først en Dags Tid senere, da Rosenkrantz var kommen til Middelfart og de østerrikske Gesandter ventedes.

Men inden vi kommer dertil, maa vi gøre Rede for, hvorledes Carl Johans Sag og hans Stilling til Koalitionen efter Foulons Ankomst til det østerrikske Hovedkvarter havde udviklet sig.

Straks efter Legationssekretærens Ankomst til det store Hovedkvarter, var Metternich endnu den samme som før. Vor Gesandt Chr. Bernstorff havde talt vor og Norges Sag med ham. Den stockholmske Regerings Repræsentant i det østerrikske Hovedkvarter havde, saavidt det kan ses, ikke haft nogen Indflydelse. Metternich var endnu med Hensyn til sin Optræden i Kjøbenhavn i Overensstemmelse med de forbundne Magter, selv med Grev Nesselrode. Men i det russiske Hovedkvarter var Nesselrodes politiske Kabinet ikke det eneste, der havde noget at sige. Der eksisterede ogsaa et kejserligt eget Kabinet, og i dette var Bernadottes betroede Adjudant Carl Løvenhjelm, der beklædte Posten som svensk Minister i det russiske Hovedkvarter, den mest indflydelsesrige Personlighed med Hensyn til Begivenhederne i Norden. Imidlertid hændte det nu, at Czarens Indflydelse i Koalitionen paa denne Tid blev betydelig forøget. Indfaldet i Frankrig var

nemlig blevet endelig besluttet derved, at Englands Repræsentant i Hovedkvarteret havde forladt det østerrigske Standpunkt med Hensyn til denne Sag, og var gaaet over til Czarens Mening. Ikke blot var Indfaldet besluttet, men Dispositionerne til dets strategiske og taktiske Udførelse tegnet, og Koncentrationerne begyndte. Det store Hovedkvarter var flyttet fra Frankfurt til Baden for at nærme sig Basel, hvor Fyrst Schwarzenberg med Hovedhæren skulde gaa over Rhinen. Under disse Forhold havde ingen Lyst til for meget at fordybe sig i Spørgsmaalet om Norge, og dog var det nærværende, at dette og Carl Johans hele Optræden blev helt brændende i nogle Dage. Carl Johan havde nemlig efter Bourkes Bortsendelse d. 4. skrevet til alle Forbundets Fyrster og sendt sine Alternativer til Carl Løvenhjelm i det russiske Hovedkvarter for at faa Czarens Understøttelse deraf. I Freiburg i Baden havde Metternich i Dagene om den 24. December flere Konferencer med Czaren om disse Betingelser. Han stillede Modforslag, hvilke Czaren forkastede. Til sidst stillede han et saakaldt 5te Forslag, der gik ud paa, at Carl Johan kun skulde have Trondhjem, men at den militære Stilling skulde opretholdes til den almindelige Fred, saa det først da afgjordes, om Holsten skulde byttes med det sydlige Norge og passende Erstatninger. Dette Forslag, som skulde overbringes Carl Johan af en russisk General Schuwaloff, blev dog til sidst ogsaa forkastet af Czaren, og Metternich gav da efter, sluttede sig til et af Czaren stillet Forslag og lovede at kalde sin Legation i Kjøbenhavn tilbage, hvis Regeringen i Danmark ikke bøjede sig for Carl Johans Fordringer. Med denne Besked sendtes Foulon tilbage, og han medførte et Brev fra Kejser Frantz til Frederik

VI, hvori Kejseren meddelte sin kongelige Ven, at han ikke var i Stand til at hjælpe ham, om han saa end havde været hans kødelige Broder.

Om alt dette vidste Carl Johan Besked den 4de, da Bourkes Tilbagekomst til Kiel fandt Sted. Hans haandgangne Hjælper Carl Løvenhjelm, som havde iagttaget alt det, der foregik i det russiske Hovedkvarter, havde af Czaren selv faaet Underretning om, hvad denne havde opnaaet under sine Samtaler med Metternich, og han havde derefter sendt Expres til Kronprinsen tillige med Hilsener fra Czaren og Tilkendegivelse af, i hvilken Grad denne ønskede hans Nærværelse ved de store Begivenheder, som nu skulde udfoldes i Frankrig.

Derfor blev den 4. Januar i Kiel en Dag, som ingen i Hovedkvarteret glemte.

Da Bourke havde faaet Adgang og mundtlig havde fremstillet, hvad hans Intruktioner tillod ham at tilbyde, blev Carl Johan vred over det Spil, der drevs med ham, lod Bourke faa sine Passer, men sammenkaldte ved Middag alle de i hans Hovedkvarter tilstedeværende fremmede Diplomater, de fleste derværende Generaler, hvoriblandt Tettenborn, samt Wetterstedt, Wirsén og flere Statsmænd samt endelig Bourke. Og for denne Forsamling holdt han en Tale, som han nok ønskede skulde høres i Middelfart. Jeg siger eder, sagde han henvendt til Bourke, at hvis Freden ikke er sluttet inden 48 Timer, da skal jert Monarki ophøre at eksistere. Hvad Torstenson og Wallenstein have begyndt, hvad Sverigs Carl X har bragt videre frem, det skal jeg vel kunne fuldbyrde. En svensk Hær har før draget over Bælterne endog lige til Kjøbenhavn, og jert Monarki vilde da have været sønder-

revet, hvis Sverig ikke den Gang havde været omgivet af Magter, der misundte det dets Fremgang og lurede paa hver Lejlighed til at forraade det. Nu i Dag staar Sverig, understøttet af vor Tids store Magter og sikret ved højtidelige Traktater, i Begreb med at lade sine Tropper erobre Verdensfreden.

Efter denne Udtalelse til Bourke¹⁾ fortsatte han, henvendt til den østerrigske General Vincent:

Man siger os, at Deres Hof interesserer sig for Danmark, som er Kejser Napoleons blindt hengivne Forbundsfælle. Men det staar ikke i Deres Suveræns Magt at fri Danmark for Ofret af Norge, lige saa lidt som at frelse Kejser Napoleon. Hvilke Kabinettets hemmelige Planer end ere, forsikrer jeg Dem paa min Ære, at Kejser Napoleon skal ophøre at regere i Frankrig, og at ogsaa hans Søn skal udelukkes fra Tronen. Man tro nu ikke, at jeg efterstræber Arven af Napoleons Krone. Jeg skal dog aldrig søge at bøje Skæbnens Gang. Det franske Folk skal vælge den, det betragter som den værdigste og lykkeligste af dets Krigere.

Efter dette virkningsfulde Optrin satte Kronprinsen øjeblikkelig Krigens Genoptagelse i Scene. Endnu før Vaabenstilstandens Ophørstid var naaet, vare Tropperne i Bevægelse for at hindre Styrken i Rendsborg fra at gaa bort, og Tettenborn var lige fra Slottet i Kiel draget til sine Kosakker for at slippe dem løs op i Slesvig. Glückstadts Fæstning havde lige overgivet sig, Frederiksort var taget lige efter Vaabenhvilens Forlængelse. Rendsborgs endelige Skæbne kunde ikke være tvivlsom. Nu sværmede Kosakkerne helt

¹⁾ Gengivet efter Schinkels minnen VII, 301.

op til det nordlige Slesvig, Wallmodens Korps tog særligt Egnen Nord for Rendsborg i Besiddelse. Sköldebrand med sine Ryttere var paa Vej til at følge efter Kosakkerne mod Nord.

Da var det, at Kongen gav fortabt. Den 6. Januar, da Rosenkrantz var ankommen til Middelfart, var Efterretningen om, hvad man alt vidste i Kiel, naaet til ham ved nogle korte Meldinger fra Bourke, som var paa Vej derhen og hurtigt fulgte efter sine foreløbige Meldinger. Navnlig var det Udsigten til General Schuwaloffs Komme og det Forslag, han bragte, Holstens Okkupation indtil den almindelige Fred og nu rimeligvis Slesvigs, maaske Jyllands med, der forskrækkede Rosenkrantz. Han meldte Kongen, at der var ingen Tid at spille, hvis man vilde forebygge denne Ulykke og foreslog Kongen, at man straks sendte Bourke Ordre til at slutte Fred paa hvilket som helst Grundlag, naar blot Holstens Rømning straks opnaaedes. Kongen gik ind paa det, men man kom dog til den Mening, at det var rigtigst at sende Carl Johan et formeligt Fredsforslag, der sluttede sig til Kronprinsens 2. Alternativ, hele Norges Aftrædelse med Tilføjelse som Betingelse: Holstens Rømning straks, hvilken var lovet i 1. Alternativ. Dette Valg skyldtes Prins Christian Frederiks Raad.¹⁾

Hvad de Breve, Brock førte med sig, indeholdt, er bekendt ²⁾, og hvad de mundtlige Meddelelser gik ud paa, kan man slutte sig til. De skulde oplyse Kongen om, at Norge ikke vilde give sig Sverig i Vold, enten saa Kongen tillod Prinsen at sætte sig i Spidsen for For-

¹⁾ Ahnfeldt, Kong Christians Dagbog i Norge, S. 27. ²⁾ De ere trykte i Kampen om Norge og i Meddelelser fra Krigsarkiverne.

svaret deroppe eller ej, og at baade Norge og Danmark stod sig bedst ved, at Danmark ikke gik til Grunde i en Kamp til ingen Nytte, men sikrede sig en Plads i Koalitionens, naar den kunde opnaas uden Tab af Land.

Hvad der ellers foregik under den Samtale, Brock havde med Kongen, blev holdt meget hemmeligt og holdes saa endnu. Men der ligger ingen Vægt paa at faa mere at vide om den, end man ved. Majoren blev sendt til Dronningen i Kjøbenhavn for der at oppebie Svar paa sin Mission, men han fik intet, thi Kongen vilde ikke give noget skriftligt fra sig angaaende de Materier. Brock holdtes saaledes gaaende i Kjøbenhavn, hvor han benyttede Tiden til at forrette forskellige vigtige Ærinder fra Prinsen hos ansete Mænd i Hovedstaden. Først 7 Dage efter Kielerfredens Afslutning fik han fra Hovedkvarteret i Middelfart Befaling til at rejse gennem Sverig til Prinsen med Aktstykker, som behøvedes til Offentliggørelse af Kielerfreden.

Kongen holdt alt for sig selv, hvad han havde modtaget fra Prinsen og sagt hans Budbringer. Det er højest tvivlsomt, om Rosenkrantz inden Fredstilbudet fra Middelfart har faaet Kundskab om Christian Frederiks Breve til Kongen. Bourke havde i hvert Fald ingen Kundskab om nogen Forstaaelse mellem Kongen og Prins Christian Frederik i Norge. Han gik ud fra, at Afstaaelsen var alvorlig ment, hvad den da ogsaa i Virkeligheden var, baade fra Kongens og Rosenkrantzs Side, i det de vilde opnaa Danmarks Redning ved, at dets Konge gav Afkald paa Kronen i Norge.

Som Følge af det besluttede afrejste Ritmester Lillien-skjold den 7. med et Brev fra Rosenkrantz til Wetter-

stedt i Kronprinsens Hovedkvarter, hvori den danske Udenrigsminister meldte, at hans kongelige Herre var villig til at slutte Fred paa følgende Vilkaar, 1) Umiddelbar Rømning af den af Sverigs og de forbundne Magters Tropper okkuperede Del af Kongens Stater, 2) Kongeriget Norges Aftrædelse til Kongen af Sverig med de samme Rettigheder, Kongen af Danmark havde over Landet, 3) Kongen af Sverig aftræder Pommern og Rügen, 4) Samme Konge forpligter sig til at anvende alle Midler, der staa til hans Raadighed for at forskaffe Danmarks Konge yderligere Skadesløsholdelse ved den almindelige Fred, 5) Kongen af Danmark vil formelt og reelt tiltræde Koalitionen og virksomt støtte dens Sag mod Napoleon.

Ved dette Skridt blev Situationen i et Nu forvandlet. Carl Johan var tilfredsstillet, han standsede alle Troppebevægelser og gled over i en mod Kong Frederik velvillig og taknemmelig Stemning, der stod i paafaldende Modsætning til hans tidligere Omtale af det danske Hof, men en Stemning, som holdt sig ikke alene Underhandlingerne i Kiel igennem men længere, endog til han var kommen ned til Rhinen. Glæden i Hovedkvarteret og i det diplomatiske Korps var ogsaa stor. Bombelles, som d. 7. Januar var kommen til Middelfart, hvor Lützow havde indfundet sig i Forvejen, og som havde haft en Samtale med Kongen, blev henrykt. Han bad om at maatte blive Budbringer til Carl Johan om den nye Beslutning og ilede virkelig for at komme før Bourke til Kiel, hvor han ikke undlod at tilsikre sig Fortjenesten af det danske Hofs nyeste Skridt, hvilken han ogsaa søgte at tilegne sig hos sin Herre Metternich i Syden.

Bourke gjorde ham ikke Fornøjelsen af at komme først til Kiel stridig. Rosenkrantz foreslog Kongen at vente paa Ritmester Lillienkjolds Tilbagekomst med Pas for Bourke, inden han rejste til det svenske Hovedkvarter. Thi derved fik han Lejlighed til i en hel Dag, d. 8., at tale med Bourke om den nye Instruktion, der skulde gives ham og var overordentlig vanskelig. Thi denne Gang var det ikke en Præliminærfred, der skulde sluttes, men en endelig, og Tilvejebringelsen blot af Materialet, der skulde danne Grundlaget for en saadan Fredslutning baade med Sverig og med England, var helt umulig i Middelfart. Det var ganske uundgaaeligt, at enkelte Ting, som Statsgældens Fordeling mellem Norge og Danmark, Handelsforholdenes Ordning mellem de to Riger og andre vigtige Anliggender maatte optages paa præliminær Vis i Traktaten, saa deres endelige Afgørelse henvistes til senere Tider. Men Rosenkrantz ønskede dog, at der om disse Ting fremsattes reelle Paastande for at give de svenske Underhandlere Indtryk af, at Freden var alvorlig ment af Regeringen. At befæste dette Indtryk i Kiel var en Hovedsag for ham. Derfor havde han i Brevet til Wetterstedt paa saa fremtrædende en Maade pointeret Kravet paa Pommerns og Rügens Erhvervelse og paa andre Erstatninger, medens han kun havde udeladt Millioner, der var Danmark tilbudt i samme Alternativ, men som han fik Kongen overtalt til ikke at omtale, skønt Kongen syntes, det var vel værd at tage, hvad der engang var tilbudt, naar der blot kunde findes en passende Form derfor. Rosenkrantz skrev til Schimmelmänn i Kjøbenhavn for at faa Oplysning om, hvilke Fordringer der med Hensyn til Ophøret af det finansielle og han-

delspolitiske Fællesskab mellem Rigerne burde optages i Traktaten, men maatte foreløbig paa bedste Maade selv aftale det mest fornødne herom med Bourke.

Nødvendigere end dette var dog at aftale Formen for Overdragelsen, og hvorledes man skulde undgaa, at Kongen paatog sig Forpligtelser til at overlevere Norge. Thi dette havde Kongen altid erklæret at mangle baade Magt og Ret til, og det samme skulde Bourke ved alle Lejligheder paa det bestemteste gøre gældende. Kongen vilde kun kunne aftræde Norge ved at befri Indbyggerne fra den Ed, de havde svoret ham, og han vilde heller ikke aftræde Riget til Sverig; thi Norge var et selvstændigt Rige med konstitutionelle Rettigheder og havde aldrig staaet under Danmark, med hvilket det kun havde haft Konge sammen.

Man blev derfor i Middelfart enig om, at Hovedpunktet i Traktaten skulde affattes saaledes, som det alt var fremsat i Instruksen for Bourke d. 31. Decbr., nemlig, at Kongen afstod Norge i sin Helhed til den svenske Krone ved en Proklamation, i hvilken han uden Forbehold og for evige Tider afstod Kongeriget Norge til den svenske Krone med alle de Suverænitetsrettigheder, han havde arvet fra sine Forfædre, og befriede Indbyggerne fra de Lydighedspligter, de havde tilsvoret ham.

Da Bourke med den i Hast tilvejebragte Instruktion for begge de Fredslutninger, der skulde finde Sted, var kommen til Kiel, hvor han modtoges paa den velvilligste og mest tillidsfulde Maade, bleve Forhandlingerne imidlertid ledede ind i et andet Spor, end man i Middelfart havde ventet.

I det første Møde, som afholdtes om Freden med Sverig, forelaa der nemlig et af Wetterstedt redigeret

Forslag, i hvilket der var anvendt den almindelige Form, som bruges, hvor Forhandlingerne dreje sig om et af den sejrende Part erobret Land, og hvor den Besejrede afstaar sine Rettigheder til dette. Der stod, at Kongen af Danmark saavel for sig som for sine Efterfølgere paa Danmarks Trone for bestandig frasaagde sig sine Rettigheder til Norge til Fordel for Kongen af Sverig.¹⁾ Denne Form valgtes. Derved blev Traktaten en Overenskomst mellem Danmark og Sverig om Norge, der ikke var med i Forhandlingen, som det jo vilde have været, hvis Kongen havde underskrevet og ratificeret den ogsaa som Norges Konge.

Denne Abnormitet, at Kongen af Danmark afstaar Rettigheder til Norge, som hverken Danmark eller han som dets Konge besad (thi han besad kun disse Rettigheder som Konge af Norge), skyldtes vel Wetterstedts Uvidenhed om det dansk-norske Monarkis statsretlige Forhold, men den gav Traktaten en Karakter, som maa fastholdes. Wetterstedt ansaa, som de fleste Svenske dengang, Norge for et Lydland, en Provins eller et Kronland; han vilde forhandle med Danmark om Norge, som Sverig forhandlede med England om Guadeloupe. Kongen skulde give Afkald paa sin fjerne Besiddelse og mod Erstatning finde sig i, at der disponeredes over denne, som det var bestemt i Traktater med andre Magter.

Det var netop det, der viste sig under Forhandlingen, at hvad Carl Johan vilde opnaa af Danmark ved denne Traktat, var det samme, han havde vundet af Rusland i Åbo og af andre Magter paa andre Steder.

¹⁾ Alin, Den svensk-norske unionen, Bilagor S. 12.

Han vilde ikke have Norge overleveret, da han nok selv skulde gøre sig til Herre over det, men han vilde have Danmarks Tilslutning til de mange andre Traktater, han havde sluttet om Norge.

I Kielerfreden bleve Bestemmelserne om Norge lige saa lidt, som i de andre Traktater, gjort til Hovedpunktet. De første Artikler angaa Danmarks Tilslutning til Koalitionens. Der siges, at Kongen paa den svenske Kronprinses Begæring har modtaget officielle Forsikringer om det russiske og det preussiske Hofs Beredvillighed til at oprette Fred med Hoffet i Kjøbenhavn. Disse Fredslutninger bleve vel kun i Kiel behandlede paa hel præliminær Vis. Bourke maatte efter Fredslutningen i Kiel rejse til Ruslands Befuldmægtigede og til det store Hovedkvarter for at faa de specielle Traktater om disse Fredslutninger endelig fastslaaede, men hvad der angik den ommeldte Indtrædelse i Koalitionens i det hele og de allierede Troppers Rømning af Holsten og det danske Korpses Tilslutning til disse, afgjordes endelig i Traktaten i Kiel.

Med Hensyn til Spørgsmaalet om Norge gjordes Kielerfreden til Slutstenen paa alle de tidligere nævnte Traktater. Carl Johan havde, som vi vide, i hver af de Traktater, han havde afsluttet om Norge med de forskellige Magter, stadig maattet forandre Udtryk, som stred mod de tidligere, efter de Magters Begær, som han sidst forhandlede med. Kielerfreden skulde nu være Hovedtraktaten, den endelige og afgørende Traktat, der skulde være forpligtende for alle, angaaende Forholdet mellem Norge og Sverige; derfor forlangte han Kielerfreden tiltraadt af de europæiske Magter, baade af dem, han tidligere havde Traktater med om Norge,

og af andre. Hovedforskellen mellem, hvad der var bestemt i de tidligere Traktater, og hvad der nu afgjordes i Kiel om det nævnte Forhold, var det, at Carl Johan ikke vilde have Norge givet til Sverig, heller ikke til den svenske Krone (Udtrykket Krone blev forandret næsten overalt i Kielertraktaten til Trone), men til Kongen af Sverig.

Wetterstedt havde redigeret Paragrafen om Norges Afstaaelse saaledes, at Norge fremtidig med alle sine Prærogativer og Rettigheder skulde høre til Kongeriget Sverig og inkorporeres deri; men Carl Johan strøg disse Ord og satte i Stedet for, at det med fuld Ejendomsret og Suverænitet skulde tilhøre Kongen af Sverig og udgøre et Kongerige, forenet med det svenske.

Efter saaledes at have gjort Rede for, hvorledes Traktaten fik et andet Indhold, end baade de svenske og danske Forhandlere havde ventet, skulle vi blot med et Par Ord omtale de videre Forhandlinger i de fire Dage og Nætter, som disse optog. Wetterstedt havde til sin Hjælp ved denne Traktat, der afsluttedes uden Stockholm-Regeringens Vidende eller Medvirkning, Wirsén og Platen, der var kommen til Kiel,¹⁾ samt Adlerkreutz; men der var ikke Tid til alvorlige Overlægninger, thi Tiden var kostbar. I Parlamentet anklagedes den engelske Regering heftigt paa Grund af Carl Johans fortsatte Forbliven i Holsten, og Castlereagh, som var ifærd med at begive sig til Fastlandet til det store Hovedkvarter, befalede endog Thornton at berøve den svenske Hær dens Subsidier og at sende Wallmodens Tropper til Rhinen. Denne

¹⁾ Schinkels minnen VII, 320, Note 2 (6).

Befaling kom paa den tredie Forhandlingsdag til Kiel baade i et Brev fra Castlereagh til Thornton og ved Meddelelse fra Rehhausen til Wetterstedt. De paatog sig dog det Ansvar at hemmeligholde Ordren, for at ikke Carl Johan ved Opbrusning skulde lade Indholdet af disse Brevskaber komme til Bourkes Kundskab.

Bourke, som alene stræbte efter at vinde Fordele for Danmark, om end paa Norges Bekostning, hvad der behagede de Svenske, fordi de deri saa en Borgen for, at den Regering, som Bourke repræsenterede, ikke havde Bagtanker med Hensyn til Traktaten, opnaaede under disse Omstændigheder alt, hvad der var ham foreskrevet, og mere til. Han benyttede Wetterstedts Uvidenhed om, at Island, Færøerne og Grønland vare norske Bilande, til i Traktaten at faa dem undtagne fra Afstaaelsen, saa meget Wetterstedt end paastod, at dette var uforødent. Han fik Artiklen om Pommerns og Rügens Aftrædelse og Indkorporation i Kongeriget Danmark bibeholdt i den Redaktion, Wetterstedt havde givet den, uagtet Artiklen om Norge, der var ligelydende redigeret, blev forandret. Han fik en Artikel i det svenske Udkast, hvorved Kongen forpligtedes til at forebygge Modstand i Norge mod Traktaten, forandret, saa den i Stedet for kom til at hjemle den Proklamation, ved hvilken Kongen vilde løse sine norske Undersaatter fra den Lydighed, de skyldte ham, og ellers kun forpligtede Kongen til at opfordre Norges Indbyggere til at finde sig i Forandringen, samt til at nedsætte Kommissioner, som kunde gaa Svenskerne til Haande ved Landets Besiddelsestagen, og endelig til at hjemkalde Statholderen og de andre danske Embedsmænd, for saa vidt de da ikke vilde gaa over til at

blive norske, hvad de efter en anden Artikel i Traktaten havde Lov til. Endelig fik Bourke Millionen, som Kongen nok vilde have, og som Carl Johan gerne vilde give, naar den blot udtrykkelig nævntes som en Erkendtlighedsydelse for Norges Afstaaelse, bevilget uden nogen saadan Motivering. Den blev tilstaaet som Hjælp til Udrustning af det danske Korps, der skulde indgaa i Carl Johans Hær, og Artiklen om den blev hemmelig og særskilt. Der var nemlig to særskilte Artikler til Traktaten, og den ene af disse hemmelig. Den hemmelige Artikel indeholdt — foruden det om Millionen — ogsaa det Tilsagn, at Grevskabet Laurvig med alle sine Herligheder og Privilegier skulde tilhøre Kong Frederik (dog uden Suverænitet, altsaa som en borgerlig Besiddelse). Laurvig var det Gods, som Kong Frederik vilde have trukket sig tilbage til, hvis han var bleven stødt fra Tronen, hvilket han i de forløbne kritiske Tider havde været belavet paa. Som sagt, Bourke, der var en duelig og behændig Underhandler, opnaaede, hvad han vilde, og Traktaten om Norge blev tillige med den engelske færdig i Natten til den 14. Januar.

Glæden over den blev stor i Carl Johans Hovedkvarter. Den fejredes d. 16., som var en Søndag, i Kiel med Artillerisalver, stor Parade og et højtideligt Tedeum, og Carl Johan kundgjorde, at der ikke længer var Rivalitet mellem Nordens Folk, men at de forenede vilde kæmpe for Europas Fred og for Suverænerne og Folkenes Frihed.

I Danmark vakte Freden Sorg baade paa Halvøen og i Kjøbenhavn. Rosenkrantz, der havde forberedt de Proklamationer og andre Akter, der skulde kundgøres ved Fredens Indtrædelse, havde nemlig formaaet

Kongen til at lade de tro Mænds Raad vide i Kjøbenhavn, hvad der forestod, og bede om deres Medvirkning til Udfærdigelse af de fornødne Aktstykker. Indtrykket var knugende. Det var det gamle norsk-danske Monarki, der nu var opløst.

Imidlertid forstod man hverken i Danmark, da Traktaten blev bekendt der, eller i Kiel, hvad Kronprinsens Ændringer betød.

At Kronprinsens Mening med Rettelsen var at gøre Norge til et selvstændigt, kun Kongen underlagt Rige, er ingen Tvivl underkastet. Han havde straks efter sin Ankomst til Holsten ladet Folk høre, at han vilde have to Kongeriger som Napoleon og andre Fyrster, og som Kongen af Danmark ogsaa havde haft. Han havde endogsaa udladt sig med, at Kongen af Sverig skulde have de to Riger, selv om han blev Konge i Frankrig, som der var Mulighed for. Hans Brev til Kong Carl XIII efter Fredens Afslutning bærer ogsaa Præget af hans Mening. „Tillad mig, Deres Majestæt,“ skrev han, „at hilse Dem som Konge i Norge“. End tydeligere fremgaar hans Opfattelse af Brevet til hans Søn Oscar. Han skrev til denne: „Min kære Søn, Freden er nu sluttet. Norge bliver forenet med Sverig og danner et adskilt og uafhængigt Rige.“¹⁾ Ogsaa i sine Dagsbefalinger og i sin militære Korrespondance skildrede han det opnaaede som en Union mellem to selvstændige Kongeriger eller som en Forening af disse Riger.²⁾

¹⁾ Alins Bilagor Nr. 16, S. 37. ²⁾ Se saaledes Brevene til Stroganoff, Wallmoden og Winzingerode i Recueil des ordres o. s. v. fra S. 610 af.

Saadanne Udtryk kunde dog hverken Wetterstedt eller Wirsén eller de andre, der styrede Hovedkvarterets Penne, betjene sig af. Var Norge som Kongerige stillet Sverig ved Siden, var det sidste dog ved sin dobbelt saa store Folkemængde, ved sin overlegne Statstilværelse og ved sin Historie i den Grad „primus inter pares“, at det maatte have en selvskreven Overvægt. Wetterstedt skrev derfor i sine Meddelelser om Kielertraktaten, at Norge var bleven cederet til Sverig. Andre udtrykte den samme Tanke anderledes. I et til Essen udfærdiget Brev, som vi dog kun kende af en svensk Oversættelse, staar der, at Norge er cederet til den svenske Krone og med Sverig skal danne „et enda rike“. ¹⁾

Man kan af Brevene til de fremmede Suveræner se, hvem der har konciperet dem, enten Wetterstedt eller Carl Johan. I Brevene til de fleste af dem staar der, at Norge er cederet til Sverig; Brevet til Czaren begynder derimod saaledes: Norge er forenet med Sverig.

Den samme Uoverensstemmelse mellem Carl Johans og hans Stabs Opfattelse røber sig i Oversættelsen af Traktaten paa Svensk, der begyndtes i Kiel. I Udtrykket: Norge skal med fuld Ejendomsret og Suverænitet tilhøre Kongen af Sverig, gaar Suverænitet paa Norge og betyder efter almindelig Definition af Begrebet Suverænitet, at ingen i Norges Repræsentation staar over eller paa Siden af Kongen. Men dette hindrede jo ikke i og for sig Sverig fra at være det overordnede Rige, naar Kongeriget Norge f. Eks. var et Kronland, som Svenskerne troede, at Norge havde været under Danmark. Forestillingen om, at det for-

¹⁾ Wieselgrens Essen, S. 199.

holdt sig saaledes, maatte paatrænge sig Læserne af Traktatens Ord, som de lød i svensk Oversættelse. Thi her er Suverænitet — ifølge svensk Sprogbrug iøvrigt — oversat ved „Öfverherschskap“, hvad der betyder noget andet end Suverænitet. Man opfatter Artiklen efter den svenske Oversættelse, som om Norge var kommen ind under svensk Herredømme (herravælde). Den lidt frie Oversættelse af Traktaten viser sig end mere paafaldende ved Gengivelsen paa Svensk af Traktatens § VI. I denne staar der efter den franske og danske Tekst, at Kongen af Sverig i sin Egenskab af Norges Suveræn skal paatage sig en Del af den dansk-norske Statsgæld, men i den svenske Oversættelse er Ordet „Suveræn“ udeladt. Der staar blot, at Kongen af Sverig paatager sig Forpligtelsen „uti sin egenskab af Norriges öfverhet“.

Denne Forskellighed mellem Kronprinsens og hans Hjælperes Opfattelse af et af Traktatens vigtigste Punkter angaaende Norge satte sig ogsaa Spor i de Udkast til Proklamationer og i det Grundrids til Norges Organisation, som opsattes i Kiel og af Wirsén skulde bringes til Regeringen i Stockholm. Men her var dog Forskellen mindre iøjnefaldende, thi Kronprinsen var glad over at have faaet Norge med den Enevældemagt, som Frederik VI havde haft; han behøvede nu ikke Wedels Hjælp, som han havde maattet regne paa, dengang han vilde vinde Indgang i Norge ved dette Riges Opstand. Sverigs Konge kunde nu tage Norge i Besiddelse som den af Europa anerkendte, legitime og med Hensyn til Norge enevældige Hersker, og Carl Johan kunde som Kongens Repræsentant yde Norge alle de Velgærninger, han havde lovet det f. Eks. med Hensyn til Fritagelse for den byrdefulde Krigs-

tjeneste. Han kunde i det hele gaa tilbage til den oprindelige Plan af 1809 med de Modifikationer, han af dynastisk Interesse vilde gøre. Han overdrog 1809-aars Mændene at føre Traktaten ud i Livet. Den Fremgangsmaade, han bestemte sig for, var følgende: Essen skulde rykke ind i Norge og tage Landet og Fæstningerne i Besiddelse med den største Strengthed i militær Henseende, men med Lempe og Mildhed lige over for Nordmændene; han skulde dernæst indsætte en Regering, i hvilken ogsaa Nordmænd indtil en vis Grad kunde komme med; han skulde dernæst som Generalguvernør styre det sydlige Norge, medens Adlersparre fik samme Stilling i det nordlige, men i Organisationen af Riget selv skulde Platen være den vigtigste. Dog vilde denne ikke træde frem personligt; han vilde som sædvanlig staa skjult bagved og støbe Kuglerne. Han skulde opholde sig ved Göta-kanalen eller nær den norske Grænse i Spidsen for en Komité og være det Orakel, hos hvem Essen hentede Svarene paa de Spørgsmaal om Norges Organisation, som rettedes til den. Kronprinsen skrev selv til Essen og Adlersparre og sendte derhos Wirsén til Stockholm og Tawast til det danske Hovedkvarter i Middelfart. Den første skulde staa den stockholmske Regering til Raadighed med Hensyn til Udfærdigelsen af de paa-tænkte Proklamationer og Instrukser og sørge for, at denne udførte alt saaledes, som Kronprinsen havde bestemt; den sidste skulde staa ved Kong Frederiks Side og passe paa, at alt skete fra hans Haand, som det skulde, hvorefter han skulde følge Kongen til Kjøbenhavn og danne et Mellemlid mellem Kronprinsen i Frankrig, Essen i Norge og Regeringen i Stockholm.

Disse Dispositioner vare i Overensstemmelse med Traktatens Forskrifter om, at svenske Tropper umiddelbart efter Traktatens Underskrift skulde rykke ind i Norge og bemægtige sig de norske Fæstninger. Men man maa forundre sig over, at Carl Johan kunde tro dette Traktatbud iværksætteligt; thi Gud og Hvermand vidste, at Sverig ikke paa denne Tid var rustet til at kunne trænge ind i Norge, hvor den norske Hær var beredt til Kamp ved Grænsen med en Styrke, der var den Essenske Rekruthær dobbelt overlegen, og parat til med kort Varsel at foretage et Indfald i Sverig, der endog paa en Maade demonstrativt var begyndt. Essens Korps var ikke engang helt under Vaaben eller koncentreret, langt mindre var det, som Carl Johan den 23. Januar troede¹⁾, forsynet med Ordre fra Regeringen i Stockholm til „at indtage Norge“.

Kronprinsen, der endnu var hildet i de Platenske Illusioner om, at de Norske vilde modtage Svenskerne som Brødre, naar disse havde faaet Fod i Landet, stolede paa, at Kongen af Danmark vilde benytte den Magt, han som hidtidig Konge i Norge besad indtil Ratifikationen af Traktaten, til at rømme Fæstningerne til Fordel for de svenske Tropper og til i det hele at hjælpe Svenskerne ind i Landet for at opnaa de Fordele, der vare hjemlede ham til Erstatning for Norge. Der var nemlig — om end Bourke havde faaet den Bestemmelse i det første svenske Traktatudkast forandret, hvorefter Holsten ikke skulde rømmes, før hele Norge var kommen i den svenske Hærs Besiddelse²⁾ — bibeholdt blandt andet den Bestemmelse i den endelige Redaktion, at svensk Pommern og Rügen ikke

¹⁾ Wieselgren, S. 199. ²⁾ Se Alins Bilagor Nr. 10.

skulde overlades Danmark, før de svenske Tropper vare blevne Herrer over de norske Grænsefæstninger Frederikssten, Kongsvinger og Frederiksstad samt over Hovedstadsfæstningen Aggershus.

Frederik VI havde baade gennem Rosenkrantz og Bourke aabent meddelt Carl Johan, at han ingen Magt havde til mod den norske Nations Villie at overlade norske Fæstninger eller norsk Territorium til den Magt, Norge var i Krig med, og det var klart, at vilde han i slige Sager være Prinsen til Behag, maatte en overlegen svensk Hær være ved Haanden, til hvilken han kunde støtte sig, naar han kom i uforsonlig Konflikt med sine tidligere Undersaatter. Udførte Sverig ikke Traktatens Bud om, at den svenske Hær straks efter Fredens Undertegnelse skulde rykke ind i Norge, kunde det ikke klage over, at den Hjælp, der skulde ydes denne Hær, udeblev. Og kom denne Hær ikke ind i Norge før Fredens Ratifikation, kunde der overhovedet ingen Hjælp fordres af Danmark; thi naar Traktaten var ratificeret, Statholderen og de danske Embedsmænd kaldte ned til Danmark og Norges Indbyggere løste fra deres Troskabsed, var i hvert Fald Kongen af Danmarks Magt over Norge forbi.

Carl Johan lod sig ikke forstemme ved Betragtninger af saadan Natur. Han længtes efter at komme til Rhinen; thi Indfaldet i Frankrig var begyndt, og han havde en Proklamation til det franske Folk til Rede, som han vilde udsende fra Grænsen for at tilbyde sig til den Mægling mellem det og Koalitionens, der kunde føre ham til saa store og ophøjede Opgaver og Stillingen.

Derfor havde han lige efter Traktatens Underskrift sat sine Tropper i March mod Frankrig med en saa-

dan Hurtighed, at selv de Kommissioner, som efter Traktaten skulde ordne Slesvigs og Holstens Evakuasjon bleve ganske overflødige. Derfor kunde heller ingen paaskynde Traktatens Ratifikation mere end han, da han vilde have den i Orden, inden han forlod Kiel. For at fremme den havde han selv paa den svenske Konges Vegne foreløbig stadfæstet Traktaten.

Med Hensyn til Norge gjorde han sig, som sagt, ingen Skrupler. Han stolede paa Platen og paa Bourke, der havde forsikret, at Kongen ingen Bagtanke havde haft med sit Afkald paa Norge. Vel havde Kronprinsen gennem Thornton anmodet den engelske Regering om ikke at hæve Blokaden af Norge, før Riget var kommet i Sverigs Besiddelse. Men det var kun af Forsigtighedshensyn, han havde stillet denne Bøn, som Regeringen i London, der vel forstod, at Freden kun angik Danmark, beredvilligt gik ind paa. Han troede ikke, at Christian Frederik havde større Indflydelse i Norge end Grev Wedel og hans Tilhængere og ansaa ham i hvert Fald ikke for en Mand, der kunde sætte en Revolution i Scene, især naar den skete mod Kongens Ønske og Interesse og maatte have Fortabelse af Prinsens Arveret til Danmarks Trone til Følge.

Kong Frederik var ikke sen til at efterkomme Kronprinsens Ønske om en snarlig Ratifikation. Allerede d. 19. var den udfærdiget og underskreven af Frederik VI som Konge af Danmark, Hertug af Pommern, Fyrste af Rügen o. s. v., og General Tawast meddelte samtidig Kronprinsen, at Kongens Adjudant Rømer med svensk Pas gennem Sverig var sendt til Christian Frederik i Norge med Befaling til denne at begive sig hjem efter at have udvalgt de Kommis-

sioner, der efter Traktaten skulde gaa Svenskerne til Haande o. s. v. Den 23. Januar kunde Carl Johan derfor forlade Kiel. Han begav sig foreløbig til Lybæk for, inden han rejste sine Tropper forbi til Kølñ, at ordne den militære Stilling ved Elben, hvor Bennigsen nu skulde overtage Cerneringen af Hamburg.

Ni Dage efter Freden i Kiel var saaledes Tilstanden i Hertugdømmerne og Fyn ifærd med at miste sit militære Præg. Kiel og Middelfart vare forladte af de Hovedkvarterer, ved hvis Samarbejde Freden var kommen i Stand. Hæren paa Fyn var opløst og Tropperne paa Vej til deres Garnisoner eller til nye Bestemmelser. Hertugdømmerne vare næsten rømmede med Undtagelse af Egnen nærmest Altona, som maatte forblive i de Allieredes Besiddelse paa Grund af Hamburgs Cernering.

Men der indtraf, som denne Afmarch fra den tidligere Krigsskueplads var begyndt, et saa uhyggeligt Vintervejr med Kulde, Sne og Is, at alle Bevægelser næsten stansede baade i Holsten, Syd for Elben og paa Fyn. Særlig paa sidste Sted antog Uvejret kæmpe-mæssige Former. Man erindrede ikke i Mands Minde at have set et ubarmhjertigere Vintervejr end det, der saa ubelejligt indtraf paa Fyn i Januar og Februar Maaned. Bælterne frøs til og Vejene, som i Forvejen havde været forvandlede til Moradser paa Grund af Færdselen af Tropper, Heste og Vogne, bleve nu ganske ufarbare. General Kardorffs nyt organiserede Korps, der skulde følge den nordtyske Hær til Rhinen, kunde ikke dannes, fordi de af dens Afdelinger, der laa paa Sjælland eller Fyn, ikke kunde komme over Store Bælt eller Lille Bælt. Lige saa slem var denne Tilstand for de Personer fra de to Hovedkvarterer, der skulde til

Sjælland og videre til Sverig, helst lidt hurtig. Kongen med Stab og Tawast, den østerrigske Gesandt Lützow, ogsaa Platen og Wirsén fra Kiel samt en Mængde andre svenske og europæiske Sendebud sad en Tid fast i Nyborg, der i Forvejen var fyldt af Tropper af alle Vaaben, og maatte der i det frosne Pløre, i Byen eller i dens Omegn, friste Tilværelsen, som de bedst kunde. Kun i Ny og Næ kunde enkelte komme over Bæltet. Endnu i Februar Maaned maatte Kongen tilbringe et Spand af Dage paa Sprogø.

Ved dette Ophold kom Efterretningen om Kronprinsens Dispositioner for den stockholmske Regering endnu senere til Sverig, end de vilde være komne, hvis Bælterne havde været farbare.

Dog — Indfaldet i Norge var, som vi have forklaret, alt forud en født Umulighed. Norge kom ikke til at spore den ringeste militære Bevægelse uden for dets Grænse mod Sverig. Det fik, som vi skulle se, heller ingen tilforladelig Kundskab — hverken fra svensk eller dansk Side — om, hvad der var passeret mellem Kong Frederik og Carl Johan. Men det brød sig heller ikke om at faa det at vide, lige saa lidt som om, hvad der mulig var besluttet mellem Kongen og deres egen Prins om Norge. Det benyttede Kongens Afkald paa Norge til at lægge sidste Haand paa det nationale Selvtændighedsværk, som det siden 1808 havde været ifærd med, og til, forladt eller frigjort, at sikre sig den fulde uafhængige Statstilværelse, som det havde ældgammel Ret til som et af Nordens tre suveræne Riger.

GYLDENDALSKE BOGHANDEL, NORDISK FORLAG

CARL TH. SØRENSEN

KAMPEN OM NORGE

I AARENE 1813—14.

Et Bidrag til de nordiske Rigers Krigshistorie. Udgivet med Krigsministeriets Tilladelse paa Grundlag af de i de danske Krigsarkiver beroende Aktstykker.

To Dele med 2 Kort. — 10 Kr.

MEDDELELSER FRA KRIGSARKIVERNE

1ste Række.

Red. af C. Th. Sørensen, udg. af Generalstaben.

4 Dele. — 33 Kr.

FREDERIK VI.'S FORTROLIGE BREVVEXLING MED NORGE

I AARET 1809.

Udgivet af Carl Th. Sørensen. — 5 Kr.

MIN HISTORISKE VIRKSOMHED VED GENERALSTABEN

Et Par nødvendige Forklaringer.

35 Øre.

DEN ANDEN SLESVIGSKE KRIG.

Tre Dele (med 6 Kort). — 16 Kr.

ERINDRINGER FRA FØRSTE REGIMENT 1864.

1 Kr. 75 Øre.

